

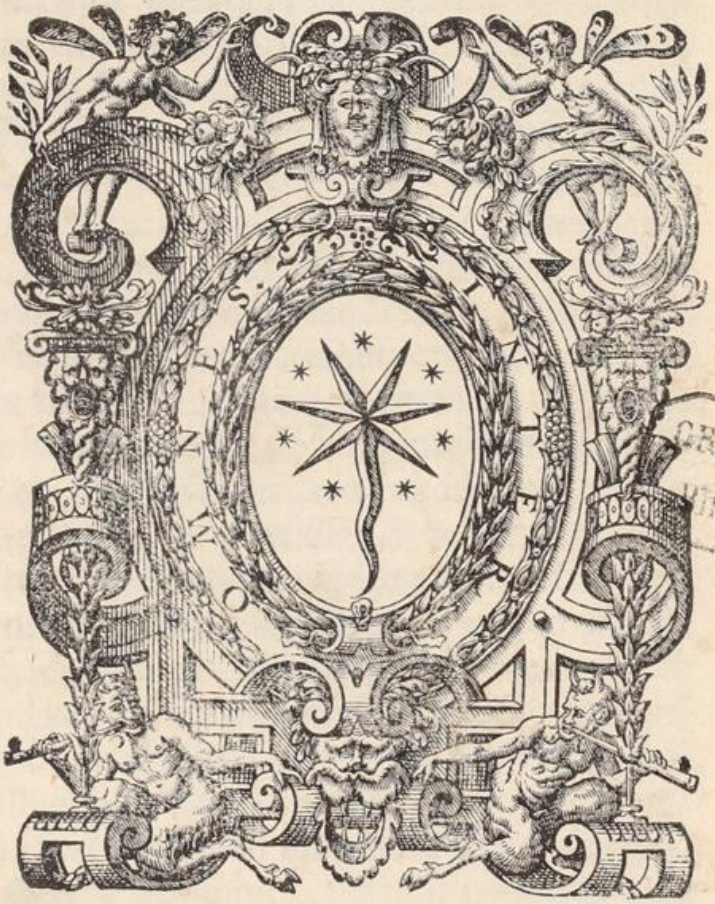
Liber Biblioth. Gieſſenæ veteris
Repoſit. G. Num. 253.
E. 3740. Inc!

E. 3

CAROLI SIGONII

ORATIONES SEPTEM.

Pro eloquentia. IIII.
De vsu linguæ Latinæ retinendo. I.
De laudibus Historiæ. I.
De studijs Humanitatis. I.

GR. HEAS. UNIV.
BIBLIOTHEK

VENETIIS.

Apud Iordanum Zilettum, M D L X.

Ex

CAROLI SIGONII

PRO ELOQVENTIA

ORATIO PRIMA

CVM multa magna, atque præclara, Auditores, nobis à dijs immortalibus tributa, atque conceſſa ſint, nihil tamen, ſapientiſsimorum hominum ſententia, præſtantius, aut illuſtrius, quàm, ut nos bene de unaquaque re ſentire, ac iudicare, & ornate, quæ ſentiremus, eloqui, atque exprimere dicendo poſſemus. quarum rerum tanta uis eſt ad animos hominum ad humanitatem informandos, ut, cum multæ aliæ nobis cum ceteris animantibus communes impertitæ ſint, his tamen duabus duntaxat, feris, & immanibus belluis excellamus, cum in quibuſdam, ut corporis uelocitate, & robore, multo illis humiliores, infirmioresq. ſimus. tanta porro illarum inter ſe ſocietas, atque cognatio eſt, ut, diſiunctæ forte, ſeparatæq. ſi fuerint, uix, quid prodeſſe hominum uitæ poſsint, intelligatur. ſiquidem ne ab indiſertis quidem prudentibus magna admodum expectari præſidia, & adiumenta queunt: & ſtulti ſæpe loquaces ſumma incommoda, ac detrimenta hominibus intulerunt. Ex quo intelligi poteſt, ad optimam, rectiſsimamq. uitæ rationem inſtituendam utriuſque muneris coniunctionem eſſe maxime neceſſariam, eamq. qui ſit adeptus, maximum illum quiddam, atque ampliſsimum eſſe cõſecutum. Sed, quoniam factum eſt, ut ex his duabus eloquentiam homines, uel non nullorum, qui ea peruerſe abuſi ſunt, odio, uel eorum, qui eiuſ-

modi gloria floruerunt, inuidia permoti omni tempore uehementius improbarint: uisa res est haud prorsus à munere, & proposito nostro aliena, qui in hanc urbem ad antiquam Latini sermonis consuetudinem demonstrandam acciti uenimus, si paucis eam ex hoc loco, in quem nunc primum publica auctoritate conscendimus, atque in hoc amplissimo huius diei, frequentissimoq. consessu iniuste uituperari à multis ostenderemus. hoc enim si dicendo consequi poterimus, non dubitamus, quin ad mentes uestras, id quod in primis optamus, optimarum artium cupiditate accendendas ualere plurimum debeat. Quanquam autē dissimulare non possum, Auditores, summo me cum pudore ad hanc orationem accedere; quòd & in ea ciuitate loquor, in qua una antiquæ dicendi facultatis, & copiæ non leuiter impressa uestigia cernuntur; & præsentibus uiris illis dico, qui in hac ipsa ciuitate summorum oratorum obtinent principatum: me tamen audaciorem nescio quo modo, quàm meus patiatur pudor, ad hanc disputationem suscipiendam rei, de qua dicturus sum, magnitudo reddit: quam quidem esse, si utilitas quæratur, oportunissimam, si animi oblectatio, iucundissimam, si dignitas, amplissimam, facile cuiuis licebit intelligere, qui antiquissimos oratoris ipsius gradus, ac quasi processus paulo mecum diligentius iam inde à primis eius incunabulis indagarit. Nam primum quidem, (ne longius faciam) quid erat, unde procreati, & in lucem editi homines, atque illo admirabili, & diuino munere mentis, & cogitationis ornati, aut maiorem utilitatem ferre, aut uberiorem uoluptatem percipere

pere possent, quàm ut ipsi colloqui inter se, & sua ipsorum cogitata communicare, & ea, quæ suæ essent uitæ necessaria, uicissim tum rogare, tum rogati suppeditare possent? aut, cum genus humanum, in terris disipatum, libere uagaretur, atque ut nullius loci ambitu, sic nec ullius legis, aut iuris timore coerceretur, sed cæca sensuum cupiditate omnia administraret, & gereret: quid ei uel oportunius, si tutæ, uel, si iucundæ, suauius, uel magnificentius, si nobilioris uitæ genus expeteret, accidere potuit, quàm ut in unum locum congregatum, (quod incredibili quadam dicẽdi facultate perfectum est) iuris, legum, urbium denique societate deuinctum ab illa fera, agrestiq. uita ad hunc humanum cultũ, ciuilemq. traduceretur? Declarant antiqui poetæ, qui disertos quondam uiros, quòd homines ad unam incolendam urbem ex agris, tectisq. siluestribus maiore fortasse, quàm tum tempora ferebant illa, dicendi copia, & grauitate deduxerant, eosdem cantu, fidibusq. lapides mouisse, feroces immanium bestiarum impetus fregisse, ac perennium fluminum cursus retardasse finxerunt. At uero, constitutis descriptisq. ciuitatibus, quid aut ad utilitatem fructuosius, aut ad dignitatem amplius, aut ad famam splendidius esse potuit, quàm in foro copiosa atque ornata oratione posse hominum fraudem ad perniciem, innocentiam ad salutem uocare, in senatu de rep. deq. ceteris rebus suam cum dignitate sententiam explicare, postremo in otio unum inter ceteros in omni genere sermonis, atque humanitatis excellere? Etenim, si uerum quærimus, quo tandem modo aut laudandi, aut gratulandi, aut monendi,

nendi, aut gratias agendi, aut omnino ullo humanitatis officio fungendi, quæ omnia quàm sint grauia, quàm necessaria, quàm suauia, facile communis uitæ consuetudo demonstrat, facultatem nos ullam unquam fuisse consecuturos putamus, nisi nobis data hæc uis, & ratio dicendi fuisset? Ex qua cum multiplices alij fructus sunt consecuti, tum hic sine dubio & amplissimus est semper, & uberrimus habitus, quòd eadem effecit, ut, quæ ignoraremus, discere, & ea, quæ sciremus, alijs tradere possemus, atque posteris etiam in perpetuum cognoscenda relinquere. Nam quæ, per deos immortales, præclarissimarum artium, & nobilissimarum disciplinarum, quæ sunt partim ad uitæ usum, partim ad oblectationem animi necessariæ, quæ philosophiæ, qua nihil uel melius, uel admirabilius à Deo hominibus datum est, quæ illius ipsius ministræ, ac quasi famulæ dialecticæ, quæ legum, quæ iuris, quæ denique Dei ipsius, quæ religionis, iustitiæ, pietatis cognitio, atque scientia nobis esset, nisi in omni genere homines extitissent, qui, eximia instructi facultate dicendi, ea nobis, unde disceremus, tractata diuinitus prodidissent? Historia uero quàm est admirabilis, quàm iucunda, quàm fructuosa? Hæc res gestas, ueteremq. memoriam omnẽ continet. hæc bellicosarum gentium, imperiosorum populorum, potentium regum, fortissimorum uirorum glorioſa, & illustria facta commemorat. hæc continentiæ, grauitatis, iustitiæ, fidei, fortitudinis, atque omnis denique uirtutis exempla quamplurima, & quampulcherrima ante oculos ponit, quæ ipsi non modo magna

cum

cum voluptate, & admiratione legentes intueamur, sed maximo etiam nostro cum fructu imitemur. hæc eadem denique sola, mea sententia, indicat, non solum quantum ceteris animantibus, sed quantum ceteris etiam hominibus homo præstet, cum ea, quæ, ante quam natus sit, acciderint, non aliter, atque si ipse interfuisset, cognoscere antiquitatis studiosissimus quisque possit. Sed hæc tamen omnia, quod nemini dubium est, iacuissent in tenebris, nisi ornatæ, & illustris, cuiusdam eloquentiæ lumen accessisset. Multa prætereo consulto: sunt enim quæ in hoc genere dici possunt innumerabilia: meq. breuem hac in parte futurum, paulo ante pollicitum esse memoria teneo. Illud satis ex ijs, quæ adhuc dicta sunt, intelligi potest, nullam nobis tum rerum earum rationem, quibus uita melior facta est, tum etiam litterarum, quibus aut corpus tuemur, aut animum recreamus, affuturam fuisse, nisi una nobis tributa oratio hæc omnia ministrasset. Ex quo efficitur, cum hæc eadem tam præstantia, tam utilia, tam iucunda nobis incredibili deorum beneficio data sint, non alio illos, à quibus improbantur, odio esse dignos, quàm eos ipsos, qui augustissima illorum templa, sicut maximus eloquentiæ pater inquit Isocrates, inexpiabili scelere, flagitioq. polluerint, contra uero, qui naturalem hanc, quæ omnibus contingit, ad dicendum commoditatem cura, atque industria auxerint atque uniuersam demum eloquentiæ laudem, sine qua ne sapientia quidem ipsa, quod est alterum nobis à Deo traditum munus, expetenda uidebatur, summo persecuti studio fuerint, in primis extollendos

dos esse, atque pleniſſimo ore laudandos. Quod ſi qui populi, aut ſi quæ gentes aliquando huius tantæ laudis ſtudio præſtiterunt, ij mihi fuiſſe potiſſimum uidentur, qui in libera, maximeq. pacata, & tranquilla ciuitate uixerunt: ſiue quòd ipſi, ut rerum geſtarum amplitudine, & libertatis maieſtate, ſic & orationis elegantia, & ſententiarum grauitate ſe ceteris antecellere oportere arbitrati ſint: ſiue quòd, ut ad bellum gerendum gladium, ſic ad remp. adminiſtrandam orationem afferendam eſſe ſtatuerint: ſiue denique, quòd apud liberos populos ijs, qui ſe dicendi exercitationi dediderint, multo, quàm apud ceteros, ampliora, atque uberiora ſemper fuerint præmia conſtituta: qualia cum in alijs præclaris quondam ciuitatibus, tum Athenis potiſſimum, & Romæ fuiſſe accepimus. quibus in urbibus, quòd diſertiſſimo cuique ad gratiam, ad opes, ad honores ampliſſimus patuit ſemper aditus, plurimum quondam eloquentiam eſſe dominatam uidemus. id quod ex ſummis utriuſque ciuitatis oratoribus perſpici poteſt. qui quidem, cum nec eximius eos generis ſplendor, nec opum amplitudo, ſed diuina ſolum dicendi ratio commendaret, ad remp. cum acceſſiſſent, in ea diutius glorioſiſſime floruerunt. Id autem ita eſſe, quo certius argumento colligitur, quàm, quòd cum eorum populorum libertate non ſolum illius gloriæ ſtudium ſubito uniuerſum concidit, ſed priſtini etiam ſermonis præclaræ illæ rationes, & formulæ ita corruerunt, ut ne ueſtigia quidem ulla antiquæ conſuetudinis appareant? ſiquidem non, ut res, & animi ſenſa apud omnes homines eadem per omnia tem-

pora permanent, sic & uoces, & uerba eadem ab omnibus gentibus in omni sæculo celebrantur. immo uero, ut imperia, sic communis loquendi forma, & consuetudo suo quasi confecta senio contabescit. atque, ut ex corporibus placent potius, quæ uigentis florem ætatis præseferunt, quàm quæ caducam quandam maturitatem adepta sunt: sic in quotidiana loquendi consuetudine, quæ postremo quoque loco uerba succesſerunt, ea plurimũ apud homines honoris obtinent, ac dignitatis. Quod cum ita sit, ergo duplex nobis relinquitur hoc tẽpore, in quo nostra excurrere industria, & uirtus possit, honestissimus, atque in suo uterque genere amplissimus eloquentiæ campus; unus, qui recentem, alter, qui antiquam loquendi rationem amplectitur. Quarum illam ad familiaria negotia, & omnino ad publicum, & forensem usum, aduocare, ex hac uero rerum præstantissimarum, & nobilissimarum artium cognitionem deriuare soliti consueuimus. Ac prior quidem illa pars eloquentiæ in hac ciuitate, quam fere unam in terris hoc tempore liberam esse uoluisse dij uidentur, tanto studio colitur, ut ne Græci quidem, & Latini diuino ipsorum sermone aut de rebus priuatis subtilius, aut de publicis magnificentius, aut de forensibus peritius, & copiosius differuerint. neque iniuria. Nam quæ ceteris in urbibus hoc tempore penitus intercluſa est ad dicendi gloriam uia, ea latissime in hac ciuitate unicuique patet. non enim hic rostra desiderantur, non curia, non senatus, non forum, non subsellia iudicum, in quibus eloquẽtium uirorum aut eluceſcat industria, aut speratis, pro-

positisq. honoribus studium excitetur. manent, manent, &, ut uideo, in perpetuum manebunt disertissimorum hominum ingeniis sua in hac pacatissima ciuitate curricula, & ex hoc studio fructus ampliſſimi, summa gloria. De altera uero, omnium fere eruditorum ea uidetur esse cõsensio, ut, quoniam tum Græci, tum Latini homines (harum enim duarum gentium laudata in primis semper oratio fuit) poetas nobis, & oratores non ignobiles reliquerunt; & præstantissima fere, ac optima cuiusque disciplinæ præcepta quamplurima, & quamornatissima prodiderunt, demus operam, ut, uerborum, quibus diuina contexta ipsorum scripta sunt, ratione percepta, tot excellentium poetarum, nobilium oratorum, præstantissimarum artium cognitionem nobis, atque scientiam comparemus; aut, si quid forte de nostris rebus uel dicendum, uel scribendum hoc tempore sit, id uerbis quidem nostris explicemus, sententiarum autem luminibus, quæ plurima ex splendidissimis eorum scriptis sumi possunt, illustremus; aut denique, si nosmet ipsos ad ueterem illam forte dicendi consuetudinem transferamus, id uero nec indiserte, nec impolite agamus. Sed, cum hoc tamen totum, quidquid illud sit, quod nos in hoc genere susceperimus, nisi cognitis eorum linguæ formulis expleri non possit; relinquitur profecto, ut primus nobis labor in ipsorum cognoscenda lingua sit collocandus. quam cũ neque ex domestico, neque ex forensi, ut quondam, usu, sed ex tacita duntaxat multorum doctorum consuetudine percipi posse, pleræque Italiæ ciuitates animaduerterent, propterea summa ope conten-

contenderunt, ut apud se haberent, qui illorum libros publice diligenter explicarent. Verum in hoc genere toto, Auditores, nescio quo modo maiorum uestrorum consilium, & factum in primis elucet. hi enim non modo artium, & disciplinarum, quæ nunc in pretio sunt, omnium clarissimum uniuerso terrarum orbi domicilium in antiquissima imperii sui Patauina urbe statuerunt, idq. ipsum nobilissimis accitis ex omni terrarum parte magistris exornarunt; sed etiam in hac urbe, quæ clarissimi huius imperii sedes est, semper esse uoluerunt, qui obscura, & nunquam satis patefacta ueterum illorum scripta docendo illustraret, & præclaram hanc iuuentutem optimis litteris publico munere erudiret. et recte. statuerunt enim, id quod aliter esse non potest, ciuilis initia, ac fundamenta prudentiæ optimarum doctrinarum cognitione, ac scientia contineri, nec quenquam unquam satis se moderate in libera ciuitate gesturum, nisi qui ab ineunte ætate liberalibus primum disciplinis excultus, deinde se tractandæ & administrandæ reipublicæ tradidisset. itaque, ut in ipsa republica gubernanda, sic in tota eius etiam ratione suscipienda, admirabile est, quantum ipsi cum ceteros homines, tum maxime prudentissimos illos etiam ueteres Romanos sapientia superauerint. illi enim philosophos, ac rhetores omnes, Catone potissimum, & Crasso auctoribus, edicto excedere aliquando ex urbe iusserunt: hi eosdem in hanc urbem suffragiis etiam suis aduocandos esse duxerunt. illi nobilissimos artium magistros aliquando etiam contumelia affecerunt: hi eosdem summis

præmiis dignos esse perpetuo arbitrati sunt. illi rectissimas artes ad optimam administrandæ reip. rationem informandam nihil ualere, hi ad id potissimum maxime pertinere existimarunt. Quo fit, ut hæc ciuitas, quemadmodum rerum gestarum magnitudine, imperii diuturnitate, maritimi, & terrestris apparatus magnificentia, sic artium quoque optimarum studiis, ac moderatissimorum hominum copia præstantissimum quenque populum antecedat. In hanc igitur urbem, atque ad eiusmodi munus obeundum publica adductus auctoritate uenio equidem perlibenter hoc tempore, Auditores, sed, si uere dicendum est, maximo cum timore. Metum autem affert non tam suscepti magnitudo muneris, cui me iam non nulla exercitatione ali quantum assuefeci, sed quòd intelligo me in eum locum succedere oportere, quo in loco cum alii quondam summi uiri, tum proxime Valla, Sabellicus, Egnatius magna cum ingenii, atque doctrinæ laude floruerunt. Præterea uero, corona ista uestrum, & frequentia incredibilis adeo me commouet, & perturbat, ut nunc demum intelligam, quàm incaute, ne dicam stulte fecerim, qui acerrimo huius eruditissimæ ciuitatis iudicio in hoc genere aliquando satisfacere me posse crediderim. Sed tamen, qui me frequens uester conspectus terret, idem quodam modo etiam confirmat, & recreat. Sentio enim, atque ex singulis uniuscuiusque uestrum uultibus perspicio, humanitatẽ in hac ciuitate esse tantam, quantam in principe terrarum populo esse conueniat. Itaque ut amaui antea mea sponte maxime pulcherrimam istam urbem uestrã,

unam

unam in terris optime constitutæ ciuitatis ueriſſimam imaginem: ut ſenatus iſtius grauitatem, imperii maieſtatem, cæli clementiam, terræ halitum, maris afflatum, atque omnino felicem iſtum, ac plane diuinum Venetiarum genium ſemper colui: ſic nunc multo uehementius, ueſtro tanto incenſus erga me ſtudio, & uos omnes, & hæc omnia diligo, atque colo: fateorq́. pulcherrimum mihi omnium, quos in uita uidi, hunc diem illuxiſſe, quo tam egregiam ueſtram erga me uoluntatem, ac tam honorificum de me iudicium licuit experiri. cuius diei memoria, dabo operam, ne aut obliuione aliqua deleatur, aut ullius diuturnitate temporis obſcuretur. Expoſui breuiter, Auditores, quæ ad eloquentiæ laudem, atque omnino ad huiuſce diei quaſi proludium mihi uiſa ſunt pertinere: lætorq́., attente, atque benigne me, ſicut optabam, atque ſperabam, ab omnibus auditum eſſe. Reliquum eſt, primum ut uobis omne meum ſtudium, officium, laborem, diligentiam, quantum denique ingenio, atque induſtria efficere in hoc munere poſſim, pollicear, ac deferam: quod quidem cum mea ſponte, tum ueſtro etiam tanto de me iudicio incitatus, uel Muſis prope ipſis, quarum auguſtiſſimo quaſi quodam in templo ſumus, approbantibus, facio: deinde, ut uos orem, atque obſecrem, ut, quod ad me audiendum hodierno die ſtudium attuliſtis, id in perpetuum conſeruetis. Quod equidem cum aliis de cauſſis uobis cenſeo eſſe faciendum, tum ne aut eorum, qui me huc aduocarunt, aut eius, qui accerſitus eſt, animus ueſtra ulla tarditate debilitetur; aut ipſi maximam, & excellentiſſimam

tissimam humanitatis partem respuere, aut denique ne hac abuti pulcherrima, atque optatissima pace uideamini, qua sola hæc ciuitas, reliquo fere terrarum orbe pernicioſissimo bello flagrante, singulari ïstius sapientissimi senatus consilio, maxima hominum approbatione, summaq., utinam in perpetuum, felicitate perfruitur. Venetiis habita, M. D. LII.

CAROLI SIGONII
PRO ELOQVENTIA
ORATIO SECVNDA.

ETSI, POST intermissa nostra studia, Auditores, nihil mihi longius unquam uisum est eo die, quo iterum omnes in hunc locum conueniremus, ac dimissam eorum consuetudinem longo interual lo repeteremus: tamen hodiernus dies, qui cum per se optatissimus, tum frequentissimo isto conspectu uestro omnium mihi iucundissimus esse merito debet, integram me, quam ante finxeram animo, percipere uoluptatem non patitur. renouat enim memoriam pernicioſissimæ cuiusdam opinionis, quam omnino inueterasse, atque in animis omnium fere hominum iam penitus insedisse intelligo. nam cum alii aliis de cauſſis se à studiis optimarum artium, ac præsertim eloquentiæ, recedere hoc tempore profitentur: tum hæc trita, & iam omnium fere peruulgata sermonibus afferri excusatio solet, quòd se diffidant ad ueterum illorum posse, quos imitati fuerint, laudem, & gloriam peruenire. Quæ oratio quanquam satis est istius ciuitatis auctoritate, atque iudicio confutata; quòd tanto studio, ac tanta animorum contentione ad omnium disciplinarum genera complectenda exarsit, ut eam omnino antiquitatis non æquaturam modo gloriam, uerum longe, multumq. superaturam esse sperandum sit: me tamen & susceptí muneris ratio, & mea quædam erga uos præcipua caritas hortatur, ut, quo alacrius omnes ad pristina studia redeatis,

redeatis, eiusmodi sententiam probem cum ut falsam, tum ut pernicioſam ab omnibus prorsus hominibus esse repudiãdam. Etenim, si diligenter attenderitis, Auditores, nihil profecto inuenietis, quod tam omnium hominum animos frangere, aut tam eorum retardare conatus possit, quàm si in ijs artibus, ad quas se contulerint, omnis sit eis spes principatus, ad quem unusquisque natura ducitur, intercluſa. quam certe spem omnino præcidunt illi, qui in tantam antiquorum admirationem adducuntur, ac tantam illis in omni artium genere laudem tribuendam esse censent, ut nullum posteris ad famam, atque ad gloriam relictum esse locum arbitrentur. Equidem ut illud semper ueriſſimum esse duxi; maximas res, summasq. artes & inuentas acutiſſime, & tractatas ornatiſſime ad nos à ueteribus esse translatas: sic hoc nulla ratione probandum puto, non eorum nos uestigijs insiſtentes uel parem nobis laudem posse ex eodem illo antiquorum studiorum curriculo uindicare. Nam omnino, si cauſſa ulla est, Auditores, quæ noſtros conatus queat impedire, eam profecto uel ab ingeniorum noſtrorum imbecillitate, uel certe ab rerum cognoscendarum multitudine proficiſci exiſtimandum est. Quibus tamen ex rebus, tantum abest, ut ulla nobis impedimenta possint parari, ut omnino nulla ineptior oratio sit, quàm eorum, qui hac ratione utantur. Nam, ut de ingenijs primum dicam, quorum hebetatam aciem esse ab ipſa quaſi defatigata natura quidam queruntur; quid est tandem cauſſæ, cur natura hoc tempore tardiora, quàm olim, humana ferat ingenia, quæ in omnibus suis

rebus

rebus obeundis admirabilem conſtantiam, & incredibilem quandam æquabilitatẽ immutabili prorſus æternitate tueri ſolita ſit? Equidem, cum nunc & cælum pariter naturali ſe conuerſione contorqueat; & terra, ſuis librata ponderibus, immota natura iaceat; cum ſol, & aſtra nunc etiã terras clariſſima, ut ante, luce colluſtrent; cumq. item cetera, quæ longe maxima ſunt, eodem, quo ante, modo à natura gignantur: ſatis intelligere non poſſum, cur homines aut ad inueniendum hebetiores, aut ad intelligendum tardiores natura hoc tempore, quàm antea, procrearit. fallitur enim, ſi quis & ingeniorum, & agrorum eandem eſſe rationem putat. agrorum uirtus aut cæli temperatione commutatur, aut temporis diuturnitate minuitur: ingeniorum uires nulla prorſus ratione, niſi forte ſocordia, franguntur. Teſtis ipſa Græcia eſſe poteſt; in qua cum olim ita omnium bonarum artium ſtudia floruerint, ut hæc una in terris gens omnis humanitatis, atque doctrinæ iure ſibi gloriam aſciuerit, ita nunc demum, funeſto quodam illius quaſi prouinciæ fato, iacent, ut eadem nulla antiquæ monumenta laudis, & ueteris inſignia dignitatis agnoſcat. quid ita? profecto, non quòd apud illos ingenium, ſed quòd in ingeniis induſtria conſenuerit. ut enim fœcundiſſimus ager, niſi quotidiana exerceatur cultione, ſilueſcit: ſic optima ingenia, niſi perpetua exercitatione excolantur, exareſcant penitus, neceſſe eſt. Quòd ſi eiſdem uiribus eorũ, qui nunc ſunt, atque illorum, qui ante uixerunt, ingenia ſuſtinentur: iam nunc intelligere poſſumus, quantum nobis momentum ad gloriæ com-

mendationem acceſſerit ex iis, quæ ſunt excellentiſſimis ſuperiorum hominum ingeniis innumerabilium iam prope ſæculorum memoria comparata. quæ ſunt eiuſmodi, ut non optimam modo confirmare, ſed deterrimam quoque plane excitare naturam poſſint. Neque enim, ut aliarum rerum omnium, ſic ingeniorum quoque grauem obrepere ſenectutem exiſtimandum eſt, quippe quæ firmiſſimo ac prope immortali quodam quaſi naturæ robore ſepiantur. Nam, ni ita eſſet, quis eſt, qui non intelligat, aut primis, aut ſecundis ipſa confici ſæculis debuiſſe? nunc uero, cum ea ui prædita ſint, ut, quo diutius uiuant, eo uehementius uigeant, &, quod de fama dixit poeta ſummus, progredien do quaſi uires acquirant: quid eſt, quòd de eorum imbecillitate dubitandum magis hoc tempore ſit, quàm poſt Platonis, & Ariſtotelis, & eorum æqua lium tempora dubitatum ſit? quorum tanta extitiſ ſe in omni diſciplinarum genere laus creditur, ut non priores ſolum omnes ſuperaſſe, ſed poſteris etiam omnibus ſpem aut melioris ſententiæ, aut ornatioris orationis uiſi ſint prope in perpetuum ademiſſe? itaque, ut ipſi plurimos, qui proxime ad eadem ſe ſtudia contulerunt, incredibili ſua laude nequaquam retardare potuerunt: item hoc tempore aut illorum, aut horum ingenii magnitudo permouere neminem debet, quo minus, ſi ita ferat animus, ea ſtudia perſequatur, in quibus illi maxima cum laude, & ſumma omnium ſæculorum cum aſſenſione uerſati ſint. Neque enim, mihi credite, rerum ipſarum aut euoluta ſatis, aut prompta ueritas eſt, ſed obſcuro, & inexplicabili quodam

dam quasi inuolucro implicata, &, ut nobiles quidam philosophi tradiderunt, in profundo ita demersa, ut nec unius labore, neque unius ætate, sed plurimorum hominum industria, & multorum sæculorum spatio uideatur eruenda. Quàm multa enim sunt, quæ non dico Aristotelem, aut Platonem, aut qui ambos ætate anteceſſit, Socratem, sed eos quoque omnes, qui aut proximo, aut longo subsecuti sunt interuallo, etiam quærentes latuerunt, ultro autem sese nostris aut patribus, aut maioribus prodiderunt? Nam & cælestium orbium numerus, & stellarum errantium motus multo profecto certius ab his, quàm ab illis, est & inuestigatus, & traditus: & terræ ipsius remotissimæ, ac penitus abditæ partes, quò non solum nō penetrauit antiquitas, sed ne adiri quidem posse, natura ipsa repugnante, existimauit, & maximo consilio sunt, & præstanti animi magnitudine peragratæ. Iam uero & ad alieniſſimas, ac maxime longinquas nationes uel usus, uel uictoriæ causſa non modo comparata est nauigatio melior, sed & res ipsa militaris, ac bellica nouo quodam, & ante inaudito tormentorum genere reddita est instructior. Rempublicam uero, & populi libertatem, quam cum alii ante multi, tum maxime Romani summo consilio tractasse, ac defendisse semper uidentur, nunc multo certe prudentius patres uestri & gerunt, & tuentur. itaque ut illi bellicis fortasse artibus, sic hi domesticis, ut illi imperii magnitudine, sic hi diuturnitate iure gloriantur. siquidem inde uel cum hostibus, nel inter ciues perpetuo dimicatum, hinc optatissimæ pacis fructus

domi, forisq. partæ quotidie percipiuntur uberrimi. inde pauca quædam grauioris dominatus lustra, hinc iustioris imperii infinita iam prope sæcula numerantur. omitto situs urbis huius inauditam ante oportunitatem: quam esse tantam constat, ut hæc una in terris ciuitas ad imperium, ad decus, ad æternitatem condita uideatur; præterea admirabilem tot magistratuum rationem, incredibilem in iudiciis æquitatem, maximam omnium rerum inter ciues æquabilitatem, ceterasq. omnes huius præstantissimæ Reip. partes non solum inter se, sed etiam cum optimo, ac perfectissimo ciuitatis genere pulcherrime congruentes. Nimirum hanc urbis speciem, hanc ciuitatis præstantiam ueteres illi optimi uiri, atque omnium sine dubio prudentissimi animo finxerunt potius, quàm aut uiderunt unquam, aut audiuerunt, aut omnino futuram ullam aliquando in tam corruptis hominum moribus sperare ulla ratione potuerunt. Quæ si perspicua sunt, simul illud perspicuum esse quis non uidet, non solum eandem nobis, quæ ueteribus, aciem ingeniorum manere, sed, si exercitatione acuatur, multo etiam præstantiorem futuram. Nam, quòd rerum, scriptorumq., quibus in dies magis obruãtur, multitudine perterreri se quidam dicunt; id est eiusmodi, ut nimia potius eorũ penuria deploranda, quàm non necessaria copia exagitanda sit. Etenim qua re alia, dii immortales, in tantas his temporibus optimarum artium redacti sumus angustias, quàm, quòd ad eas cognoscendas prope innumerabilibus sumus præsidiis, quibus superiora abundarunt sæcula, destituti? Vbi enim philosophi sunt illi, qui

& ante, & post Platonis tempora cum naturæ, tum morum rationem diligentissime inuestigarunt? quorum tam magnus extitisse numerus traditur, ut, quemadmodum milites in cohortes, sic illi in diuersarum sectarum quasi quasdam acies secernerentur? Vbi tot oratores, tot poetæ, tot iuris, legumq. cõsulti? Vbi tot rerum gestarum, atque annalium, & historiarum scriptores ornatissimi, qui clarissimorum regum, & potentissimorum populorum facta Græcis, & Latinis litteris consignarunt? Vbi denique reliquarum artium inuentores prope infiniti? O C. Plini: maiorem appello. tu, qui nobis monumentum illud unum industriæ tuæ pro tot illis antiquorum millibus tradidisti, doce quanta tu, patresq. tui ueterum testimoniorum copia abundaueris, quanta nos, æqualesq. nostri eorundem inopia urgeamur. idemq. hunc illis errorem eripe, qui nimis magna se eorum ubertate diffluere arbitrantur, non intelligentes, quàm fœde omnia aut inimicæ uetustatis iniuria labefecerit, aut imperitorum sæculorum incuria deformarit. Quæ cum ita sint, sane efficitur, ut, quemadmodũ non nullarum recentium rerum, quæ scientia comprehendendæ sunt, paruo nescio quo labore torquemur, sic contra plurimarum ueterum, quarum obsoletam iam nimia antiquitate cognitionẽ prope in perpetuum deplorauimus, grauissima cura leuati simus, ita ut, quæ antiquissimis hominibus olim prope noua uidebantur, ea nobis pro uetustissimis hoc tempore habeantur. Nam, quòd duabus linguis, iisq. alienis, intolerabili prope cum labore percipiendis commoueri se alii dicunt; stultissimum

simum illud dare documentum uidentur, ut, qui nobis, post tot acceptas à barbaris clades, incredibili deorum benignitate amissarum quasi quidam thesauri artium commonstrati sint, eos aut negligamus, aut, quo nihil esse fœdius potest, ab alienis hominibus occupari, ac possideri, æquo animo patiamur. quasi uero hoc & nouum, & nunquam antea factitatum sit, ut, quæ domi nostræ non haberemus, ea, si usus ferret, aliunde sumeremus. nisi forte Græcos ipsos, maximarum disciplinarũ gloria celeberrimos, aut Indorum, aut Aegyptiorum, aut Phœnicum præclara quondam decreta approbasse, uoces autem, quibus ea tradebantur, odisse, aut sibi notas esse noluisse arbitramur. Equidem cum in antiqua monumentâ intueor, alienis linguis adeo ueteres studuisse uideo, ut non solum bellicosissimus, & potentissimus rex Ponti Mithridates duorum & uiginti populorum, quibus iura dabat, linguas perdiderit, sed Romani etiam aliquot hostilem Pœnorum linguam, quòd ea nescio quid scriptum forte non insulse erat, haud prorsus sibi esse contemnendam putarint. Quæ si uobis argumenta hominum imperiosorum, atque ignauorum probantur, assentimini, Auditores, & præclara disciplinarum genera ueterum linguarum desperatione deserite. sin autem uere optimarum artiũ studiis nihil esse præstantius ducitis: quid est, cur alienarum cognitionem linguarum, quas nulla unquam repudiauit antiquitas, omnis semper est amplexa humanitas, detrectetis? aut cur uel Græcorum magis hoc tempore, quàm illi quondam Aegyptiorum, uel Latinorum potius, quàm illi Græcorum,

rum, uoces negligatis? Ita ne uero? M. Cato, homo Romanus, Græcas litteras, quas ante perpetuo fastidierat, ultima iam senectute auidissime deuorauit: uos, patrum uestrorum tanta auctoritate neglecta, eas ætate florētissima respuetis? multi Græci, non pauci Barbari Romanarum quondam litterarum causſa maria etiam transmiserunt: uos, germana Romanorum progenies, Romana monumenta domi uestræ reiicietis? omnes ciuitates, omnes populi, omnes denique omnium terrarum gentes, modo aliqua sint humanitate imbutæ, non modo scholas, sed etiam fora, templa, cœtus, congressus Græcis aut Latinis circumsonare uocibus, honestissimum, atque grauissimum esse censent: uos, in ea ciuitate nati, quæ amplissimum omnis semper humanitatis, atque doctrinæ domicilium fuit, aures uestras, ne eas audiant, ullo labore, aut ulla desperatione claudetis? O fallaces & inanes eorū cogitationes, qui hanc urbem in eam spem condiderunt, ut Romanam remp. quæ tum funditus erat euersa, si non amplitudine imperii, at certe liberaliū artium studiis, quæ tum toto terrarum orbe pulsæ iacebant, uel æquaret, uel etiam uinceret. eo ne cō silio hanc iuuentutem tot in sæcula propagarunt, quæ ingeniis prædita singularibus, artes eas, quas maiores sui etiam ciuitate donassent, spretas excedere ciuitate, ingeniorum diffidentia, sineret? siquidem aut rectissimam quanque artem tollatis, Auditores, oportet; aut linguas, quibus illæ proditæ sunt, omnino conseruetis. Quòd si sine illis nec satis communis uita constare, nec moderatio in ciuitate manere, nec omnino ulla haberi ratio humani-

humanitatis poteſt: profecto & hæc, quæ tantorũ bonorũ ampliſsima quaſi quædam ſeminaria ſunt, fouere diligentiſsime opus eſt. Nam ſi ea loca, in quibus aut aurum, aut æs, aut argentum effodiuntur, quibus humana libido turpiſſime plerunque abutitur, tanta diligentia obuallantur: quanto nobis ſtudioſius ſecreta nobiliſſimarum artium quaſi latibula retinenda ſunt, quibus ampliſsimis præmiis accendimur ad memoriam gloriæ ſempiternam? Neque enim audiendi ſunt illi, qui exigua nimium ſe mercede ad tantos labores prædicant inuitari. ſunt enim iis, qui in libera ciuitate uixerint, ſatis ampla, qui liberam ciuitatem adminiſtrauerint, ampliſsima propoſita præmia, quæ partim maximorum in honorum adeptione, partim in egregia & præſentium, & futurorum hominum opinione, partim moderata fortunarum in amplificatione, qui quanquam leuiſsimus fructus eſt, uulgari tamẽ æſtimatione longe omnium grauiſsimus habetur, ſita eſſe ducuntur. Quamobrem cum & & res, quæ cognoſcendæ ſunt, paucæ, & uires ingeniorum ualidiſsimæ, & præmia ad excitandos animos ampliſsima ſint; nolite diffidere, Auditores, ueterum etiam laudem eorum, quos tantopere admiramur, quamcunque ad artem animum adiunxeritis, aut facile æquaturos, aut, quæ finitima gloria eſt, ad eam proxime acceſſuros. Quod ipſum etſi futurum nullo unquam tempore deſperaui: tamen auget nunc multo etiam magis ſpem meam perſpecta mihi uirtus, & induſtria ueſtra ſingularis. Me certe cum mea perperua erga iſtum ordinem ſingularis uoluntas, tum hodiernus iſte ueſter

ſter in hunc locum, quaſi ad priſtinam eloquentiæ poſſeſſionem recuperandam, incredibilis concurſus ita ad hanc cauſſam inflammat, ut me dies, noctesq. nihil aliud, quàm de ueſtris commodis, cogitaturum eſſe profitear. Ecquæ enim cauſſa eſt, cur non perpetuo pro iſtius utilitate conſeſſus laborem? cum & ipſe ab hoc fonte ad non nullam hominum famam profluxerim, & meus quotidianus hic labor ad aliquam hominum exiſtimationē, iſtorum commendatione ſubſelliorum, paulo latius di manauerit? Quamobrē uigilabo quidem mea ſponte (ut dixi) pro uobis libenter, at multo certe etiā libentius, quòd intelligo me à uobis ita audiri, ut maxima pars ueſtræ in audiendo laudis ad aliquam mei etiam nominis celebritatem attineat: ut, quantum in uos utilitatis ex meo labore, tantundem in me laudis ex attentione ueſtra redundet. Venetiis habita, M. D. LIII.

CAROLI SIGONII
PRO ELOQVENTIA
ORATIO TERTIA.

SI, QVANTVM animi in quibuſdam hominibus eſt hoc tempore, Auditores, ad præclara iuuentutis ingenia retardanda, atque omnino ad honeſtiſſima linguarum ſtudia reprobanda, tantum in me ingenii ad eadem excitanda, atque ornanda reperiretur: profecto & ipſe iampridem ſatis ueſtras mentes ad ampliſſima litterarum præmia inflammaſſem, & hæc ſtudia ab indigna illorum criminatione me non incommode hodierno die eſſe defenſurum confiderem. Etenim, cum duo ſint hominum genera, à quibus potiſſimum honeſtiſſimus iſte ueſter ad laudem curſus impediatur, unum eorum, qui uniuerſo litterarum generi, alterũ, qui rectiſſimæ huic linguarum rationi præcipue ſe inimicos eſſe præſeferant; cumq. priore anno uehementius eorum opinionem increbuiſſe animaduerterem, qui dicerent, non eſſe cur hoc tempore doctrinæ ſtudia tractaremus, quòd ad ueterum illorum, quos imitaremur, gloriam aſpirare non liceret; tum toto eo de genere illa dixi, quæ ſententiam eorum, ni pertinacius, quàm ſapientius agerent, facile poſſe frangere uiderentur. nunc uero, cum præclarum hoc linguarum ſtudium ab alteris intelligam tum ut parum neceſſarium, tum ut nimis leue contemni, ac derideri: tanto mihi alacrius eiuſmodi defenſionem ſuſcipiendam exiſtimo, quanto nos propius horum, quàm illorum, accuſatio petit. Ne-

que uero, si in nos à rudibus quibusdam, atque indoctis hominibus impetus fieret, summopere mihi de conatibus eorum repellendis, ac uindicandis esse contendendum putarem. uerum, cum intelligam, ut quisque uehementissime in rerum cognoscendarum studio elaborat, ita maxime nostram hanc quasi uerborum, ut illi uocant, disciplinam illudere, suaq. auctoritate, quæ magna est, imbecillos multorum animos à rectissima studiorum ratione deducere: facere non possum, quin, sollemni præsertim hoc die, quem unum ex omnibus pulcherrimum incredibilis uestra frequentia mihi reddit, atque in tanto litteratissimorum hominũ concursu paucis iniustæ illorum accusationi respondeam. Quos tamen ita sentientes homines ut gratulor in hac amplissima urbe reperiri nullos: sic, quando iam reliquam Italiam hæc opinio peruagatur, ea ne, tanquam pestilentia continenti uulgata tabe, hanc demum etiam purissimam ciuitatem inuadat, mihi in primis, cui publice tuendæ eloquentiæ negotium datum est, existimo prouidendum. Sed quoniam, ut dixi, acrius illi, ac uehementius agunt, quàm ut nos ornate, ac copiose, pro tantæ rei magnitudine, respondere possimus: uestræ erit humanitatis, atque prudentiæ, quæ pro uobis in officio retinendis ueriſſime disputabimus, ea benigno, atque attento animo audientes, falsis illorũ reiectis criminibus, singulari uestro potissimum studio comprobare. Magna igitur, ac molesta admodum mihi causſa suscepta est, Auditores, quippe quæ non maiorem ingenii facultatem requirat, quàm animi dolorem acriorẽ eliciat. Neque enim

facere

facere possum, cum uehementius in hanc totam linguarum quæstionem intueor, quin funestum earum, ac miserabile quoddam quasi fatum deplorẽ, quibus interneciuum uideo bellum ab indisertis hominibus prope in perpetuum esse indictum. Taceo cladem illam, quam ipsæ ingentem maiorum nostrorum memoria ab indoctis, & rudibus illis sæculis acceperunt: quam iccirco leuius quodam modo ferendam illis esse censeo, quòd ea ab reliquarum omnium artium pernicie incredibili nulla ratione seiungi potuit. Verum illud queror, cum reliquæ disciplinæ omnes hoc tempore, singulari quodam deorum munere, ex diuturna quasi iactatione conquiescant, hoc unum linguarum studium quorundam hominum pertinacia, ne pristinum dignitatis splendorem recuperet, impediri. Quod eò mihi esse uidetur indignius, quòd & per eis stetit, quo minus eximia reliquarum artium monumenta, paulo ante pernicioso barbarorum impetu labefactata, conciderent, & ab iis oppugnantur, à quibus merito præsidii aliquid expectare debebant. Nam, si qui huic studio iniqui sunt hoc tempore, atque infesti, ex eorum sunt potissimum numero, qui se philosophiæ studio dediderunt. quorum eam fere rationem esse, possis animaduertere, ut nobilissima, purisimaq. ueterum philosophorum decreta aut deformato, inquinatoq. Latino sermone explicent, aut, si qui paulo, quàm ipsi, emendatius, atque ornatius ea tractent, eos leues homines, & parum, quid maiestati philosophiæ conueniat, attendentes appellent. Qua in re illud primũ mihi pergraue uidetur, quòd orbem ipsum doctri-

doctrinarum, quas mirifico quodam inter se uincu lo iunctas esse accepimus, dissoluere, ac reuellere, linguarum uituperatione, conantur; deinde, quòd ea despiciunt, quæ omnium hominum consensu fir missima sunt quasi omnium disciplinarum, atque artium fundamenta. quasi uero aut ars ulla sine ope alterius probe intelligi, aut doctrina aliqua possit sine linguarum potissimum notitia comprehendi. Ac apud ueteres quidem quanta diligentia, ac prope religione hæc ipsa bonarum artium societas, atque cognatio culta sit, hinc intelligi potest, quòd neminem in una excellere arte, qui non omnes attigisset, posse opinati sunt: adeo ut non philosophis solum cognita esse oportere omnia, sed ne artifices quidem humiliores sine philosophia, id est sine uniuersa quadam omnium disciplinarum scien tia, recte in suo munere uersari posse existimarent. Quæ concordia si cui tuenda est, eis in primis merito uidetur tuenda esse, qui se omnium studiosissimos esse sapientiæ profitentur. quod quemadmodum assequi sine singulari quadam linguarum intel ligentia possint, profecto ne ipsi quidem credo facile demonstrabunt. Nam si, quod quisque sentit, id ipsum quale sit, nisi uerbis enuntietur, apparere non potest; & si omnino nostræ mentis est interpres oratio: iam illud perspici aperte potest, si, quæ quisque acute inuenit, ea aliis tradere, uel alienæ utilitatis, uel suæ ostentationis gratia, uelit, ne hæc quidem esse, quibus illa quasi contineri uiden tur, ornandæ, ac quodam modo faciendæ orationis studia negligenda. ut enim nobiles architecti in construenda præclara domo non parietum magis,

gis, aut culminis rationem habent, quàm fundamenti: sic nec egregiis philosophis eximia potius sapientiæ præcepta nota esse oportere, quàm uerborum, quibus illa quodam modo sustinentur, subsidia, statuendum est. Quam rationem ueteres certe philosophi, qui soli hoc grauissimo nomine digni fuisse uidentur, studiosissime obseruarunt. Nam Theophrastum quidem, & Aristotelem adeo floruisse dicendo accepimus, ut ille diuinitate loquendi nomen inuenerit, hic etiam aureum flumen orationis fudisse sit existimatus. Nam quid de Xenophonte dicam, atque Platone? quorum alterius uoce Musas quasi locutas ferunt, alterius, Iouem ipsum, si græce locutus esset, locuturum fuisse? Complectar uno uerbo. Nemo fere ex ueteribus illis philosophis, à quibus, tanquam ab uberrimis quibusdam fontibus, omnis ad nos philosophiæ cognitio emanauit, bonus intelligendi magister fuit, qui non idem etiam dicendi grauissimus auctor extiterit. Cur autem non sit? quia uerborum, inquiunt, leuissimum studium est. acute. an uero cuiquam unquam leue uideri illud demum studium debet, in quo summi philosophorum principes, Plato, & Aristoteles, tantopere uigilarunt? Duæ sunt enim huius quasi doctrinæ partes, una, quæ poetam, altera, quæ oratorem informat. has ambas adeo accurate, atque eleganter ii, quos paulo ante commemoraui, commentariis etiam editis pertractarunt, ut, quod his artibus præsidii adsit, ac dignitatis, id omne iure acceptum duobus illis maximis referatur auctoribus. quodq. præstans illorum de grauitate horum

studio-

ſtudiorum apertius demonſtrare iudicium poteſt, Ariſtoteles ipſe ad ea, quæ tam præclare de dicendi artificio ſcripſit, non pulcherrimi ſui ſtudii contentus gloria, Iſocratis rhetoris laude incenſus acceſsit. immo uero, cum florere eum nobilitate diſcipulorum uideret, & ipſe rhetoricam docere, & ludum habere uoluit, cum diceret, indecorum eſſe ſe tacere, Iſocratem loqui. Quanquam quid aut oratorum artem potiſsimum nominem, aut poetarum? quam, uel uſus, uel doctrinæ ratione optabilem, nemo unquam, in Græcia præſertim, harum omnium diſciplinarum parente, atque altrice, contempſit? Quid? Romæ, ubi quondam, propter perpetua militiæ ſtudia, nulla ex græcis artibus in pretio fuit, quippe qua ex urbe philoſophi, ac rhetores omnes acerbiſsimo etiam decreto aliquando ſint exacti, non ne eius etiam artis præcepta, quæ non ornate, ſed emendate loquendi principia continet, Varro, & Cæſar ſummo ſtudio tradiderunt? at qui uiri? ii, quorum alter ſummarum diſciplinarum cognitione Romanos ante ſe omnes, alter rerum geſtarum magnitudine omnes ex omni memoria homines ſine controuerſia uicit. Ergo ueteres illi non ſolũ de philoſophia ornate ſcripſerunt, ſed rationem etiam ornate dicendi aliis tradiderunt: nos non ſolum impure de noſtris ipſorum ſtudiis diſputabimus, ſed, ſi qui paulo caſtius loqui ſtuduerint, eos leues, & contemnendos homines eſſe ducemus? illi in maxima aut ſcientiæ, aut imperii gloria ne grammaticæ quidem artis tractationem ſibi indecoram eſſe duxerunt: nos neminem, niſi qui præcepta prorſus omnia grammaticorum

contempſe-

contempſerit, repudiabimus ? Hæc igitur quondam principum philoſophorum, atque ſummorum uirorum ratio fuit ; quam neſcio cur noſtri nō hoc tempore imitentur ; ut ipſi ſecum, quantum profiterentur, quotidie cogitarent ; cumq. ſe rationem intelligendi profiteri animaduerterent, ne loquendi quidem artem à ſua cognitione alienam eſſe arbitrarentur. Quamobrem, non tam quid ſentirēt, aut agerent, quàm quemadmodum ea dicerent, quærebant : neque rerum ſolum, ſed etiam uerborum à ſe exempla peti oportere cenſebant : neque in hoc ſtudio tantum, quia neceſſarium, uerum etiam quia graue, & honeſtum ducebant, diligentiſſime uerſabantur. Oſtendi, hanc quaſi uerborū ſcientiam, quam ſolam oratoribus, atque poetis propoſitam eſſe iſti putant, plurimum in ſe habere & neceſſitatis, & dignitatis. quid, ſi, eoſdem illos non uerborum magis eſſe, quàm rerum indagatores, atque artifices, probem ? Etenim poteſt ne aut res exprimi ſine uerbis, aut oratione quidquā, niſi res aliqua, demonſtrari ? Quid autem uel oratores oratione, uel poetæ uerſibus ſuis aliud complectuntur, quàm quæ præſtantiſſimis philoſophorum libris continentur, atque præceptis ? Dicam primum de poetis, quorum quibuſdam difficilior fortaſſe ratio eſſe uideatur. Poetarum igitur dico reconditam quandam eſſe doctrinam, eandemq. ex ipſius philoſophiæ penetralibus eſſe depromptam. Atque hoc quidem unuſquiſque, qui nobilium præſertim poetarum ſcripta paulo accuratius legerit, facile comprobabit. Etenim quis eſt in philoſophia locus, ſiue de naturæ primordiis quæras,

siue de rerum cælestium causſis , iisq. , quæ fiunt in aere , perturbationibus , siue de natura animorum, siue de rebus expetendis, & fugiendis, siue de ratione rerum publicarum , quis est, inquam, locus in philosophia eiusmodi à bonis poetis unquã prætermissus ? Quod uero multo maiorem habet admirationem , hi , non quid unus , aut alter eiusmodi de rebus senserit , tenent , sed omnes omnium sententias habent notas , neque perpetuo , ut illi, opinionem unam , sed modo hanc , modo illam pro libertate artis tuentur . putant enim eo admirabiliorem suam scriptionem fore , quo pluribus eam , ijsq. inter se dissimilioribus, sapientum sententijs , quasi dissimilium quorundam pigmentorum uarietate , distinxerint . Iam uero , quanti illud faciendum uidetur , quòd in scribendo poetæ non ueterum magis decreta philosophorum sequi solent , quàm ipsi ratione uti philosophorum ? quid est enim tam philosophi , quam eximiam quandam uirtutis speciem, quàm ipsi ideam appellant, posse exprimere ? at poetas non semper animaduertas res tales, quales sint , fuerint ue, effingere , sed plerunque , à rei ueritate recedentes , aut famam secutos hominum , eas eiusmodi simulare , quales popularis oratio celebrarit ; aut certe, perfectionem quandam uirtutis exquirentes , quales oporteat , oportuerit ue,confingere ; eosdemq. non in singulorum uirtutibus exponendis , sed fere in uniuerso uirtutis genere , & natura describenda, philosophorum more, uersari . Quamobrem iure Aristoteles poetas omnino philosophis esse similes affirmauit .

Puderet me , in re maxime seria id , quod dicturus sum,

sum, dicere, nisi huius dicti, grauissimum omnium philosophorum, Platonem auctorem haberem. Tanta, ac tam admirabilis poetarum doctrina est, ut eam non ex humano, sed ex diuino emitti pectore antiquitas arbitrata sit. siquidem, poetas Apollinis, Musarumq. afflatu uersus fundere, & à Musarum etiam hortis quibusdam, ac siluis carmina ad nos afferre, traditum est: neque uero ante efficere quidquam poetam posse, quàm diuino quodam instinctu concitatus sit, & è sua sede mens pulsa, atque dimota: Deum autem, eorum mente elata, ijs ministris propterea uti, & uatibus, ut nos, qui audimus, intelligamus, non eos esse, qui illa tam præclara dicant, qui mente careant, sed Deum esse, qui loquatur. Dixi de poetis, nunc de oratoribus est dicendum. quorum scripta si quis propius inspexerit, ea non magis ex rhetorum, aut grammaticorũ scholis, quàm ex eruditissimis dialecticorum, & philosophorum spatijs prodijsse fatebitur; quippe quorum præceptis informatos, atque imbutos eos ad dicẽdum uenire oportere, Aristoteles etiam prudentissime, uerissimeq. censuerit. Atque hoc quidem studium cum in communi uitæ usu, tum maxime in gerenda rep. & humana societate concilianda quantum ualeat, illud esse argumento potest, quòd, quæ homines ui sæpe facere recusarunt, ea prudentis oratione uiri deliniti facile, ac libenter fecerunt. præclare. eloquentiam enim quoddam quasi regendæ ciuitatis instrumentum esse, ueteres, prudentissimi homines, crediderunt: ut, quemadmodum nauis non à gubernatore solum, sed etiam à clauo, & equus non

ab equite tantum, sed etiam à fræno regeretur: sic nec respublica prudentia magis, quàm eloquentia magistratuum administraretur. itaque scite Homerus magnos illos reges, &, ut ipse inquit, Iouis satu genitos, non magis imperio, quo plurimum ualebant, quàm oratione populos sibi dicto audientes reddidisse, nec studiosius Iouem, consilii parentem, quàm Musas, eloquentiæ matres, ueneratos esse inducit. Quòd si hoc à regibus factum est, quibus æterna prope concessa est ad imperandum, & cogendum potestas: quanto à magistratu ipso, qui paulo post priuatus futurus est, obseruari diligentius debet, ne multitudinis animos, quò uelit, aliqua imperii ui, sed solis blanditiis orationis adducat? Est autem ita comparatum, ut, quemadmodum homo constat ex animo, & corpore, atque is quidem imperat, hoc uero paret; sic & mentem, & linguam ad ciuitatem administrandam adhibeamus: atque, ut gubernatoribus nauium imperantibus præsto sunt, qui mandata excipiant, atque aliis tradant; sic reipublicæ procurator mentē quidem, quæ imperet, habeat, linguam autem, quæ imperata accipiat, atque ad alios deferat. Quamobrem, si menti lingua obtemperat, & ad occulta eius sensa promenda, quod ei munus natura tribuit, parata sedet: quid interesse inter eorum, qui mentem, & qui linguam excolunt, studiū potest? aut quis est tam ignarus rerum, qui non intelligat, materiam utrique esse subiectam re eandem, ratione dissimilem? quod cum sapientissimus olim poeta quidam intelligeret, propterea recte, quòd tres linguas teneret, tria se corda habere gloriabatur.

ut

ut enim palatus sine corde sapere non potest : sic nec lingua, nisi quod in intimis cordis sedibus sit, potest efferre. Quæ cum ita sint ; quis est, qui hæc studia aut superuacanea, aut leuia, aut plena uerborum, inania prudentiæ ducat, nisi qui, quod ipse assequi uel propter ingenii tarditatem, uel ob laboris magnitudinem posse diffidit, id in alio damnandum esse existimet ? neque uero hoc mihi uideor, Auditores, temere sentire. Noui enim eorum, qui hæc iactant, industriam, atque doctrinam. Etenim, cum & ipse ab ineunte ætate publicis in gymnasiis assidue philosophiæ caussa uersarer, fiebat, ut cum eiusmodi hominibus una essem quotidie. me autem domesticus usus, & communis uitæ coniunctio docuit, eorum, quibus in primis hæc studia sorderent, doctrinam esse exiguam, infantiam singularem : pauca enim eos quædam Peripateticorum decreta tenere, eaq. tanquam religiosissima, atque sanctissima custodire : tribus, aut summum quattuor iam peruagatis responsionum generibus omnibus, quæ in naturæ cognitione propositæ essent, quæstionibus occurrere solere : has autem non Græco sermone explicare, de quo nihil nisi fama accepissent, non Latino, quem irriderent, sed nouo quodam, & ante inaudito loquendi genere, de quo ne inter omnes quidem eos conueniret, cum suorum sibi quisque non uerborum, sed portentorum faber, atque opifex esset, exponere : reliquarum artium omnium, quæ ad humanitatem pertinent, eos plane expertes, ac rudes esse : hac illos ratione sibi philosophi nomen arrogare, & se, tanquam Peripateticos, uenditare, ex diuturna,

turna, ut dixi, eorum consuetudine iampridem animaduerti. Quos quidem si non iudicio, sed desperatione ad hanc sententiam, tanquam ad scopulum ab æstu, & tempestate, adductos esse dicam, quòd duarum linguarum cognitionem, & magnitudinem exhorruerint, quòd maximos orationis illustrandæ labores pertimuerint: quis est, qui me iure possit reprehendere? præsertim uero cum ea studia, quæ à se aucta, & ornata magister eorum uoluit Aristoteles, ipsi sibi uituperanda, atque damnanda susceperint? O corruptos huius nostri sæculi mores, & penitus deprauatam ueterem disciplinam. philosophi quondam etiam nobilissimi magistros dicendi studiose audiebant: (siquidem Hermogeni Musonium diligentissime operam dedisse proditum est) nunc rhetores à philosophis uel infantissimis irridentur. illi sibi dedecori esse ducebant, nisi ornate, quæ sentirent, eloquerentur: hi sibi uitio tribuunt, nisi omnia impure, & deprauate loquantur. illi suo exemplo iuuentutem ad mentem, & linguam excolendam, & quodam modo subigendam, quoad poterant, impellebant: hi perpetua linguarum exagitatione à summa gloria ciuitatum studia deterrere conantur. quam, ut dixi, gratulor, tam pernicioſa opinione nondum huius ciuitatis animos esse imbutos. uiget enim, &, ut spero, in perpetuum uigebit in hac ciuitate antiquæ disciplinæ ratio: &, quem in optima quaque hactenus semper habuit, eundem in hac rep. habebit locum eloquentia. Sed, ne in aperta undique urbe eiusmodi opinioni aditus esse posset, uolui, à quibus uobis cauendum esset, ante denuntiare,

ac

ac potius nimis uobis cautus in re fortasse non admodum necessaria iudicari, quàm parum uestræ utilitatis, & laudis studiosus existimari. tantum enim abest, ut eos, qui non uerbo tenus, sed re ipsa, & ueritate doctrinæ philosophi sunt, ulla ratione contemnam, ut ipse eorum, qui illos non admirantur, sed prope uenerantur, appetam principatum. Itaque, quod ab his studijs mihi conceditur temporis, id omne libenter in eorum præceptis cognoscendis consumere soleo; ac tum denique ornate mihi dixisse uideor, si quid aliquando sapienter me dixisse intelligo. Quamobrem, ne in hac arte tractanda omnino à nobilissimis philosophorum institutis, & maxime Aristotelicis recederem, statui uobis hoc anno libros Aristotelis de arte rhetorica, atque poetica interpretari; partim ut intelligerent omnes, hæc etiam studia à philosophis esse profecta; partim ut ijdem scirent, quanquam natura in utroque genere maximum habet momentum, tamen artem ipsam, ab optimo auctore traditam, imbecillam etiam naturam posse quammaxime confirmare. Nolite enim ijs assentiri, Auditores, qui poetam ingenij magis uiribus excitari, quàm doctrina perfici putent, eumq. à Musis potius, quàm ab huius artis doctoribus, erudiri. sunt enim hæc quondam à philosophis, & à poetis ad studij huius dignitatem, & amplitudinem cõparata: quæ reuera aut nulla unquam fuerunt, aut certe nunc nulla sunt. ubi enim sunt istæ Musæ, Auditores, quærite: peragrate Thraciam, ubi Libethra; perlustrate Phocidem, ubi Parnasus; circuite Bœotiam, ubi Helicon sacrum eis esse domiciliũ dicebatur: nusquam eas,

mihi

mihi credite, reperietis. habitant enim nunc Musæ, habitant in pulcherrimis, eruditissimisq. ueterum poetarum, & antiquorum eius artis magistrorum scriptis, atque ibi sacrarium suum augustissimum collocarunt. Quare, qui se ad eorum lectionem studiose contulerit, quiq. singularem illam dicendi uim, quantum poterit, fuerit imitatus; hunc demum & Musis amicum esse, & ex earum præscripto uersus facere, prædicabimus; hunc amabimus; hunc admirabimur; hunc denique in cælum laudibus efferemus. Quamobrem, si res ulla tanta potest esse, quæ uestras mentes ad laborem possit quasi quibusdam facibus inflammare; hæc studia illa sint, in quibus merito quodam quasi ardore gloriæ conflagretis. Etenim, si athletæ, ceteriq., qui, uiribus freti corporis, ad depugnandum descendunt, omni neruorum conatu, diurnæ prope laudis gratia, in aliquo populari consessu contendunt: quanto uos acrius niti uiribus ingenii decet, quibus in maximo prope orbis terrarum theatro positis perpetua, æternaq. laus est constituta? nam ut corpus mortale, atque caducum est, animus immortalis, atque æternus: sic ea, quæ corporis robore pariuntur, fragilia, quæ uero animi uiribus, perennia, & sempiterna putanda sunt. quæ eò etiam præstantiora existunt, quòd omnia sunt in uestra uirtute, ac diligentia sita, cum cetera plerunque fortunæ fallacis arbitrio gubernentur. Vrgete igitur hanc tam præstantem occasionem, iuuenes, atque, repudiatis malis suasoribus, in hæc studia incumbite, quibus nulla aut ad usum uberiora, aut ad delectationem suauiora, aut ad laudem illustriora reperiuntur.

periuntur. Habetis ætatem oportuniſſimam ad diſcendum, ſcriptores ornatiſſimos ad imitandum, interpretem uero cum ante alias, tum hoc maxime tempore ueſtrarum utilitatum ſtudio uehementer incenſum. alios fortaſſe populos contemnere eloquentiam decet: uos, ad tantam gloriam, & amplitudinem imperij, atque reipublicæ natos, ei comparandæ profecto indormire non decet.

Venetijs habita, M. D. LIV.

CAROLI SIGONII
PRO ELOQVENTIA
ORATIO QVARTA.

SI QVIS est, qui miretur, Auditores, cur aliarum omnium artium plures hoc tempore, quàm litterarum in studio, elaborent; is tum denique, meo iudicio, mirari desierit, cum ueram huiusce facti causſam mente, ac cogitatione cõprehenderit. Mihi quidem in hoc acrius intuenti cum multæ aliæ probabiles huius rei rationes, tum hæc una in primis posse reddi uidetur; quòd reliquæ artes, uel propter usum, uel propter oblectationem, magno nunc apud homines in pretio sint; litterarum studia, uel rerum obscuritate, uel discendi labore, prope ab omnibus deserta iam diu obsoleſcant. quanquam non omnium litterarum eadem uidetur esse conditio. ut enim earum quodque studium maxime uendibile est, ita uehementissime à nobis hoc tempore celebratur. Age enim, legum, ac iuris cognitio summas afferre opes iurisperito in ciuitate existimatur: morborum curandorum ratio magna item habere ad tuendam uitam adiumenta creditur: ergo omnino non improbantur. at uero philosophiam, & eloquentiam, id est bene de omni proposita re sentiendi, dicendiq. rationem, pauci admodum amplectuntur. Sed de philosophia alio loco: nunc, quod ad nos attinet, de eloquentia disputemus. quæ quidem in hac ciuitate eo indignius oppugnatur, quo, aliunde pulsa, ab hac rep. humanius excepta, ac iam per multos annos libera-

lius culta est. ut uerendum magnopere uideatur, si, quod alij alia ratione moliuntur, effecerint, ne ex nobilissimo hoc libertatis, & gloriæ domicilio, in quo iampridem honestissime commoratur, exacta, uix regionem ullam inueniat, in qua libera conquiescat. Quamobrem præstantiam hominis alij merito hoc loco uerbis extollant: de uirtute alij, atque de optima rep. disputent: ego uero, cui in hac ciuitate patrocinium eloquentiæ publice commendatum est, eloquentiæ studia, ut soleo, publice ex hoc loco defendam. à quo autem defendam? non ab alienorum quorundam ab his studijs hominum impetu, quod priore anno suscepi, sed ab eorum, qui dicendi in primis grauitatem, & copiam admirantur. quo fit, ut hæc, quàm illa, quemadmodum iustior, sic acrior defensio futura sit. siquidem tum à barbaris, apertissimis hostibus, nunc à disertissimis inimicis, & huius potissimum gloriæ cupidis, id est à suis clam præclara hæc dicendi ratio oppugnatur. Est enim non leue genus quoddã hominum, qui eloquentiæ studio tenentur illi quidem, uerum eam non eruditorum hominum arte contineri, sed in quodam ingenij genere uersari statuunt: atque naturam ipsam, qua non repugnante magna se atque præclara omnia assecuturos esse in dicendo confidunt, ita amplexantur, ut locum prope nullum in hac facultate doctrinæ relinquant. unde autem, aut quibus potissimum rationibus, ut ita sentiant, adducuntur? Primum superuacaneum laborem suscipi censent, si, cum sine studio ad summam peruenire eloquentiæ gloriam possint, frustra doctrinæ adiumenta, atque præsidia quærant. deinde

inde, cum multo faciliorem esse naturæ uiam opinentur, artis obscuritatem, ac præceptorum uarietatem, & multitudinem reformidant. postremo, mouentur etiam non nullorum exemplo; qui quanquam nec præcepta ulla didicerunt, nec ea scire curarunt, non minimam tamen in dicendo laudem sunt adepti. Quæ omnia quàm leuia, atque inania sint, decreui uobis, Auditores, hodierno die, quo frequentes, ut soletis, in hunc locum ad intermissa hæc litterarum studia reuocanda conueniſtis, ostendere; nimirum ut, in hoc genere non solum quid sequamini, sed etiam quid declinetis, me potissimum auctore, quòd ita uoluiſtis, habeatis. Ego enim sic statuo, atque hoc quidem, maximis etiam ac sapientissimis uiris auctoribus, confirmo, neminem non modo sine dicendi doctrina, sed ne omni quidem sine sapientia excellere laude ulla eloquentiæ posse. Illud autem satis mirari non possum: tàm rudi, atque hebeti quenquam ingenio reperiri, qui, cum totum hoc genus animo complectatur, artem aliquo modo à natura seiungat, atque sola uel natura, uel ratione duce se proficere quidquam ad nominis celebritatẽ posse in hoc studij genere putet; neque idem intelligat, se, dum naturam exornat, artem ipsam, quæ à natura tota profecta est, exornare. Etenim, quid est aliud hæc siue ars, siue studium, siue exercitatio dicendi, quàm collectio quædam, & coaceruatio rerum earum, quas oratores, naturam intuentes, in dicendo suscipiunt? aut, qui demum alij eximiam hanc uim eloquentiæ pepererunt, quàm cum ab initio alij temere, alii consuetudine dicerent, qui, quid

esset,

esset, quare hi aptius, quàm illi, dicerent, obseruarunt? siquidem hæc antiquissima præceptorum omnium ratio fuit, non ut ea secuti homines eloquentiæ laudem assecuti sint, sed ut, quæ sua sponte oratores facerent, ea iudicio delegerint, oratione descripserint, generibus illustrarint, partibus distribuerint. ita non eloquentia ex artificio, sed artificium ex eloquentia fluxit; atque initium quidem dicendi natura, principium artis naturæ obseruatio introduxit. Hoc tam præclaro fundamento iacto, in eodem, ut dixi, rerum genere artem uersari, atque naturam; nunc, quæ deinceps innumerabilia consequantur, quibus mirabiliter augeri, atque ornari ars ipsa possit, attendite. Hoc enim dico, non eundem solum artis effectum esse, atque naturæ, sed multo etiam nobiliorem, & præstantiorem esse, quàm naturæ. quamobrem? quia natura, nisi expoliatur, ac perficiatur ab arte, per se rudis est, & imperfecta. neque enim ea nos tales genuit, ut, eam solam spectantes, cursum uitæ præclare conficere sine ratione, atque doctrina possimus. paruulos tantum in nobis scientiæ excitauit igniculos, atque exiguas quasdam rerum notitias informauit. itaque ars adhibenda fuit, ut ad ea, quæ uix inchoata acceperamus, consequentia exquireret, quoad esset id, quod cupiebamus, effectum. Etenim (ut ad singula ueniamus) quid in paranda domo aut rudius fingi natura potuit, aut arte solertius? illa usum tantum, hæc etiam dignitatem quæsiuit: illa tectum solum, hæc atria quoque, & uestibula fabricauit: illa denique, ut solis, & imbris iniurias arceremus, hæc, ut ibi etiam aliqua

qua cum honestate, ac delectatione commorare-
mur, ostendit. Referte nunc animum ad militarē,
& oratoriam laudem: profecto reperietis, ut nos,
naturam secuti, omnem uim, quacunque ope pos-
sumus, à corpore, à capite, à uita nostra propulsa-
mus, diuturna autem obseruatione diligentē quan
dam rationem armorum, telorum, copiarum, at-
que insidiarum comparauimus; sic, quanquam ita
facti à natura sumus, ut & blandiri iis, apud quos
dicimus, & rem gestam narrare, & nostra confirma-
re, contraria refutare, & ad extremum deprecari,
& conqueri sponte possimus, tamen nos hæc mul-
to acutius, ornatius, ac diligentius, quadam acce-
dente doctrina, esse facturos. Adde, quòd tardius
opus suum natura prodit, subsidiis autem rationis
instructa maturius. quid enim? non ne ualetudi-
nem per se quisque, etiam sine medicamentis, uel
tueri, uel recuperare potest? cur autem adhiben-
tur? nempe, ut id fiat celerius. Terra item, uario
leguminum genere fœta, fruges sua sponte fundit:
at quanto citius, si aliqua colendi quasi disciplina
accesserit? Quòd si in iis, quæ in nostra potestate
non sunt, naturam ipsam, per se forte lentam, in-
dustria incitamus, atque acuimus: profecto multo
facilius id faciemus in iis, quæ nostro prorsus inge
nio comparantur. Quid, quòd multa, arte duce,
adepti bona sumus, quibus omnino nobis à natu-
ra fuerat interdictum? Etenim maris, atque naui-
gationis usum natura immenso fretorum interual-
lo nobis intercluserat, ars aperuit: immanium be-
stiarum commoda sustulerat, ars restituit: aliarum
occultarat, ars indicauit: siquidem & naues, & na-
uigandi

uigandi rationem reperit; & equos, bouesq. mansuefecit, atque ad usum hominum transtulit; & oues, quarum uillis confectis, atque confertis uestimur, quemadmodum alerentur, ut ex iis fructus cultu, atque curatione nostra perciperemus, edocuit. Ergo, ut apparet, ars necessaria est ita, ut ne admirabilia quidem naturæ bona nobis suppetere sine quadam ratione, atque industria possint. hoc autem uel maxime hinc intelligi in dicendi studio potest. Quis enim sine philosophia, sine dialectica, sine legum, morum, iuris scientia hanc laudem satis callide tueri, atque acute poterit? at hæc non ingenio magis, quàm industria, nec natura potius, quàm doctrina, percepimus. Quid, quòd uitiosam, & mancam sæpe naturam ars, necessariis rebus adiiciendis, redundantibus amputandis, emendat? ut enim segetes fœcundæ, & uberes natura, non solum fruges, uerum etiam herbas edunt infestissimas frugibus: sic feraciſſima ingenia multa parere, atque inuenire, ad dicendum aut leuia, aut parum utilia, & apta, possunt, quorum, arte magistra, diligens ab oratore delectus habebitur. Neque uero, si quis obtuso forte, ac prauo erit ingenio, id ars non aliquo modo acuet, & corriget; si arido, atque ieiuno, non alet, atque augebit. indicat nobilissimi huius artis doctoris Isocratis peruagata illa sententia: qui cum Ephorum frænis, Theopompum calcaribus egere dixit, quid aliud, quàm, in illo præcipitem concitationem, in hoc lentam tarditatem corrigendam, ac parum rectum eorum ingenium doctrinæ cuiusdam quasi regula dirigendum, intelligi uoluit? Cum ergo ratio eundem,

quem

quem natura, finem intueatur; eundemq. sæpe præstantius etiam, quàm ipsa natura, attingat; cumq. multa bona, quibus nos natura quodam modo spoliarat, ipsa suppeditet, atque omnino naturam adiuuet, & emendet: profecto, quantum in homines detrimenti inferant, qui tam multa commoda despiciunt, irrident, reprehendunt, plane constat. Etenim, quid est aliud, cur nobis hoc tempore, id est tam sero, natos esse lætandum sit, nisi, ut multa, ab æqualibus nostris prudẽter, & acute in omni doctrinæ genere excogitata, cognosceremus, quibus eos, qui superiore memoria uixerunt, indiguisse non ignoramus? quorum ea uis est, is usus, ut ijs, demum cognitis, uix carere uita hominum posse uideatur. An uero ceteris in rebus egregia ueterum hominum instituta, & præcepta retinebimus, in hac una tam uaria, & tam multiplici dicendi facultate repudiabimus? cur ergo Aristoteles, cur Cicero, cur alij summi uiri tam multa dicendi præcepta litteris, & memoriæ consignarunt, siquidem habitus ipse naturæ per se satis ad dicendum ualebat? an, ut onus nobis minime necessarium imponerent? non, opinor: sed ut excellentes ingenio uiros subleuarent, hebetes acuerent, inertes excitarent, postremo, ut omnes homines, unde uera, & solidam gloriam quærerent, haberent. non enim omnes eodem præditi ingenio eadem præstare natura duce possunt, quæ arte magistra possunt. neque enim ingenium omnium est idem, at ratio omnibus est eadem, quæ doceat, quæ instruat, quæ corrigat, quæ in uiam deducat. quamobrem habet hoc ars, ut omnibus aditum ad eximiam laudẽ pa-

tefaciat: ſolis uero naturæ copiis inſtructi aſpirare ad eandem non omnes facile poſſunt. Ego porro ita cenſeo, aut hoc totum orationis illuſtrandæ, & cumulandæ ſtudium eloquentiæ ab omnibus repudiandum eſſe, aut prorſus ab omnibus amplexandum. cur? ne, ſi qui nulla ad dicendum parati doctrina ueniant, ab iis, qui parati ſint, ſi uel in ſenatu, uel in foro de rep. uel de re clientis inter ſe forte contenderint, inertia ſua de nobiliſſimæ gradu victoriæ depellantur. quamobrem? quia nemo fere non in ſe habet naturalia quædam ingenij ſemina; at artificium, non niſi qui diuturno ſtudio quæſiuerunt, adepti ſunt. Quo fit, ut, qui artem aſſumpſerint, naturæ bono ne careant; qui naturam afferant, doctrinam, quam contempſerint, afferre nullam poſſint. Sed hoc fortaſſe leue. quid illud? quàm contemnendum eſt? neque enim dubium eſſe poteſt, quin, ſi ars una corruet, reliquæ, eodem concuſſæ motu, ſubito concidant. ſunt enim omnes, præſertim quæ liberales appellãtur, adeo arcto inter ſe uinculo conſtrictæ, ut, quemadmodum altera uix ſine alterius adminiculo conſtare, ita nec tolli ſine alterius interitu poſſit. an uero extingui oratoria laus poteſt, niſi gubernandi, & differendi ratio ſimul obſcuretur, ac prope obruatur? quarum unius hæc quaſi propago eſſe, alteri quaſi ex altera parte reſpondere exiſtimatur. aut omnino oratoris quiſquam ſtudium delere, poetæ relinquere, aut has omnes artes remouere, reliquas conſtituere poterit? quibus ſublatis, profecto incredibiles ingeniorum acies obtundantur neceſſe eſt. Etenim ubi induſtria, qua artes continentur, atque

augen-

augentur, obtorpeſcit, ibi nec ingenium, quod ab ea acuitur, ualere ſatis poteſt. cuius ſi lumen extinguatur; uidete, quem tandem in locum omne hominum genus peruenturum putetis. ſiquidem humana uita ferro ſimilis eſt. ut enim ferrum, ſi exerceas, conteritur, ſi non exerceas, tamen rubigine pereditur: ſic homines exercendo conteruntur, ſi non exerceantur, inertia, atque torpedine plus detrimenti accipiunt, quàm exercitatione. ut autem ſocordia naturæ uires infirmat: ſic ſocordiam tollit induſtria, quæ diuturna conſuetudine confirmatur. Eſt etiam illud diligentiſſime prouidendũ, ne quid ab hominibus committatur eiuſmodi, quo humana natura peccare poſſit. nam ſi uel paululum lapſa fuerit, facile, pro ſua infirmitate, præcipiti ruina corruet. Hoc autem aptiſſime conſequemur, ſi noſtro quiſque ingenio non habenas effuderimus, ſed frænum iniecerimus, nec ſuis fretum uiribus inani efferri inſolentia patiemur, uerum honeſtiſsimis induſtriæ carceribus, ueterum ſummorum uirorum exemplo, continebimus. Quos equidem cum multis aliis de rebus ſumme laudandos eſſe cẽ ſeo, tum quòd, cum de ſe forte glorioſius prædicarent, ingenio nihil, induſtriæ plurimum tribuebant; illud extenuabant, hanc augebant; illud diſſimulabant, hanc præſeferebant. Quàm multa naturæ incommoda Demoſthenes ſuperaſſe traditur ſtudio linguæ, uocis, ſpiritus, motus? quàm multa Cicero? quàm multa alij? quæ præcepta collegiſſe dicuntur? num, quia ingenio nullo eſſent? minime uero. eo enim excelluerunt. an quia ſe ſolis naturæ opibus admirabiles in dicendo futuros de-

sperant? ne hoc quidem: cum naturæ habitum propè diuinum ad dicendum attulerint. cur tandem? quia, tardum ac pingue ingenium quàm ualde excitari, atque excoli præceptis, doctrinaq. possit intellexerunt; & quia tam lautam, ac tam magnificã oratoris supellectilem multo tum maturius, tum etiã facilius se paraturos esse ratione, & uia, quàm ingenio, & natura, crediderunt. Etenim quis est, uel acerrimo ad dicendum ingenio præditus, qui plane sine lumine aliquo præceptorum rationem possit caussæ cognoscendæ uidere, partes eius, ac status omnes animo comprehendere, argumentandi uim uariam, atque reconditam intelligere? præterea quis, initio captandas eorum, qui audiunt, uoluntates, deinde rem exponendam, postea controuersiam constituendam, tum id, quod intendimus, confirmandum, quæ contra dicuntur, refellenda, extrema autẽ oratione, quæ pro nobis sunt, augenda, quæ pro aduersario, abijcienda sine præceptorum doctrina cognouerit? Quæ omnia etsi pariter ab indoctis, & rudibus temere, & sine ulla ratione fortasse fiunt, aptius tamen certe, & callidius à peritis. argumento sunt ea, quæ de actione, & memoria tradita sunt: quæ licet maxime propria naturæ sint, in his tamen excolendis ars, & moderatio quædam etiam adhibetur. nam lingua, uox, latera, uires, animus denique ad memoriam firmus, quæ nobis à natura donantur, præceptis ita & studio conformantur, ut æque multa de his imbuendis, & fingendis, atque de rebus inueniendis, collocandis, & ornandis, ueteres dicendi artifices sibi præcipienda esse statuerint. Quæ cum

ita

ita sint; reliquum est, ut, quod secundo loco positum erat, de difficultate dicamus. Illud enim crebrioribus, quàm uellem, uocibus audio celebrari, difficile esse, oratorem, tam multis, ac tam uariis, quæ didicerit, præceptis occupatum, facile, atque expedite, quod sentiat, explicare, ac tam multas in partes animum, mentemq. distrahere: præsertim uero, cum oratio conformanda sit non solum electione, sed etiam constructione uerborum; cum omnis ratio, unde ad probandum elici aliquid possit, aperienda; omnis uis dicendi in eorum, qui audiunt, mentibus aut incitandis, aut reflectendis exprimenda; omnia denique hæc, ut res, ut tempus, ut locus postulet, dispensanda, atque tractanda sint. Ego uero hoc non difficile solum esse, sed ne omnino quidem fieri posse puto, si quis tum plane oratorie loqui uelit, cum præceptis oratoriis est instruendus; aut si quis tum denique, cum dicit, præcepta artis mente peruoluat. Nam, sicut in legendo, si quis litteras, uocesq. singulas secum perpendat, cum legit, is ne syllabam quidem scite pronuntiare possit; sin autem ante in singulis litteris cognoscendis elaborarit, deinde, coniungendis litteris, syllabas compararit; primo quidem tardius leget, deinde consuetudine paulatim expeditam quandam, ac profluentem legendi celeritatem adipiscetur: sic in hoc studio, si quis eodem tempore, quo præcepta perdiscit, se præclare, ac scienter esse dicturum existimet, uehementer errat: sin autem ea, quæ multo ante studio, atque doctrina perceperit, diuturno post usu, atque exercitatione tractarit, eam facultatem profecto consequetur,

quetur, ut quacunque de re facile dicere, nulla prope artis habita ratione, sed non sine summo tamen artificio possit. si autem grammaticum non miramur, quòd facile recte loquatur, nec genera, & casus in dicendo intueatur, quòd exercitatione effecit, ut facile non congruenti solum, sed interdum etiam ornata locutione utatur; nec cytharœdum, quòd, cum manum mouet, ad numeros proportionum, & fidium animum non intendat, quia, ex habitu iam longa tractatione corroborato, omnes digitos ita profert, ut nunquam, cum uelit neten pulsare, hypaten pulset: nunc quid miremur oratores, ubi diu, multumq. uersati in dicendi studio fuerint, apte & diserte nõ magno negotio posse dicere? Cur igitur homines prauam hanc opinionem mentibus imbiberunt? Quia pauci ab ineunte adolescentia dicendi copiæ student. ubi uero iam ætate corroborata fuerint, & ad honores petendos, aut ad caussas agendas animum applicuerint; tum, cum intelligunt, quantum ad gratiam, quantum ad opes, quantum ad gloriam eloquẽtia ualeat, ad hæc studia uel inuiti se conferunt; & eodem die gestum discere, atque in scenam prodire uolunt. sin autem magistrum dicendi forte quempiam audiant; tum ab eo, quæ ne multis quidem annis penitus cognosci possunt, uno statim die haurire omnia cupiunt. Quod ubi minus ex sententia cessit; tum, tota dicendi arte in perpetuum deplorata, suo cuique ingenio laborandum, suis nitendum uiribus esse, forum, non ludum, frequentari oportere contendunt. Summo labore eloquentia paritur? merito. ut enim quidque præstantissimum, ita maximis uigiliis

giliis comparatur. Ne longius abeam, quid est uirtute, & gloria præstabilius? atqui, uirtutem per labores iter facere, summi quondam poetæ fictis fabulis prodiderunt; ijdemq. etiam laborem gloriæ parentem appellarunt. Neque uero imperite alij quidam, qui bona hominibus omnia à diis immortalibus nullo alio, nisi laborum nostrorum, pretio uendi affirmarunt. nos tamen, his contemptis præceptis, difficultatis patrocinio segnitiem præteximus. neque enim sapientiam ipsam per se, nec quia res honesta, atque omnium pulcherrima sit, sed ad uilem usum, & sordidum quæstum expetimus. contra ueteres omni laude cumulatissimi. Demosthenem enim tanto studio doctrinæ flagrasse ferunt, ut etiam doleret, si quando opificum antelucana forte uictus esset industria. scilicet uir ille summus ægre ferebat, se, qui opus immortale tractaret, somnum capere, fabris ipsis ad rem uilissimam excitatis. Plato etiam, qui uir dij immortales? somnum nimiũ & animis, & corporibus obesse, uigiliam ei, qui & uitæ, & sapientiæ cupidus esset, aptissimam esse censebat. atque eundem etiam Platonem accepimus tanta industria in discendo fuisse, ut disciplinis, quas eruditissimæ Athenæ præstare poterant, non contentus, ad Pythagoram magistrum, tum in Italia ingenij, doctrinæ, sapientiæ gloria florentissimum, nauigarit, ac Aegyptiorum sacerdotes adierit, & eorum arcana perdidicerit. Pythagoras autem ipse non Aegyptiorum solum, sed etiam Persarum regionem perlustrarat, & Cretam, ac Lacedæmona, ac ficubi quid esset, quod disci posset, eò penetrarat. Quos uiros omnes potius, quàm

eos,

eos, qui nunc ista proferunt, censeo esse audiendos, neque labore ullum, in tam amplis præsertim præmiis, quæ eloquenti uiro in libera ciuitate proposita sunt, recusandum, uerum tanto alacrius optimo cuique adolescenti ad tantæ spem gloriæ suscipi. Neque uero me paucorum quorundam, quos isti sine studio, ac sine doctrina admirabiles oratores extitisse commemorant, exempla mouent. Ego enim sic existimo, Auditores, aut eos ipsos, si quid modo in dicendo potuerint, ne artis quidem penitus expertes fuisse, uerum eam, ut nimis fortasse in hac ciuitate suspectam, callide occultasse; (fuit enim hæc quondam magnorum etiam oratorum ratio, ut eo probabiliorem fore orationem putarent suam, quo minora artis adiumenta quæsisse existimarentur) aut certe, si ad diuinum eorum ingenium doctrinæ conformatio aliqua, & præceptorum accessisset, multo ipsos fuisse admirabiliores, & præstantiores futuros. Quanquam ne si unus quidem, aut alter eo fuit ingenio, ut sine aliquo studio, naturæ ipsius habitu prope diuino, per se ipsi eloquentes extiterint; propterea uestigiis illorum potius insistendum esse censeo, quàm eorum, qui innumerabiles, subsidiis artis fulti, incredibili dicendi gloria excelluerunt. Quamobrem hoc quidem consilij omnibus, qui eloquentiæ laude ducuntur, adolescentibus dederim, quorum incredibilem prope numerum in hac glorioſissima ciuitate esse intelligo: ne suo nimium ingenio freti, artem, quæ naturam, ut dixi, partim imitando, partim adiuuando, partim corrigendo, partim grauiores artes assumendo, locupletat, aspernentur, ac respuant, quæ cum

in

in ueterum ſummorum oratorum imitatione, tum in præſtantium rhetorum aſſidua lectione uerſatur, neque difficultate, quæ huic ſtudio propoſita eſſe dicatur, ulla deterreantur.

Hæc mea hoc toto de genere ſententia eſt, Auditores, quam hodierno die, ut uos ad hanc laudem ſtudioſe perſequendam pro meo officio cohortarer, tanquam perpetuæ meæ erga uos uoluntatis indicem, teſtemq. expoſui quàm planiſſime, & quàm breuiſſime potui. Equidem fateor me exigui huius laboris mei fructum maximum percepiſſe, quòd me, hæc ſtudia iam per annos quattuor acerrime defendentem, diligenter audiſtis. Etenim primum eloquentiæ uim, atque uſum ueriſſimis, atque ornatiſſimis laudibus extuli: deinde eos, qui, ingenij, & rerum deſperatione debilitati, ad laudem ueterum peruenire cum in omni, tum in hoc maxime ſtudio ſe poſſe diffiderent, confirmaui, atque ad ſpem ſummæ gloriæ incitaui: tum, qui, rerum ſtudio delectati, barbariem orationis affectarent, elegantiam dicendi uituperarent, fregi, atque abieci: nunc autem demum inteſtinas etiam noſtrorum inſidias patefeci, atque occultam quaſi quandam contra eloquentiam coniurationem indicaui. Hoc idem, dum licuerit, in perpetuum faciam: neque reprehenſionem ullam uerebor, dum in his ſtudiis non tam interpretatione mea illuſtrandis, quàm ab iniquorum obtrectatione defendendis elaborabo. me enim cum ueritatis, tum ueſtræ etiam gloriæ ſtudium incitat; quos omnes cum aliis ueræ laudis inſignibus, tum eloquentia maxime ornatos eſſe ualde cupio. Magnum enim ſemper fuit, atque erit omni

liberæ ciuitati eloquentia decus: maximum autem huic reip. quòd in hac sola prope apud homines his temporibus ueræ, & germanæ uestigia libertatis appareant. Est autem æquum, qui Romanæ in Italia libertatis honestissimam hereditatem creuerunt, eosdem etiam eius comitis, & sociæ eloquentiæ creuisse, atque utriusque rei patrocinium pari studio, ac diligentia custodire. libertatis autem, & eloquentiæ summus fructus est gloria: quam quidē uos aut nullo modo, aut certe perpetuo studio, atque labore uestro magnam in hac rep. consequemini. quod utinam aliquando, pro singulari mea erga uos, atque istam ciuitatem caritate, aut me hāc scholam obtinente, aut certe uiuente, contingat.

Habita Venetijs, M. D. LV.

CAROLI SIGONII
DE LATINAE LINGVAE VSV RETINENDO
ORATIO QVINTA.

QVEMADMODVM antea, quàm diu à uobis abfui, Auditores, nihil me triſtius, nihil miſerius, extitiſſe confiteor, quòd, quàm incommoda ualetudine laborantem, quàm de ſua ſalute ſolicitam optime de me meritam ciuitatem reliquiſſem, mecum ſæpiſſime cogitabam: ſic hodierno die, cum uos eoſdem, id quod ego perpetuis interea uotis, ac precibus à Deo abſens poſtulaueram, ſummo periculo prorſus emerſiſſe uideo; cum tanta animi uoluptate afficior, quanta percipi ab homine poteſt maxima; tum uero Deo ipſi immortales gratias ago, qui hanc remp. ad ſalutem, & dignitatem totius Italiæ, uos ad huius reip. decus, atque præſidium, me ipſum ueſtris, quibus ſemper conſului, commodis incolumem conſeruarit. Etenim hæc omnium hominum conſtans opinio eſt, eas Venetæ ciuitatis opes, eam Veneti imperij magnitudinem eſſe, ut huius demum unius urbis ſtatu uniuerſæ Italiæ incolumitas, atque amplitudo nitatur: neque uero poſſit ullum hæc reſp. detrimentum accipere, quo non eodem omnes penitus ciuitates Italiæ cõflictentur. ueſtra autem uirtus, uel è præſtanti maiorum hauſta nobilitate, uel liberali parentum confirmata inſtitutione, tanta eſt, ut hæc ciuitas magnam præſidij, dignitatisq. ſuæ ſpem in uobis collocare,

locare, si diu uita suppeditauerit, iure possit. Nam de me ipso hoc possum confirmare, me, ut ante ad tristissimum quenque de hac ciuitate nuntium inge muerim, atque imminentem eius sæpe calamitatem absens defleuerim, ita ut me ipsum demens sæ pe reprehenderem, qui non in quemcunque casum uobiscum remansissem, sic nunc meum consilium uehementer probare, qui me uestris omnium com modis, ac publicæ huius urbis utilitati reseruarim, ac mihi ipsi, quando ceteris tum non possem, quacunque ratione prospexerim. Quamobrem si præcipuo Dei munere suam aliquando huic ciuitati salubritatem, egregia magistratuum diligentia pristi nam urbi faciem, admirabili senatus constantia omnibus Italiæ populis antiquam spem salutis, & incolumitatis restitutam uidemus: & nos etiam, quantum est situm in nobis, huic urbi uetera digni tatis insignia, intermissa hæc litterarum studia reuo cantes, prompto animo reddamus. Quod ipsum haud difficile factu opinor, si uos & pristinæ uestræ uirtutis, atque harum, quas nos profitemur, litterarum, & fructus, & dignitatis memineritis. Quibus de rebus cum sæpe aliàs differuerim, nullum certe hoc tempore uerbum facerem, nisi me nouorum quorundam hominum ratio, quos iam nimium multos esse sentio, ad hanc orationem adduceret. Sunt enim, qui, uel ingenio suo diffisi, uel laboris magnitudine fortasse deterriti, hoc tempore in nostro hoc litterarum curriculo ita uersantur, ut nouam hanc uulgarem, quam uocamus, linguam unam amplectantur, latinam illam ueterem penitus aspernentur. quos ego quia pernicioſa, & falsa

duci

duci opinione censeo ; ac, sua illi non mediocri auctoritate egregia uestra ne remorentur studia, ualde, ut debeo, pertimesco ; nihil alienum me facturum esse arbitratus sum, si hodierno die, quo mihi languentes uestri ex superiore studiorum intermissione animi sollemni cohortatione sunt excitandi, quid hac tota de ratione sentiam, uobis breuiter aperirem, atque, illorum refutata sententia, uos ad linguæ Latinæ usum non retinendum solum, sed parandum etiam inflammarem. Primum igitur illud satis constat, omnibus antiquo naturæ concessu datum esse hominibus, ut sensa animi sui uerbis eloqui, atque oratione exprimere possent. sed factum est tamen nescio quo modo, ut mens omnibus tributa sit eadem, oratio uero non eadem. Etenim ut non eodem modo nunc Itali loquuntur, atque Galli, nec Hispani, atque Germani, nec hi omnes, atque reliqui Europæ populi : sic nec easdem uoces quondam Phœnices usurparunt, atque Aegyptij, Chaldæi, Græci, atque Latini. Neque uero hæc linguarum tanta uarietas, ac dissimilitudo uniuersas solum inter se prouincias, sed partes etiam ipsas prouinciarum inuasit: ut quemadmodum non nulla hoc tempore est in Italicis etiam uocibus differentia, sic tum eadem esset in Græcis. unde tanta est uel ad uitæ usum, uel ad scientiæ fructum exorta difficultas, ut, qui in rebus uel agendis, uel intelligendis excellere uelit, uix una, aut duabus linguis esse contentus possit. si qui autem aliqua loquendi unquam gloria floruerunt, ij profecto Græci, ac Latini fuerunt. hoc cum annalium ueterum monumenta testantur, sum

ex

ex orationibus etiam, & scriptis eorum ornatissimis intelligi potest. Ac Græci quidem, ut otio, studioq., sic doctrina, & eloquentia abundarunt. Latinos autem rei militaris primum, deinde dicendi, atque intelligendi studium occupauit. sed tamen, ut ex fonte riuus, sic ex Græcorum oratione Latina fluxit oratio; non tam apparata illa quidem, ac diues, sed grandis tamen, & ornata, & ad, quidquid uelles, significandum aptissima. atque hæc quidem stante rep. & uigente imperio ita floruit, ut non Romæ solum, sed in tota Italia Latine omnes uulgo ita loquerentur, ut eos sono uocis fortasse, uerbis quidem certe uix internoscerés. itaque, cum Græcorum exemplo Romani homines orationi suæ locupletandæ, atque excolendæ animum adiecissent; incredibile est, quàm breui, quantam illi ubertatem, quantum nitoris attulerint, quàm bonos oratores, nobiles poetas, egregios rerum gestarum scriptores nobis imitandos reliquerint. Postea, Romano iam labente imperio, atque oppressa sæpius impetu barbarorum Italia, Latino sermoni uulgaris hic noster succesſit: qui corruptus pronuntiatione, atque admistis fortasse aliquot etiam barbarorum uocibus, totus primum, aut magna ex parte Latinus fuit; deinde, ut ab uetere tot sæculorum usu magis, magisq. recessit, sic paulatim propriæ uenustatis, & gratiæ plus adeptus, inops tamen uerborum ita creuit, ut, quantum Romani homines à Græcis, tantum nos, ac multo etiam magis à ueteribus Latinis diuitijs orationis, & uerborum non copia solum, uerum etiam splendore uincamur. Tum uero cum nostri etiam orationis suæ apparandæ, ac

quasi

quasi faciendæ nō mediocri studio flagrare cœpissent, huic linguæ ornatum illum omnem, et eam auctoritatem, qua nunc quidem est prædita, pepererunt. Nam & ipsi scripta aliquot reliquerūt, quæ tum ingenij, tum doctrinæ elegantiam non exiguā præseferant, & possint etiam (suum enim cuique libenter tribuo) cum aliquot ex ueteribus, uel eruditionis, uel acuminis gloria, comparari. Ac nescio, an unquam alias uehementius hoc studium, quàm hac ætate, cultum, & celebratum sit. sed ita multos in eo uideas elaborare, non ut, quemadmodum priores illi, quorum nunc etiam ingenium & industriam admiramur, ex Latinæ linguæ copiis ad hanc ditandam aliquid assumant, sed, illa contempta, nullam aliunde, quàm à se ipsis, petendam opem existiment. Quorum quàm irridendum, explodendumq. consilium sit, facile unicuique liceat intueri, qui modo, quibus illi rationibus in hanc sententiā adduci possint, cognouerit. quid enim? utilitate ne huius linguæ trahimur, an dignitate? his enim potissimum rebus omnes actiones nostras metimur, atque dirigimus. Quis est autem tam ignarus rerum, qui se fructus uberiores ex huius orationis studio, quàm ex illius, percipere posse confidat? Etenim quàm multa sunt Latinis consignata litteris, quæ non sunt nostris? aut quæ nostris his prodita sunt, quæ non eadem multo meliora sint Latinis? poetas habemus aliquot non inelegantes, annalium scriptores fortasse tolerabiles. fateor: at oratores, philosophos, & reliquarum artium magistros pene nullos. Ergo qui huius unius linguæ studio delectabitur, carebit cognitione oratorum,

care-

carebit philosophorum, carebit historicorum, carebit omnium ferme rerum, quibus humanæ uitæ ratio continetur. nec illa solum incommoda subibit, in quæ, qui quondam apud Romanos, Græcis neglectis litteris, totos se Latinis abdiderunt, inciderunt, sed eo etiam grauiora, atque maiora, quo minora ad uiuendum, & intelligendum ex his, quã ex illis, suppeditari nobis adiumẽta possunt. Quanquam quis unquam Romanus tam Græcas despexit litteras, quàm hi nostri Latinas? remp. illi quidem litteris, rem militarem forensi, actionem eruditioni, bellum paci præferebant. at, si ad regendam ciuitatem doctrina dirigenda, si ad remp. tractandã præcepta disciplinæ paranda essent, ex Græcorum ea fontibus, è quibus emanassent, sine dubio haurienda esse cõfitebantur. Itaque, postquam Romæ ab externis bellis quies esse cœpit, nec intestinis resp. seditionibus laborauit, Græcorum artes coli ab omnibus, & non negligi studia litterarum cœpta sunt. adeo ut M. ille Cato, ille inquam, qui Græcas ab ineunte ætate litteras perpetuo exagitauerat, atque oderat, easdem senex laudauerit etiam, studioseq. didicerit. quid fecerint deinde ceteri, cum exempla in medio sint pene innumerabilia, dictu superuacaneum puto. discebant enim tum uulgo homines Græcas litteras ita fere, ut nos nunc Latinas, quòd, quantum cum ad dicendum, tum ad agendum ualerent, non ignorarent. quid nunc nostri? tantum uel ingenio, uel fortunæ tribuunt suæ, ut antiquiores omnes artes, tanquam peregrinas, & nihil ad se pertinentes, contemnant. contemnant? immo uero pro nihilo habendas

putent. quasi uero, si otium ad hæc alenda studia postulandũ sit, non tanta pax huic ciuitati adsit, quanta à dijs immortalibus optari possit, tanta quies, quanta ne fortasse quidem unquam in libera, opibusq. firma ciuitate extiterit. Sed uidete quæso, quid inter nos, & sapientissimos illos, ueteres Græcos intersit, ac quantum huius sæculi mores à prisca illa industria, & probitate defecerint. Illi, cum in ea terra orti essent, quæ bonas omnes artes procreasset, aluisset, ornasset; tamen, ut occultiora quædam scientiæ sibi ignota mysteria discerent, alienas etiam linguas, & nihil ad se attinentes, sibi cognoscendas putarunt: nos Latinam linguam, huius nostræ non parentem solum, sed nutricem etiã, dij immortales, atque magistram, ingrati auersamur, & fugimus. illi uias omnes scientiæ, quas potuerunt, indagarunt, atque inuentas nobis accurate demonstrarunt: nos, omni ad cognitionem aditu obstructo, quæcunque possumus desidia, atque inertiæ patrocinia comparamus. Sed contemnamus Græcos, irrideamus Romanos: illorum auctoritatem cum libertate euanuisse, horum grauitatem cum imperio obsoleuisse dicamus: quid? patrum, maiorumq. uestrorum institutum, eorum, qui hæc ex minimis tanta fecerunt, num cui tandem pro nihilo habendum uidetur? illi uero cum uniuersis prope terrarum gẽtibus nobilissimam bonarum omnium artium, & linguarum quasi officinam in suo imperio aperuissent, nullos certe huius recentioris linguæ doctores accersiuerunt, cum aliarum omnium magistros non minimis etiam præmiis quamplurimos aduocarent. cur ita? quia gra-

uiſſimos uiros, atque omnium ſine dubio prudentiſſimos non fugiebat, fruſtra in ea re, quæ nullum ad uitam inſtituendam momentum haberet, operam collocari. Vulgaria autem hæc, quæ nos tanti facimus, monumenta eiuſmodi eſſe illi iudicabant, ut aut ad deprauandas potius, quàm conformandas iuuenum mentes ualerent, aut certe, ſi quid oportunitatis afferrent, facile ab omnibus percipi, uel mediocri ſtudio, poſſent. Hic eſt igitur fructus unus uberrimus, poſſe, quæ plurima Latinis litteris præcepta diſciplinæ traduntur, cognoſcere, ad uitam, ad mores, ad remp. ad familiam, ad Dei, & naturæ cognitionem, ad omnem denique humanitatem pertinentia, quæ uulgaribus his noſtris uel nulla continentur, uel certe cum Latinis nullo pacto conferenda. Sequitur alter ille, qui non in intelligendo, ſed in ſcribendo poſitus eſt. nam qui ſuam ad Latine ſcribendum induſtriam conferunt, ij ea lingua ſenſus expromunt ſuos, quæ, cum & bonorum uerborum abundantia præſtet, & pluribus nationibus nota ſit, maiora etiam hominum generi afferre adiumenta poteſt. Nam noſtra quidem lingua, ſi uere iudicandum eſt, multis in locis hæret, & nimia quadam ſæpe paupertate uerborum laborat. contra Latinæ hæſitantiam fere nullam, immo luxurioſam, & redundantem ſupellectilem, ſi cum hac conferatur, animaduertas. Atque hæc etiã Italiæ tantum exiguis ſane finibus terminatur, illa in omnibus prope gẽtibus intelligitur. quod quanti faciendum ſit, declarant apud Romanos, qui quondam res Romanas Græcis litteris, ut pluribus eſſent cognitæ hominibus, tradiderunt. egregie.

eſt

est enim insita naturalis quædam in hominibus gloriæ cupiditas, ac sitis, ne in sapiente quidem, ut ego arbitror, reprehendenda. cuius gratia quàm multos, dij immortales, & quàm graues labores in omni difficillimarum artium genere sustinemus? ut nomen nostrum, quod per se obscurum esset, honesta multorum prædicatione illustretur, quæq. laudes nostræ, quantæq. fuerint, pateat quamplurimis. Neque uero nos solum, qui scribendi studio detinemur, nostra ad omnes peruenire ingenij monumenta cupimus, sed etiam ij, quorum à nobis facta memoriæ litterarum produntur, quæ ipsi sapienter, fortiter, clementerq. fecerunt, longinquas ad regiones, &, si fieri possit, in ultimas terras transportari, & ab omnibus cognosci uolunt. quod idem in leuioribus etiam studiis accidit, ut nemo uehementius illi arti studere uelit, quæ patriis contenta finibus incolas tantum utilitate afficiat, sed quæ cum artificis laude ad alienos translata, omnibus esse gentibus admirationi, adiumentoq. possit. Ergo illi, quorum uirtus, quia consecrata litteris à nobis est, in æternum permanebit, omnium gentium prædicationem, laudemq. desiderant: nos, qui eorum facta scriptis in perpetuum propagamus, hac exigua Italorum hominum uoce contenti, nobilia Gallorum, Hispanorum, Germanorumq., quibus linguæ nostræ ratio obscura est, præconia respuemus? manuum hi, & corporis fragilia opera omnibus nationibus patere cupiunt: nos præclara hæc animi, atque ingenij monumenta nostris tantum hominibus nota esse patiemur? uidete, ne, ut illis magnum honestatis incitamen-

tum est, hoc sperare, sic nobis, idem non optare, flagitium sit. Neque enim audiendæ sunt quorundam hominum uoces, qui se Romanorum persequi uestigia dicunt, qui Græcis litteris ideo studuerunt, ut inde præcepta scientiæ elicerent, Latinis uero, ut, quæ à Græcis accepissent, memoriæ, ac posteritati mandarent. cur autem non audiendæ? quia non horum temporum eadem, quæ illorum, ratio est. Romani enim cum longe, lateq. dominarentur, ea spe duci ad scribendum Latine poterant, fore aliquando, ut, propter imperij amplitudinem, ac reip. maiestatem, ab omnibus ijs, quos in fide plurimos haberent, scripta sua cognoscerentur, atque ut antea extra Italiam arma, sic etiam orationem efferrent, eamq. trans alpes, atque trans maria in omnes omnium sociorum prouincias, id est ad sola terrarum ultima deferrent. Italis autem hoc tempore, tantum abest, ut spes ulla eiusmodi sit oblata, ut illud potius extimescendum sit, ne, cum magna pars Italiæ ab exteris gentibus teneatur, & quotidie noui alienigenarum in hanc regionem impetus timeantur, nostra hæc demum loquendi formula uel funditus deleatur, uel certe, peregrinis acceptis uocibus, aliqua ex parte corrumpatur. id quod quàm facile possit euenire, nisi hæc resp. in qua una hoc tempore expressa antiquæ maiestatis imago cernitur, ipsam una cum Italiæ libertate pro sua cõsuetudine tueatur, nemo non intelligit. peperit enim eloquentiam libertas, aluit, custodiuit: quam eandem seruitus extinxit, consumpsit, ac dissipauit. Testes sunt Græciæ ciuitates, testis est ipsa Roma, in quibus dicendi studium,

dium, quod cum libertate floruerat, cum seruitute exaruit. Quid ergo? dicet aliquis: an hæc lingua relinquenda, quæ nostra est, quam non ex libris accepimus, sed à natura arripuimus, non à magistro didicimus, sed à nutrice hausimus, non in scholis percepimus, sed in cunis cũ lacte ebibimus: illa sola retinenda, quæ aliena est, quæ sexcentis è chartis, & cõmentariis, & præceptionibus petenda est? Nõ ego id statuo. neque uero id pugno, ut hanc linguam radicitus ex communi usu euellam; præsertim uero qui & ipse nõ nihil in hoc genere aliquando studij posuerim, atque aliis multis, ut idem facerent, auctor fuerim: uerum illud contendo, ne Latinam linguam, quam tot sæcula fouerunt, nos de sinu eijciamus, hanc uero unam uulgarem, tanquam filiolam, in delicijs habentes ornandam, & colẽdam perpetuo quodam studio iudicemus. detur utrique, quod utrique debetur. Placet sermonem nostrum ab inopia uindicari? recte placet. non enim ego uoluntatem reprehendo, sed iudicium in uoluntate desidero. Confugiat hæc lingua recentior ad illam ueterem, quasi parentem suam. Vult locupletari? inde opes accipiat. sapere? inde prudentiam hauriat. exornari? inde pigmenta colligat, & artem discat illustrandi. denique, si fructũ quærit, præstantiores ab ea fructus, quàm à se ipsa, expectet. Neque enim hoc tempore adeo Latinæ linguæ studium intermissum est, ut penitus interciderit. immo retinetur, & celebratur adhuc à multis: quiq. in scribendo aliqua cum ingenii laude uersantur, non solum non uulgo despiciuntur, sed præmiis quoque nõ mediocribus inuitantur. Neque

que uero, dum hic rerum ſtatus extiterit, dum hic mos, atque hæc conſuetudo permanſerit, deſperandum eſt, quin ampliora ſemper illis, quàm his, ſint præmia conſtituta. ut ingenioſo, & ſolerti adoleſcenti aut utraque ſtudiorũ uia ſit ineunda; quod & fieri poteſt, & me non improbante fiet: aut, ſi alterutra, eam ingredi certe præſtantius ſit, quæ ſibi, & ceteris plus dignitatis allatura uideatur. Nam quòd rei difficultatem prætendunt quidam, primũ miror, difficile uideri quidquam poſſe, quod cum alij hac ætate, tum in hac potiſſimum ciuitate multi fecerunt, ut in utroque ſcribendi genere ita excellerent, ut in altero cum ueteribus iam facile compararentur, in altero etiam contendere uiderentur. deinde, ſi difficile eſt, quod concedi tamen poteſt; non ad hominum ingenia retardanda, ſed ad eadem incitanda ualere debet iſta difficultas: cum illud ſatis conſtet, ut quidque non facillimum eſt, ſic idẽ, quia rariſſimum ſit, maxima æſtimatione digniſſimum eſſe, atque omnino eximiam laudem paucis ſemper in omni ſtudij genere patuiſſe. qui autem in utraque ſcribendi ratione elaborarit, haud parem, meo iudicio, propoſitam habet apud homines nominis, & gloriæ commendationem. Nam qui Latine ſcripſerit, ſi ad laudem antiquorum, non dico, peruenerit, ſed uſque eò acceſſerit, ut longiſſime non diſtet, is, quia cum paucis id fecerit, ſatis magnum ex labore ſuo fructum ad memoriam immortalitatis adeptus erit. qui autẽ in patrio ſermone ſe exercuerit, idem, quia nemo eſt, qui, quæ uelit, patria oratione non exprimat, ac, ſi mediocre ſtudium afferat, facile non recte ſolum, ſed etiã

ornate dicendi facultatem consequi possit; quæ propria, maximeq. solida laus esset, eam cum multis aliis communicatam extenuabit, ac tanquam in frusta concidet. Neque enim, si dignitatis demum utriusque linguæ sit contentio facienda, quenquã tam aut alienæ gloriæ inuidum, aut studiosum suæ futurum arbitror, qui non illam huic longe amplitudine, & grauitate anteponat, præsertim cum idẽ intelligat, illam per multa sæcula imperasse, hanc fere iam per plurima paruisse; illam leges, ac iura bellicosissimo, ac potentissimo populo Romano, atque omnibus fere terrarum gentibus dedisse, hãc nihil dum, nisi quotidiana quædam colloquendi, & contrahendi uocabula inuenisse: ut hæc quidem despicienda minime sit, quia nostræ, quæcunque est, conditionis est socia, illa uero, quia tanti parens imperij fuerit, etiam ueneranda uideatur. Tenete igitur antiquam Latinæ linguæ possessionem nobilissimi adolescentes, atque in hoc studium toto pectore, ut instituistis, incumbite: ne ad exteros, ut iam imperij, sic linguæ Romanorum gloria transferatur. Neque enim ulla alia uel pristinæ libertatis, uel antiqui decoris, uel ueteris dignitatis Italiæ extant uestigia, quàm honestissimum eius linguæ, qua quondam uniuerso terrarum orbi iura præscripta sunt, patrimonium. quod ipsum non diligenter custodire, inertiæ culpa, custoditum dissipare, profligatæ cuiusdam socordiæ uitium esset. Hoc cum omnibus Italiæ populis merito faciendũ est, tum maxime huic ciuitati, cuius unius opes Italia dubiis in rebus intuetur, & patere sibi quasi portum in aduersa tempestate tutissimum existimat.

Res

Res autem in eum adducta locum est, ut, qui Latinæ linguæ studium retinuerit, is uniuersum nomen Latinum, quod iam nimis angusto spatio contractum est, atque antiquam eius imperij gloriam conseruasse, propterea q. summis litterarum præconiis exornandus esse uideatur. Hoc tempore præclara urbs Roma, atque aurea quondam illa Rostra, qui fuit ornatissimus olim ostentandæ eloquentiæ locus, se huic ciuitati commendant, ac tradunt. uestrum est efficere, ut, quemadmodum urbs ipsa, grauissimis sæpe bellis oppressa, salutis opera à maioribus uestris implorauit, sic eadem linguæ suæ, quæ amisit, ornamenta, uestra diligentia, curaq. recuperet. quam quidem ad rem etsi meæ quàm tenues, quàm infirmæ sint opes, intelligo: tamen pro perpetua mea, & constanti erga uos fide, ac beneuolentia, quidquid in hoc munere præstare possum, libenter id polliceor totum, ac defero. Me uobis & mea uoluntas, & uero etiam beneficia uestra ita obstrinxerunt, ut, qui uelit, eodem me in hoc studii genere uel duce, uel socio facile uti pro arbitrio possit.

Habita Venetiis, M. D. LVI.

CAROLI SIGONII
DE LAVDIBVS HISTORIAE
ORATIO SEXTA.

CVM ALIAE res, Auditores, maiorum uestrorum singularem sapientiam declarant, tum hoc in primis, quòd hæc uobis præclara litterarum studia quotannis intermittenda censuerunt. nimirum intelligebant prudentissimi uiri, uel corporis, uel animi uires ut perpetua contentione debilitari, ac frangi, sic, concessa quiete, refici uehementer, & confirmari. quod cum ita esse & multorum exemplo sæpe cognouerim, & in me ipso aliquando senserim: gauderem equidem uestra caussa, quorum studiis mirifice faueo, atque etiam, quoad possum, consulo, si modo, quantum ad ingenia uestra, tantundem accessisse ad uoluntatem existimarem. sed quoniam, ut sæpe uoluntas ab ingenio, sic ingenium à uoluntate destituitur, coniuncta uero aditũ ad æternam gloriam patefaciunt: propterea, quod à me uel ea persona, quam suscepi, uel ætas uestra postulare uidetur, id faciam, ut cum harum artium, quas colitis, aliqua laude grauissimam cohortationem ad uos excitandos, & ad hæc honestissima subsellia celebranda coniungam. Quanquam me peruersa imperitorum quorundam hominum consuetudo ualde perturbat: quos ad optima quæque nullo discrimine uituperanda paratos, ubi nos de uobis ad litteras, id est ad summum decus, incitandis uerba esse facturos exaudiunt, animaduerte re facile possis, uniuersam hanc nostram industriam

continuo fastidire, atque omnia potius, quàm id, quo de agimus, approbare. Quibus quidem quoniam à me satisfieri omnibus nec posse uideo, neque necesse admodum esse intelligo; quò me instituti, atque officij mei ratio trahit, eò me dabo, scilicet, ut in hoc munere gerendo non ad aliorum opinionem, neque ad meam ambitionem, sed ad uestram utilitatem omnia referam; neque ab iis litteris, quas me hoc loco, atque in hoc ornatissimo iuuentutis consessu profiteri senatus uoluit, uel tuendis, uel ornandis ulla ratione discedam. id quod cum faciam, iure quodam meo me facere arbitrabor. Etenim, si cuique artifici, excitandæ opinionis caussa, præclara quædam licet de suo artificio profiteri: quanto id nobis concedi iustius est, à quibus etiam ars ipsa expectationis commouendæ, & quasi audientiæ faciendæ petenda est? Quamobrem cũ hoc studium in tres potissimum partes, ueterum omnium consensione, distributum sit, quorum una oratorum, altera poetarum, tertia historicorũ explicationem continet; cumq. duæ superiores à me hoc quinquennio tractatæ satis, ac perpurgatæ uideantur: tertiam hoc anno, quam nondum attigi, ad eas adiungendam, eiusq. studij præstantiam, ut uestras aliqua cupiditate mentes incenderem, ostendendam putaui. Magnum profecto illud est, quod profiteor, Auditores, ac nescio an dicam maximum, tantæ artis, quanta est ueterum temporũ, antiquitatisq. cognitio, magnitudinẽ uerbis consequi, atque oratione complecti. quæ ne animo quidem satis, ac mente comprehendi uniuersa uidetur posse. Hæc enim cum suis per se instrumentis,

ac

ac ſua ſupellectili inſtructiſſima, atque ampliſſima eſt, tum uero reliquis diſciplinis omnibus tanta adiumenta, atque ornamenta ſuppeditat, ut, qui huius notitiæ ſit expers, is plane nihil ſcire, nihil ex iis, quæ aut ad uitæ uſum, aut ad humanitatis cultum attinent, intelligere uideatur. Itaque Aegyptius ille ſacerdos apud Platonem Græcos carpit, eosq., quòd nulla uetuſtatis cognitione, nulla antiquorum temporum notitia, nulla denique quaſi ſenili, & cana ſcientia eorum animi eſſent imbuti, ſemper pueros appellat. recte, & ſapienter. Vt enim pueros uidemus, ob iudicii, ac mentis imbecillitatem, hominem ab homine, rem à re diſtinguere non poſſe: ſic ille eos, qui nullam geſtarum rerum, nullam præteritorum ſæculorum animo cõprehenſam notionem tenerent, iure uiros negabat eſſe, quos præſtare pueris intelligentia deceret. Quòd ſi commodi putantur in ciuitate grammatici, quòd eorum aſſidua cura antiquarum nobis linguarum ratio patefiat: ſi fructuoſi poetæ, quòd liberali quadam cum animi uoluptate pulcherrimis ipſorũ uerſibus præcepta communis uitæ utiliſſima noſtris quaſi auribus inſtillentur: ſi oratores in ore ſunt omnium, quòd eorum ingenio multæ reip. partes conſtituantur: ſi publici conſilii auctores ſuſpiciuntur, quòd eorum incredibili ſapientia uniuerſa reſp. fulciatur: ſi denique philoſophi diuinis prope laudibus efferuntur, quòd ſanctiſſimis illorum præceptis uita noſtra ad omnem felicitatem tum priuatim, tum publice conformetur: quantum antiquitatis notitiæ tribuendũ putemus, à qua grammatici, poetæ, oratores, ſenatores, ipſi denique

philoſophi pariter adiuuantur? Non uereor, Audi tores, ne cupidius, quàm uerius, dixiſſe uobis uidear, cum ex uetuſtate cognoſcenda tantos nobis ſuppetere fructus expoſui. ſed, ſi recte, ac diligenter omnia, quæ in hac re ſunt attendenda, conſiderabi tis, non dubito, quin ſententiæ meæ ueſtra facile uoluntas acquieſcat. Etenim, ſi omnem noſtram ſcientiam, tum demum uere ſciẽtiam eſſe dicimus, cum cauſſas in uniuerſum, cur aliquid ita ſit, uidemur poſſe reddere; uniuerſa autem omnia non niſi ſingulis rebus ante perceptis, ac diuturno ſtudio collectis continentur: quis ſcientiam hanc, ſine ue terum notatione temporum, ac ſine priſcorum obſeruatione hominum, aut ſibi, aut aliis uidebitur eſſe adeptus? Niſi uero artem unã unius hominis uel ætate, uel quãlibet accurata induſtria perfici, exple riq. poſſe exiſtimamus: cum ea rerum omnium natura ſit, ut à paruis ortæ principiis, paulatim perpetuis hominũ ſtudiis, & ingeniis auctæ, ad ſuam quaſi maturitatem denique perueniant. Quamobrem quis non merito artẽ illam omnibus artibus anteponet, cuius adiumento excitatæ reliquæ floruerunt? Age enim, quid grãmatica profitetur? nimirũ ut uerborũ uim, ſignificationem, uſumq. doceat; ut, quid à tranſlato proprium differat, oſtendat. Atqui, cum maximam partem earum uocum antiqua morũ, atque inſtitutorum conſuetudine contineri conſtet, utpote, cum ſingulæ fere aut in ſenatu, aut in comitiis, aut in foro, aut in caſtris natæ ſint: qui poterit grammaticus rectum earum uſum conſequi, niſi hiſtoricus fontem ipſum, unde illæ fluxerint, indicauerit, atque inſtituti originem, ac moris initium

pate-

patefecerit? Habet enim unaquæque ratio propria uocabula, ut auguralis, ut imperatoria, ut forensis, ut senatoria. quæ neque præter eos ipsos, qui illas tractabant, quisquam olim tenebat, &, si quis nosse uellet, ad eosdem adire cogebatur. Quin etiam, ut quotidie in ciuitate iura, leges, magistra tusq. nouos constitui cernimus: sic nomina etiam multa nouari, quibus rerum illarum uis exprimatur, existimare debemus. ad quæ imponenda ut nõ uerborum explanatores, sed ipsi ciuitatis principes adhibentur: sic earum explicatio non à uocum, sed à rerum gestarum interpretibus requirenda. Cuius rei maximum illud habemus argumentum, quòd, quàm diu priscarum linguarũ ratio à grammaticis duntaxat petebatur, tam diu à nobis ignorata, ubi ueterum annalium lumen accessit, tum illustrari cœpta, tum nobis omnia patuerunt. Quid dicam de arte ipsa poetarum? non ne tota fictis fabulis ueritatem historiæ tamen imitatur? Nam primum quidem pars ea, quam qui tractant, epici nominantur, nihil aliud esse, quàm quidam historiæ contextus, uidetur. proponit enim pariter & historicus, & poeta, pariter narrat, mores, ac perturbationes hominũ exprimit, prœlia, cladesq. ante oculos ponit. adeo ut multi, fallaci quadam ratione decepti, summorum imperatorum bellica facta uersibus heroicis persecuti, poetarum se nomine dignos existimarint. Mitto argumenta, quæ ab illustri actione aliqua, id est ab historia sumpta esse, negari uix, aut ne uix quidem potest. Quid? egressiones suas iidẽ illi explere, aut ornare qui possent, nisi ex ipsa uetustate uel eas actiones deriuassent, uel earum certe

te ſimillimas confinxiſſent? Quanquam quid dico egreſſiones? fabulam ipſam ſuam tragici poetæ unde, niſi ex uarijs excellentium uirorum caſibus, quos hiſtoriæ narrant, conſtituere didicerunt? Habet enim hoc propoſitum, hoc in primis poeta ſpectat, ut delectatione animos hominum afficiat. ad delectandum autem quæ ualent maxime? nimirum temporum mutationes, fortunæ uiciſſitudines, inconſtantes rerum euentus. Quòd ſi, quæ finguntur, inſperatum in comœdia gaudium, nec opinata in tragœdia triſtitia uehementer animos hominum retinent: qua uoluptate perfundimur, cũ ancipites ueræ cõtentionis exitus legendo cognoſcimus, &, quos ſæpe ſpoliantes, atque exultantes uidimus, eoſdem repente omnibus uno prœlio fortunis euerſos intuemur? Iam, oratoria laus quàm non facile ſine rerum, antiquitatisq. cognitione conſiſtat, declarant priſci illi artifices dicendi, ac doctores eximij, qui bonum oratorem eſſe negant poſſe, qui non eius modo ciuitatis, in qua uerſetur, ſed uniuerſæ antiquitatis inſtituta cognouerit. Cuius præcepti ratio difficilis ad explicandum ualde non eſt. Nam cum oratorum ſit, ut id, quod fieri cupiunt, ex eo, quod aliquando factum eſt, confirment, exempla colligere, credo, quòd imperitæ multitudini, cuius illi potiſſimum auribus, & iudicio ſeruiunt, nihil exemplis, quæ facillime intelligantur, poſſit eſſe iucundius: hoc certe non aſſequentur, niſi ſuperiora tempora, unde ubertas illa uel ad oblectandum, uel ad probandum hauritur, perfecte calluerint. An uero, qui alterum in iudicio publico defendere uoluerit, attingere cauſ-

ſam

ſam illam poterit, niſi antiquiora iudicia, uel ſimilia, ut utatur, uel contraria, ut aliquid declinet, egregie nouerit; niſi grauiora etiam, ſi ita res poſtulauerit, euenta propoſuerit; niſi priuatam cauſſam cum publica, proprium periculum cum communi coniunxerit? aut ad laudādum accedet quiſquam, qui populi eius, quem ornandum ſuſceperit, res domi, foriſq. geſtas, unde ſumma laudationis elicietur, ignorabit? aut qui non multo ante exterarum gentium maxime illuſtres actiones, unde ſæpe, quæ in laude plurimum dominatur, cō paratio ſumitur, mente, atque animo perluſtrauerit? Niſi forte Athenienſium ciuitatē ſe ornare aliquis poſſe exiſtimat, qui res cum Dareo, & Xerſe acerrime geſtas, qui Marathonem, & Salamina, clariſſima inſignis eorum uictoriæ monumenta, qui Miltiadem, & Themiſtoclem, fortiſſimos, ac ſapiētiſſimos illorum imperatores, contempſerit. Quòd ſi quiſquam hoc, nulla tinctus antiquitate, fortaſſe præſtabit: at conſilium certe de futuris rebus, quæ ex præteritarum ſimilitudine gubernantur, dare nullum poterit. immo uero & ſuam, & alienam remp. notam habeat; bella, paces, fœdera, leges, mores, iura teneat, atque omnes rerum ſuperiorum euentus, unde futurarum imaginem colligat, neceſſe eſt. Verum hos tandem in ciuitate grammaticos contemnamus: irrideamus poetas: pro nihilo habeamus oratores, ut cum eorum artibus etiam ſtudium omne antiquitatis inane prorſus eſſe concludamus: num ita iniuſti, ita dementes erimus, ut moralem ipſam, ciuilemq. ſcientiam minimæ frugis, exiguæ laudis eſſe cōtendamus? At-

qui

qui nihil est aliud historia, nisi uirtutum, uitiorumq., quod argumentum moralis scientia complectitur, diligens, & perspicua demonstratio. An uero fortitudo grauius laudari, temperantia celebrari, iustitia extolli, atque his contraria deprimi uehementius à philosopho, quàm ab historico, possunt? aut quisquam, cum ad fortitudinem, moderationem, iustitiam hortabitur, Socratica potius ratione, quàm clarissimis Deciorum, Fabii, & Camilli documentis utetur? non existimo. Etenim philosophi, quid agere homines debeant, historici, quid præclare egerint, docent. itaque, nisi nobilia philosophorum præcepta egregia historicorum oratio comprobaret, inanes illæ chartæ, ridiculæ sententiæ, commenticia, futilisq. doctrina uideretur. Intelligunt enim homines, aliud esse, agere de uirtute, aliud, agere cum uirtute: illud prope cuiusuis hominis esse, hoc non nisi natura, & habitu prope diuino ad uirtutis exercitationem exculti. Fidem illi, & religionem sanctissime seruandam, proq. iis dolores, & cruciatus omnes corporis perpetiendos esse præcipiunt: quotusquisque nostrũ est, qui, hac præsertim imbecillitate naturæ, illis assentiretur, nisi, quendam fuisse quondam hominem, incredibili animi robore præditum, accepisset, qui se ab hostibus per exquisita supplicia excruciatum necari, quàm datam fidem frangere, maluisset? Abstinentiam illi in extrema etiam paupertate colendam esse magnopere prædicant: & hanc, credo, orationem nos his moribus probaremus, nisi homines olim extitisse in summis etiam rei familiaris angustiis constitutos audiissemus, qui non

magnifica

magnifica ſolum clientium ſuorum munera, quæ dabantur, ſed regnorum etiam partem conſtanti animo reſpuiſſent. Non perſequar hoc loco ſingula, quæ in hoc genere colligi poſſunt innumerabilia: hoc tantum dicam, magnas à nobis gratias rerum geſtarum ſcriptoribus eſſe habendas, qui ſuo ſtudio effecerunt, ut, rebus præteritis cognoſcendis, facilius, quid nobis in uita expetendum, quid declinandum eſſet, expediremus. Prudentes multos fuiſſe homines legimus, & admirabili prope quadam in agendis rebus ſapientia præditos, quam non natura, ſed uſu rerum multarum non ſine magnis uitæ periculis ſibi, ut de Vlyſſe traditum eſt, compararunt. at nobis hiſtorici hoc afferunt commodi, ut aduerſis aliorum caſibus edocti, ab omnibus, quibus illi perculſi ſunt, tuti fortunæ telis, cautius, ac ſapientius actiones noſtras dirigamus. Matura ſeniorum cõſilia iuuenes admirantur: cur? nempe, quia eos longa ætas, ac diuturna uita cautiores, & prudentiores effecit. at eo pluris æſtimanda hiſtoria eſt, quo plura in omni genere exempla diuturnitas temporis, quàm exigua unius hominis ætas colligit. Præclara philoſophorum decreta ſtupenti prope animo imperita multitudo perſequitur: quamobrem? quòd illorum præcepta ad exercendam uirtutem noſtros animos erudiunt. quanto hoc excellentius hiſtorici præſtant, quorum in libris non animi ſolum, ſed corporis etiam expreſſas actiones intuemur? Quòd ſi hiſtoriarum lectio uirum bonum informare poteſt, ergo non eadem poterit præclarum etiam ciuem, ac ſenatorem inſtruere? Etenim quis eſt, qui ſuam egregie capeſ-

sere remp. possit, cum genus ipsius reip. cum caussas salutis, atque interitus eius ignoret? aut quis est, qui optime ciuitati suæ possit consulere, si neque maiorum leges, neque mores, aut instituta percalleat? quis denique utilem, ac salutarem de pace, aut bello sententiam dixerit, nisi suæ ciuitatis opes, nisi uectigalia, nisi pedestrem, naualemq. apparatum, nisi bellicas sociorum, atque hostium facultates ante cognouerit? Quid porro aliud continent scripti à philosophis de rep. libri, nisi, multa esse rerum publicarum genera, eaq. inter se facile commisceri; causssas esse quasdam, quibus illæ conseruentur, hæ peruertantur; consilia uero alia ad libertatis, alia ad tyrannidis diuturnitatem accommodata? Quæ si ita sunt, ea certe non ex arcana magis ista philosophorum scientia, quàm ex aperta diuersarum obseruatione rerum publicarum, unde fere illa etiam admirabilia philosophorum præcepta sumpta sunt, eruere poterit, qui uetera annalium monumenta animo perlustrauerit. Age uero, senator, nisi cognitis maiorum suorum rebus, nisi notatis superiorum bellorum euentibus, consilium patriæ fructuosum afferre nullum potest: num imperator, antiquitatis ignarus, remp. recte administrare in militia potest? multo minus. An uero melius instrui posse libris, qui militarem scientiam titulo polliceantur, quàm historiis, belli gerendi ducem existimamus? ne hoc quidem. Quid est enim, quod ad faciendas insidias, aut euitandas pertineat, quid, quod ad exploranda hostium consilia, quod ad ducendum exercitum, ad ordinandam aciem, ad compescendam seditionem, ad dissoluen-

dum

dum metum, ad omnem denique rei bellicæ rationem, cuius non plurima, eaq. nobiliſſima ueteres annalium ſcriptores nobis exempla reliquerint? Quæritis terreſtres oppugnationes, aut nauales? quæritis pedeſtres acies, aut equeſtres? imperatorum fortitudinem, aut militum? incredibilem exercitus in rebus aduerſis conſtantiam, in proſperis moderationem? harum illi rerum omnium partim ad cauendum, partim ad imitandum inſignia documenta ſuppeditant. Quamobrem, qui philoſophiæ præſtantiam admirantur, ſapienter illi mehercule faciunt. eſt enim ratio, & ſcientia una, quæ uiam felicitatis oſtendit, quæ cauſſas rerum aperit, quæ uirtutis pulchritudinem, uitij deformitatem patefacit. Quid autem aliud agit hiſtoria? profecto nihil, niſi, quòd illa uniuerſa perſequitur, hæc ſingularia. quam uiam ipſi etiam philoſophi multo intelligentiæ noſtræ planiorem, aptioremq. eſſe conſentiunt; ut à ſingulis potius ad uniuerſa aſcendamus, quàm, quod illi factitarunt, ab uniuerſis ad ſingula delabamur. Eſt ergo, ut propoſui, antiquitatis cognitio utiliſſima, quippe quæ philoſophos aliquando inſtruat, minores omnes artes adornet, iuuenes prudentia cum ſenioribus æquet, ſeniores eorum, quos experti ſunt, caſuum comprobatione confirmet, ſenatorem ad remp. imperatorem ad rem bellicam complectendam impellat, &, quod caput eſt, omnes homines ad uirtutem colendam incredibili quodam gloriæ ſtudio, atque eximio immortalitatis amore accendat. ſiquidem hiſtoria ut turpiter factorum index eſt, ſic earum rerũ, quæ cum uirtute actæ ſint, teſtis eadem ſempiterna. Ita-

que quàm multos fuisse putatis, qui, illustri hoc literarum, atque ingeniorum præconio concitati, ciuitates constituerint, leges scripserint, nouas artes excogitarint, morti denique fortissimo animo sese obiecerint? Nisi forte ea, quæ de inferis ab ãtiquis poetis fabulose tradita sunt, multum ad iustitiam, & pietatẽ putatis ualuisse: historiam ipsam, ueritatis lucem, ac prope totius philosophiæ parentẽ, ad uirtutem amplectendam, famamq. nominis nostri propagandam momentum nullum allaturam existimatis: cum Herculem, ceterosq., quorum uirtus, & labor hominum generi beneficia peperit eximia, nihil aliud, quàm æterna annalium monumẽta ab interitu uindicasse perspicuum sit. Etenim cetera omnia uel ui extingui, uel uetustate cõsumi possunt: historia una per uniuersum terrarũ orbem dissipata, perpetuam sui custodem æternitatem est cõsecuta. Quamobrem, si fragilem statuam, fabrili manu factam, quæ corporis effigiem repræsentet, sibi quisque poni cupit: quãto magis actiones insignes excellentis scriptoris ingenio commendari debemus optare, quæ uix ulla posterorum hominum obliuio obscurare, ulla uenientium sæculorum delere diuturnitas possit? Hoc igitur tantum, ac tam præclarum studium hoc anno cum dicendi studio coniungemus; rati scilicet, multo uehementius nos, si historiam, quàm si poema aliquod explicaremus, reip. profuturos. At quam historiam, & quarum gentium? dicet aliquis. quam, nisi Romanam, ac Romanorum? Etenim, si utilitatem quærimus, hæc resp. ut ceteris armorum gloria, atque imperij amplitudine, quibus uniuersum fere terrarum orbem

com-

complexa est, deuicit, sic ijsdem omni genere exemplorum, quæ quisque secutus, egregie cum sibi, tum reip. consulat, antecelluit. Cuius si prima præcipue tempora spectes, eam prope non ab hominibus, sed ab heroibus quibusdam esse administratam existimes. tantum iustitiæ, ac moderationis amorem, tantum paupertatis, ac parsimoniæ cultum, tantum luxuriæ, & auaritiæ odium, tantũ diuitiarum, atque opulentiæ contemptum possis animaduertere. Itaque, si exempla uirtutis quærimus, undenam uberiora capi possunt aut fortitudinis ad mortem pro rep. oppetendam, aut prudentiæ ad perniciem præcauendam, aut industriæ ad propulsandam? si lectionis dignitatem, quod imperium, aut quam libertatem, aut quam aliam populi, uel regis amplitudinem cum populi R. imperio, libertate, maiestate ue conferemus? profer Assyriorum, profer Persarum, profer Græcorum imperium. ficta illa nimirum, & commenticia quædam, ingenio eorum, qui illa memoriæ commendarunt, quàm re ipsa, ornatiora uidebuntur. Sin autem quandam in legendo uoluptatem sequimur: quid esse iucundius potest, quàm, tantam rem, à tã paruis initijs profectam, intelligere, tot reip. conuersiones, tot bella, tot clades, toties afflictam domi, forisq. remp. unam terrarum omnium dominam, toties recreatam, cogitatione, atque animo comprehendere? Quòd si non hic tantus fructus, aut dignitas, aut delectatio petitur; &, si ex huius historiæ studio solam pietatis laudem expetimus; quam aliam huic lectionem debemus anteferre? hic enim populus nos quondam ex barbaris Italicos,

cos, ex hostibus socios, ex peregrinis ciues suos fecit: hic nobis habitum, hic linguam, hic uocis sonum impertiuit: hic leges, mores, iura sua concessit: hic libertatis, atque imperij partem dedit: hic industriam, hic fortitudinem, hic ceteras, quibus ipse quasi quibusdam gloriæ gradibus in cælum ascendit, uirtutes communicauit. Excitanda est igitur uetusta quasi parentis nostri memoria, ac gratis animis antiqua illius tempora recolenda. à quibus quo longius absumus, eo uehementius ab illa uetere Italicæ uirtutis indole abhorremus. excitanda est, inquam, tum omnibus Italis, tum huic potissimum ciuitati, cui imperium, cui libertatē, cui pacis custodiam, cui præsidium Italiæ, id est amplissimum laudis, ac gloriæ suæ patrimonium, moriens uni reliquisse populus R. uidetur. Itaque, si eadem Italia trepidis in rebus à patribus uestris, adolescentes, tanquam à legitimis tutoribus opem implorat, si horum potentiam, ac quasi numen intuetur, ac spectat, seq. unis ipsorum auspicijs dignitatem suā uel retenturam, uel recuperaturam esse confidit: æquum est, ut, dum illi maioribus distinentur curis, uos, uetera tempora, atque antiqua illius ornamenta animo repetentes, ad similes actiones uestrā industriam, uestra maxime studia conferatis. Etenim nolite existimare, mæstissimis uel priscæ Italiæ, uel antiquæ urbis Romanæ manibus minus gratum futurum, antiquam suam gloriam orationis uestræ magnificentia celebrari, quàm eandem patrum uestrorum sapientia, consilioq. renouari. satis earum nomen in tenebris, atque in hominum ignoratione latuit: nunc in lucem, atque in omnium cō-

spectum

ſpectum eſt proferendum. per quos autem? an per barbaros, à quibus oppreſſum eſt? an per alienos, quos hæc cura minime tangit? à quibus igitur? à ſuis, ſuis, inquam, uel cognatis, ſi Troianam originem ſpectes; uel nepotibus, ſi Romanam; defen ſoribus quidem certe perpetuis, & acerrimis, ſi Venetæ reip. propriam in protegenda Italica libertate caritatem, & fidem animaduertas. Quamobrem uos mecum ſimul in hoc præclaro communis induſtriæ curriculo ita Romanam hiſtoriam, ac priſca illa tempora retractabitis; itaq. leges, & iura populi bello, paceq. præſtantiſſimi, me auctore, celebrabitis; ut quam antea curam de dicendi facultate ſatis grauem ſuſcepiſtis, eam uobis nequaquam eſſe deponẽdam exiſtimetis. id enim & huius reip. dignitas, ad quam referre decet omnes curas, & ueſtra quoque gloria, ac utilitas poſtulat.

CAROLI SIGONII
DE LAVDIBVS STVDIORVM HVMANITATIS
ORATIO SEPTIMA.

QVOD PRECATVS sum à Deo opt. max. Auditores, illo tempore, quo me primum ad hæc litterarum honestissima studia contuli, ut, si nullam unquam neque corporis, neque animi contentionem deuitassem, unde aliquid ad communem hominum fructum afferre possem, hæc eadem mihi aliquando in nobilissimo aliquo auditorum consessu auctoritate publica profiteri liceret; id ipsum iampridem, singulari Dei beneficio, amplissimo senatus Veneti munere, incredibili denique uestro, ac prope diuino studio sum cumulatissime consecutus. annum enim iam octauum ingredior, quo mihi publico est decreto permissum, non solum ut in Veneta ciuitate, id est in ipso prope imperij, ac gloriæ Italicæ domicilio doceam, quod ipsum per se magnificum, atque amplum existimatur; sed ita etiam est permissum, ut multo plus amplitudinis, atque ornamẽtorum egregia huius delatio muneris secum attulerit, quàm res ipsa utilitatis, & cõmodorum. cum in me uno, multis posthabitis, eligendo uestram quasi prærogatiuam facile senatus suffragia consecuta sint, atque illius studia præclara quodam modo cum uestra singulari uoluntate contenderint. Ex quo deinde mirificum hunc cepi uoluptatis fructum, quòd inauditam istã

ueſtrorum animorum in me depoſcendo alacritatem admirabili mei per annos ſeptem audiendi cõſtantia comprobaſtis. quam eandem ſi uos in poſterum adhibebitis; nullo pacto uereri debeo, quin facile grauiſſimo eorum hominum iudicio ſatisfaciam, qui me aut antea teſtimonio, aut poſtea ſuffragio ſuo honeſtiſſimo decorarunt. id quod uos ſine dubio facturos, & frequens hic hodiernus in hunc locum ueſter concurſus, & ea, quam uultibus præfertis, humanitas, & hæc inuſitata ad audiendũ attentio facile pollicentur. Quæ cum ſperarem, atque omnino eiuſmodi multo ante mea cogitatione finxiſſem; eo animo ad hoc munus hodierno die reuerti, quo me in hanc ciuitatem iam inde ab initio contuli, ut in eo gerendo uel minimas ueſtras rationes meis etiam grauiſſimis perpetuo anteferrem, atque omnem meam curam, ac diligentiam ad ueſtram potiſſimum uoluntatem, & utilitatem accommodarem. Neque uero optatius quidquam mihi contingere poterit, quàm aut ueſtro uniuerſo ordini, cui ab ineunte ætate mearum omnium genus uigiliarum dedicaui, ſi qua in parte potuero, induſtriam meam probaſſe, aut iis, qui ſingularibus ſuis in me ſtudiis in hanc me ſedem ſuis quaſi manibus impoſuerunt, gratiam aliquam rettuliſſe. Quanquam me, ſi uere dicam, de tota huius muneris, atque officii mei ratione diligentius cogitantem, multa incidunt, quæ in medio prope curſu impediunt, atque perturbant. Verſatur autem ante oculos, ac prope in mente infixa hæret, litterarum, quas ego profitendas ſuſcepi, magnitudo, ac uarietas, & clariſſimæ huius ciuitatis amplitudo, atque

que celebritas: quibus in maxima ingenii mei imbecillitate respondere pro dignitate posse, sperare imprudentis, optare uix hominis eius esse existimo, qui grauia sapientum hominum iudicia pertimescat. Nam, ut studiorum dignitatem audacius fortasse, quàm sapientius, quotidianis laboribus, atque assiduis uigiliis meis tueri posse mihi persuadeã; qui tamen tantæ ciuitatis grauitatẽ sustinebo, aut uestræ demũ, Auditores, expectationi, uestrisq. de me iudiciis respondebo, quos ex uniuersa ciuitate, atque ex cuncta nobilitate adolescentes lectissimos, atque excellentissimis ingeniis præditos in hunc locum litterarum caussa conuenire intelligo? Etenim quanquam ceteris, qui, hunc locum adeundo, & uestram concionem frequentando, gloriam aucupantur, magnæ, ac difficiles omnibus ad decus, & ad gloriam salebræ opponuntur: tamen sic existimare debetis, nullis aliis, quàm nobis, aut ad laudem angustiorem, aut ad famam impeditiorem uiam esse propositam. Huius autem difficultatis multæ caussæ, sed una illa mihi præ ceteris, diutius in hanc quæstionem intuenti, afferri uidetur posse, harum, ut dixi, magnitudo, atque uarietas litterarum. Nolite enim existimare, quod quidam liberius iampridem in uulgus iactare soliti sunt, inane quiddam hoc studium esse, ac nugatorium, uerborum plenum, sapientia uacuum, puerilibus rudimentis, non uirili scientiæ accommodatum; sed tanta grauitate, ac magnificentia præditum, tanta rerum, atque artium pulcherrimarum cognitione instructum, ut, qui hoc negligat, is non disciplinã aliquam despicere, uerum uniuersum humanitatis

genus contemnere uideatur. id quod ego eo liben tius uos, pro officii mei ratione, ac mea perpetua erga uos caritate, admoneo, quòd hæc ſtudia non ab imperita ſolum multitudine improbari, ſed iam ab eruditis hominibus etiam multis oppugnari ani maduerto. Mouet autem, ac prope ſtupidum uulgum detinet, non elegantia diſciplinæ, nec ipſius ſcientiæ ſplendor, ſed priuati commodi ratio, & plauſus quidã illis ab hominibus impertitus, quos in aliarum potius artium ſtudio occupatos attẽdit. itaque duo potiſſimum artium genera uulgares, & imperiti homines hoc tempore admirantur, duo co lunt, ac ſtudio perſequuntur, litigandi prudentiã, ac medendi: quòd in his non tam cognitionis dignitatem, quàm uſum rerum quotidianum, nec tã ſcientiæ nobilitatem, quàm artis neceſſitatem, nec tam decoris, atque honeſtatis, quàm opum, & diuitiarum adiumenta multa poſita eſſe perſpiciant: philoſophiam uero, optimam omnium diſciplinarum parentem, niſi quatenus ad eas artes dux eſſe certior creditur, omnino ne attingendam quidem exiſtimant. At eruditorum longe alia ratio eſt. hi enim cum ſanctiſſimum, ac præſtantiſſimum unum ſapientiæ ſtudium probent; hoc unum amplexantur, ac fouent: quorum ingenium, atque induſtria paululum ab eo declinarit, atque à recte ſentiendi prudentia ad bene dicendi rationem ſe cõuerterit, eos, ut leuiſſimæ cuiuſdam diſciplinæ magiſtros, nullo pacto audire poſſunt. in quo quàm uehemen ter errent, quis eſt adeo rudis, qui non perſpiciat? metiuntur enim noſtra tempora ex antiquis: cum tamen, eorum quàm conuerſa ratio ſit, facile intel-

ligi

ligi possit. Antea unum erat omnium sapientiæ studium, ex cuius quasi latissimo sinu reliquæ artes quodam modo effundi, atque omnibus distribui putabantur: ut, quanquam alij alias philosophiæ partes studiosius colerent, unum tamen esset omnium commune consilium, ut sapientiæ operam darent. Neque enim, cum alij se naturæ rebus inuestigandis traderent; alij mores, & uitam hominum instituerent; alij regendarum ciuitatum prudentiã demonstrarent; non eodem tamen omnes sua instituta, atque consilia referebant. artes uero philosophiæ ministras, ut differendi, & dicendi facultatẽ, ijdem ita non contemnebant, ut cum, earum adiumento remoto, ne philosophiam quidem ipsam cõmode tractari, aut cognosci posse attenderent, qui de philosophia præciperent, ijdem etiam dialecticam, & rhetoricam præceptis, ac institutis ornarent. quo fiebat, ut nec alij tum essent intelligendi artifices, quàm dicendi, nec alia rerum scientia, quàm uerborum. recte. tantam enim cordis, & linguæ societatem, ac cognationem esse arbitrabantur, ut nihil esse in lingua posse, quod non ante insedisset in corde, nec omnino orationem ullam esse, nisi res essent, nec res apparere, nisi oratione indicarentur, existimarent. Nunc autem eam artium dissensionem hi mores hominum intulerunt, ut alij se in rerum, atque artium pulcherrimarum cognitione uersari, alij in uerborum singulorum ui concipienda, quasi deteriore quodam in opere, detineri uelint. Neque illud intelligunt, quod maxime fuit intelligendum, tum, cum unus erat fere omnium sermo, nihil fuisse, cur magnopere aut lu-

men

men interpretum quærerent, aut magistrorum explanationem desiderarent; sed unum tantum omnes propositum habuisse, ut subtilius rerum causas exquirerent, quæq. inuenissent, ea litteris, & posteritati mandarent; de splendore uero, ac copia orationis, cum omnes, quam quisque à natura adeptus esset, dicendi facultatem afferrent, minimum laborasse: hoc autem tempore, cum uetus eorum linguæ consuetudo interciderit, præclara ingenij monumenta seruata sint, unde omnis nobis sapientiæ, unde humanitatis, unde eloquentiæ ratio haurienda sit, necessario alios esse constitutos, qui obscurum antiquorum uerborum usum ostendant, alios, qui intima sapientiæ penetralia patefaciant. In qua partitione facienda homines non naturam rerum, sed temporis necessitatem secuti, nec rem libidine, sed ratione metiti sunt. Etenim quæ natura sua disiungi nix poterant, necessitate, & consilio separarunt, non ita tamen, ut aut philosophorum decreta uerbis non cognitis, aut oratorum uerba rebus non ante animo comprehensis, intelligi posse statuerint. Quin etiam res illa ad mentes hominum falsa opinione imbuendas accessit, quòd, quantum eorum arti sit commissum, quibus ueterũ linguarum explicatio commendata sit, non intellexerunt. illi enim simplex quoddam, & rude munus eorum putarunt, in uerborum scilicet priscorum significatione, & usu docendo tantummodo occupatum: cum, si uerum quærimus, non id solũ, quod antea grammaticorum, sed illud quoque, quod fuerat philosophorum, ut poetas, ut oratores, ut historicos informarent, ut eorum artificium admirabile

ape-

aperirent, ut ornate, & copioſe dicendi rationem demonſtrarent, linguarum interpretibus traditam eſſe poſſimus animaduertere. Quibus in rebus, cũ, quantum momenti ad ingenij, & induſtriæ laudem poſitum ſit, plerique hominum aut uidere nolint, aut certe non poſſint; factum eſt, ut ſe in philoſophiæ, quàm aut in poetarum, aut oratorum, aut hiſtoricorũ ſtudio uigilare uideri malint. quaſi uero illud præſtantioris cuiuſdam naturæ, aut acrioris ingenij opus ſit, hoc illius hominis, cuius animus altius ad gloriam multis naturæ difficultatibus impeditus euolare non poſſit. In quo quanto errore ducantur, ſatis apparere poteſt ijs, qui uel poetarum, uel oratorum, uel hiſtoricorum ortus, atque ornamenta conſiderauerint. Etenim quis eſt adeo rerum ignarus, quis adeo à litteris alienus, qui fando aliquando non audierit, multo etiã ante, quàm homines in terris diſperſi mœnibus ſe, ac uallo ſepirent, atque ex agris, locisq. ſilueſtribus ſe in unum locum incolendi cauſſa referrent, hominum genus quoddam in terris extitiſſe, qui uoce blanda, & fidibus canoris homines ad uitã inter ſe conſociandam, & certo quodam iure, certisq. legibus deuinciendam incitauerint, eoſdemq. ad uirtutẽ, ad decus, & honeſtatem amplectendam impulerint? aut quis eſt, qui neſciat, deſcriptis iam ciuitatibus, poſitis legibus, iudicijs conſtitutis, cum ſæpe de iuſto, & æquo cõtrouerſia incideret, ac lex cum æquitate, ius cum iuſtitia ſæpe contenderet, genus alterum hominum eſſe exortum, qui iuris ciuilis non ignari, faciendæ orationis, ac tractandorum animorũ non imperiti, quos illi oratores, quia ma-

maxime oratione, quod uolebant, assequebantur, nominabant, hominum secum dissentientium animos, quocunque uellent, adducerent? postremo uero, cum & inter ciues discordiæ, & inter finitimos populos bella sæpe pro iure suo retinendo excitarentur; & antiquarum rerum memoria plurimũ posteris uel utilitatis ad prudẽtiam, uel uoluptatis ad cognitionem afferret: quis est, quem fugiat, tertium genus hominum eluxisse, qui ciuitatum origines, ac instituta, qui intestinos motus, ac bellorum incendia, qui consilia, causas, atque euentus omnium ciuilium actionum sibi ad posteritatis memoriam litteris consignanda, atque ab obliuione hominum uindicanda putauerint? Quod si ita est; qui fieri tandem potest, ut aut poetam, aut oratorem, aut historicum philosopho ætate esse inferiorem dicamus? præsertim uero cũ, si, quod illi uoluerunt, oratione obtinuerunt, non omnino insipientes, si consilio, nõ indisertos prorsus fuisse uerisimile sit. Ergo, cum ab ijsdem prope incunabulis poetæ, oratoresq. profecti sint, quibus philosophi sunt educti: quid est, quamobrem de eorum dignitate, atque amplitudine dubitemus? nisi forte hos uanitatis, illos prudentiæ, hos temeritatis, illos sapientiæ auctores, & magistros esse censeamus. An uero, cum grauissima sua decreta philosophos crebris nobilium poetarum testimoniis confirmare, poetas grauissimam quanque quæstionem siue de iis rebus, quæ à natura proficiscuntur, siue de iis, quæ ab hominibus aguntur, attingere uideamus; de eorum sapientia ambigemus? aut, cum oratores adeo se in administranda ciuitate iactare sentiamus, ut

ea-

earum etiam se gubernatores esse profiteantur, aut cum eos iura, leges, instituta ciuitatum tenere, animorum motus, quòd in iis plurimum uis eloquentiæ dominetur, pro arbitratu tractare intelligamus; num quid grauius, quàm quæ de dicendi ratione traduntur, didicerint, in dubium adducemus? Nã historias quis tandẽ negare poterit simulacra quædam eius esse philosophiæ, quæ in actione cõsistit? ut, siue uirtutum ad imitandum, siue uitiorum ad declinandum exempla cupiamus, siue morem maiorum ad cognoscendum, siue res gestas ad prouidendum quæramus; non à philosopho aliquo facilius, quàm ab egregio scriptore historiarum aliquo petere nobis liceat. Ergo, quoniam, aut quid, aut quantum huic arti commissum sit, plerique hominum ignorant, facile adducuntur, ut grauissimum, ac nobilissimum disciplinæ genus, atque scientiæ negligant. Auxit deinde horum etiam studiorum apud imperitam multitudinem contemptum naturalis, atque insita quædam artium inter se æmulatio, ac solicita de principatu, & dignitate contentio; cum, qui in una re pares, aut superiores sunt, in omnibus se aut pari, aut meliori conditione esse, atque alij quidem se artis utilitate, alij dignitate, alii uoluptate præire oportere contendant: præterea alii omnia dicendi ornamenta, quasi inania eorum, qui audiant, oblectamenta, contemnant, alii ne sanctissima quidẽ philosophiæ præcepta impuro, ac sordido expressa sermone audire possint; &, si quid in altero criminis, ac uitii sit, id, ut fit, in maius augeant, si quid recti, ac uirtutis, id, quoquo modo possint, obscurent. itaque græcæ, ac la-

tinæ eloquentiæ ſtudium, quod primum à philoſophis excitatum, poſt ab eorum ſcholis, atque umbraculis in aciem, atque in ſolem proceſſerat,& cõcionem, ſenatum, ac forum diu maxima cum dignitate luſtrauerat, & omnem denique liberæ ciuitatis maieſtatem iampridem ſuſtinuerat, pulſum roſtris, eiectum curia, excluſum concione, à ſubſelliis amandatum, à philoſophis demum contemptum, ineptis interea, & rudibus quibuſdam litteratoribus commendatum, aliquandiu prope omnibus ludibrio, ac deſpectui fuit. Nunc uidete,quantũ hi mores ab antiqua illa diſciplina deſciuerint, atque una cum reliqua communis uitæ conſuetudine prope ire præcipites cœperint. Philoſophi quõdam, grauiſſimæ cuiuſque doctrinæ magiſtri, tantum his artibus tribuerunt, ut eas non præceptis ſolum, & commentariis locupletarint, ſed ipſi etiam cœtum habere iuuenum, quibus eas communicarent, philoſophiæ gloria non contenti, uoluerint: nos hæc leuiſſima ſtudia ducimus, & ab his, ſi diis placet, quaſi à turpitudine quadam refugimus. Illi incredibilem poetarum ſapientiam adeo admirati ſunt, ut eius auctorem non hominem aliquem, ſed Deum ipſum eſſe iudicarint: nos eam ita contemnimus, ut ne erudito quidem, aut certe graui homine dignam exiſtimemus. Illi oratores non niſi philoſophorum in ſcholis perfici, & eorum præceptis inſtrui ſtatuerunt: nos oratorem à philoſopho, uel antiquis philoſophis repugnantibus, ſeparamus. Illi denique has artes tanti fecerunt, ut eas omnis liberalis educationis, omnis ingenuæ diſciplinæ, poſtremo omnis humanitatis, unde etiam nomen

inue-

inuenerunt, fontem esse uberrimum duxerint: nos tenuissimas grammaticæ tantum rationis quisquilias, & uerborum inanem strepitum quendam continere iactamus. Sed cur ego sic ago? aut in re omnibus notissima contendo? non ut uos id doceam, Auditores, quod ipsi uel ingenii bonitate, uel recta educatione, uel iudicij grauitate mihi de harũ artium dignitate profecto assentimini; sed ut iure me perturbatiore animo ad anniuersariam hanc studiorum cõsuetudinem repetendã hodierno die accedere ostendam, qui, nullis prope ingenii, uel doctrinæ præsidiis fultus, uestræ potius utilitati, quã meæ laudi deditus, maximæ, ac prope infinitæ artis uobis tradendæ onus suscipiam. Nam profecto, si cogitare diligenter, si uere existimare uolueritis, inuenietis, qui aliis in artibus elaborant, si in uno genere mediocriter excellant, omnium prope laudibus cumulari; nos autem, nisi uniuersum prope liberalium doctrinarum orbem expleuerimus, uix posse tolerari. Age enim: medicum quærimus nobilem: satis esse, si editos de illa arte commentarios cognouerit, arbitramur. iureconsultum poscimus egregium: quid aliud in eo, quàm uniuersam iuris ciuilis notitiam, & assiduam iuris interpretum lectionem, desideramus? philosophi uero hoc tempore se iure hoc nomẽ usurpare existimant, si unius Aristotelis scripta peruolutarint, ac sollẽnes, & tritas quasdam distinctionum, & quæstionum formulas, easq. non admodum infinitas mente, ac memoria comprehenderint. id quod quanquam difficile est, tamen, quia in unum studium se mens eorum, & industria tota intendit, labore, ac studio compa-

rari uidetur aliquando posse. Contra uero, ex nostris est aliquis, qui græcæ, aut latinæ linguæ rationem tenet: illuditur. dicendi rationem cum poeticæ facultate coniunxit: ridetur. antiquitatem habet scientia, & memoria comprehẽsam: parum est. dialecticæ notitiam addidit: ne hoc quidem satis. omnes philosophiæ partes degustauit: aliquid etiã postulatur. se ipsum enim ita ad ueterum imitationem scribendo, & loquendo effinxerit, est necesse, ut ipse, si opus sit, contendere cum eorũ laude pulcherrima possit. Iam, quæ tanta ingenii facultas, quæ tam singularis industria, quod tam acre studiũ, quæ tam accurata esse diligentia potest, quæ nõ præstare, sed polliceri, non sperare, sed optare, non dico hæc omnia, sed minimam horum particulam, nõ dico possit, sed etiam audeat? Hanc ergo uel ingenii, uel doctrinæ uarietatem, atque præstantiam si quis à me requirit, fateor à me longe abesse; si in me esse debere contendit, dii immortales, quid me miserius, aut laboriosius, aut afflictius fingi potest? qui oneri, quod humeri sustinere mei non possint, imprudens subierim, neque iam per tot ante annos mearum uirium imbecillitatem expertus sim. Quòd si neque harum artium ea esset uarietas, neque horum studiorum ea difficultas; & ego uel ingenio essem acutiore, uel certe studio acriore; angerer tamen mirum in modum, ac cruciarer, cum de huius amplitudine ciuitatis mecum animo cogitarem, ac, quantum, & quàm resonans huius consessus theatrum quotidie mihi frequentandum esset, considerarem. Ecquem enim, quæso, sanum hominem non perterreat, quem prudentem prope

non

non obstupefaciat, cum illũ hæc cogitatio subeat? Venetiis hodie eloquentiæ præcepta traditurus sum, in quibus unis hoc tempore priscæ extant uestigia eloquẽtiæ. Venetis audientibus, de antiquarum sum artium præstantia locuturus; quorum ea doctrina est, ut ab iis ad exteras etiam gentes permanarit. Venetis iudicantibus, sum de imperiorum, & rerump. genere, si ita res tulerit, uerba facturus; quorum ea in constituenda, & gubernanda ciuitate sapientia est, ut merito ipsis solis hodierno die in terris iusti imperij, & non fucatæ libertatis gloria debeatur. Vere dicam, Auditores: ne nunc quidem, cum, in unum argumentum tota mente defixus, loquor, satis cõstitutum mecum habeo, maiore ne cum animi uoluptate, an molestia loquar. uoluptatem enim mihi certe affert frequens hic uester conspectus incredibilem, quòd in eo spẽ omnem summi honoris, atque eximiæ cuiusdam apud homines commendationis collocaui: at uestrorum animorum tacitæ cogitationes timorem injiciunt incredibilem. quorum grauissima iudicia nõ intimis etiam sensibus exhorrescere, hominis esse putarem longe à pudore, atque à modestia remotissimi. Quamobrem in tanta huius obeundi muneris cogitatione frangerer profecto, Auditores, ac plane conciderem, ni me uestra humanitas incredibilis, qua fretus tantum negotium iam diu fortunatius multo, quàm sapientius tueor, recrearet prorsus, atque reficeret. spero enim uos, quod & adhuc feciſtis, & facturos in posterum spondet uestra hæc attentio singularis, si meam uoluntatem, atque industriam omnem ad uestras utilitates referri cogno

ueritis,

ueritis, nihil à me amplius quidquam, quàm quod ingenij mei mediocritas ferre possit, desideraturos. Qua ego spe subleuatus, atque erectus nunc, tanquam uestrorum commodorum, uestræq. laudis auctor grauissimus, &, quod caput est, uestro sæpe iudicio iam, ac testimonio comprobatus, uel tuendi officij mei, uel referẽdæ uobis alicuius gratiæ caussa audebo uos breui, quanquam non necessaria cohortatione de harum litterarum aut retinendo, aut amplectendo studio admonere. Vnde autem initium sumam, Auditores, aut quid potissimum ex tãta rerum infinitate afferam, aut quid denique uobis nouum, aut inauditum proponam? Quis est enim tam auersus à musis, quis tam omnis expers humanitatis, quem fugiat, atque prætereat, omniũ artium, quæ maiorum industria inuentæ, & nobis proditæ sunt, nullã esse, si uoluptatem quærimus, ad oblectandum animum aptiorem, si usum, ad uitam hominum tuẽdam commodiorem, si decus, ad gloriam consequendam oportuniorem his litteris, quæ genere prope infinitæ, fructu uberrimæ, iucunditate suauissimæ, ratione honestissimæ sint? Qui remp. qui priuatam, qui domesticam, qui forensem, qui urbanam, qui rusticam tractare cupiunt, quo modo id assequi sine præceptorum, quæ his litteris continentur, lautissima supellectile unquam possint? Qui belli, qui pacis studium persequũtur, quemadmodum in alterutro egregie sine harum litterarum præsidio uersabuntur? Postremo non labor, non quies, non otium, non negotium, non adolescentia, non senectus, carere diutius harum litterarum fructu uberrimo, & copiosissimo possunt.

sunt. Quamobrem efficite, ut, quod hactenus cumulatissime præstitistis, quàm leues uulgi, à quo hæc contemnuntur, ineptias, quàm grauem patrũ uestrorum, à quibus hæc honorantur, auctoritatem ducatis, uel hoc maxime tempore declaretis, hoc, inquam, tempore, quo cum aliarum artium omnium, quæ quondam in pretio fuerunt, tum maxime priscæ, ac germanæ illius eloquentiæ nobilis quasi quædam officina hæc ciuitas facta est. Cui enim obscura sunt præclara Academiæ Venetæ instituta? cui inauditi admirabiles eius nobilissimi cœtus ad omnium litterarum laudem cœpti progressus? admiretur hercle, qui singularem audiat ueterum disciplinarum in eo gymnasio institutam descriptionem: uix credat, qui excellentem attẽdat in disputandis, & tractandis rerum obscurissimarum quæstionibus ordinem: prope obstupefiat, qui incredibile perspiciat totius illius præstantissimi conuentus ad omnẽ doctrinæ genus illustrãdum studium, atque ardorẽ. Quamobrem Lyceo quidem, & porticu, & hortis illis suis delectentur Athenæ, atque eadem, fama, & sermone hominum maiora, quàm re, in cælum laudibus efferant: tantam tamen doctrinarum, ac studiorum uarietatem, siue eas quærimus, quæ ad ueritatem indagandam, siue eas, quæ ad remp. capessendam, siue eas, quæ ad eloquentiam excolendam pertinent, quod nuper diuino prope consilio Venetiis est institutum, non complectentur, aut certe tantam in omnium antiquarũ laudum æmulatione gloriam, si bene cœpta processerint, non assequentur. Vos autem, Auditores, cum in omnia alia studia uehementer incumbite,

bite, tum in ea uehementissime, quæ uestris potissimum rationibus apta sunt: id est eloquentiam colite, quæ pacis, & togæ socia, imperij, & libertatis ministra, alienis iampridem pulsa ciuitatibus, externis eiecta regionibus, nobilissimum in hac urbe, in qua leges, & iura uigent, in qua priscæ libertatis & antiquæ optimæ reip. imago expressa est, domicilium collocauit. Quam libertatem utinam cũ maxima Veneti & nominis, & imperij propagatione in perpetuum uobis liceat retinere: ut, quod uniuersa & optat, & sperat Italia, uestra prudentia, & uestris opibus in pristinum dignitatis, ac libertatis statum aliquando uindicetur. Venetiis habita, M. D. LIX.

FINIS.

Errata aliquot ita corrigenda.

5	a	19	soliti consueuimus.	dele, soliti
5	b	30	multorum	mutorum
11	b	19	perdiderit.	perdidicerit.
11	b	23	imperiosorum,	imperitorum,
15	a	17	per eis	per eos
19	b	24	quam, ut dixi,	quanquam, ut dixi,
26	b	1	desperant?	desperarent?
28	b	6	suscipi.	suscipiendum esse.
33	a	19	desidia,	desidiæ,
36	b	11	salutis opera	salutis opem
46	b	7	uulgum	uulgus
48	a	2	traditam	traditum

Baptiste Mantuani Bucolica seu adolescentia: in decem æglogas diuisa. Ab Iodoco Badio Ascensio familiariter exposita: cum indice dictionum.

Carmen eiusdē de sancto Ioanne Baptista.
Dialogus eiusdem de uita beata.
Hermanni Buschij oda de contēnendo mūdo & amanda sola uirtute & scientia.

IN ÆGLOGAS MANTVANI DECATO stichon oīm earum argumenta complectens
Gallinarij Budorini

Perlege Mantoi ruralia carmina uatis
Perlege bucolicos lector amice iocos
Non hic lasciuum Corydonis laudat Alexim
Pagina nocturnos nec docet ista dolos
Fœmineas artes, fastus, conuitia, fraudes
Exprobrat, & Paphiæ furta facesq; deæ
Q. tenuis sanctæ sit honos & cura poesis
Et scurras gratos regibus esse dolet
Increpat urbanos uario discrimine mores
Cætera de sacra relligione canunt.

Bibliotb. Gissrena d.d.

DICTIONVM

Inuentarium operis præsentis.

¶ A

Abdua 69
Abies 59
Acer 11
Acta 39
Actæon 11
Aditus 35
Adorare 41
Adulor 36
Adria 70
Aegeriæ 47
Aenobarbus 35
Aeolus 58
Aesopus 37
Aestimo 16
Aheno 12
Allaudo 49
Alea facta 52
Alga 7
Alas 37
Alius 29
Alkimia 44
Alcides 28
Alma 9
Alter 29
Alueus 77
Ambages 3 12
Amens 6
Amita 76
Amyntas 6
Amicus 21
Amor 1 16
Amphrisius 52
Ab amaro quæ 4
Anas 57
Angina 60
Annosus 64
Anser 57
Ante 17
Antemna 55
Antiquus 1
Anthon 30
Aones 35
Appella 15
Apollo 53. 73
Appendix 9
Araris 23
Argus 71
Arma 27
Arnicolæ 63
Artocopi 43 45
Artocreas 55
Artos 55
Arx 19
Asphaltus 37
Astrea 61
Astronomi 46
Astus 27
Astu 44
Athesis 69
Athos 57
Atrides 28
Attica lingua 25
Auarus 45
Aucupium 56
Auerto Auertor 19
Auersor ibidē
Auis Iunonis 33
Augustus 57
Areolis 12
Auster 3

¶ B

Bacca 35
Baccatus 65
Bacchus 64
Bacchi nomina 8
Bacillus 35
Balare 68
Baldus 14
Baleares 47
Ballo ibidem
Baratrum 53
Bardocucullus 48
Bardus 9 ibidem
Batrachos 17
Belides 27
Benacus 10
Biblis 27
Bifida 31
Bilis 76. 50
Bimestris 24
Boare 68
Bombyces 35
Bombycina ibidē
Boreas 4 72
Buso 77
Bustum 19
Buxus 11
Briseis 28
Brucus 60
Bruma eadem

¶ C

Cacabus 68
Cadus 60
Caduceus 65
Calces 1
Calypso 21
Campe 60
Campus elysius 16
Candidus 78

INDEX

Cantharus 54
Capella 59
Capreolus 65
Carbo 17
Carex 64
Cardiacus dolor 64
Casa 15
Cassiopea 58
Cassis 25
Castor 30
Catones duo 13
Catus 4
Caulas 11. 23
Causare 7
Cecias 30
Cœnaculum 31
Centauri 62
Cercopithecos 44
Ceres 58
Ceraunia 25
Cicendula 7
Cicones 27
Cicuta 35
Ciet 23
Cymbia 32. 68
Cymex 65
Circus 36
Cythara 34
Codrus 36
Cogo 25
Compilo 47
Compita 8
Concieo 4
Concinnius 37
Condo 33
Congessit 23
Cordum 41
Corylus 60
Cosmas medicus 16
Cosmos 65
Cosmeo eadem 5
Cucullus 22
Cupido 18
Cura 2. 19
Carybdis 37
Chlamis tyria 75
Clitumnus 56
Cloacæ 28
Cryseis 29
Crocodilus 35
Crumena 7
22

¶ D

Deducere 46
Deglabrat 4
Deianira 35
Demens quis 24
Dentale 15
Depromere 7
Deucalion 35
Dianæ nomina 23
Dibapha 76
Dissimulare 58
Discrimen 28
Domitius 41
Dies genialis 18
Dorcas 21
Drias 16
Dryades 3
21

¶ E

Ebosus 47
Aedibus 6
Elysius campus 18
Epicedion 21
Epicuri 16
Epithalamium 3
Epitaphium 21
Equinoctium autumnale 5
Erarium 22
Erebus 18
Eremus 19
Eridanus 8. 37
Erynnis 75
Eriphile 56
Es 28
Euentus 29
Euridice 35
Eurotas
Examen
Excubiæ
Exossare
Extare
Extemplo
Extimo

¶ F

Facio
Facula
Facul
Farrago
Fartores
Fasces
Fascinat
Fastus
Fulmina
Fastidia
Fatum
Faustus
Faxo
Fera
Feralis
Fere
Fides
Fidito
Fiscella

50 47 26 55 43 42 4 69 28 30 11 1 34 24 ibidem 5 39 20 2

Fistulicen 48
Fines 46
Fœnisęca 43
Fœtus 60
Formica 53. 76
Fortuna 40
Fortnnatus 1
Fucus 60
Fuscus 77
Fulica 29. 57
Frons 6

¶G

Galathæa 24
Galbula 58
Galerus 67
Galla 3
Ganea 26. 38
Garganus 57
Gemini duo 29
Gener 7
Genethliacus 53
Genius 45
Gesta 39
Gynecæum 62
Gurges 77
Grando 15

¶H

Hamadriades 53
Harculus 15
Harpiæ 32
Hebrus 22
Hecuba 50
Hedera 21
Helena 28
Hercules 26
Herculis nodus ibidē
Herculi uiæ ostensę in solitudine 54
Hernica 26
Hiacho 7
Hic 54
Hyena 29
Hyems 40
Hydra 19
Hilaro 9
Hymen 3
Hymenæus 3
Hymnus eodē
Hinc 6
Hyppolitus 29
Hyppodame eodē
Hyppodamia 28
Hyppos ibidem
Hispidus 56
Humidus 75

¶I

Iampridem 37
Iberus 34
Ibs 59
Ida 50
Ignis 2
Illetabilis 9
Illac 16
Iliaca 50
Immaturum 21
Impingo 3
Incalluit 15
Incestare 31
Inconsultus 16
Improbus 66
Indigenæ 58
Infestus 10
Insomnis 21
Instar 5
Indiga 33
Inuidia 54
Instita 20
Iordanis 73
Ira ibidem
Irretire 44
Iste 3
Iudæus 16
Iudex 73
Iurgia 16

¶L

Laureta 57
Lamia 60
Lampyrides 7
Lanij 43
Lappa 60
Latus clauus 5
Lauerna 57
Laurnia 28
Læna 26
Leo cœlestis 62
Leuitas 42
Lepus ibidem
Liber 53
Libetrides 58
Libs 38
Lycaon 48
Lyeus 7
Ligo 43
Limbus 12
Limphaticus 6
Limpidus 74
Linter 9
Lyprote 71
Liquitur 8
Liuor 15
Lixa 44
Lolium 48
Lucius Domitius 37

Iudere 26
Lucillus 24
Luna 59
Lupa 57
Laruæ 59
Liuentia 14
Lanitium 32
Luxata 57
Lyo 28
Lupanar ibidē
Lusicinia 3
Luscus 4
Lustra 78

¶ M

Macra 70
Magalia 25. 78
Maga 26
Manica 3
Manto 45
Mantes 55
Mantous ibidē
Manubria 27
Mapalia 16 32
Mariscæ 60
Marius 14
Matertera 76
Matronę Herculi uisę folio 54
Medea 27
Medusa 30
Melampodion 55
Meditor 24
Melampus 55
Melote 40
Memini cū quo 27
Mercor 57
Mercurij insignia 26
Micare 2
Mydas 38
Miles 10 16
Milium 60
Miluus 57
Mimus 38
Myntius 8 69
Myrrha 27
myrmix 71
Modus 26
Molorchus 61
Morbus regius 18
Mentotenus 6
Mortis genera 17
Moses 52
Mugire 68
Mulcta 8
mulctra 32 68
mulierum incommoda folio 27
mundus 35
murex 43

¶ N

Naiades 31
Napeæ 18 54
Narcissus 11
Nauci 55
Neæra 40
Nil 26
Nepa 77
Nereides 19
Nero 37 47
Noctua 33
Neu 37
Nugæ 23
Nugari 57
Nursa 57
Nasotenus 6
Nodus Herculis 34
Nomius 50
Nympha 59

¶ O

O 17 26
Obba 9 64
Ociosus 42
Obductum 25
Odit 26
Oenophilus 7
Oenophilum ibidē
Oestrum 10 60
Ogdoas 31
Olympus 39
Olympica 39
Omaso 45
Omen 8
Omisit 76
Omissa 9
Onocrotalus 57
Operor 50
Oros 58
Opera 60
Orare 45
Orcus 20
Oreades 18
Orexis 2
Orgia 11
Orpheus 70
Os oris 2
Ossa 52

¶ P

Padus 25 70
Pampinus 25
Pan 59
Pannosus 14
Papyrus 55
Parce 37

Paris 50
Parnasus 21
Parthenope 22
Pasiphe 27
Pastillum 55
Pastinum 43
Pastu 3
Patina æsopi 37
Patulum 7
Paupertas 5
Pauperies 5
Pecunia 37
Pedepressim 47
Pedica 64
Pedum 67
Penates 44
Penula 32
Perna 4
Pero 67
Perseus 30
Pessum 46
Peta 3
Petaso 60
Paranymphus 63
Petulcus 39
Pignora 42
Pila 43
Pileolus 34
Piaculum 61
Pilo 48
Pythagoras 36
Pyramis 41
Pyrrhus 35
Pyrrha 49
Phœnicia 74
Polenta 40
Polymnia 25
Pollux 30
Popina 56
Populus 52
Populor 23
Post 16
Posthabitis 16
Potum diuersitas 66
Puls 48
Potidea 57
Phagi 56
Phedra 27
Philomæna 3
Philtra 21
Phineus 31
Phorcinides ibidē
Phlegeton 18
Præcordia 31
Præcox 21
Prima lux 8
Primus dies ibidē
Propago 74
Proserpina 29
Purpuro 30
Prospicere 10
Prostituere 45
Propter 10
¶ Q
Qz 43
Quas 16
¶ R
Rabula 46
Rebecca 28
Reor 14
Resipiscere 16
Rimula 31
Rima 4
Rhodopen 25
Rostrum 3
Romphea 30
Rulla 70
Ruminare 23
¶ S
Salax 26
Saligna 48
Sarmenta 57
Satanas 56
Sarculus 27
Sarcinula 3
Seco 21
Securis 31
Secundo 21
Segnis 77 21
Semiramis 31
Sentes 5 8
Septenarius numerus 50
Sepulchrū leue 19
Seres 74
Serica 29
Serræ inuentio 30
Serus 10
Setosus 45
Simulare 10
Sina
Syon
Syrenes 11
Syrtes 16
Soliuagus
Solifossor
Solstitia duo 46
Sopitus 28
Stygias 14
Sonipes 16
Soracte 31
Sortiri digitis 4
Super 25
Supra 3
Supereſſe 30

INDEX

Supinū primū 24
Supinū ultimū 2
Succidum 62
Sufurrus 12. 65
Surculus 19
Scylla 19 27
Scindo 10
Scomma 43
Specimen 22
Spelæa 52. 57
Spinetum 67
Squarrosus 25
Stiria 40 72
Stiua 7
Styx 21 53
Striat 32
Strix 60
Stimulus 43
Studium inane 10

¶ T

Thalasso 3
Tantalus 6
Tarpeia 27
Tabuit 23
Teges 65
Tempe 25
Thestylis 28
Tentare 30
Tethys 58
Tetricus 13
Tyberis 25
Tibia 7
Tibicen 48
Tindaris 27
Tyrannus 15
Tonius 7
Tmesis 6
Turgidus 3
Triuiæ 4
Triuialia 29

¶ V

Vates 33
Vecors 23 49
Ventriculus multicolor 7
Vertex 15
Veru 69
Vesperus 63
Vesperugo eadem
Vindemia 56
Vinea. Viden 8
Vipera 77
Vir bonus 48
Virus 31
Vitis 42
Vitta 53
Villa 62
Vitis quæ potior 77
Vligo 72
Vlua 55
Vlla 1
Victus 32
Vtris 8
Vuidum 67
Vrna 19
Vmber 42

¶ X

Xerxes 39

FINIS.

THOMAS VVOLPHIVS IVNIOR IACOBO
Vûimphelingio Sacræ paginis licẽtiato. S.D.P.

Saluus sis mi doctissime Iacobẽ. Aeglogas Baptistæ Mantuani sicut audio, tradidisti Ioanni Prüs calcographo cõmuni nostro amico, ut in mille exẽplaria transcriptæ, latissime diuulgentur. Debet profecto tibi plurimũ germana iuuẽtus, quę diligentia tua multis doctorũ uirorum monumentis facta est opulentior. Semper enim ex officina tua literatoria aliquid depromis, quod iuuet, quod delectet, quod linguas iuuenum reddat politiores. Ita sunt æglogæ Mantuani, quæ eruditorum sententia totæ sunt aureæ. In quibus uidere licet id quod in Theocriti & Maronis carmine maxime admiramur. Ago dijs gratias non proinde quia natus sum, q̃ pro eo q̃ me nasci cõtigit his temporibus, in quibus tot literarũ principes floruerũt. Ego dũ Bononię ingenuis disciplinis uacarẽ: in ipso iubilei anno ꝓfectus sum Mantuã, ut Baptistã quẽ ex libris noueram, corã quoq; uiderẽ. Id feci ductus exẽplo Apollonij Thyanei qui sicut Philostratus tradit & meminit Hieronymus, opulentissima Indię regna penetrauit, & latissimo phison amne trãsmisso ꝑ uenit ad Brachmanas, ut Iarcham in throno sedentẽ aureo, & de Tantali phiala potantẽ inter paucos discipulos de natura, de moribus ac de cursu dierum & syderũ audiret docentẽ. Ego mi Iacobẽ si cut multa alia ita hoc præcipue quæsiui, quid ipse in æglogis suis intelligi desideraret per Vmbrũ, in cuius laudibus esset tã frequẽs ac assiduus, Aiebat ipse a se notari Gregoriũ Tiphernũ prẽceptorẽ suũ hoiem græce latinæq; linguę oppido q̃ peritũ: qui & uersu & prosa plurimũ polluit, & qui aliquot Strabonis libros latinitati donauit. Fortasse scire delideras qua statura & forma sit ipse Mantuanus Baptista. Memoria repeto de ea re multa a nobis olim fuisse dicta, ideoq; breuiter tibi nunc satisfaciam. Scias id rectissime posse de Baptista dici, quod Homerus & cæteri uates de Vlixe retulerunt, qui corpore paruus & forma indecorus, sed ingenio maximus & animo speciosissimus fuisse perhibet. Verũ est illud poeticum. Non uni dat cuncta deus, formosus ut idẽ Sit simul & prudens, ac multa laude disertus. Qui specie caruit deus hunc uenerabilis ornat Viribus eloquũ quo fit mirentur ut unum. Quod etiam Hieronymus cõtra Pelagianos erudite expressit. Dabit tibi puer meus uersiculos quos hic noster Mantuanus de me cõposuit

sunt quidem nitidissimi: & qui plus habeant in recessu q̄ in fronte ostendant. Epitomata tua germanica fac tandem in lucem prorũpant: ne a maleuolis in spongiã incubuisse dicantur sicut olim Augusti Cæsaris Aiax. bene uale. Argentinæ cursim ex ædibus nostris Sexto Kal. Martij. Anno Christi. M.D.III.

IACOBVS VVIMPHELINGIVS THOmæ Vuolphio iuniori.

Baptistam Mantuanũ extollo, tum in poematibns suis tersis & puris, quæ absq; ueneno a maturo præceptore iuuẽtuti tradi possunt. Tum q̄ amor poeticæ in eo non extinguit studiũ sacræ paginæ & philosophiæ, nam ex eius libello de patientia magnum eũ & philosophũ & theologũ esse liquido constat. Vtinã mihi liceret uidisse & audiuisse hoĩem sicut tibi licuit Thoma dulcissime, nedũ hunc uidere & audire, sed & Picũ mirandulanũ, Marsiliũ Ficinũ, Matthæum Bossum, Pomponiũ lætũ, Petrũ Marsum, Antoniũ Codrũ, & unicũ præcẽptorẽ tuum Philippũ Beroaldum. Laudo ego ingenia Italorum, qui a teneris annis bene instituti necessaria & utilia discunt. Illi nobis græcor̄ philosophor̄ immo & theologorum (sicut Chrysostomi & similiũ) libros e græca lingua in latinos reddiderunt. Vtinã tandem apud Germanos (saltem in hac urbe nostra Argentina) in dandis primis rudimẽtis imitemur Italos. Vtinã sopiatur stoliditas illor̄ qui puerulos casualibꝫ & temporalibus obtundũt, qui in grãmatica circa uocatiuos, uerba impersonalia, appositionẽ, impedimenta. In dialectica uero circa uniuersale reale usq; in seniũ uersantur. Spero deũ nobis tandem illã daturum gratiam, ut error quorundam delirantium sacrificulor̄ comprimatur, qui antiquæ adhuc laruæ, qua ipsi corrupti sunt, inhærent. Simul etiã ut uesania compescatur cuiusdam fratricelli famã meã ubiq; lacerantis, qui pro adolescentibus apud cõmunes ecclesiarum scholas prima rudimenta iam cõsecutis gymnasium (quod pedagogium uocari solet) in hac urbe institui periculosum fore mentitus est. Vale ex Heremitorio diui Guillermi Kalendas Martij. Anno salutis nostræ. M.D.III.

In Aeglogas Fratris Baptiſtę Mantuani Elegia cũ Thomæ Aucuparij Argentinenſis.

Mantua uiſa mihi ante alias fœlicior urbes
Munere apollineo nobilitata ſacro
Virgineum ante dei partum tria luſtra Marone
Prædita nam magno nomine fauſta fuit
Hic celebri Baptiſta modo ueneratur honore
Qui confert urbi nomen in orbe nouum
Illius altiſona modulata uolumina uoce
Sparſa uolant: doctis digna legendæ uiris
Digna cothurnata latia digniſſima gente
Et digna auſonio concelebranda choro
Quæcꝫ Maro cecinit conformia tempore priſco
Hic eadem noſtra religione canit
Hic cecinit facili paſtorum carmine uitam
Ille canit lepido ruſtica uerba ſono
Hæccꝫ maronæo tantum ſunt nobiliora
Quam ſua erat noſtra religione minor
Ergo ſacros latices: quiſquis uel munera cyrre
Gliſcis & aſſyrias carpere lector opes
Hæc lege facundi diuina poemata uatis
Quæ ſunt catholicis uberiora uiris

Diſtichon eiuſdem

Os ſublime / animum ſanctum / diuinaꝫ plectra
Hic Baptiſta tenet: numina magna canens:

In Thomã Vuolphium Iuniorẽ decretorꝫ doctorẽ: & Albertum de Ratſamhuſen Germanicos amicicia coniunctiſſimos: Tetraſtichon Baptiſtæ Mantuani.

Fallor: an hi duo ſunt: duo ſunt: pluresꝫ duobus
Hi duo: & hi plures: ſunt tamen unus homo
Corporibus duo: corde unus: quum uiribus addat
Vnio: tres: ſic ſunt tres: duo & unus homo.

In Thomam Vuolphium Iunioren. D. doctorẽ;
qui habebat Basiliscum mortuum iocus
Baptistæ Mantuani.

Hydra uenenoso lætalia uulnera morsu
Intulit: & solo noxia dente fuit
Natus in ardenti Libyæ basiliscus harena
Vulnerat aspectu: luminibusq; necat
Ergo tuum tanto maius decus Hercule Thoma
Quanto oculos morsu longius ire potest
Vt minus est oculis missum uitabile uirus
Gloria sic maior Regulus hydra minor.

Versiculus Baptistæ Mantuani apud sacramentũ
eucharistiæ Mantuæ incisus.

Flecte genu: lapis hic uenerabilis hospite Christo.

Tetrastichum Baptistæ Mantuani in apo-
tam de se loquentem.

Deposui benedicte tuam: rapuiq; petrinam
Vestem: sic ditem fallere posse ratus
At mihi nil prodest uestis mutatio: nam me
Prodit caluicies & mea lingua leuis

Distichon Baptistæ Manturani a præceptoribus
crebro & fideliter pueris & adolescentibus
proponendum & inculcandũ: ut ad
lætã senectã ueniant ac trãquil
lã conscientiã senes habeãt.

Cur tibi tam leuis est: cur tam iocunda senectus:
Libera q; uitijs tota iuuenta fuit:

BAPTISTA MANTVANVS CARME

lita Paridi Ceresario, S. P. D.

¶ Audi o Pari enigma perplexū, quod Oedipodes ipse nō solue ret. Ego quinquagenarius & iā canescens adolescentiā meā reppe ri & habeo adolescentiam simul & senectam. Sed ne longa amba ge te teneā, nodū hunc dissoluo. Anno præterito cū Florentia redi ens Bononiā peruenissem, intellexi apud quendā literariū uirum esse quendā libellum meū quē olim ante religionē, dum in gym nasio Paduano philosophari inciperē, ludens excuderā, & ab illa ætate adolescentiā uocaueram. Carmen est bucolicū in octo æglo gas diuisum, quod iamdudū tanq; abortiuum putabā abolitum. Vbi id resciui saturnia fame repente sum percitus, & cogitaui quo nā pacto possem proli meæ inferre perniciē. Iuuautibus ergo ami cis libellū mihi uendicaui ut perderem, quē suspicabar erratis non scatere. At ubi intellexi & alia quædā exēplaria supesse, uisum est præstare hoc quod uendicaram emendare, emendatūq; edere, ut eius editione cætera quæ continēt multa nimis iuuenilia deleant. Hoc igitur sic castigatū duabus alijs æglogis, quas in religione lu si in calce subiunctis, tibi o Pari iuuenis antiquæ nobilitatis & stu dioq; ac omniū bonaq; artium amantissime, nostræq; urbis decus egregiū libentissime dono, ut quando tetricis illis philosophiæ ac theologiæ lucubrationibus quibus assidue uacas, fatigatus fue ris, habeas iucundulam hanc lectiunculā, qua tanq; ludo quodā blandulo (sed liberali) lassum legendo reparetur ingeniū, Omnes aūt penes quos immatura illa sunt exemplaria, rogitos uolo, ut si quid unq; fuit eis dulce meū, confestim exurant, nec ullo pacto su peresse permittant. Accipe ergo Pari suauissime libellū & auctorē & ambobus tanq; rebus tuis tuo deinceps utaris arbitrio. Vale. Kalendis Septembris, M.CCCCXCVIII.

Baptistæ Mantuani Carmelitæ Theologi Adolescētia in Aeglogas decem diuisa/ad Paridem Cæresarium.

¶ Aegloga prima de honesto amore: & fœlici eius exitu: Colloquutores Faustus & Fortunatus.

Nomen Aeglogæ/ FAVSTVS.

FAuste p̄cor gelida quādo pecus oīe sub umbra
Ruminat: antiquos paulum recitemus amores.
Ne si forte sopor nos occupet/ulla ferarum
Quæ modo per segetes tacite insidiantur adultas:
Sæuiat in pecndes: melior uigilantia somno.

¶ Iodoci Badij Ascensij Bucolicorū Baptistæ Mantuani Carmelitæ Theologi: Poetæq; Clarissimi: familiares elucidatiunculæ.

FAuste præcor &c̄. Hæc prima ægloga de honesto amore fœliciq; ei⁹ exitu inscribit nō sine rōe: nā licet nōdū religione ꝓfessus hæc ueluti ingenij sui præludia cōposuerat: ad poesim haud dubie natus auctor. tñ qa ne tū quidē quicq; inhonestū aut cōcipere aut edere uoluisset: & nūc cū recognosceret si offendisset nimiꝝ reiecisset. Proinde ne si de amoribus titulū quispiā seuerius religiosus lectitās aufugeret: inscripsit de amore honesto, quo reuera nihil est hoīe dignius. Hic aūt amor honestus describit. quia affectiōe matrimoniali initus. Addit āt de fœlici eius exitu: ut eos q amare uolent ad honestū amorē inuitet quippe cuius fœlix est exitus. Nā de lubricis & inhonestis fere dī a cōpatriota eius in consili ope. Et qs quis amores aut metuet dulces: aut experiet amaros. Personę (ut in ꝑambulis diximus) etiā hic abofficio & rebꝰ denoīant Faustus & Fortunatus. Nā utrūq; in bonū sonat: ut Fortunate senex &c̄. Et O fortunatos nimiū bona si sua norint Agricolas. Et rursus. O fortunati quoꝝ iā mœnia surgūt. Præterea Fortunat⁹ & ille deos q nouit agrestes. Faustus aūt si ad uocē alludere lubet uideꝫ q̄si fatim aut fauore act⁹ & fauore stās. ¶ Ordo (quē nō ubiq;: opus nō erit repetemus) hic est. O Fauste qñ. i. qñquidē oīe pecus rumīat .i. remandit prius in uentrē immissa: sub umbra gelida. i. tēperate frigida. Persius aūt dicit: & patula pecus oīe sub ulmo est. Ego p̄ cor recitemus amores antiq̄s. i. honestos q̄les erāt antiquis. Vnde Phauorinus apud Gelliū li. i. ca. x. ad iuuenē nimis antique loquē

Fortunatus

Faustus

tem. sed antiquitatē tibi placere ais, ꝙ honesta, bona, & sobria & modesta sit. Viue ergo moribꝫ præteritis, loquere uerbis pręsentibus. Antiquus

Antiquus

Antiquū etiā solet accipi pro charo: ꝙ amici & uina & cætera id genus: ut quæꝙ ueterrima ita charissima nobis esse soleant. Vñ Macro, in princi. saturnaliū. Hinc est ꝙ mihi quoꝙ institutione tua nihil antiquius æstimat &c. Verūtamē hic potius accepero pro honestis antiquis cōgruentibꝫ. Id aūt epitheton decēter addit ꝙ sine eo Seruius uelit amores lubricos dici, nā qui honestatis & religionis est numero unitatis afferri solet: uerūtamē amores etiā honestos dici docet Cice. offi. primo sic dicens. Faciem honesti uides. quæ si oculis cerneret mirabiles amores (ut ait Plato) citaret sapientiæ. Recitemus ergo amores antiquos: ne si forte sopor. i. ꝙ fundus somnus nos occupet uidelicet oscitātes: ulla. i. quęuis fera rū quę insidiant mō tacite per segetes adultas. i. maturas. seuiat in pecudes: quod docet Maro in culice. uigilātia. s. est melior somno. Generale adagium: quo sententiam firmat.

Amor

Vlla

Hic locus/hęc eadem sub qua requiescimus arbor Fau.
Scit quibus ingemui curis/quibus ignibus arsi
Ante duos uel (ni memini male) quatuor annos
Sed tibi quando uacat: quando est iucunda relatu/
Historiam prima repetens ab origine pandam.
Hic ego dum sequerer primis armenta sub annis/
Veste solo strata sedi: iacuiꝙ supinus:
Cum gemitu & lachrymis mea tristia fata reuoluens
Nulla quies mihi dulcis erat: nullus labor ægro
Pectore sensus iners: & mens torpore sepulta
Vt stomachus languentis erat: quem nulla ciborum
Blandimenta mouent: quem nulla inuitat orexis.
Carminis occiderat studium: iam nulla sonabat
Fistula disparibus calamis/odiosus & arcus:
Funda odiosa: canes odiosi: odiosa uolucrum
Præda; nucum calyces cultro enucleare molestum;

Texere fiſcellam iunco, uel uſmine piſcem
Fallere: ſcrutari nidos: certare paleſtra:
Sortiri digitis reſiui cunda: uoluptas
Magna prius tanti dum mens erat inſcia morbi.
Colligere agreſtes uuas & fragra peroſus.

¶ Hic locus. Sermo eſt (ut dixi) mere paſtoralis & ita aptus ac prop
prius Scit quibus ingemui curis: teſtimonio rem firmat: & ad tela
cupidinis alludit: qui altera manu tela: altera geſtat flāmas. unde
maior Mātuanus. At regina graui iam dudū ſaucia cura. Vulnus
alit uenis: & ceco carpitur igni. Nam uulnus telo fit. unde ſaucia
curis dicta. nā cura ſcd'm Seruiū dicit q̄ cor urat: quo circa bene
hic dicit: ingemui. i. intus & in præcordiis: uel multū ingemui cu-
ris: quia res eſt ſolliciti plena timoris amor. Quibus ignibus. q. d.
eſſlagratiſſimis aut cecis: ut ille. Et ceco carpit igni. Ignis aūt aliq̄n
amor dicit. ut Si quos aut phillidis ignes: aut Alconis habes lau
des. Aliquando amatus: ut At ſeſe offert ultro meus ignis amyn-
tas. Vel ni memini male, quod factum non cenſet: quia memine
runt omnia amantes. Quando. i. quandoquidē: iucunda relatu. i.
dum refertur & recenſetur: uel ut referat. eſt aūt poſterius ſupinū:
quod eo modo cū noibus adiectiuis conſtrui docet Valla. Prima
repetēs ab origie: maronianū eſt. Sub primis annis: q̄a primus fu
ror amor; grauiſſimus eſt: cum inexperta exerceat pectora. Veſte
ſolo. i. per terram ſtrata. i. extenſa. Dicitur etiam ſolum ſterni flori
bus. Sedi. i. reſedi deſeſſus, dū ſequerer. i. ſequi deberē. Iacuiq̄ ſupi
nus. q̄d amentis eſt. Senſus iners. i. ſine arte & induſtria. Mens erat
ſepulta. i. hebetata torpore ex lāguore orto. Vt ſtomachus languē
tis: quem. ſ. ſtomachum: nulla inuitat orexis. i. nullus appetitus:
aut nullus uomitus ſeu ructatio. Orexis em̄ græcum eſt ab ορεγο
μειν. i. appeto: & ορεγοσ. i. appetitus. Ex uomitu autem appeti-
tus naſcitur. Vnde etiā apud Plinium in epiſtolis pro uomitu acci
pitur Errant autem qui latine oris exitum interpretantur: nam os
oris primam producit: hoc autem corripitur: ut hic. & a Iuuenale
ſatyra ſexta. Rabidam facturus orexim. Et ſatyra. xi. Hinc ſurgit
orexis hinc ſtomachū bilis. Carminis occiderat ſtudium. Comme
morat fere quæ paſtorem oblectare ſolent: & primum fiſtulam.
De qua ænei. iñ. de Polyphemo loquēs ait Maro. Solamenq̄ ma
li de collo fiſtula pendet. Diſparibus calamis emphaticos. quaſi di
cat. ne etiam artificioſiſſima ut eſt diſparibus calamis compacta.

ut in buco. Maro. Est mihi disparibꝰ septē compacta cicutis Fistula. Et alibi. Aut unq̄ tibi fistula cæra Iuncta fuit? Nā ut alibi dicit Pan primus calamos cæra cōiungere plures Instituit. Odiosus & arcus: plus est q̄ si eius studiū occiderit. Id aūt pastorale studiū est unde illud. Et figere ceruos etiā de uenatu intelligi p̄t. Fūda odiosa. qua se pubes rustica ad futurā militiā exercere solebat. Nucū calices. i. testas. Enucleare. i. nucleis euacuare & nucleos extrahere. sicut exossare. i. ossa extrahere. Texere fiscellā. i. uas uimineū. Maro in alexi. Quin tu aliquid potius: quorꝝ nunc indiget usus: Viminibus molliq̄ paras detexere iunco. Et in fine buc. Dum sedet & gracili fiscellā texit hybisco. Est aūt diminutiuū a fiscina: de quo geor. i. Nūc facilis rubea texat fiscina uirga. Vel uimine. i. tenui pertica seu uirga. Scrutari nidos. Maro. Parta meæ ueneri sunt munera: nāq̄ notaui Ipse locū aeriæ quo cōcessere palumbes. Certare palestra cursu & lucta. Sortiri digitis. i. micare: q Italorꝝ est ludus. Erigit aūt micantiū uterq̄ quot uult digitos: & diuinat quot sint ambobus erecti & qui prior enūciat depositū sortitur. Agrestes uuas labruscas: & fragra humi nascentia. Virgilius. Qui legitis flores & humi nascentia fragra.

Enucleare
Exossare
Fiscella
Micare

Mœrebam ut pastu rediens philomæna cibumq̄
Ore ferens natis: uacuo sua pignora nido
Cum sublara uidet / rostro cadit esca remisso
Cum stupet & contra nidos super arboris altæ
Fronde sedet plorans infœlices hymenęos.
Seu ueluti amisso partu formosa iuuenca:
Quæ postq̄ latos altis mugitibus agros
Compleuit / residens pallenti sola sub umbra
Gramina non carpit: nec fluminis attrahit undam.
Sed quid circuitu pario tibi tædia longo?
Dum sequor ambages & uerba & tempora perdo.
Summa hæc: ut tales auras inuitus agebam
Quod si forte uoles cognoscere singula dicas:
Fauste quis in syrtes auster te impegerat istas?
Me mea: dū uerum etenim Fortunate fatebor:

Cōparatio

Me mea Galla ſuo ſic circumuenerat ore:
Vt captam pedicis circundat aranea muſcam,
Nanq; erat ore rubens: & pleno turgida uultu:
Et quamuis oculo pene eſſet inutilis uno:
Cum tamen illius faciem mirabar & annos
Dicebam triuiæ formam nihil eſſe Dianæ.

¶ Mœreham &c. Similitudinē affert qua res ſit clarior: ſed ruſticeo nō impertinentē. Paſtu nomē eſt: ut ſit e paſtu ſeu paſtura. Nā poſteriora ſupina nō ponūt periti cū ẏbis de loco: q̄d tñ imperitor̄ p̄cepit manus. Ore ferēs. Vir. de apib⁹, Ore ferūt dulcē natis immitibus eſcā. Philomena dr̄ luſcinia: ea aūt q̄rula fingit̄ propter amiſſam linguā, ut in buco. Vir. dici ſolet. Quas illi Philomela dapes Legūt aūt alij philomela ſimplici l: quia melos primā corripit: ut ſit amatrix dulcis cātus. Nihil em̄ ea artificioſius canit, ut auctor ē Plinius dicens. Eſt luſcinijs diebus ac noctibus continuis quindecim cantus denſante ſe frondiū gramine. Mira profecto res eſt: q̄ tāta uox in tantulo corpuſculo ſit, tam pertinax ſpiritus & muſicę perfectę modulatus ſonus. Cantāt inter ſe, & uicta morte quieſcit. prius uita q̄ cātu deficiēt. Audit diſcipulā attente & corrigit, propter hæc paria illis ac ſeruis præcia erant. In ore Sterpſicori poetę adhuc infantis cecinit &c. Alij ẏo philomena per n legūt, ut hic. Ore remiſſo. i. nō amplius eſcam tenēte. Negāt aūt roſtrū dici niſi ſit incuruū. Sub arboris altæ fronde antiquæ. ut Maro. Fronde ſuper uiridi & gemina ſuper arbore ſidūt. Nā nūc ſuper frondē dicimus. Volūt p̄terea ſuper dici ubi res cōtingit̄, ſupra ubi diſtantia eſt. Plorans. i. conquerens. Hymenæos. i. nuptias in quibus hymeneus a græcis inuocari ſolet, ut Thalaſſio a latinis: q̄d in epithalamijs. i. carminib⁹ nuptialibus uidere eſt. ut aūt docēt Donatus & Seruius. Hymenæū quidā liberi & ueneris filiū dicūt eſſe qui primus certas nuptias inſtituerit, ideoq; per laudē cātari in uirginalibus nuptijs ob hmōi meritū. Alij uirū fortē atticū, qui raptas prę donibus uirgines oppreſſis latronib⁹ patriæ reſtituerit. Hinc etiā inquit Ser. apud Romanos Thalaſſio inuocat̄, cū em̄ in raptu ſabinar̄ plebeus quidā raptā pulcherrimā duceret, ne ei auferet̄ ab alijs thalaſſionis cuiuſdā nobilis eſſe ſimulauit, cuius noīe fuit puellæ tuta uirginitas. De qua re Liuius lib. i. decados primæ certus eſt auctor. plura tñ & quędā his diuerſa apud Plutarchum legas.

Paſtu

Philomena
Luſcinia

Roſtrum
Super
Supra

Hymeneus
Epithalamium

Thalaſſio

Alij inquit Dona. ꝙ Hymen dicat mẽbrana quædã qua est munita uirginitas: quæ primo disrumpit coitu: hymenæũ dictũ putãt. Alij hymnũ uocari uirginaliũ nuptiarũ. Ergo sic accipe hymenæum in nuptijs: quẽadmodũ in funere uel in sacris hymnũ. Teren. in Adel. Verũ hoc mihi mora est tibicina & hymenæũ qui canãt. Hæc illi. Hic aũt accipit ꝑ cõiunctione quasi nuptiali. Seu ueluti. Alia similitudo etiã rusticis cõgrua. Gramina nõ carpit. Sic Maro Vlla nec amnẽ libauit q̃drupes nec graminis attigit herbã. Dũ sequor ambages. i. dubios & lõgos uerborũ circuitus & inuolucra ab ambigo q̃d est circũ ago. Maro. Nõ hic te carmine ficto: Siue ꝑ ambages & lõga exorsa tenebo. Vitales aures: sic ænei. i. Si uescit aura ætherea: nec adhuc crudelibus occupat umbris. Quis auster, quiuis uẽtus importunus. Maro. Date classibꝰ austros. Est aũt meridionalis tepore corrũpẽs: vñ amoribus q̃drat. Maro. Heheu q̃d uolui misero mihi perditus austrũ. Floribꝰ & liquidis immisi fontibus apros. Corrũpentẽ obsonia docet Iuuen. Et ꝓperat uelut urgeat auster. Syrtes sunt loca arenosa habentia uada breuia: in q̃ si inciderint naues euelli nequeũt: de quibꝰ Maro æne. i. In breuia & syrtes urget. Sunt aũt in Getulia. Idẽ ænei. v. Hũc ego getulis agerẽ si syrtibus exul. Hinc metaphoricos aut allegoricos ꝑ inextricabilibus amorũ nexibꝰ: nã qui amant q̃d obtinere nequeũt: lupũ auribus tenẽt: cũ nec ꝙ tenere nec ꝙ dimittere cõpotes sint. Impegerat ab impũgo: nã pũgo etiã pegi facit. Istas tuas & uiles. Pertinet emꝫ iste ad secundã ꝑsonã & ad cõtemptũ. Maro. Aut quid petis istis? Me mea galla. in Iuue. etiã tenuis cliẽtes uxor. Galla mea est inq̃t. Profer galla caput &c̃. Suo ore: formositate oris. Pedicis laqueis & viculis pedũ: sicut manicæ sunt manuũ uincula. Geor. i. Tũ gruibus pedicas & retia ponere ceruis: Auritosq̃ sequi lepores: tum figere dãmas. Et ænei. ij. Manicas atq̃ arcta leuari uincula iubet Priamꝰ Est etiã manica manuũ & brachiorũ tegumentũ. Idẽ. Et tunicæ manicas: & habet ridimicula mitræ. Est pleno turgida uultu. Teren. Succi plena, sed id urbanius: nã turgida. i. inflata nõ suo pingui: nõ nisi rustico placeat ut lusca. i. altero oculo capta, sed dicit pene. ut nõ mere luscã sed petã. i. tremulis oculis putes. nã & uenus peta dr Dianæ triuiæ. i. tris uias habẽtis in cœlo ubi luna dr: in syluis ubi diana uenatrix: & apud inferos ubi ꝓserpina, quod fingit: ga lunę lumẽ nũc superis: nũc inferis: nũc nobis cõspicit. Legi posset ducebã. i. iudicabã in animo meo. Nihil esse: uidelicet ad hanc nostrã:

Ambages

Auster

Syrtes

Iste

Galla
Pedica

Manica

Turgida

Peta
Triuiæ

Ludit amor sensus; oculos præstringit; & aufert For.

Líbertatem animi:& mira nos fascínat arte.
Credo aliquis dæmon subiens præcordia/flammam
Concitet:& raptam tollat de cardine mentem
Nec deus(ut perhibent)amor est/sed amaror & error.
¶Ludit amor.Interloquit Fortu.ne durior sit ppetuus tenor uni
us.Ludit:eludit.oculos præstringit. Vñ præstringiæ & prestigia
tores qui mercuriū principē habēt.Fascinat:illigat quasi fasce q̄dā Fascinat
incātamēto.Maro.Nescio qs teneros oculus mihi fascinat agnos
Aliquis dæmon.i.uafer spiritus.Præcordia.i.mēbranulas cor cin Præcordia
gētes:in quibꝫ sunt affectōes seu passiones animoꝝ.Cōcitet:a cōci
eo frequentatīm.i.prouocet aut cōmoueat.De cardine:de stabilita
te & firmitudine sua.Nec deus.Maro.Nūc scio quid sit amor:du
ris in cotibus illum Hismarus:aut rhodope:aut extremi garamā
tes.Nec nostri generis puer:nec sanguinis edunt. Amaror amari Amaror
cies amaritas.& amaritudo ab amaro dicuntur.
Adde ep optatis nec spes erat ulla potiri.
Quamuis illa meo miserata faueret amori:
Monstraretꝫ suis oculis ac nutibus ignes.
Nam quocunꝫ isset/semper comes aspera:semper
Nupta sequebatur soror/& durissima mater.
Sicꝫ repugnabant uōtis contraria uota.
Non secus ac muri catus/ille inuadere pernam
Nititur:hic rimas oculis obseruat acutis.
¶Adde &c̄:Docet quō in syrtes incidisse ꝓbet.Nō secus.i.nō ali
ter ac.i.cꝫ.s.repugnat catus.i.seles aīal reuera catū.i.uafrū & calli Catus
dū,& corripit catus primā.vñ pert simplex scribit. Hora.i.carmi
nū. Vace formasti catus & decore. Verūtamē multi ꝓ aīali ꝑt du
plex scribendū putant. Perna a pede dr̄ sc̄dm Varronē,q̄si sit pes Perna
porcinus cū carne præcipue priores pernas uocant, posteriores
uero Petasones.Rimas.i.fissuras,e quibus mus exiliat. Rimas
Qui satur est/pleno laudat ieiunia uentre For.
Et quem nulla premit fitis/est sitentibus asper.
¶Iterꝫ interloquit Fortuna,cuius dictum si ad durissimā matrem

respicit, sensus est: matrē iam saturatā amoribus nō ignoscere filiæ amare incipienti. Si ad catū, illū inuidere muri aut sorici famelico cū satur sit, quia tūc p̄cipue uenatui intendit cū contra faciat canis

Tempus erat curua segetes incedere falce: Faustus
Et latè albebant flauentibus hordea culmis.
Affuit (ut mos est) natis comitata duabus
Collectura parens: quæ præterit hordea messor:
Ignorabat enim uel dissimulabat amorem:
Dissimulasse puto: quoniam data munera natæ
Nouerat: exiguum leporem geminasq; palumbes:
Pauperies inimica bonis est moribus: omne Fortu-
Labitur in uitium: culpæ scelerumq; ministra est.
Farra legens ibat mea per uestigia uirgo: Fau-
Nuda pedem / discincta sinum / spoliata lacertos:
Vt decet ætatem / quæ solibus ardet iniquis:
Tecta caput fronde intorta: quia sole perusta
Fusca fit: & uoto facies non seruit amantum.
Iam tergo uicina meo / lateriq; propinqua
Sponte mea delapsa manu frumenta legebat.
Nec cælare suas / nec uincere fœmina curas:
Nec differre potest: tantum leuitatis in illa est
Quisquis amat / leuis est: nec fœmina sola / sed ipsi For-
Quos sapere & præstare aliis mortalibus aiunt:
Quos operit latus fulgenti murice clauus:
Quos uidi elatos regali incedere passu:
Tu quoq; sic affectus eras dementior illa:
Forsitan & leuior, uirgo data farra legebat:
At tu farra dabas, dic quæ dementia maior:
Perge: opus est uerbis aliquando arcere soporem.

¶ Tempus erat curua segetes incidere. græce & duriter ut rustico cōpetit: Nā latine dicas: tēpus incidēdi: auctoribus Seruio & Valla. Virgi. tñ ænei. ij. dixit. Sed si tantus amor casus cognoscere nostros Collectura parēs. Hic locus uidet sumptus ex Ruth. Pauperies inimica bonis est moribus, Id rusticis usum: quibꝫ nō dum intellecta deoꝝ munera. Paupertas: aut quia indigentē difficile est bene operari. Aut reuera: qa p paupertatē coguntur mulierculę munera accipere: quę diuitibus essent respuenda. Oīe labit in uitiū. Sic Comicus. Inopia & cognatoꝝ negligētia coacta. Et post: ita ut ingeniū est oīm hoīm procliue ab labore ad libidinē. Est quidē hæc sententia rustico digna. Nā neqꝫ paupertas uitiū est: neqꝫ in uitiū impellit: si eā ferre nouerimus. quin munus deoꝝ a Lucano recte dī. sed nondū intellectū. Veꝝ quia procliues sumus ad libidē: nostro nō pauptatis uitio sæpe peccamus. Vñ Prouer. xxx. Aut ægestate furer & periurā nomē dñi. Et tñ idē dixit. Paupertas: & honestas a deo sunt. Dicemus ergo paupertatē in spiritu sanctā sed difficilē eius usum. Pauperies aūt ꝓprie accipit ꝓ paupertate: ut si qua drupes pauperiē fecisse dicat. Nuda pedē: græcę & poeticæ sunt locutiōes. Maro ænei. i. Nuda genu modoqꝫ sinus collecta fluentis. Sunt aūt oratoribus uitandæ. Sponte mea. Sic & Booz ipsi Ruth fieri præcepit. Latus clauus uestis est senatoꝝ Romanoꝝ. Murex conchilij genus: cuius sanguine fit purpureus color. Dic quæ dementia. In prosa potius dixero utra uel utrius.

Paupertas

Pauperies

Latus clauꝰ

Murex

Continuo aspiciens ægre tulit aspera mater: Fortu.
Et clamans: quo (dixit) abis: cur deseris agmen:
Galla ueni: namqꝫ hic alnos prope mitior umbra
Hic tremulas inter frondes immurmurat aura
O inuisa meis uox auribus: ite (præcabar)
Ite malam uenti celeres dispergite uocem
Si quis pastor oues ad pinguia pascua ducat:
Et uetet adductas præsens decerpere gramen.
Vel si iam pastas potum compescat ad amnem:
Et sitibundo ori salientem deneget undam.
Nonne oportunus, naturæ innimicus & exors:

Illa mihi uox uisa Iouis uiolentior ira:
Cum tonat: & pluuius terris iraſcitur aer
Non potui & uolui frontem non flectere, uirgo
Demiſſi in cilium: de ſub uelaminis ora
Me aſpiciens: motis blande ſubriſit ocellis.
Id cernens iterum natam uocat improba mater:
Galla operi magis intendens audire recuſat:
Vt pede ſic animo ſequitur, tum prouidus ipſe:
Namq; dolos inſpirat amor: fraudeſq; miniſtrat:
Nunc cantu: nunc ſollicitans clamore metentes.
Velamenta dabam ſceleri, quo credere poſſent.
Et ſoror & mater non audiuiſſe puellam:
Falce repellebam ſentes: ne crura ſequentis
Leuia; ne teneras auſint offendere plantas
Quiſquis amat ſeruit: ſequitur captiuus amantē. For.
Fert domita ceruice iugum: fert uerbera tergo
Dulcia; fert ſtimulos: trahit & bouis inſtar aratrum.

¶ Continuo aſpiciēs. Cōtinuo recitat argumentū amorꝫ ſuorꝫ. Si quis paſtor. Indicat ſimilitudinē cꝫ incōmoda fuerit matris reclamatio. Nā ſicut paſtor ouibꝫ eſſet importunus ſi eas a præſentibꝫ herbis aut fluminibus cū famerent aut ſitirēt arceat: quæ Tantali pœna dr̄. Ita importuna uiſa eſt mater quæ præſentia puellæ uetabat frui. Iouis uiolentior ira. amatorie dictū. Audire recuſat. i. hic ut uideꝫ diſſimulat. Velamēta dabā ſceleri. i. fraudi quæ nō ſemp ſcelerata eſt. Nā ſi honeſte amauit. ut titulus indicat: cui ſceleri? Sed ſcelus eſt in pulla nō audiēti monitis maternis. Sentes: ſpinas & uepres. Crura ſequentis. ſ. uirginis. Leuia nō aſpera nec piloſa. Teneras plantas. Maro. Ah tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plantas. Quiſquis amat ſeruit. Ideo Oui. Dū licet iniuſto ſubtrahe colla iugo. Fert. i. patiꝫ ꝟbera. Satyricus. Solea puer obiurgabere rubra Bouis inſtar. i. in ſtatū & morē: quod Valla non approbat. Vult em̄ inſtar ad æquiparationē: non ad ſimilitudinē pertinere.

Sentes

Fert

Inſtat

Aegloga prima VI

Tu quoq; ut hinc uideo non es ignarus amorum. Fau:
Id commune malum: semel insaniuimus omnes. For.
Hoc animi tam triste bonum / tam dulce uenenũ Fau.
Quotidie crudele magis crescebat in horas:
Vt calor in noctem dum lux attollitur horam:
Pallebam attonito similis limphaticus / amens /
Immemor / insomnis: nec erat res ardua morbi
Nosse genus, frons est animi mutabilis index.
Vt pater aduertit / mitem se præbuit ultra
Consuetum: q; & ipse suos expertus amorum
Sciret onus: blandoq; loquens humaniter ore:
Dic (inquit) dic Fauste: quod pectore uoluis:
Infœlix puer hæc facies testatur amorem:
Dic mihi: ne pudeat curas aperire parenti.
Si licet in natos facies austera parentum: For:
Aequa tamen semper mens est & amica uoluntas.
Vt facilem pater affectum præ se tulit: ultro Fau.
Rem confessus / opem petij: promisit & ante
Q; brumale gelu borealibus arua pruinis
Spargeret / agnati unanimes cum patre / puellam
Desponsam mihi: nec adhuc sine testibus illi
Congrediebar, eram medio lutulentus in amne
Tantalus: o quotiens misso cum bobus aratro
Vt tacuis aliquando esset sola ædibus ibam.

¶ Tu quoq;. Aeneas siluius (q papa pius) asserit neminẽ ad trigesimũ peruenire ętatis annũ q nõ senserit aliqñ amoris ignẽ. Vñ pro uerbialr dicit. Semel insaniuimus oẽs, qd' Maro geor. iiij. sic dicit.

Omne adeo genus in terris hoīmq; ferarq;. Et genus equoreū pecudes pictæq; uolucres. In furias ignēq; ruunt: amor oībus idē &c̄. Hinc.i.ex his a te dictis. Lymphaticus.i.furore percitus:ut hi qui lymphas.i.nymphas se uidisse in aquis credūt. Errāt aūt qui uinū lymphaticū dicūt ꝓ diluto. Amens.i.sine mente. Terē. Nam hæc inceptio nō amantiū:sed amentiū est. Frons est nnimi mutabilis index. Prouerbiale, sed quia ceperūt hoīes dissimulare. Dicit Iue. Fronti nulla fides:ea'dicata fertur uerecundiæq; pudori Frons index. Sunt ergo index & similia cōmunia. Cicero hāc uocē stultitiæ indicē. Vt pater aduertit.i.resciuit:agnouit.annotauit aīaduertendo. Mitem se prębuit:talem præstandū docet Mitio. Teren.in Adel. Vltra consuetū.i.præter consuetudinē.quia solēt patres esse sæueri in mores filiorꝫ. Vnde Menedemus Teren.in Heau. Cœpi non humaniter:neq; ut animū decuit ægrotū:adolescentuli tractare,sed ui & uia peruulgata patrū quottidie accusabā &c̄. Causam aūt quare pater mitior fuit:addit q; & ipse &c̄. Vnde & diuū Petrū labi congruit:ut sciret ignoscere. Dic mihi ne pudeat &c̄.ex loco Terentiano:ut dixi. Sit licet in natos &c̄. Cōfirmat ut uerosimile sit quod ille dixerat. Agnati.i.affines: despōdere.i.desponderūt mihi puellā. Nec adhuc sine testibus.i.arbitris & p̄sentibus. Illi cū illa cōgrediebar.i.licet esset mihi desponsata:tn̄ nō licebat cōuenire eā,nec cū ea loqui cū sola esset:quo custoditā eius atteſtaī pudicitiā. Est aūt locutio uirgiliana:nā Virg.uerba ad certamē pertinētia cū dtō cōstruit:quæ alij cū abltō mediāte cū:ut Placido ne etiā pugnabis amori.i.cū amore. Certat tibi.i.tecū. Infœlix puer atq; impar cōgressus achilli.i.cū achille. Erā medio sitibūdus in amne. Tantalus.i.tantali filis, De quo Hora.i.ser. Tantalus a labris sitiens fugiētia captat flumia. Quia eī deoꝝ secreta reuelauit aut ꝙa pelopē filiū dīs epulandū apposuit:hac pœna apud inferos dānatus dr̄:ut mētotenus immo labioꝝ tenus habeat dulcissima fluīa: quibꝫ dū sitim restringere conet̄ delabunt̄. Et nasotenus fragrātia poma:itidē dū apprehēdere conaī subter fugiētia. Signanī aūt auari,ut auctor est Hora subdēs ibidē ꝙd rides:mutato noīe de re. Fabula narraī:congestis undiq; saccis. Indormis inhians:& tanq; ꝓcere sacris. Cogeris aut pictis tanq; gaudere tabellis:ut ædibꝫ.i. domibus priuatis.s.paternis.uacuis.s.patre:matre:sorore:& reliquis familiaribus esset sola,s.domi.ibam.s.ad eam.

Omnia causabar:sitiam/dentale/iugumq;/
Lora iugi/rullam;deerant quæcunq; petebam

Esoceri lare: sola tamen deerat mihi uirgo
Non deeram mihi: piscator: uenator & auceps
Factus eram: & solers studia intermissa resumpsi
Quicquid erat predæ: quicquid fortuna tulisset
Ad soceros ibat: gener officiosus habebar.
Nocte semel media subeuntem limina furtim
(Sic etenim pactus fueram cum uirgine) furem
Esseruati inuasere canes: ego protinus altam
Transiliens sepem: uix ora latrantia fugi
His tandem studijs hyemem transegimus illam.
Ver rediit: iam sylua uiret: iam uinea frondet
Iam spicata ceres: iam cogitat hordea messor
Splendidulis iam nocte uolant lampyrides alis.
Ecce dies genialis adest: mihi ducitur uxor.
Sed quid opus multis? nox expectata duobus
Venit: & in portum uento ratis acta secundo est.
Tum boue mactato gemina conuiuia luce
Sub patula instructis celebrauimus arbore mensis
Affuit œnophilus: multoq; solutus hiaccho
Tempestiua dedit toti spectacula uico:
Et cum multifori tonius: cui tibia buxo:
Tandem post epulas & pocula multicolorem
Ventriculum sumpsit: buccasq; inflare rubentes
Incipiens: oculos aperit, cilijsq; leuatis
Multrocienscq; altis: flatu a pulmonibus hausto
Vtrem implet: cubito uocem dat tibia presso
Nunc huc nunc illuc digito saliente uocauit
Pinguibus a mensis iuuenes ad compita cantu

Saltidico: dulcique diem certamine clausit.
Etiam tres hyemes abiere: & proximat ætas
Quarta: dies rapidis (si qua est bona) præterit horis
Si qua placent / abeunt: inimica tenacius hærent.
Fauste uiden: uicina pecus uineta subintrat. For.
Iam (ne forte graui mulcta taxemur) eundum est.

¶ Omia causabar. Pergit quo occeperat docēs Faustū amorē suorū exitū optatis. uidelicet nuptijs. Oīa causabar. i. excusabā seu accusabā. & in excusatione intermissæ operæ adducebā: ut in mœri.
Causabar
Stiuā
Dentale
Rulla
Gener
Lāpyrides
Cicendula
Causando nostros in longū ducis amores. Stiuā. i. manicā aratri qua regit: dentale. i. lignū ad q̄d inducit uomer: ut dicit Serui. ad illud. i. geor. Duplici aptant dentalia dorso. Rullam partem a ruendo dictam. Elare. i. domo soceri. s. futuri: quia despensatione facta. Nō deeram mihi. i. officio meo aut utilitati meæ studia intermissa. s. tempore languoris: ut prius dixit. Gener est cōiunx filiæ: & dicitur ad socerū & socrū correlatiue. Iam cæres. i. seges aut frumentū spicata. i. spicas habens. Lampyrides sunt papyliones quidā qui nitedulæ & cicendulę dicunt: de quibus Sipontinus sic. Cicendula a græcis lampyris dicta: quidā noctilucam q̄ noctu luceat: alij nitedulam uocant. Non ante matura pabula: post defecta conspicitur nunc pennarū hiatu refulgens: nunc congressu obumbrata. Huius animalis stellantes uolatus maturitatis hordei signum rusticis prebent mira benignitate naturę. Ab hac lychnus pensilis; quē uulgo lampadem uocant. Cicendula appellatur quæ nocte tota seruatur accensa: & lampyridos instar lucet. Marti. de cicendula. Ancillā tibi sors dedit lucernæ. Totas quæ simul exigat tenebras. Scribitur aūt græce λαμπουρις, ιδος. i. lampuris lampuridos, sed pro u etiā y scribi a nobis solet. Quia ergo hordei maturitatē denotant: bene dicit. Iam cogitat hordea messor Splendidulis &c̄.

Dies genialis
Patula
Oenophilus
Hiaccho
Lyeus
Tonius
Tibia
Ventriculū
Dies genialis. i. quo gignendis liberis thoro opera detur. Ratis acta. i. res de qua parū sperebat optatū sortita est exitū. Gemina luce solis & tedarū. Sub patula. i. semp patēte. Oenophilus. i. uini amator. Oenophorū aūt uas magnū in quo uinū affert. Iuue. Totū cœnophorū sitiēs. οἶνος. i. œnos græce dr̄ uinū. Hiaccho. i. baccho: hoc est uino solutus: soluit em̄ curas. Vñ lyeus a lyo. i. soluo dr̄ liber pater. Tonius a tonando dictus cantor. Cui tibia buxo: ex buxo em̄ fere fiunt nūc fistulæ. olim ex tibijs gruū: vñ & tibię dictę. Multicolorē uētriculū. i. folliculū quē inflare solēt uarijs pāniculis tectū: uulgo

musam cornutã uocãt: eo q curuã phistulã annexã habet. Buccas rubẽtes ex uino. Multotiẽs satis humile aduerbiũ: q idonei abstinere dicunt. Vtrẽ. i. saccũ illũ ex corio. Pinguibus a mẽsis iuuenes ad cõpita. i. loca q plures petere solent. in quibꝫ rustici choreas & cęteros ludos exercẽt. Cãtu saltidico. i. saltandi formã dictãte. Et proximat. i. ꝓxime appropinquat: aut instat ęstas q̃rta quia æstate post messẽ duxerat. Dies rapidis &c̃. Si q̃. i. aliqua dies. i. tẽpestas est bona. i. læta & ꝓspera: ꝓterit horis rapidis. i. uelociter trasceuntibꝫ. Id em̃ uidet lętis. Inimica tenaci⁹ hærẽt: gñalis snĩa q̃ ad finẽ facit. Plura tm̃ ut uidet dicitur⁹. sed a fortunato ad coertionẽ pecoris auocat̃

Viden. i. uides ne: pecus subintrat uineta. i. loca uitibus cõsita uici na. eundũ est. i. ire nos oportet ad custodiã pecoris: ne taxemur id est damnemur: graui mulcta. i. pœna pro delicto danda.

Vtrem
Compita
Viden
Vineta
Mulcta

¶ Aegloga secunda: quæ dicit Fortunatus: de amoris insania. Colloquutores Faustus & Fortunatus.

QVr tã serus ades: qd te (iã septima lux est) Detinuit / gregibus ne nocẽt hęc pascua uestris. Fau.

Fauste Padus nostros q ꝓterlabit̃ agros
Creuerat: & tumidis ripas æquauerat undis. For.
Nos cura gregis omissa / priuata coegit
Publicaq utilitas ripam munire diurnis
Nocturnisq operis / fluuiumq arcere furentẽ.
Fert Padus exundans mala sæpius omnia: noster Fau.
Tityrus est autor: qui pascua dixit & arua.
Forsitan id uerũ: quando extra tempora / & ultra For.
Mensuram atq modum subito concreuerit æstu:
Nunc autem id poscit tempus: nam liquitur altis
Nix hyberna iugis: implent caua flumina montes.
Se exonerãt / fluuioscq onerãt: sic flumina rursum Fau.
Se exonerant: pelagusq onerant. hoim quoq mos est:
Quæ nos cunq præmunt / alieno imponere tergo.

¶Cur tã serus ades? In hac ægloga damnabit amoris insania quã Amyntã pastorẽ deperisse memorabit Fortu: Nõ em̃ noĩ cõgruebat: ut Fortunatus amores experiret amaros. Amyntas aũt a Marone inducitur pastor emulus: vñ dicit: Inuidit stultus Amyntas.

Amyntas

αμυντικος amynticos aũt dr̃ uindicatiuus: Talis aũt proximitas est ad furorẽ ꝙ insaniã cũ ceptis desistere cogitur. Vtrũq; deduci uidetur ab αμυνομαι amynome: quod est ulciscor: punio: repugno. Principiũ collocutõis ẽ de inundatõe padi quã Faustus accusat: quo minus affuerit illis diebus cũ pecore. Cur tã serus. i. tardus: sed utrũq; sic accipio: ut ad tps referat. Virgi. Tarde uenere subulci. Nã lẽtus: piger: oscitãs etiã mane uenire possis. Serus aũt uespere dũtaxat: etiã si celer & preceps. Iã septima lux: septimus dies.

Serus

Prima lux
Primus dies

Prima tñ lux & primus dies differũt autore Valla. Nã prima luce facio q̃d in prima ꝑte diei. Primo die: q̃d toto ipso die qui primꝰ est. Gregibꝫ ne nocẽt. q. d. minime: cũ ager mãtuanus sit optimus. Vñ Maro. Et qualẽ infœlix amisit mãtua campũ. Padus fluuius maximus Italię: in quẽ iuxta Mantuã incidit Myntius. vñ de utroq; dicit Maro in Tityro. Hic inter fluĩa nota. Et fontes sacros frigꝰ captabis opacũ. Nostros ergo agros. i. matuanos. Nos cura gregis omissa aut obmissa. Vulgatius Horatiũ secuti deposito b dicimus omissa: & omisi prima breui. Nocturniscq; opis. i. operatõibus aut operarijs: nã utrũq; significat hæc opa. Fert padus exundãs mala sꝙi omina. i. portẽta aut indicia futurę calamitatis. Nostri. i. nostras aut cõpatriota noster. Titirus. i. Maro qui in primo buco. per Tityrũ intelligit. Est autor: in fine primi geor. Post cędẽ cæsaris: quã tot mala secuta sunt: qa fluuiorũ rex Eridanus: cãposq; ꝑ oẽs Cũ stabulis armẽta tulit. Idẽ em̃ est padus & eridanus ab eridano seu phethonte filio solis: q̃ in eo submersus dr̃ denoĩatus. Idẽ dicit Hora. i. car. de tyberi. Vidimꝰ flauũ tyberim: retortis Littore hetrusco uiolẽter undis: Ire dejectũ monumẽta regis. Tẽplaq; uestæ. Qui pascua dixit & arua. i. buccolica & georgica. Prudẽter æneida tacet: ut cuius lectio ad rusticũ nõ spectat. Hora. aũt in ser. reticet. qa tũc nõdũ erat emissa. Forsitan: bñ forsitã ne potẽtis fidẽ priscorũ adhibere cẽseat: q̃ ꝙo tẽpestiue fiũt nihil portẽdere uident ꝑter se. Nã liquit. i. liquescit & defluit. Vir. geor. i. Vere nouo gelidus canis quũ mõtibus humor Liquit. Mõtes ntũs est: qa mõtes implẽt caua flumina. i. alueos fluminũ. Se exonerãt: uidelicet mõtes: & onerãt flumina: fluĩa rursus onus suũ in mare demittũt: nã oĩa fluĩa intrãt mare: & mare nõ redundat. Vñ rustice dixit: Pelagusq; onerãt Quæ uos cũq; tmesis. i. incisio est ꝑ quęcũq; nos. Dr̃

Padus

Omina
Noster

Eridanus

Liquitur

aũt Tmesis non temesis. Alieno imponere tergo. vñ de phariseis saluator Mathei. xxiij. Alligãt aũt munera grauia & importibilia & imponũt in humeros hoim: digito aũt suo nolũt ea mouere. Tmesis

Sed iam contractũ reuocat suus alueus amnem. For.
Decrescente pado (dictu mirabile) noster Fau.
Fortunate lacus maioribus æstuat undis.
Vrbs natat: obscuræ fiunt cellaria fossæ:
Lyntre cados adeunt: labens ad uina minister
Ridet: & eximis fertur grauis obba lacunis.
Multa (licet nati fuerint melioribus horis)
Multa & magna ferunt aliquando incommoda ciues
Commoditas omnis sua fert incõmoda secum: For.
Et forti appendix est illætabilis omni.
Hactenus eridanus: nostros repetamus amores: Fau.
Quandoquidẽ nunc alma uenus mouet omnia: cœlũ
Luce tepet nitida: tellus uiret: arua uolucres
Cantibus exhilerant uernis: nunc omnia fœtant.
Tu tua lusisti, sed nos aliena sequamur. For.
Namq; tibi noti referam pastoris amores:
Vt doceam ueneris nihil esse potentius igne.
Pauper & infesto sub sydere natus Amyntas:
Sex uitulos totidemq; pares ætate iuuencas
Armentiq; patrem ducens in pascua taurum:
Venerat ad Coitum: nitidis ubi Myntius undis
Alluit: herbosos fugiens perniciter agros.
Arx noua propter aquas pinnatis ardua muris
Est Coitus: campo moles fundata palustri.
Hic igitur recubans uitrei prope fluminis undam:
Vitis ubi amplectens longis dumeta lacertis

In uada curuata ripæ ſupereminet umbra.
Piſcibus inſidias tendebat harundine & hamo:
Meſſis erat: ſolis rapidi uiolentia [illegible]:
Sciderat arentes: finem philomena canendi
Fecerat: & neq; lux paſſim morientibus herbis
Paſcere oues poterat: neq; nox humore cicadas:
Dumq; incumbit aquis. ſtudioq; intendit inani.
Taurus (ut auditum eſt) primum uexatus ab œſtro:
Mox canibus: demum furaci a milite ſyluis
Abditus: ex toto confeſtim euanuit agro.

¶Sed iam contractū. Non interrogatiue ſed indicatiue legatur. Suus alueus. i. proprius aut debitus: aut hyppallage. i. ſuū amnē. De creſcente pado dictu. i. ut dicat: uel dū dicat mirabile: noſter lacus

Myntius — uicinus urbi noſtræ Mātuanæ ſcilicet Benacus. Myntius em̄ ex be
Lintre — naco fluit: Lintre. i. ſcapha aut alia nauicula. Grauis obba. i. lage/
Obba — na. Perſius ſeſſilē uocat. eo q; lato fundo quaſi ſedeat dicēs. ſatyr. v. Exhalat uapida leſum pice ſeſſilis obba. Melioribus horis. Vñ Iu uenalis. Diſtat em̄ quę Sydera te excipiāt modo primos incipientē Edere uagitus. & adhuc a matre rubentē. Sed id æthnicis q; chriſti anis conſonantius. Verum ſi non trahimur aut compellimur inui

Appendix — ti: ducimur tamen zelo & incitamur. Appendix illętabilis: quia in
Illętabilis — hoc mundo nō ſunt ſolida nec plena gaudia quę nihil habeāt ama roris. Nam extremū gaudiū luctus occupat. Appendix dicit quod appendit. Illętabilis de qua nō eſt lætandū. Sic ænei. iij. Hinc Dre/ pani me portus & illætabilis ora. Multa ſunt prouerbialiter dicta notatuq; digna. Boetius dicit didiciſſe in foribus iouis eſſe duo do lia: alterum boni: alterū mali: neminēq; naſci qui non aliquando ex utro q; bibat. Hactenus eridanus. ſ. dictus eſt. i. inundatio padi. Noſtros repetamus amores. Quandoquidē nunc. ſ. in uere: præci pue dum nix liquit: tūc em̄ ueneri potiſſimū dat opera. Vñ uernę

Alma — dicti q; fere uerno tpe gignunt. Alma: qa diua creatrix ab alendo dicta. nā per ꝓpagationē cōſeruat genus noſtrū. Arua uolucres. Maro. Hinc uolucrū cōcentus in aruis. Exhilarant: hilaros græce

Hilaro — vñ hilarū Teren. dixit. Facit hilaro uerbū: quod eſt hilarē & lætū

facio. Nunc oĩa fœtant. i. fœtus producunt. Tu tua lusisti, i. tuos amores faciliter ceciniſti. Eſt em̃ ludere res nõ graues canere: unde Vir. in bucco. Et ipſum Ludere quæ uellẽ calamo permiſit agreſti Oui. Ille ego qui fueram teneroꝝ luſor amoꝝ. Ingenio perij naſo poeta meo. Itẽ Maro in culice. Luſimus octaui gracili modulante thalia. Atq; ut araneoli tenuẽ formauimus orſum. Sed nos aliena ſequamur. Nõ em̃ fortunato (ut dixi) infortunia amoꝝ congruãt: ea em̃ dicturus eſt: Veneris nihil eſſe potẽtius igne: Maro. Oĩa uincit amor: & nos cedamus amori. Et ideo de tpe quo amãt beluę dicit geor. iij. Tẽpore nõ alio catuloꝝ oblita leæna. Sæuior errauit cãpis: nec funera uulgo Tã multa: informes urſi ſtrangẽq; dedere. Per ſyluas: tũ fæuius aper: tũ peſſima tygris. Heu male tum lybiæ ſolis errã in oris. Et infeſto ſub ſydere. i. moleſto & inferenti quaſi uim: q̃d plus eſt q̃ſi infauſto legendũ ſit. Ad coitũ. i. ad arcẽ ſic dicta q̃ eſſet ad cõfluentẽ. Myntius ex banaco (ut dixi) naſcẽs. Perniciter: uelociter. Arx noua caſtellũ uocat. Propter aq̃s. i. iuxta. Vir. geor. iij. Et uiridi cãpo tẽplũ de marmore ponã. Propter aquã tardis ingẽs ubi flexibus errat Myntius: & tenera p̃texta arundine ripas. Sed quęras cũ ille in laudẽ Myntij (eſt em̃ ſic utilior nauiganti bus aduerſo p̃ſertim fluĩe) dixit tardis flectibus: cur hic dicat fugiens pniciter. Sed dicemus id ad inundationẽ p̃tinere: qua fluĩa tarda alias pnicia fiũt. Lõgis lacertis. i. brachijs. q̃a labruſcæ nõ putãtur nec reſecant̃. Harũdine & hamo. i. hamata harũdine. i. uirga tenui. Sciderat: mutauit: cõtra morẽ producit: nã ſcindo ſcidi priorẽ corripit. ænei. iij. Heſperiũ ſeculo lat⁹ abſcidit: aruaq; & urbes. ubi Seruius tñ uidet̃ ſentire debere p̃duci. Nã metri (inqt) cauſa ſciſyllabã corripuit. ueꝝ nõ legit̃ correpta. cũ cõtra ſępe reperiat̃. Hora. i. car. Ne quicq; deus abſcidit &c̃. Poſſet forte legi Soluerat aut q̃d ſimile. Necq; lux. i. diurnũ tps. necq; nox humore. i. rore. Vir. Dũcq; tymo paſcent̃ apes: dũ rore cicadæ. Studioq; intendit inani. i. piſcã di hamo: vñ paꝝ utilitatis conſequit̃: præſertim p̃termiſſa cuſtodia armentoꝝ. Ab œſtro: ueſpę genus eſt id. ſic gręce a ſono dictũ Mox. i. paulo poſt uexatus a canibus. Demũ. i. tandẽ aut ultimo. abditus. i. abſconditus a milite. i. uiro belligero humilis conditõis unde furaci addit. Nõ em̃ militẽ dicemus equitẽ auratũ: ſed milleſimũ quẽq; . i. quẽlibet e numero millenario etiã uiliſſimũ: unde milites romani potiſſimum pedites uocabantur.

Coitus

Perniciter

Arx

Scindo

Oeſtrum

Miles

Quod puer ut nouit/ tumulum conſcendit; & alta
Voce bouem clamans; longo rura omnia uiſu

Prospicit: ut frustra niti se comperit, arcum
Corripit & pharetram: sequiturq; perinuia taurum
Illum per caulas & per stabula omnia quærens:
Per colles Benace tuos: per consita oliuis
Iugera: per uirides ficis & uitibus agros:
Venerat ad sublime iugum: quod sulphuris arcem
Sustinet: & longis aperit prospectibus illinc
Benacum, hinc campos longe lateq; patentes.
Lux ea sacra fuit Petro: frondente sub ulmo
Mixta erat ex omni pubes post prandia uico
Ducebatq; leues buxo resonante choreas.
Rustica gens nulla genus arte domabile: semper Fau.
Irrequietum animal: gaudet sudore: peracto
Mane sacro (quando omnibus ocia) luce
Ipsa oci ac famis impatiens epulatur: & implet
Ingluuiem: audito properat tibicine ad ulmum
Hic furit: hic saltu fertur bouis instar ad auras.
Quam rastris uersare nefas: & uomere terram
Calcibus obduris: & inerti mole fatigat
Ac ferit: & tota Baccho facit orgia luce.
Vociferans: ridens: saliens: & pocula siccans.
Stulte quid hæc faris: solatia rustica damnas For.
Rusticus ipse: tuis malus es: tibi pessimus ipsi.
Dicta ioco fuerint: nostrum repetamus Amyntam:

Prospicere

¶ Quod puer. Prosequit historiã aut argumentũ cœptũ. Prospicit porro aspicit. Aenei. i. Nauẽ in conspectu nullã: tris littore seruos Prospicit errãtes. Vt. i. postq̃. Per caulas & per stabula per colles benace tuos. Nõ lõge ergo distat: ita ut de eo intelligi posset quod dixit noster lacus &c̃. Sulphuris arcem a sulphure denominatam

Benacū qui ut larius ex alpibus augeť. Sacra fuit Petro ad uincula (ut uideť) kaleñ. Augusti. Buxo. i. fistula ex buxo. Maro. Timpana nos buxusq; uocat berecynthia. Ipsa oci ac. Sic Maro in fi. Geor. Ignobilis oci pro ocij dixit: nam ut hic ocij scribas uersus non patitur. Bouis instar. i. in morē. q̄d Valla (ut dixi) improbat. Quā rastris. s. in cimiterio aut in alio loco sacro: aut area publica. Facit orgia baccho. i. celebrat bacchanalia. Orgia aūt gn̄aliter dicunt om̄ia festa. Calcibus a nominatiuo calces: sic em̄ scribendū præcipiunt: estq; neutri gn̄is. Vir. Ferrata falce fatigat. Alibi masculinū leges. Inerti mole. i. pondere corporis inertis. Tibi pessimus ipsi. Confessus em̄ est suos amores unde posses in eū dici illud Hora. Q̄z temere in nosmet legem sanximus iniquam.

Buxo

Orgia baccho .i. bacchanalia.

Calces

Continuit gressum; baculoq; innixus acerno
Intermisit iter; donec miteſceret æstus.
Ah puer infœlix æstus te maior in umbra
Corripiet; nudam uideas ne in fonte Dianam
Claude oculos; blandis neu des syrenibus aurem;
Sors tua Narcisso similis; Narcissus in undis
Dum sedare sitim properat; sitit amplius; at tu
Exteriorem æstum fugiens intrinsecus ardes.
Q̄z melius fuerat (nisi te sic fata tulissent)
Ad reliquum redñsse pecus; seruasse iuuencas;
Admissi bouis æquo animo dispendia ferre;
Q̄z dum conaris nil perdere / perdere teipsum.
Sed post iacturam quis non sapit; utile non est
Consilium post facta dari quod oportuit ante.
Consilium post facta; imber post tempora frugum.

¶ Cōtinuit gressum, Reliqua prosequit. baculo acerno ex acere arbore. Acer em̄ prima breui illius aceris sc̄d'm Prisci. facit. vñ Acernus. a. um. Intermisit iter q̄d habuit ad inquirendū tauꝝ. Ah puer infœiix: acclamatio Fortunati. sic illic: ah uirgo infœlix q̄ te demē tia cœpit; Nudam uideas ne in fonte dianā claude oculos. i. auerte

Fau.

oculos tuos ne uideas uanitatē: sed ad fabulam alludit. Acteon ēm
Acteon qa dianā imprudens nudā uidit a canibus discerptus est. Blandis
Syrenes, ne des syrenibus aurē. Nam syrenes (ut aiunt) surda aure transire
oportet. ut inquit diuus Hiero. Fuerunt aūt (autore Seruio in fi. v.
ænei.) tres in parte uirgines & in parte uolucres: a cheloi fluminis
& caliopes musæ filię. Harū una uoce: altera tibīs: tertia lyra cane
bat. Et primo iuxta pelorū in capreis insultis habitauerūt: quæ ille
ctos suo cantu in naufragia deducebant. Scd'm ueritatē meretrices
fuerūt: q̄ trāseuntes: qm̄ deducebāt ad ægestatē: his ficti sunt inferre
naufragia. Has ulyxes contēnendo deduxit ad mortē. Hęc ille. Ha
rum noīa dicuntur parthenope aqua quæ nunc Neapolis. i. noua
urbs dī: olim fuit denoīata leucosia & lygia. Dicuntur autē ab eo
quod est hirin quod significat cōnectere & retinere: & aspiratio cō
uertit in. s. Harū cantū ad Vlyxem transtulit Cice. principiū est. O
Narcissus decus argolicū quin puppim flectis Vlyxe &c̄. Sors tua Narcisso
similis. Is ēm scd'm Oui. meta. iiij. Cū superbia formę elatus cæte
ros contēneret amore sui in fonte usi exorsit & cū sui cōpos esse nō
posset in margine languens tandē in sui noīs florē cōuersi meruit.
Dū sedare sitim ꝓperat: in fonte uidelicet: sitit amplius amore sui
illic uisi: intrinsecus ardet æstus amoris. Q̄ melius. i. q̄to. sic Vir.
Q̄ Q̄ magis illa tremens: tanto magis effer a flammis. Nisi te sic fata
Fatum tulissent. Imputat fatis: sed tñ immerito: ut legit apud Aulū gellū
li. vi. ca. ij. Heu mihi q̄ dānant mortales numīa celi. Esse aiūt etēm
per nos mala: cū tñ ipsis Vecordi præter fatū sint mente dolores.
Multi ḡ fatis imputāt. Iuue. Hūc ego fatis imputo. Et alibi. Fata re
gūt hoies. & Mālius li. iij. Fata quoq; & uitas hoīm suspēdit ab a
stris. Sic fœlix aut triste uenit ꝑ singula fatū. Ver̄ fatū uarie accipi
solet: ut cūq; tñ accipiat: dicemus nō imponere arbitrio nostro ne
cess tatē: etiā si fata uiā inueniūt. Cōsiliū post factū est inquit imber
post tempora frugum: bene ad suū institutū conuertit ne nō rusti
cus putetur. ut aūt Maro inquit. Dulce satis humor.

Vna puellares inter pulcherrima turmas Fortu
Virgo erat: alba comas: aliis proceriorꝫ annos
Nata quater quinos /uel circiter: ore nitenti
Vrbanis certare potens & uincere nimphys:
Aureolis radians guttis: ad tempora limbus
Ibat: & ad pectus clausum uelamen æheno

Clauiculo: mediam fulgenti fibula ferro
Stringit in anguſtum: noua candicat inſtita lapſu
Linea rugoſo: pedibuſq; allabitur imis.
Hanc puer ut uidit/perijt: flammaſq; tuendo
Hauſit: & in pectus cecos abſorbuit ignes.
Ignes qui nec aquis perimi potuere: nec umbris
Diminui: neq; graminibus: magicíſue ſuſurris:
Oblituſq; greges & damna domeſtica/totus
Vritur: & noctes in luctu expendit amaras.
Sæpe graueſcentem uerbis compeſcere flammam
Nixus: & inſanum iuuenis cohibere furorem
Dicebam: miſerande puer quis te deus iſtas
Miſit in ambages: ſed non deus/immo ſathanum
Peſſimus: ex illis quos noctibus atq; diebus
Ter tribus in terras fama eſt ex æthere lapſos

¶ Vna puellares. Nō attendēs ad interlocutōem ſauſtinā pgit Fortu. deſcribēs puellā: cuius amore exarſit. Nata quater quinos. i. ui ginti: quæ ætas ruſticis uxorē ad laborē expetentibus grata: cū urbano iunior placeat: ut in Eunu. Anni quot? ſedecim. Flos ipſe &c. Vrbanis nymphis. i. ſponſis aut puellis ꝓ nymphis habendis. Eſt aūt dūs more Virg. Mōtibus in noſtris ſolus tibi certat amyntas. i. tecū & cū nymphis. ſed durius addit: & uincere. cū ſequat nymphis: nam ſubaudire oportet eas. Aureolis. i. pariꝫ aureis: ſicut a luteo luteolū deduxit Maro. Limbus. i. ueſtis oblonga. Aheno. i. æreo clauiculo. i. ſpintre. Fulgēti ferro: ex uſu aut artificio: aut ex eo quod albū ferꝫ uocāt. Stringit in anguſtū: ut gracilior habeatur. Nā ſi qua eſt habitior paulo pugilē eſſe aiūt. Noua inſtita linea. i. annexæ ſtolæ. Sunt aūt duo epitheta quę latina lingua refugit. niſi diuiſim conſtruant. ſed tñ hæc tolerant. quia perinde eſt ac ſi dicat inſtita noua ex lino quæ ruſticæ cōuenit: nā inſtita lanea & ſerica ſtolæ matrimoniali cōgruit. Allabit imis pedib. i. ad imos pedes defluit Ho. ſer. i. Nil mediū eſt: ſunt q nolint tetigiſſe niſi illas. Quarū ſub ſura talos regat inſtita ueſte. Eſt aūt inſtita tenuiſſima faſciola quę prætexta dr. ut inquit Acro, ad dictū locū. Lapſu rugoſo. i.

Aureolis
Limbus
Aheno
Inſtita

in plicas cõtracto. Hanc puer ut uidit perijt. Maro. Vt uidi ut perij ut me malus abstulit error. Flammasq; tuendo. i. inspiciendo. hic actiue accipiť. Ignes ignes: bona & artificiosa repetitio q nec aquis &c̄. Vnde Aedituus apud Gel. lib. xix. ca. ix. Quid faculā præfers philiros qua nil opus nobis. Ibimus: hic licet pectore flāma satis Istam non potis est uis sæua extinguere uenti. Aut imber cœlo cādidus præcipitans, At contra hunc ignem ueneris nisi uenus ipsa. Nulla est quæ possit uis alia opprimere &c̄. Neq; graminibus. Id conqꝛitur Apollo apud Nasonem. Heu mihi q̄ nullis amor est medicabilis herbis. Magicisue susurris. i. incantatōibus quę obscure remordente conscientia proferuntur. Quis te deus ex ueteri consuetudine interrogandi. nam hodie quī unū credimus deū inepta esset, nisi abusiue (ut dixi) ex poetico more inferos dicamus deos: & amorē aut uirtutes & uitia. In istis ambages. i. inextricabiles errores. Sed non deus corrigit, ergo quod dixerat deus: immo (inquit) sathanum pessimus. a nominatiuo sathan: huius sathanos: sicut Tytan tytanos: pæan pæanos, Peccant ergo qui etiā sathanas sathanæ media breui proferunt. Ter tribus. i. nouem noctibus & totidem diebus ex nouem choris angelorum.

Susurris

Ambages

Sathanum

Dic age si nosti quenq; reminiscere si quem
Videris hoc pacto diteſcere: surgere in altum:
Dilatare domum: maioribus horrea aceruis
Complere his studijs: extendere latius agros:
Multiplicare greges: acquirere pascua bobus:
Sunt qui nostra ferant mensis epulanda cruentis
Inter tot populos quot habet latissima tellus
Corpora: & humanos absumunt dentibus artus
Sunt inquam quos tanta malis tot uexit erinnys
Sed nullum est tam immane genus / tam barbara nusq;
Gens: quę fœmineos non execretur amores:
Hinc ueniunt rixę: ucuiunt & iurgia / & arma:
Sepe etiam dirę multo cum sanguine mortes:
Hinc quoq; delectis euersæ mœnibus urbes.

Ipse etiam leges/rubrisq; uolumina loris
Clausa/uetant scelus hoc:& detestantur amores.
Vt leges audiuit:ad hæc respondit Amyntas.
Ciuis enim fuerat puer:& uersatus in urbe.
His monitis prudens & circumspectus haberi
Niteris:& sensu tetricos anteire Catones.
Error hic:hæc passim sapiens dementia regnat.
Ipse sibi plauditur homo;solersq; putari
Vult animal:tamen incautus sibi multa tetendit
Retia:& in foueam cecidit quam fecerat ante.
Liber erat:seruile iugum sibi condidit ipse:
Pondus id est legum(uidi ipse uolumina)quas nec
Antiqui potuere patres:nec possumus ipsi:
Nec seruare ætas poterit uentura nepotum
Aspice q̃ stulta est hominum prudentia:cœlum
Sperat:& esse sibi sedem inter sydera credit:
Forsitan in uolucrem moriens transibit:& altum
Spiritus assumptus tranabit ad æthera pennis:
Tunc ergo quid latras:legum deus auctor:& ipsis
Non parere sapit magnam nimis impietatem:
Grandia de magnis hæc sunt certamina rebus:
Quid fuerim reris;quamuis pannosus & asper
Sim modo:tunc animo:tunc ui:tunc ore ualebam:
Nec mihi sese alius poterat componere pastor:
Nunc qnoq; si rectus uultu gradiare supino:
Alter eris Marius:raso ore uidebere carbo
Talia respondit sic obiurgatus Amyntas.

Facto homini deus inuidit. concessa uoluptas
Visa bonum nimis excellens. & uota repressit
Legibus inuentis: ut equi ligat ora capistro /
Ne quocunq; libet flectat uestigia sessor.
Quæ mea sit me cogit amor sententia fari:
Liberaq; ora facit. qui non communicat usum
Coniugis / inuidus est: liuorem excusat honestas
Introducta usu longi liuoris iniquo.
Nam dum quisq; sibi retinet sua gaudia: nec uult
Publica / communis mos ac longæuus honestas
Factus: & hunc morem fecit dementia legem:
Inuida res amor est: res inuidiosa uoluptas:
Tunc ego non andens hominem contendere contra
Amplius: insano rediens ab amante recessi.
Cernis ut hic malus affectus sic lumina mentis
Claudat / in errores ut sponte feramur apertos:
Cernis ut a summo liuentia nubila Baldo
Se agglomerent: oritur grando, ne forte uagantes
Tempestas deprendat oues: discedere tempus.

¶ Dic age. Progredit in detestatiõe amoris quo illũ auertat: facitq; id quasi satyrice: docẽs nullũ ex amoribus emolimentũ: nullũq; ꝑ eos ditescere. Sũt qui nostra ferãt: tyrãni q sanguinẽ & sudorẽ pauperũ absumũt: aut ad cyclopas & lestridonas aspexit: aut ad ægyptios a Iuueuale dãnatos: sed uerius ad auaros q quicq; d paupes sudore pariũt deuorant. Euersæ urbes ut Troia & aliæ (ut Hora. i. ser. sentit) multæ. Nã fuit ante Helenã cunn⁹ teterrima belli. Causa sed ignotis perierũt mortibꝰ illi Quos uenerẽ incertã rapiẽtes more feraꝝ. Viribus editior cædebat: ut in grege taurus. Tetricos: sæueros & rigidos: a tetricis montibus asperis. Anteire collisio est: sicut in deinde, pinde: deesse fieri solet. Catones duo noĩati sunt sæueriſſimi: maior ille censorius: & minor uticensis. Ipsę etiã leges: ua

Tyranni

Tetricos Catões duo

lex diuina. Nō mechaberis. Lex humana: ut lex iulia in adulteros De qua Iuue. Lex iulia dormis &c̄. Quas nec antiqui potuere patres. Sic beatus Petrus Actuū. xv. Nūc ergo qd tentatis deū imponere iugū sup̄ ceruices discipulorꝝ: q̄d nec̄ nos nec̄ patres nostri portare potuimus. Sapiēs demētia: bona implicatio. sic apud Iuuenalē. Inter socraticos notissima fossa cinœdos: cū nihil sit magis repugnās q̄ socraticū & cinedū esse. Sed (ut in plogo andrię dicit) multi faciūt ne intelligendo ut nihil intelligāt. Videnť ergo sibi sapientes cū sint demētes. Iniquā in se ferentes legē. Hora. Q̄ temere in nosmet legē sancimus iniquā. Quā fecerat ante. Sic Dauid. Incidit in foueā quā fecit. Forť tan in uolucrē. Tanta est amātibus insania: ut etiā q̄ fidei sunt irridęāt. Graphice ergo docet q̄ nō sit sui cōpos q̄squis amat. Grādia de magi . Ne decori p̄sonaꝝ immemor uideať poeta (uideť em̄ altior hic disputatio q̄ ut rusticis cōueniat inducit alterꝝ interloquentē: q̄si minus habeat fidei. Vñ Fortunatus more senū q̄ se laudāt & sua tp̄a. ut Nestor apud Homerꝝ, Vñ Flaccus in arte. Laudator tp̄is acti se puero. Dicit se in adolescentia sui se p̄ęstāti ingenio & prudētia magna prædituū. Quid fuerim reris. i. arbitraris: q̄uis pānosus. i. ueste multis pāniculis consuta & crasso pāno. & asper sim mō. i. pānis annisq̄ obsitus: ut inquit Comicus. Nūc quoq̄ si rectus uultu gradiare supino. Alter eris Marius qui ꝑcerus erat & (ut Apianus docet) uultu sęuero: q̄ ex uultus diritate quī nihil loqueretť satis ꝑferre uisus q̄ ingentē machinare tur cædē. Papyrius aūt carbo illa tēpestate q̄ cū iuniori grapho cō spirabat: adhuc inuestis seu imberbis erat. vñ ait. Raso ore uidebere carbo. alludēs (ni fallor) ad carbonē quo nihil nigrius. Vt equi ligat ora capistro sessor. i. qui insedit equo. Me cogit amor. Nō ergo sui iuris aut liberꝝ se fateť: sed amore coactum. Qui non cōmunicat usum coniugis inuidus est. Vult errore & hæresi nicolaitarꝝ etiam cōiuges debere cōmunes esse: & per inuidiam suam cuiq̄ data m: & legē iuliā in adulteros latā: quæ res quia honesta uisa liuorē excusat honestas. Honestatē aūt introduxit longus sed iniquus (inquit) usus: quę oīa sunt ab insano & demēte amatore dicta. vñ quam uidit non maritali affectione amauit. Inuida res amor est i. inuidere faciens: quia nec regna parē: nec uenus ferre potest. Liuēs tia: subnigra & densa a liuore qui est macula plumbei coloris ex cōpressu facta. Tibul. Tum succus herbasq̄ dedi: quis liuor abiret Quē facit impresso mutua dente uenus. Et quia talē inuidi contrahunt colorē: ideo liuidi dicunť: & liuor inuidia. Baldo. i. a mōte uicino. Est aūt futuræ æglogæ parascęue. i. præparatio.

Reris

Pannosus

Papyrius carbo

Carbo

Inuidia

Liuentia

Baldus

Baptistæ Mantuani

Aegloga. III. quæ dicitur Amyntas: de insani amoris exitu infœlici. Colloquutores Faustus & Fortunatus.

Illa hesterna ruens Baldi de uertice grando Fau.
O Fortunate fuit nobis innoxia: diuis
Gratia nostrarū quibus est custodia frugum
Sed ueluti ex illis ueniens ait Harculus oris
Veronensem agrum/pecudes & ouilia sic est
Demolita casas: & pastoralia tecta
Sic euerterit: ut agricolis spes nulla superstit.
Agricolis etenim pecus est substantia: & arua
His subiecta malis: grandi thesaurus in arca
Ciuibus est: quem nulla queat contundere grando
Nulla pruina/gelu nullum/nullæ aeris iræ.
Nescio qui uentos tempestatesq; gubernat For.
Id scio: sed neq; si scio/sat scio: sed tamen ausim
Dicere: quid: uita ne ideo mulctabor in ipsa:
Numina si ut perhibent/orbem moderantur ab alto
Extimo nil duros hominum curare labores.
Aspice quo tenuem uictum sudore paramus:
Quot mala pro grege/pro natis/pro coniuge/pastor
Fert miser. infestis æstate sudoribus ardet:
Frigoribus riget hybernis: dormimus ad imbrem
Cotibus in duris/uel humi: contagia mille
Mille premunt morbi pecudes: discrimina mille
Sollicitant: latro insidias intentat ouili
Atq; lupus: milesq; lupo furatior omni:
Vt manus assiduo detrita incalluit usu

Squalit os:barba obriguit:cutis aruit æstu:
Vna repentino rapit omnia turbine grando:
Hoc superi faciunt:quibus inclinamur ad aras
Et quibus offerimus faculas & cærea uota
Nescio quæ pietas:& quæ clementia tantis
Cladibus inuoluat pastores omnium egenos.

¶ Illa hesterna ruens. Facto ex euēto pastoribus colloquio prosequitur Fortu. infœlices amores amyntę. Stylus quia pastoralis facilimus est:quo circa breuissimus ero. Illa grando hesterna:cuius meminit in fine præcedētis æglogę:de uertice.i.summitate. Vertex ēm dī summitas a qua uertendū est:cū altius ire nequeas: ut in capite & monte. Baldus mons est. Diuis.i.sanctis. Harculus rustici nomē quasi bonus cultor aut aruicola aut retiarius αρκυσ ēm dī rete. Demolita.i.deiecit prostrauit calamitatē inferendo. Casas:tuguria pastoralia. & ꝑ ideſt pastoralia tecta. Agricolis etēm. ordo est:etēm substātia.i.possessio & peculiū est agricolis pecus & arua Nullæ aeris iræ.i.tēpestates quasi abirato ioue qui & aer dī illatę Nescio quis &c̄.rustice id dicit sed graphice. Sunt ēm rustici impatientes calamitatis:ita ut in deuerbio sit. Qui sua amittit:& sensus amittit. Vñ & Aeneas amissa cōiuge(quā cꝫ summus alioquin deorū cultor)ait ænei.ñ. Quem nō incusaui amens hoīmꝫ deorꝫq;. Aut qd in euersa uidi crudelius urbe. Et in buco. Amisso nato. Aut cꝫ deos atcꝫ astra uocat crudelia mater. Vita ne ideo mulctabor ipsa.i.an ne ob id uiuēs puniar? Id quocꝫ de more rusticano: Nā illis durū nō uidet̄ qd differī malū:utpote post fata. Numina si ut perhibēt:epicurei ēm negabāt. vñ Maro in buc. Ne curare deū credis mortalia quencꝫ. Lucre. Ne bene ꝑ meritis capit nec tāgit ira. Hora. ser.i. Credat iudæus appella. Nō ego nācꝫ deus dicī i securꝫ agere æuū. Iudeū uocat appellā.i.sine pelle prꝑputiñ:hoc est circūcisum. Securꝫ æuū.i.seorsum a cura motaliū. Vñ Epicurus iactabat se leuasse genus humanū duobꝫ summe malis:metu & superstitōe deorꝫ:Metu quidē:qa dixi unū esse spiritus humani & beluini interitu:& ita nō esse metuēda q̄ post mortē eueniūt. Et supstitōe.i.anxia religiōe:quū dīj nō curēt mortalia sed utrūq; impiū & sceleſtū est:omnē pietatē & religionē destruens. Extimo ꝑ existimo.i.censeo & iudico. per x plurimi scribunt. Aestimo aūt.i.æris præcium constituo & liceor per æ & st. Discrimina.i.pericula. Milesꝫ lupo furacior. Miles dicitur quicuncꝫ stipendium belli gratia suscipit.

Vertex
Baldus
Diuis
Harculus
Appella
Extimo
Aestimo
Discrimina
Miles

Grando

Vna grando:una calamitas quæ dicta est ꝙ calamos.i.culmos ſe getū terit. Eſt aūt in ſermone multiplex parthos. Quibus inclinamur:adorando & ſacrificando nutu. Sic Hiarbas ꝑnei.iiij. Dicitur ante aras media inter numina diuū Multa Iouē manibus ſupplex oraſſe ſup.nis. Et infra. Nos munera templis Quippe tuis ferimus famamq; fouemus inanem. Incalluit.i.callū:hoc eſt tumorem & duriciem induit. Paſtores omniū egenos. ænei.i. Omnibus exhauſtos iam caſibus:omnium egenos.

Incalluit

Fortunate ſcelus nobis hæc omnia noſtrum Fau.
Ingerit:ætherei ſententia iudicis æqua eſt.
Quod ſcelus:an fuimus Chriſti uitæ inſidiati? For.
Iurgia/furta/ira/uenus & mendacia/rixæ. Fau.
Quid meruere boni:nec eꝫ ſcelus obruit oēs: For.
Et tamen una omnes pariter peſſundat erinnys:
Heu neſcis male de ſuperis ſentire nefandum. Fau.
His igitur quæ ſcire nefas/neſcire neceſſe eſt
Poſthabitis:curas iterum repetamus Amyntę:
Quas ſumus experti:quas ignorare negatum eſt.
Res uulgaris amor:ſtudium commune iuuentæ:
Mœror & affectus alij de cardine mentem For.
Sæpe leuant:animo ſermo uenit æger ab egro.
Intellecta licet pro re pro tempore fari. Fau.
Sic habitus Coſmas ſapiens:incognita nunc;
Fauſte ſapis:notos igitur repetamus amores. For.
Reſtat amynteos poſtrema in fata furores
Ducere:& in miſero lachrymas impendere caſu.

¶ Fortunate &c. Ne approbanda uideat ſententia fortunati: caſtigat eū Fauſtus dicēs illud notū uerbū: Omnia mala quę patimur peccata noſtra meruere. Itē ætherei ſententia iudicis æqua. Augu. eꝫ docet occulta quidē eſſe interdū diuina cōſilia: ſed tñ nū q; iniuſta. Hoc Maro ænead. vi. Aut æquus amauit Iuppiter. Et. x. ænei.

Rex Iuppiter oĩbus idẽ. Quod ſcelus. Graphice exprimit ruſticoꝝ opinionẽ: qui ſeſe inſontes putãt dũ capitalibus criminibus uacãt Reſpondet añt Fauſtus. Quæris q̃d ſcelus? Iurgia. i. cõtentiões q̃ frequẽtes inter ruſticos ſunt. Vñ ꝓ magno bono duxit Maro ſepem dicẽs. Hinc tibi q̃ ſemꝑ uicino ab limite ſepes &c̃. Venus. i. luxuria carnis. Quid meruere boni? Nõ reſpõdet ad hoc Fauſtus: aut quia feſtinat ad narrationẽ exitus amoꝝ Amyntæ: aut qa nõ decuit ruſticũ q̃ theologoꝝ ſunt enodare. Vñ dicit ne fas eſſe de factis dei inquirere. Satis em̃ eſſe debet: quia deus ita uult qui nihil iniuſtũ uelle poteſt: Itaq; ubi diuina eſt præceptio nulla debet eſſe cũctatio: ut Abraam nobis p̃clare oſtẽdit: dicẽte diuo Auguſtino: nã filiũ non dubitauit mactare: in quo tñ ꝓpaginis ꝓmiſſionẽ acceperat. Atſi quæras: cur boni cũ malis puniãt. Dicet em̃ tẽporaliter puniri bonos ut plus mereant: malos aũt ad uindictã. Et ita p̃cioſa in cõſpectu dñi mors ſanctoꝝ eius. Mors autẽ peccatoꝝ peſſima. Neſcire neceſſe eſt. Altiora te ne quæſieris. Mitte archana dei &c̃. Poſthabitis. i. p̃termiſſis aut minoris habitis: ut poſthabui tñ illoꝝ mea ſeria ludo &c̃. poſtbabita coluiſſe ſamo. Quas. i. cuiuſmodi ſumus experti: quia hoc cõmune malũ: Semel inſaniuimus oẽs. Meror & affectus alĩ. i. affectiões & paſſiões & perturbatiões. De cardine. i. ſtabilitate. Sẽpe leuãt. i. amouẽt. Animo ſermo uenit ẽger ab ẽgro quia ex abundantia cordis os loquit. Vñ Flaccus in arte. Format em̃ natura priꝰ nos ĩtus ad oẽm fortunaꝝ habitũ: iuuat aut impellit ad irã: aut ad humũ mœrore graui deducit & angit. Poſt effert animi motus interp̃te lingua. Sic habitus Coſmas ſapiẽs. Coſmas (ut opinor) medices florẽtinꝰ ille ditiſſimus & memoratiſſimꝰ: p̃ Laurẽtĩ & auus Petri medicis hic intelligit. In poſtrema. i. in ultĩa fata. i. mortẽ uſq;. Impẽdere: impuri. In miſero caſu. i. infelici exitu.

Iurgia

Poſthabitis

Quas

Cardine

Coſmas medices

Prætereãs illac paruo poſt tempore/rurſum
Inſanire hominem uideo: & miſeratus amantem:
O iterum (dixi) mens inconſulta/ueneno
Ebria fatali/populo iam fabula factus:
Non reſipiſcis adhuc: & adhuc in amore ſepultus.
Te tuis atq; tuos pecus atq; mapalia tecum:
Vt quondam moriens rapuit ſecum omnia Sanſon.
Cum ſenio curuatus eris/ſi forte ſenectam

Fata tibi dederint) quis sustentabit inertem:
Somnolentum /inopem /cum iam defecerit omne
Robur & ingenium, sensusq; receſſerit omnis:
Hæc tibi cuncta feret (nisi mors præuenerit) ætas
Esto domi /uigila /obserua /super omnia semper
Prospice quo tendas: & quo ueniſſe dolendum est
Ire caue: discerne uias: hominemq; memento
Non ad delicias: non ad muliebria natum
Blandimenta: seui tam perniciosa iuuentæ.
Ipse ego cui pecudes /cui lac /cui caseus /ægre
Vitam ago: tanta agros omnes inuasit egestas
Tot duri rerum euentus: incommoda passim
Tanta: tot aduersis totus conuoluitur orbis.

¶ Præteriens illac. Principiū narrationis: Illac. i. per illum locum ubi dixi Amyntā amore languentē iacere. Paruo post tpe. Sic Maro: Respexit tñ: & multo post tpe uenit. Vñ post & ante gratia excessus abltm regunt cū suo si uolumus casu: ut post dictā diē paruo tpe. Sine aūt casuali suo uidētur aduerbia. Vt. i. postea. Oiterq; bonus est uersus: quia in principio carminis monosyllāba uocalia nō abñciunt: ut o utinā: o ego. Neq; corripiuntur: sicut interdū in medio: ut in bucco. Te corydon o alexi trahit sua quenq; uoluptas. Mens incōsulta. i. imprudens: cui nihil est cōsilñ aut pensi. Capitur em̄ incōsultus passiue: pro eo cui nō est datū consiliū: ut ęnei. iñ. Incōsulti abeūt sedēq; odere sybillæ. Et tñ cōsulti uident qui cōsiliū dant: sed reuera qui consulunt sæpe. i. a quibꝫ ut prudentibus consiliū petit. Vnde nō solū iuriscōsultus: sed etiā iurecōsultus dī: quasi in iure aut de iure. Veneno ebria fatali. i. amore ad fata id est mortē ducente. Est em̄ amor uenenū quia per uenas it. vñ Vulnus alit uenis. Nec tñ fato imputandū: sed nobis. Vnde diuus Augustinus super illud. Ego dixi miserere mei: sana animā meā quia peccaui tibi, ait. Ego peccaui: nō fatū: nō fortuna. De hoc tñ plura iam diximus. Populo iā fabula. i. argumentū fabulādi: nō tñ dicit iā fabula facta: quia ordo est: factus iam populo fabula. Resipiscis. i. iterū sapis: & ad sapientiā redis. Pecus atq; mapalia. i. casas & caulas

Illac

Post & ante Oiterum

Inconsulta

Amor

Resipiscens Mapalia

Dicunt etiã sic a Virgilio: ut raris habitata mapalia uillis. Et magalia: sed prima longa: ut ænei. i. Mirat molẽ Aeneas magalia quõdam. Rapuit secũ oia Sanson: ut Iudicũ. xvi. late describit. nota est historia. Senectã fata tibi dederint: Qui em (ut Seneca dicit) ad extremũ fati peruenerit senex morietur. Posuerũt antiqui multiplicem mortẽ: ut fatalẽ quæ quatuor cursus saturuinos explebat. i. centũ uiginti annos. Vltra quos fata. i. deorũ constituta: negabant posse uiuere. Et naturalẽ quæ tris explebat. i. nonaginta annos: tunc em natura deficit. Dicitur q; mors merita. i. pro merito in remediũ tot malorũ quæ sequant cõcessa. Et fortuitã ac uiolentam quæ etiã in primo cursu cõtingere possunt: quas oẽs tangit Maro, ænei. iiij. ad finẽ. Nam quia nec fato merito: nec morte peribat. Sed misera ante diem subito q; accensa furore. Hęc tibi cuncta ferent. vñ Flaccus in arte. Multa ferunt anni uenientes cõmoda secum. Multa recedẽtes adimunt. De incõmodis senectę uide Iuuenalis satyrã decimã: in qua dicit. Sed q; continuis & quãtis longa senectus Plena malis. Prospice quo tendas. i. ad quẽ statũ. Persius. Est aliquid quo tendis? Et quo. i. ad quẽm statũ. Ordo est: & caue ire. s. eo quo uenisse dolendũ est. Esto domi: aut simpliciter dicit: aut quod Persius. Tecum habita: & noris q; sit tibi curta suppellex. Leui. i. facili & incõstanti. Tot duri rerũ euentus. Licet (ut Valla docet) in plurali frequentius dicatur euenta genere neutro: tamẽ etiã euentus legimus ut ænei. vi. Cecosq; uolutat euentus. Euentus

Accipe rem non auditam: non tempore factam
Præterito: sed quam lux hæc mihi protulit: ipsi
Vt mos autumno pecudes crescente rotundi
Mane foro exposui lanæ uenalia pondo
Sexaginta hodie: grande es conflare putabam
Vix uitam gregis eduxi: uix pabula possum
Mercari hybernis niuibus: quo cætera pacto
Sit uictura domus: nondum mihi constat Amynta
Quisquis amat / dominæ munuscula mittat oportet
Tu uero / cui uix tectum fortuna reliquit
Sub quo luce habitat: sub quo pernoctat egestas
Quid poteris cupidæ gratum donare puellæ?

Mittere mala decem satis esse solebat amanti:
Purpurei flores/raptus ab arbore nidus
Gramen odoriferum:memini quo tempore magnæ
Credebantur opes:uentum est a gramine ad aurum
Regia res amor est:hac tempestate/recessit
Mos uetus:& quædam mala lex inoleuit amandi

¶ Accipe rē nō auditā. Cōtinuat sermonē quē ad Amyntā habuit in quo qđ' Amyntę dicit oībus dicit qui simili capti sunt morbo Recitat ergo argumentū p re excogitatū. Nō auditū: qa falsa sūt sę pe audita. Vñ Plautus. Plus ualet oculatus testis unus cp̄ auriti de cē. i. unus qui se uidisse dicat cp̄ decē q audiuisse dici. Autūno totō di: alibi in maio tondent. Sexaginta pondo. i. libras. Mittere mala decē. Vir. in buco. Aurea mala decē misi cras altera mittā. Purpu rei flores. Idē. Tibi lilia plenis Ecce ferūt nymphæ calathis. Sed id amasij poetæ uberius dicūt. Et raptus ab arbore nidus. Idē. Parta mea ueneri sunt munera: nāc̄p notaui Ipse locū aeriæ quo cōgesse/ re palūbes. Gramē odoriferę. Idē. Tū casia atc̄p alijs intexēs suaui bus herbis. Mollia luteola spargit uaccinia caltha. Credebāt opes Vñ. Qui potuit uiolas addere diues erat. A gramīe ad aurę: Oui. Melius nūc omen in auro est. Regia res. i. regalis: quod potius di cerem: sed tñ & morbum regiū uocant: qui regalē expetit sumptū Hac tempestate: hoc tempore tribulento.

Talia suadenti toruo mihi retulit ore:
Si cupis optatam mihi fortunate salutem
Da quod amo: nostro hæc una est medicina dolori
Cætera quę memoras mihi sunt tormenta, reuelli
Ex animo furor iste nequit: ea pectora imago
Virginis obsedit: mecum est: mecum itc̄p reditc̄p
Excubat & dormit mecum: caput ossa medullas
Cor complexa potest cum sola excedere uita
Ac ueluti quotiens alieno ex arbore secto
Surculus inseritur trunco: natura duorum

Iungitur: & mixto coalescit corpore uirga
Sic dominæ dilecta mihi se immersit imago
Et fecit duo corda unum: duo traxit in unum
Pectora: sensus inest nobis quoq; spiritus idem
O me fœlicem: si cum mea fata uocabunt
In gremio dulciq; sinu: niueisq; lacertis
Saltem anima caput hoc languens abeunte iaceret
Illa sua nobis morientia lumina dextra
Clauderet: & tristi fleret mea funera uoce
Siue ad fœlices uadam post funera campos
Seu ferar ardentem rapidi phlegetontis ad undam
Nec sine te fœlix ero: nec tecum miser unquam
O Dryades: florumq; deæ Nymphæq; decentes
O nemorum Syluane pater: seruate precamur
Collibus in uestris: gelidisq; in uallibus omne
Syluarum ruriscq; decus: circundate saltus
Sepibus: & prohibete pecus: ne floribus obsit
Ista præcor dominæ seruate in funera nostræ
Tunc omnis spargatur humus: redolentia serta
Texite: quæ circa tumulum supraq; iacentem
Componantur heram: tristes ad busta puellæ
Pierides aderunt: & lamentabile carmen
Ore canent madido: sighataq; uerba relinquent
Ista sepulturæ relegenda nepotibus olim
Hic tegitur uirgo / cui nil quin diua uocari
Debuerit deerat: nisi dura fuisset amanti.

¶ Talia suadenti. Recitat responsum misere amãtis: solã puellam deposcentis. ut Carinus Terentianus: nihil aliud uoluit nisi philomenam. Bene dicit suadenti: & non persuadenti: quia nihil efficit.

Furor iste.i.quē tu cōmemorasti & dixisti in me esse.Excubat.i.ex cubias agit:hoc est uigilat mecū. Aenei.iiij. Illū absens absentē audit q̄ uidet q̄. Id quoq; Phedria optat sibi a Thaide fieri in Eunu. Me ames:me desyderes:me somnies:me expectes:de me cogites: me speres ; me oblectes:mecū tota sis &c̄. Caput:vñ furor in amāte. Ossa ꝓpter medullas. Vir.æneī.iiij. Est mollis flāma medullas Interea & tacitū uiuit sub pectore uulnus.vñ hic addit.Cor cōplexa.Hinc em̄ dr̄ cura q̄ cor urit. Surculus.i.insita q̄ pullulat uirgula·Duo corda unū. Vñ.i.Corin.vi. Et erūt duo in carne una. Hic aūt nō ex re sed ex affectōe dr̄:quia nōdū adhæsit. Qui adhæret(ut ibidē dicit̄)meretrici unū corpus efficit̄.Et spiritus.i.animus; quia græce ανεμοσ.i.anemos spiritus seu uētus dr̄. O me felicē:graphice exprimit affectōem miseri amātis.cui dulce uidet̄ in cōplexu amatæ mori. Vir.in buco.Hic ipso tecū cōsumeret æuo Illa sua nobis &c̄.Ex Tibullo fere sumptus locus;aut ex eplis Ouidñ. Tristi uoce uenia canēdo.Siue ad fœlices cāpos.i.elysios:de quibꝫ ęnei. vi.Deuenere locos lætos & amœna uireta Fortunatorꝫ nemorū sedesq; beatas &c̄.Hos paradisum uocamus.Phlegeton fluuius infernalis ab ardore dictus.Nec sine te fœlix ero:nec tecū miser unq; Ex affectōe(ut dixi)loquitur:nō ex debito cōsilio:itaq; non est putandū eā esse poetæ mentē:Quod dico ꝓpter imperitos:qui nō discernentes qñ ex sua ſententia:& qñ ex alterius Introducti loquūt poetę:indifferenter citant quasi ita senserint. Maro aūt sentit etiā a mores perdurare postfata:vñ ait in eodē.vi.Curæ nō ipsa in morte relinquūt. Quin putauit easdē permanere affectōes dicens·Quę gratia curruū armorꝫq; fuit uiuis:quę cura nitentis pascere equos eadē sequit̄ tellure repostos.Iuxta quod dictū est: Qualem te inuenio:talē te iudico. Et ita quia æterna est dānatis peccādi libido:nō em̄ immutari pñt:merito est ętern̄ū supplicīū. Sed ad rusticū redeamus Amyntā:cui insanus amor persuasit:quod ꝓphetę diuiuitus dicēti.Nō auertas facie tuā a me:& similis ero descēdentibꝫ in lacū O dryades.i.nymphæ arborꝫ: & præcipue quercuū;quia δρυσ, δρυοσ.i.drys huius dryos quercus dr̄ . Florꝫq; deæ: quæ napeæ dicunt̄:Nymphæq;.s.aliarꝫ rerꝫ:ut montiū q̄ Oreades;& fluminū quę Naiades dicunt̄;& mariū quæ Nereides: & arborꝫ quoq; q̄ Hamydryades. O nemorꝫ Syluane pater:vñ a syluis denoiatus. Hic quoq; aduenisse dr̄ ad Gallū amore pereūtē:a Vir.in buc.vñ dicit Seruate præcamur:quia nymphæ amare & amari solēt. Seruate(inquit)decus.i.ornatum florꝫ & herbarꝫ:ne floribus obsit. Virgi.geor.iiij.Nec oues hediue petulci Floribus insultent:aut er

Cura
Surculus

Elysium

phlegeton

Dryades
Napeæ
Oreades

rans bucula cãpo Decutiat rorẽ: & surgẽtes atterat herbas. Ista. i. uestra dona dñæ nostræ. Sic em̃ & græci & latini & barbari uxores uocãt. Vnde Maro in diris. Q3 mea non mecũ domina est. Circa tumulum. Credebant em̃ in ueteri superstitione beatas animas quar3 corpora molliter requiescerent. Vnde Persius. Nunc non cinis ille poetę fœlix: non leuior cyppus imprimit ossa. Laudant cõ uiuæ. Nunc non e manibus illis fortuoata3 fauilia nascentur uiolæ? Et Iuuenalis. Dñ maiorum umbris tenuẽ & sine pondere terram: Spiranteq3 crocos: & urna perpetuum uer. Qui præceptorem sancti uoluere parentis Esse loco. Et Martia. Sit tibi terra leuis molliq3 tegaris arena. Oui. Ossa quieta p̃cor tuta requiescere in urna. Et sic humus cineri nõ onerosa tuo. Cõtra impręcat Tibullus O tu q uenerẽ docuisti uẽdere primus. Quisquis es infœlix urgeat ossa lapis. Tristes ad busta puellas. pierides. i. musæ. Iuuena. Pieri des prosit multi uos dixisse puellas. Bustũ dr̃ quasi bene ustũ: loc9 ubi urna condebat. Vrna aũt dr̃ ab urẽdo: dicta q3 ustor3 teneret cineres. Ideo aũt romani q (ut nũc faciũt) terra cõdere solebãt corpora defunctor3: ceperãt ea cõcremare: quia p bella & inuidiã erura uidebãt aliqñ ossa. Diuersitatẽ tñ hanc ex philosophis ortã putant: ut qui ex terra potissimũ sumpta putauerãt: terræ mandarẽt corpora: qui ex igne igni &c̃. Lamẽtabile carmẽ: neniam funebrẽ: aut corpore nondũ sepulto epicædion: & eo sepulto epitaphion. In Daphnide aũt dicit Maro. Et tumulo superaddite carmen. Relegenda nepotibus. i. minoribus aut posteris.

Sepulchrũ leue

Bustum
Vrna

O uirgo si te tantus consumeret ardor
Per centum scyllas ad te/per mille charybdes
Tranarem laturus opem: tu sæuior hydra
Me fugis: at culpę nihil est in uirgine: nam me
Nescit adhuc: si sciret enim succurreret ultro:
Nec puto sub miti tam ferrea pectora uultu:
Signa tamen uultus fallacia: sub cute molli
Mens fera: sub blanda sunt corda immania fronte.
Alloquar/& faciam nostros intelligat ignes:
Si tamen illa meos uultus auerterit: ibunt

In lachrymas oculi: triste in suspiria pectus
Oderit illa licet semper: fugiatq; sequentem:
Ista tamen quocunq; ferar me cura sequetur
Ite procul medicæ non sum sanabilis: artes
Ite procul magico qui (quod nec credere dignum est)
Carmine pallentes animas reuocatis ab orco
Ite procul uanis precibus qui flectere diuos
Creditis: aduersum est/& inexorabile cœlum
Me rapit impatiens furor: & iuuat ire per altos
Soliuagum montes: per lustra ignota ferarum.

¶O uirgo si te tantus. Sunt uerba Amyntæ p apostrophen puellam absentē alloquētis: Per centū scyllas: numerus finitus p infinito. Scylla autē & charybdis pericula sunt maxima in mari siculo: singunt aūt a poetis esse mōstra marina ex puellis transmutata: nā Scylla Phorci fuit filia: charybdis mulier uorax: De Scylla dixi in buco. Quid loquar aut scyllam nisi aut quā fama sequuta &c̄: De charybdi & etiā scylla ænei. iij. Dextrū scylla latus: leuū implacata charybdis Obsidet. Et ita quia ut dicit Horatiꝰ in arte. Dū uitāt stulti uitia in cōtraria currūt. Ducit em̄ in uitiū uitꝫ fuga: si caret arte. Ideo de eo qui unū periculū euitans in aliud incidit: dici solet. Incidit in scyllā cupiens uitare charybdim. Te sæuior hydra: quam hercules tandē exussit: quū amputato uno capite: illi semp bina repullulare uideret. Erat em̄ lacus quē exussit: & locū fertilē reddidit sed serpēs aquatica fingit. At culpæ: id amatorie. Nā semp amicas aut purgāt: aut nō credūt peccasse: vñ ille. Nec sit mihi credere tātum. Signa tū uultus fallacia. s. sunt. Iuue. Fronti nulla fides. quis em̄ nō uicus abundat. Triſtibus obscœnis: mens fera. Vñ notus: sed minus idoneus autor. Oīs quæ nitido uolucris plumescit amictu. Nō est si simulat uera colūba: tū Sepe sub agnina latet hyrcus pelle lycaon. Subq; Catone pio perfidus ille Nero. Si tū ille meos uultus auerterit: uidetur hypallage: ut sic si auerterit suos uultus a me. Id em̄ indignabundi faciunt: Vir. ænei. i. Diua solo fixos oculos auersa tenebat. Sed quia accipiāt auerto: sicut auersor & auertor accipi solēt: p eo q̄d est p indignationē auertendo cōtemno: sicut Seruius fieri posse asserit: q̄ dicit auerto & auertor in una signi

Scylla
Charybdis

Hydra

Auerto
Auertor
Auersor

ficatõe declinari posse. Dicet recta locutio & nõ figurata: qualis est illa apud Boetiũ. Heheu q̃ surda miseros auertit aure &c̃. Vñ est frequẽtatiũ auersor: quo frequẽtius utimur. Oui. in fastis. Officio q̃ leuẽ nõ auersatus honorẽ. Medicæ artes. Vñ Apollo apud Oui diũ meta. i. dicit. Inuentũ medicina meũ est opifex q̃ p orbẽ Dicor & herbar̃ subiecta potẽtia nobis. Heu mihi q̃ nullis amor est medicabilis herbis. Nec ꝓsunt dño q̃ ꝓsunt oĩbus artes. Ite ꝓcul: qa etiã romanis erat odiosa ꝓfessio. vñ ẽnei. iiij. Magicas inuitã accingier artes. Quod nec credere dignũ est. Vñ de phitonissa q̃ Samuelẽ excierat: dubitãt theologi an Samuelẽ reuera: an nec̃ spiritũ in illũ trãsfiguratũ. q̃d Augu. potius asserere uidet. Animas reuocatis ab orco. i. ab inferno urgẽte. vñ Orcus quasi urgus a quibusdã dictus uidet. Sic in buco. Mœrim sæpe aĩas imis exire sepulchris: Atq̃ fatas alio uidi traducere messes. Vanis p̃cibꝰ. Id impie sed ex amentia amantiũ: Epicuro tñ dignũ. Soliuagũ: nõ in solo sed solũ uagantẽ. Soli aũt sibi uidẽt amãtes dũ sine amato. Per lustra ꝑ labula aut latebras. Ignota. s. hoĩbus: hoc est inuia: ænei. iiij. de Didone. Semꝑ q̃ relinqui Sola sibi: semperq̃ longã incõmitata uidet Ire uiã &c̃. Id aũt erat & est nũc huic futuræ mortis indicium.

Medice art

Orcus

Soliuagum

Talia iactantem uerbis conabar amicis
Flectere: sed uulnus nihil insanibile curat.
Illum per campos nox intempesta silentes
Illum exorta dies inter dumeta uidebat
Insomnem semper: raro syluestria poma
Carpentem: & potu contentum simplicis undæ
Post longos gemitus: exhaustaq̃ lumina fletu
Assiduo: post lamenta & conuulsa frequenti
Pectora singultu moriens finiuit amores
Exanimum corpus tumuli sine honore relictum
Nocturnæ absumpsere feræ: uolucresq̃ diurnæ
Heu funesta lues: fatalis machina passim
Corda uenenatis penetrans humana sagittis
Aequiparans hominem pecudi: quæ pocula Circe

Mortẽ amyntæ describit ꝑ more impatientia extimatꝰ & ferẽ ut volatilibꝰ sine sepulturæ relictus

Fatu.

Quæ peiora unq; potuit dare Philtra Calypso:
Quæ styx: quis phlegeton grauior / quæ maior erinnys:
O stulti quicunq; deum dixistis amorem.
Num natura nocens deus est: ubicunq; locorum
Sit deus: est homini clemens / innoxius / æquus.
Heu miserande puer tenera sublate iuuenta.
Quæ tibi nascenti luxerunt sydera: quę tam
Noxia pars cœli est: ut te nil tale merentem
Leserit: & primis infortunarit ab annis
Nec tamen omnino cœlum tibi defuit: omne
Carmen, & argutis quicquid modulamur auenis
Doctus eras: nisi te mors immatura tulisset.
Dignus eras hederis: dignus parnaside lauro
Nec melius cecinit pugnas ac tristia bella
Hordea & agrorum cultus & pascua noster
Tityrus: a magno tantum dilectus Alexi
Namq; tui præcox animi solertia nobis
Cognita iam pridem magnam producere frugem
Cœperat: & specimen tulerat uirtutis & artis
Non uulgare tuæ: poteras iam gloria dici
Ruris: & ætatis decus indelebile nostræ
Te Padus & nostra lugubri Myncius ore
Cum nymphis fleuere suis: ut thracius hebrus
Orphea: te tristes ouium fleuere magistri
Vt Daphnim luxisse ferunt: re pascua & agri
Vndiq;: & audita est totis querimonia campis
Spargite pastores tumulum redolentibus herbis

Atq; ſacerdotum cantus ac thura quotennis
Dicite: & æternam requiem cantate poetæ.
Tu tamen arua tenes patriæ melioris & altum Fau.
Incolis elyſium: nos hic te flemus Amynta.
Flendum hodie nobis fuerat: nam triſtia nocte
Neſcio quæ mœſtis cernebam inſomnia formis.
Sed iam ueſper adeſt: & ſol ſe in nube recondens:
Dum cadit agricolis uicinos nunciat imbres
Cogere & ad caulas pecudes conuertere tempus:

¶ Talia iactantẽ. Fortunati eſt in ſua ꝓſona loquẽtis: & impietatẽ atq; amentiã amyntę dãnantis. ænei. i. Talia inſtanti &c̃. Verbis amicis. i. quæ amicos decẽt. Eſtem̃ amicus a, um, adiectm̃: vñ amicior amiciſſimus leguntˉ. Conabar id uere qaſine effectu conamur Sed nihil. i. nulla res: curat. i. purgat uulnus inſanabile. Nullũ tñ eſt in moribus tale ante ſuprema fata. Aut uulnus inſanabile nihil. i. nihil curat uerba. Inter dumeta: ubi dumi uel uepres creſcunt. Inſomnẽ. i. nullũ ſomnũ admittendũ: quod miſere amantiũ eſt. ænei. iiij. At nõ infœlix animi phœniſſa: nec unq; Soluit̃ inſomnos oculiſue aut pectore noctẽ Accipit. Sylueſtria poma: in ſyluis naſcẽtia Exhauſtaq; lumina. i. oculos exhauſtos. Moriens ſiniuit amores. Vñ & Comicus. Hanc niſi mors mihi adimet nemo. Dixit tñ Maro. Curę nõ ipſa in morte relinquũt. Sine honore tumuli. i. inſepultam. Fatalis machina: alludit ad equũ troianũ. de quo Maro ęnei. ij. Scandit fatalis machina muros. Fatalis igit̃ machina. i. inſtrumẽtũ ad exitũ fatale ducens. Aequiparans hoiem pecudi. Vñ fictę ſũt trãſformatões quas Circe in ſocios Vlyxis exercuit: Pſal. Homo cũ eſſet in honore non intellexit &c̃. Philtra. i. amatoria pocula ad amorẽ inducẽtia. Circe aũt & Calypſo ex odyſſea homerica notiſſimæ ſunt: ad quas Vlyxes appulſus dr̃. De Circe quidẽ Solis filia ad principiũ ſeptimi ænei. plura uidebis. Calypſo aũt (autore Heſiodo) oceani aut thetios. aut (Homero iudice) Atlantis filia: inſulã a ſe denoiatã in mari ionio tenuit: ad quã ut ulixes ut a Circe diſceſſerat naufragus peruenit: & amatorio illectus ſeptẽ annos permãſit: uixq; diuelli potuit. Philtra aũt dicunt̃ (quia philos amator dr̃) pocula aut carmina: aut alia ad amorẽ inducentia. Quæ ſtyx inſer

Amicus
Inſomnis
Philtra
Calypſo
Philtra
Styx

nalis dalus a tristitia dicta phlegeton fluuius ab ardore denoiatus
Phlegeton Erinnys dr̃ furia. Num. i. nunqd. Natura nocẽs: phisice hoc dicit
Erinnys nã uirtutes naturales deos dicebãt. Vñ Pli. li. ij. natu. histo. Fragi-
lis & laborioſa mortalitas in partes ista digessit: fragilitas suæ me
mor ut portionib⁹ quisq; coleret q̃ maxime indigeret &c̃. Vim er
go amoris cupidinẽ gñe masculino: quia deũ dicebãt. Quę tibi na
scenti luxerũt sydera. Iterꝝ fatale putat: uide ubi de fato loquuti su-
mus. Cœlũ defluit. i. benigna influentia cœli. Doctus eras: quẽuis
ergo sui tp̃is doctũ deflet: sequutus Maronẽ in Daphnide. Mors
Immaturũ Præcox immatura. i. ante maturitatẽ ueniẽs. Id em̃ dr̃ immaturꝝ q̃d nõdũ
est maturꝝ. Præcox aũt q̃d ante tp̃s maturꝝ: quasi prẽcoctũ & p̃co-
quũ. Illud aũt (inqt Quintilia.) p̃cox ingeniũ: haud temere ad fru-
Hedera gẽ puenit. qa prẽcoci ingenio præditi aut cito moriunt̃: aut studia
deserũt. Dignus eras hederis qbus coronant̃ poetę eo q̃ sunt in tu
tela liberi patris: q eis coronatus ex India redñt. Hora. Me docta-
rũ hederæ p̃mia frontiũ dñs miscẽt superis. Persius. Quorꝝ imagi
nes lambũt hederę sequaces. Iuuena. Vt dignus uenias hederis &
imagine macra. Virg. in buco. Atq; hanc sine tẽpora circũ Inter ui
ctrices hederã tibi serpere lauros. Et iterꝝ. Hedera crescente ornate
Parnasus Parnasis poetã. Dignus parnaside lauro. i. in parnaso mõte phocilidis Boe
tiã uersus: musis & apollini sacro nascẽte. Est ergo Parnasis patro
nymicũ a patria sumptũ: sed hic̃ p̃ noĩe patrio ponit̃: q̃si sit parna
sica. Nec melius cecinit pugnas: ut in ẽnei. Et agrorꝝ cultus: ut inge
Pascua or. Et pascua. i. pastores: ut in buco. Nã etiã pascua in geor. dicit.
Noster. i. nostras: hocẽ mãtuanus. Tityrus. i. Virgilius: q sep̃ Ti
tyrꝝ in primo. buco. carmĩe significat. A magno alexi. i. Augusto
Præcox solertia: qa ante barbã & specimẽ tuleras. s. præ te. aut ab
stuleras specimẽ. i. ornamẽtũ. Nõ uulgare. i. egregiũ. Cũ nymphis
fleuere: sic Maro de daphnide in daphnide. Vt thracius hebrus. s.
fluuius. Orphea. s. fleuit. ut. iiij. geor. innuit poeta. Vt daphnin: de
quo Vir. late. Spargite pastores. Sic in Daphnide. Spargite humũ
solñs: inducite fontibus umbras Pastores: mãdat sibi fieri talia Da
Epicœpium phnis. Et tumulũ facite. Et hęc pro epicædio sunt: q̃d canit̃ añ inhu
Epitaphiũ matõem. Sequẽtia epitaphñ (q̃d post inhumationẽ canit̃) uicẽ hñt
Tu tñ arua tenes. Hoc quidẽ uidet̃ minus quadrare superioribus
nã cũ furor & amẽtia at̃q; impietas in supos: & uilipensio legũ in
Amynta dixerit: & ita mortuũ: nec pœnituisse significauerit: non
uidet̃ cõgrue dicere: & altũ incolis elysiũ. i. paradisum. Sed purga
ri p̃t: tũ q̃ a pastoribꝰ hæc dicunt̃: tũ q̃ asserendo elysiũ incolere ta
Insomnia citã pœnitentiã egisse significat. Cernebã insomnia: fantasmata no

cturna q̃si futuræ lachrimatõis ꝓnostica: idq; ex superstitõe rustica. Vicinos nũciat imbres. Geor. i. Sol q̃z & exoriẽs & cũ se cõdet in undas. Signa dabit. solẽ certissima signa sequenti &c. Sed illic de ortu dicit q̃d hic de occasu. Addit em̃. Ille ubi nascentẽ maculis uiolauerit ortũ. Cõditus in nubẽ: medioq; reuulserit orbe. Suspecti tibi sint imbres. Cogere & ad caulas. i. ouilia. Vir. ĩ Sileno. Cogere do nec oues stabulis: numeroq; referre iussit. Tẽpus cogere pro cogẽdi: græca locutio: ut Et iã tempus equũ fumantia soluere colla.

¶ Aegloga quarta: quæ dicitur Alphus: de natura muserum. Colloquutores Alphus & Iannus:

TAnne caper (uideo) macer est tuus: esse solebat
TAcer: & elatis in cœlum cornibus ire
Nunc deiectus humi. flaccis piger auribus herbã
Olfacit: & summis attingit gramina labris
Languet: & ex isto languore facecia surgit Iannus
Quę quotiens memini risum ciet: edita nondũ est
Edita cum fuerit totus mirabitur orbis
Ianne soles narrare sales lepidissime & ore Alphus
Suauiloquo: dic ergo tuus cur langueat hircus?
Res non ficta (deus testis) sed facta recenter Ian.
At dulce id facinus non est narrabile gratis
Quid precij sperare licet? quæ dona reporto?
Ianne ubi congessit nidos philomela docebo Al.
Qui leuiter spondet promisso ludit inani Ian.
Qui non creditꝫ inops fidei: sed pignore tutum Al.
Te faciam. duo tela mea deprome pharetra

¶ Ianne caper. Principiũ huius æglogę ex macie capri captat occasionẽ facetæ narrationis: de pastore mercenario qui captus amore puellæ in foueam feris positam incidit: ubi inuentus & a uicinis rusticis extractus: furorem amoris non destituit: occasione cuius

graphice mulierꝫ ingenia describunt. Macer est q solebat esse acer. Et elatis &c. Vñ qd in Ecyra de hoibꝫ dr: etiã quibusdã beluis cõ petit. Profecto hoc si est (ut puto) oĩbus nobis ut res dant sese: ita magni & humiles sumus. Flaccis auribus. i. auriculis laxis & pendẽtibus quia mollibus. Herbã olfacit. Id morbi indiciũ est. Risum ciet. i. excitat: a cieo secũdæ: est em pñtis tpis. Totus mirabit orbis Rustica iactãtia ex garrulitate hoc dicit: nã si ex psona poetę dicat uere illi dici posset, Parturient montes nascet ridiculus mus. Quid em̃ mirꝫ: si rusticus imprudens in foueã cecidit? Ianne soles narrare sales. i. nõ insulsos apologos. Vbi cõgessit latinius Maro. Nãq notaui Ipse locũ aerię quo cõgessere palũbes. Nã q fere aut tẽdere ad locũ significãt: ut cõuenio: cõfluo: cõgero aduerbiũ ad locũ desiderãt: & nõ io loco. Potest tñ dici. Vbi cõgessit. i. cõcinnauit & cõstruxit postq allata fuit materies. Qui leuiter spõdet. Prouerbiale est. nã fere usu uenit ut q cito ꝓmittũt difficulter ꝓmissa exhibeãt & ecõuerso. Qui nõ credit. Alio deuerbio ex arte rhetorica rñdet Qui nõ credit inops est fidei: quia qualis quisq est talẽ iudicat quẽ libet: & ita q fidus nõ est neminẽ fidũ existimat. Deprome. i. exime duo tela. i. duo spicula aut duas sagittas: quæ sunt pastoribus apta Vir. Cum daphnidis arcum fregisti & calamos.

Deprome

Incipiam nymphæ parnasides ora mouete — Iannus
Et memorate mei dira infortunia capri
Ac philomenæos alpho concedite nidos
Conductus mercede puer præfectus ouili
Assidue pascebat oues: caprum atq capellas
Seruitium pueri nobis fuit utile: donec
Virgine conspecta: quæ tum ueniebat aquatum
Tabuit: ex illo uecors iam tempore factus
Frigidius curare gregem: contemnere caulas
Cœpit: & exhausto subuertere cuncta cerebro
Cum sopitus erat poterat uigil esse uideri
Nugabatur enim quando uigilabat: inerti
Corporis officio: uoluebat somnia mente

Hunc ergo in ſaltu ludens per cornua caprum
Viminibus ualidis inter dumeta ligarat
Quarta dies hodie: tentans an uincula poſſit
Vincere ceruice ac prædure robore frontis
Queſitum interea nidos nemus omne pererrat
Corda ſubit uirgo: dilecta recogitat ora
Ora /ſinus /& quæ fari pudor /omnia uoluit
Lux fugit interea: capri redit immemor: alta
Nocte recordatus ſurgit: pauiduſq; per umbras
Dum gradítur: ruit in foueam /quæ fronde ſaligna
Captandis obducta feris & ſtramine ſicco
Inſtar erat putei fundo irremeabilis alto
Eſt caper in uinclis /puer eſt in carcere /paſtor
Nullus oues curat: iam tertia luxerat hora
Miror: oues reſero ac numero: caprumq; requirens
Obſtupeo puerum clamo: magalia luſtro
Vera loquar magicis: ne forte liquoribus unctus
Fxtimui aſcenſo migraſſet in aera capro
Nanq; ſtriges tali fama eſt ope: nocte uagantes
Ad quædam longinqua procul conuiuia ferri
Attonitus tandem pecudes ad paſcua duco
Dumq; pedum meditãs ſubeo nemus: ecce per umbras
Ecce procul caper in dumis ſtrepit: atq; reluctans
Cornibus aduerſis contra ſua uincula pugnat

¶ Incipiam. Sic æneid. ij. Incipiam fracti bello. Nymphæ parnaſides. i. muſæ parnaſum frequentare ſolitæ. Ora mouete. Virg. Pandítæ nũc helicona deæ: cantuſq; mouete. Sed quia præcipiẽ ab Ho

ratio in arte. Nec deus intersit nisi dignus uindice nodus inciderit
Videbit quibus dā nō apta inuocatio: quia non debet deus inuocari aut induci difficultatē dissoluisse: nisi res tanta sit ut opibus humanis sciri aut geri nequeat. Verę poetæ aliqñ ridicule: aliquādo iuxta æstimationē inuocantis inuocationē faciunt. vñ Iuue. describpturus rumbū dicit saty. iiij. Incipe Calliope: licet hic cōsidere non est cantandū: res uera agit: narrate puellæ pierides prosit mihi uos dixisse puellas. Hoc aūt ridicule dicit: hic uero loquit rusticus cuiq; dicturus est res summā difficultatē habere uisa est. vñ prius dixit: totus mirabit orbis. Philomenæos quos philomena cōgessit. Cō

Tabuit
Vecors
Frigidius
Sopitus
Nugari

ductus ergo mercenarius. Seruitiū igit. i. famulatus. Tabuit. i. lenta tabe exhaustus ē. Vecors. i. praui aut puersi cordis. Frigidius. i. negligētius: sicut in re diligēti dicit p cōtrariū Maro. Feruet opus Exhausto cerebro. nimia sollicitudine effœto. Cū sopitus. i. somno obrutus erat. Poterat uideri esse uigil. Nugabat em. i. secū inaniter loquebat. Hora. Nescio qd meditās nugarę. Persius. Nugari solitos. Ludēs. i. ad ludū: ut curā animi pmeret. In saltu: in pascuis ubi pecudes saliūt. Tentās. i. periculū faciēs: quęsitū pererrat. i. pererrādo it quæsitū: nō em cōstruit prius supinū sine motu. saltē latente. Et quæ fari pudor. s. est. i. gremiū: & intra gremiū pudenda. Frōde

Saligna
Obducta
Magalia

saligna. i. salicū folijs. Obducta. i. obstructa in superficie: captādis feris. i. ad captandas feras. Iam tertia luxerat hora. s. posterioris diei Refero: recenseo aut separo. Magalia. i. casas & tuguria. Stryges: sortilegę & magicis utentes. Ad quædā longinqua. id em sibi persuadent: demonibus illusæ. Ecce. q. d. præter spem.

Terruit incautum subito feralis imago
Et nil tale ratum firmato pectore tandem
Nosco animal subiensq; rubos seco uincula runca
Sero domum rediens: uideo per pascua longe
Turbam exultantem risu iuueniliter alto
Vt prope constitimus / mecq; agnouere: salutant
Et tuus ecce aiunt puer hic o Ianne / luporum
Erutus e foueis: dum nocte perambulat agros
Incidit in casses: & sic inuentus utercq;

Et caper & pastor: caper hæc incommoda passus
Languet adhuc: puer imprudens insanior hirco est
Virgo superbiuit mox: ut se audiuit amari
Et pueri simulans curam ignorare: pudorem
Fingit: ut ad formam faciat pudor, ora sinumq;
Ornat: & in terram uersis incedit ocellis
Callida uulpina rem simplicitate gubernat
Hæc studia: hi casses: hæc sunt mulie ribꝫ arma
Ille sua sperans Galathæa aliquando potiri
Contempta mercede suos sectatur amores
Propterea plaustro, stiua, bobusq; relictis
Ad pastoris opus redeo: subiecta furori
Ista iuuentutis leuitas rura omnia uexat:

¶ Terruit incautū. Rem prosequitur. Feralis. i. terribilis: ut fera. i. mors. Nā si dicat imago feralis. i. ipsius feræ: nō uidet ratio carminis stare: nā fera primā corripit: feralis ꝓducit. ænei. iiij. Solaq; cul minibus ferali carmine bubo. Incautū & nil tale ratū. Firmato pectore tandē nosco animal. s. ubi ꝓpius accesserat. Seco. i. abrumpo uincula quibus in uepribꝫ alligatus erat. Incidit in casses: in foueā in laqueos. Oui. Incidit in casses prēda petita meos. Virgo subiuit Principium principalis narrationis. Et pueri simulans curā ignorare? Nā simulamus curā: sed simulans se ignorare curā. s. amorē. Nam simulamus id quod nō est esse: dissimulamus id quod est nō esse. Pudorē fingit. i. simulat & faciliter præ se fert. Ora sinumq; in quibus muliebris species. In terram uersis: id em̄ pudicas decet. Vnde ænei. i. Tum breuiter Dido uultum demissa profatur. Hæc sunt mulieribus arma: mulieribꝫ natura antepenultimā corripit: sed necessitate ꝓducit. Lucanus. Si qua deū soboles: si qua est mulieris origo. Sua galathea: puella lactea sed rustica. Vñ Maro. Nā q; fatebar em̄ dum me galathæa tenebat. Nec spes libertatis erat: nec cura peculi. Contempta mercede. s. quā a Ianno acceperat. Ista .s. uilis leuitas. i. inconstantia propter amores & leues mores.

Fera
Seco
Simulare
Dissimulare
Galathæc
Leuitas

Quod nequit ingeniū casus facit: o stupor/o sors Alph
Ingeniosa/o res risu celebranda bimestri
Ianne fides seruanda: ubi philomela laborat
Sed quod tam uafro memoras de uirginis astu
Retulit in mentem quæ psallere sæpe solebat
Carmina fœmineis olim de fraudibus Vmber
Dic Vmbri dic si quid habes: meditare parumper Ian.
Et uerba & numeros: Vmbri est memorabile carmen
Est ut ais: sed non gratis memorabile carmen Alph.
Quas referes grates: & quid mercedis habebo:
Accipe: promissis absoluo & spicula reddo Ian.
Dum uado ad uentrem post hæc carecta leuandū Alph
Ianne meum tu coge pecus: ne uitibus obsit
O aries aries qui tortis cornibus atrum Ian.
Dæmona præsentas: semper uineta subintras
Non sapies donec tibi fossa lumina fronte
Eruero: non sunt porrecta in iugera centum
Pascua sat: nisi pampineos populeris & agros.

¶ Quod nequit ingeniū casus facit. Interloquit Alphus ne unius sermo fastidio sit. Sēsus aūt est: multa q̄ p ingeniū excogitare neq̄as casui in mentē ueniūt. Risu bimestri. i. duos mēses durāte. Tibi philomela laborat. i. nidificat. Vñ Maro. Sic uos nō uobis nidificatis aues. Fœmineis de fraudibꝫ. Vmber homo ex Vmbria: sunt q̄ Antoniū Cāpanū intelligāt. Dic umbri. Ordo est. Dic dic inq̄ si quid habes umbri. i. de umbro aut de carminibus eius. Vir. Quin age si quid habes in me mora nō erit ulla. Et iterꝫ. Si q̄s aut Phillidis ignes: Aut alconis habes laudes: aut iurgia codri. Meditare: exerce. experire. Vir. Sylueſtrē tenui musam meditaris auena. Et uerba & numeros. Idē. Numeros memini si uerba tenerem. Nō gratis. i. non sine mercede. Promissis. s. palumbinis pullis. & spicula. i. sagittas. Dū uado ad uentrē. Hoc pfecto nimis rustice: tam ipsi ru

Bimestris

Vmber

Meditare

ſtico cõgruit facit poeta ad exprimendũ morẽ ruſticiũ. Tu coge. i. cõpelle in unũ ne diuageť. Vir. Tityre coge pecus. Ne uitibꝫ obſit depaſcendo pãpinos: aut uuas decutiẽdo, O aries aries. allocutio ruſtica ad pecus. Sic Maro ad arbores. Et uos o lauri carpam & te proxima myrte: Sic poſitæ quoniã ſuaues miſcetis odores. Non abñciť aut nec corripiť o, quia uox monoſyllaba in principio carminis poſita, Atꝫ dæmona. i. ſpiritũ malũ callidũ: qui cũ pingi uere nõ põt: cornutus tñ pingiť. Non ſapies. i. nõ eris ſapiens & fugitans malorꝫ donec ego eruero tibi lumina. i. oculos. Et hoc fronte foſſa. i. perforata & excauata euulſis oculis. Populeris. i. depræderis: ſpolies: &. i. etiã agros pãpineos. i. uineas in quibus uites ſunt quarꝫ frondes pampinos uocamus. Diciť etiã populo. Vir. ænei. Nõ nos aut Lybicos ferro populare penates Venimus &c. Coge Populeris Pampinus

Ianne recordatus redeo; ſed plurima forſan Alph.
Nondum nota tibi referam: cognouerat Vmber
Omnia quæ fas eſt homini perdiſcere; cœlos /
Sydera, tellurem, uentos, mare, flumina, fontes
Viderat & Rhodopen: atꝫ alta Ceraunia & Oſſam
Gallica regna, Ararim, Rhodanũ, Tyberimꝫ, Padũꝫ
Attica Romanis referebat carmina uerbis
Ore utrocꝫ potens: & lingua primus utracꝫ
Hunc unum nobis inuidit Græcia: & ipſi
Arcades: & Thracum ſaltus: & Theſſala tempe
Si quid erit quod forte uelis tibi notius eſſe
Candidius illius ſemper documenta ſequutus
Non procul hinc hæc ille tenet: nos ille docebit
Sed iam ſeptiſonem flatu experiamur auenam
Ante tamen nymphæ præcor ut Libethrides adſint
Præſertim quæ plus meminiſſe polymnia fertur

¶ Ianne &c. Purgata aluo redit ad narrationẽ. Viderat, hac periphraſi uideť Gregoriũ tiſernatẽ dicere q̃ ea tẽpeſtate uixerat. Nam

Rhodopea — Ἀγρυπνος .i. gregoreo ꝑcat uigilo: u gilātis aūt eſt multa uidere. uiderat g̃ & rhodopē .i. thraciā ubi rhodope mōs eſt, atq; alta cerauniа mōtes Epiri a fulminibꝫ dictos: & oſſam montē theſſalię. Ararim q a lugdunēſibꝫ nūc ſagona dr̃: uterq; aūt tā arar ſeu araris q̃ rhodanus lugdunū cōfluit: ad cuius cōfluentē erat em̃ illa ara de q̃ Iuue. Aut lugdunēſem rhetor dicturꝰ ad arā. Tyberim fluuiū hetruriæ qui romā perfluit. Padū: fluuiorꝫ regē in italia in mare adriat cū ex alpibus inferioribus incidentē. Vnde Homerus Eridanū (qui & padus dicitur) ex inferis ad ſuperos rendere dicit. Attica .i. græca: & potiſſimū attica: quia attica lingua e quinq; græcorꝫ linguis cultiſſima eſt. Romanis .i. latinis uerbis: nā aliter ea non intelexiſſet ruſticus. Ore utroq; & greco ſermone & latino. Et primus .i. peritiſſimus utraq; lingua. Hūc unū nobis inuidit græcia .i. inuide nobis eſſe conſpexit: cū ſimilem nō haberet. quod in uita Antonij cāpani etiā de turchis cōmemorant. Et ipſi arcades. Ipſi emphaſim habet. q. d. peritiſſimi muſici. Et cātare pares & rn̄dere parati Et thracū ſaltus: ubi Orpheus amphion alijq; cōplures uerſati ſūt uates. Et tempe .i. amœniſſima loca theſſalię. in quibꝫ etiā muſicus chorus uerſatus eſt. Candidus illius &c̄. Per candidū credo poetam intelligi: cuius exterior ueſtis ut carmelitis cæteris & mens fere candida eſt. Hæc .ſ. documenta umbri. Sed iā ſeptiforem .i. ſeptē foramina habentē Virgi. Eſt mihi diſparibus ſeptem cōpacta cicutis Fiſtula. Libetrides nymphæ .i. muſæ: aut libetrū locū quendā: in thracia aūt libethrū fontē in magnaſia regione theſſaliæ adiuncta incolentes. Maro. Nymphæ noſter amor libethrides &c̄. Præſertim quæ plus meminiſſe: lubaudi ceteris: alioquin dixiſſet plurimū. Polymnia πολυ .i. multū: & μνεια mnia .i. memoria. Dicit etiā Polyhymnia .i. multorꝫ hymnorꝫ ſeu laudū. Hora. Nec polyhymnia leſboum refugit tendere barbiton.

Tempe

Vmber fuit ꝓceptor Baptiſtæ Man.

Libetrides

Polymnia

Fœmineum ſeruile genus: crudele/ſuperbum:
Lege modo, ratione caret: confinia recti
Negligit. extremis gaudet: facit omnia uoto
Præcipiti: uel lenta iacet/uel concita currit
Fœmina: ſemper hyems atq; intractabile frigus
Aut canis ardentes contriſtat ſydere terras

Temperiem nunc̄ / nunc̄ mediocria curat
Vel te ardenter amat: uel te capitaliter odit
Si grauis est: mœret toruo nimis hernica uultu
Si studeat comis fieri grauitate remissa
Fit leuis: erumpit blando lasciuia risu,
Et lepor in molli radiat meretriceus ore:
Flet, ridet, sapit, insanit, formidat, & audet
Vult, non uult, secumq; sibi contraria pugnat
Mobilis, inconstans, uaga, garrula, uana, bilinguis,
Improba, auara, rapax, quærula, inuida, credula, mendax
Impatiens, onerosa, bibax, temeraria, mordax,
Ambitiosa, leuis, maga, lena, superstitiosa
Desidiosa, uorax, ganeæ studiosa, palatum
Docta, salax, petulans, & dedita molliciei,
Dedita blanditijs: curandæ dedita formæ
Iræ odijq; tenax, in idonea tempora differt
Vlciscendi animos: infida, ingrata, maligna,
Impetuosa, audax, fera, litigiosa, rebellis,
Exprobrat, excusat tragica sua crimina uoce:
Murmurat, accendit rixas, nil fœdera pendit
Ridet amicitias: curat sua commoda tantum
Ludit, adulatur, defert, sale mordet amaro
Seminat in uulgus nugas, auditaq; lingua
Auget, & ex humili tumulo producit olympum
Dissimulat, simulat doctissima fingere causas

Ordiriq; dolos: fraudiq; accommodat ora
Ora omnes facili casus imitantia motu.

¶ Fœmineū seruile genus. Multa in muliebrē sexū supcilioſe dicū ur: quæ oīa in malas dici possunt: sed rarissime sunt bonæ sedm
Facul Lucilīū q dicit: Heu facul est hoī inuētu bona fœīa nusq;. ubi facul p facile antique dixit. Et Susaron megarēsis antiquę comedię prin ceps. Audite populus: Susaron hæc dicit filius Philini megarensis tripodiscius. Malū sunt mulieres: sed tñ o populares nō adest inue nire domū sine malo. Multa tñ etiā in sanctis literis in bonā; cō
Modo mendationē dicunt. Sed mulierē fortē quis inueniet? Modo. i. mo deratōe de qua Hora. i. ser. Est modus in rebus: sunt certi deniq; fi nes. Quos ultra citraq; nequit cōsistere rectū. Extremis gaudet: q ambo mala sunt: qa uni uirtuti duo uitia opponunt: alter; p abū
Odit dantiā: alter; p defectū peccās. Aut canis. i. canicula aut syrius. O dit p̄teritæ est uocis: & ita pducit: Nec repies apd' idoneos odio:
Hernica nisi semel apud Ciceronē odias. Nimis hernica. i. aspa: ut hernici mōtes in Italia asprimi. Grauitate remissa fit leuis: qa dū uitāt stul ti uitia in cōtraria currūt. Ducit em̄ in uitiū uitī fuga: si caret arte:
Lepor meretriceus. i. suauiloquiū & blāditiæ meretricibꝫ dignæ.
Sibi cōtraria. i. inconstās. Vñ addit. Mobilis incōstans. Aenei. iiī, Variū & mutabile sp fœīa. Impiosa. i. affectatrix imperiī. Indigna bunda: fast: diēs frequēter. Cruēta: cruoris & sanguinis appetens, & maxime (ut Iuue. docet) uindictę. Improba. i. improbāda. Aua ra: quia rapax: sed tñ inutiliter expendit. Iuue. Prodiga nō sentit pe reuntē fœīa cēsum. Ac uelut exhausta rediuiuus pullulet arca Nū mus & e pleno sp tollat aceruo. Nōunq; reputāt quāti sua gaudia cōstent. Rapax ergo ut expēdat. Querula: qa ut dicit Iuue. Aut odit
Maga pueros: aut picta pellice plorat. Maga. i. fortilega magicæ arti intē dens: ut Iuue. docet. Hic magicos affert cantus: hic thessala uendit
Lena Philtra: quibꝫ ualeant mentē uexare mariti. Lena etiā filiar; uendi trix. Iuue. Scilicet expectas ut tradit mater honestos Aut alios mo res q; qs hēt utile porro. Filiolā turpi uetulæ pducere turpē. Sup stitiosa: qd' idē Iuue. in sexta docet: ut cætera fere q hic habent. Ga
Ganeæ neæ sic & alī christiani poetę: sed ganeo primā pducit. Satyricus.
Salax Occultas ganeo pultes. Palatū docta. i. delicata. Salax. i. luxuriosa
Nil Tragica uoce. i. q̄li utunt tragici dū infortunia regū lamētant. Liti
Lud t giosa qa nulla fere causa est in q nō fœmīa litē mouerit. Nil. i. nihil
Adulatur pēdit fœdera. Ludit. i. illudit. Adulat: defert. i. clā defamat & crimē occultū pandit. Sale amaro. i. falsa & callida reprehensiōe. Semiat. i.

dispergit: in uulgus nugas. i. res friuolas. Ex humili tumulo ꝓducit olympū. i. nil sibi nō promittit posse efficere. Ora oēs (ordo) accomodat iniquā ora imitantia facili motu: omnes casus. i. euenta oīa: hoc est scit se accōmodare rebus: & ridere cum ridentibus & flere cum flentibus: immo interdū utrumq; simul.

Non potes insidias euadere: non potes astum
Vincere: tantæ artes / solertia tanta nocendi
Et quanq; uideas oculis præsentibus / audet
Excusare nefas: potis est eludere sensus
Sedulitate animi: nihil est quod credere possis
Et nihil est quod nonsi uult / te credere cogat
His facient exempla fidem: quæ crimina non sunt
Fœminea tentata manu: dedit hostibus arcem
Decepta ornatu brachi Tarpeia sinistri
Seuit in natos manibus Medea cruentis
Tindaris ægeas onerauit nauibus undas
Scylla hostem sequitur patri furata capillum
Fratrem Biblis amat, subicit se Myrrha parenti
Concubitus nati longæua Semiramis ardet
Causa necis uiri coniunx fuit Amphiarao
Occidere uiros nocturnis Belides armis
Orphea membratim Cicones secuere poetam
Cognita luxuriæ petulantia Pasiphaeæ
Phedra pudicitiam contra crudeliter ausa est
Decepit iudea uirum Rebecca: suamq;
Progeniem uelans hircino guttura tergo
Porrigit Alcidæ coniunx fatale uenenum

Decipit Hippodame patrem: Lauiuia troes
Implicat ancipiti bello: Bryſeis Achillem
Depulit e caſtris: demens Chryſeide factus
Fulminat Atrides: & ſentit Apollinis iras.
Etna genus noſtrum fœlicibus expulit aruis.

Aſtum Tarpeia

¶ Nō potes. Eandē rem pſequit. Aſtū. i. aſtutiā. Nihil eſt quod credere poſſis: qa & quanq; uideas oculis &c. Iuuena. Nihil eſt audacius illis. Deprenſis irā atq; animos a crimine ſumūt. Quę crimina non ſunt fœminea tentata manu: .q.d. Nulla nō ſunt. Tarpeia uirgo ut armillas quas in brachijs gallorū uidit haberet: tradit illis arcem capitolinā: vñ armis brachiorū obruta interijt. Dicit aūt hic brachi ꝓ brachij: qa aliter uerſus nō ſtaret. Sęuit in natos. Vir. Sæuus amor docuit natorū ſanguine matrē Cōmaculare manus. Nā

Medea Tindaris Scylla Biblis

Medea ab Iaſone ſpreta oēs cōmunes liberos præter theſſalū trucidauit. tindaris. i. helena tindari ut putabat filia: a Paride rapta aut ipſum ſecuta mille charinis a græcis repetita eſt. Scylla Niſi Magarenſium regis filia: abſciſo purpureo capillo quē pater ſacratū habuit ad Minoa hoſtē pertulit. Biblis (ut Oui. meta. ix. docet) exarſit amore Cauni fratris: a quo ſpreta in fontē ſui noīs conuerſa eſt.

Myrrha

Subicit ſe myrrha parenti. ſ. cinare: de quo li. x. Meta. quæ etiā in myrrbā arborē illic conuerſa dr. Eſt aūt in uerbo ſubicit ſyncopa. nā ſi (ut debet) ſubjcit ſcriberet eſſet poſitio breuis. fecerunt tamen

Semiramis

id alij quoq; Semiramis regina Babiloniæ & regni Aſſiriorū moderatrix: exarſit amore Nini filij quē ſe diu ſimulauerat. Iuſtin. docet li. i. Cauſa necis uati cōiunx fuit. ſ. Eriphile. de qua in thebaide Statij multa leguntur.

Belides

Belides Beli neptes: filiæ Danai fratris ægypti regis. quæ quinquaginta nupſerūt totidē patruelibus. i. patruj ægypti filijs coactæ ab eo ſed a patre qui ab oraculo habuit ſibi cauendū a tali genero perſuaſę: prima nocte oēs maritos ſuos interfecerūt prēter Hypermeſtrā: quæ Lino pepercit: a quo Danaus obtrūcatus eſt.

Cicones

Cicones mulieres thracię: ut autor eſt Vir. in fi. geor.

Paſiphae

Paſiphae uxor Minois regis cretenſiū amore tauri incenſa ſe in ligneā uaccā a Dedalo efficta induci fecit: & ſe cū tauro concūbens & poſtea cū minoe minotaurū genuit. Ordo eſt. Petulātia luxuriæ paſiphaeæ. i. ipſius paſiphaes eſt ſcz cognita.

Phedra

Phedra minois filia hippolitum priuignū cui deſponſata ſed non tradita a Theſeo fuerat: interpellauit de ſtupro: at cum ille renueret ne patri

iniurius sit: detulit apud patrē quasi ille interpellasset. Vñ credulus pater a Neptuno siue a patre Aegeo impetratis phocis marinis: belluis equi Hippoliti in furorē uersi ipsum dissoluerūt. vñ & Hippolitus ab hippos quod est equus & equa: & lyo. i. dissoluo dictus presagio quodā uidetur. Nam ab Hippolite matre id nomē prius habere potuit. Decepit iudea Rebecca uirū. s. Isaac: cuius oculi caligauerunt. suāq; progeniē. i. filiū chariorē Iacob: uelans hircino tergo. i. pellibus hircorū aut caprorū ut pilosus perciperetur: ut erat Esau. Coniunx. s. Deianyra: fatale uenenū. i. tunicā sanguine uenenato Nessi intinctā dedit Alcide. i. Herculi Alcei nepoti putatiuo. Nā amphitrionides dicit cū iouis sit filius. Hippodame œnomaihelidis & pisæ regis filia patrē decepit: quia Pelopi in perniciē patris nupsit. Erat em̄ in fatis tūc patrē decessurū quādo illa nuberet: nupsit aūt superata in curruli certamine: dolo tñ Myrtili aurigæ. Dicit etiā Hippodamia q̄si equorū domitrix. Lauinia filia Latini Turno despōsata: a matre amata: & ęneę p oracula & patris assensum troianis multis exitiū causa fuit. Briseis quę Achilli sorte obuenerat: quū abducta Chyseide q̄ Agamennoni obuenerat: hāc Agamēnon ui abstulisset: effecit ut Achilles iratus armis abstineret: multos Gręcorū interemi sineret: donec patrocli amici necē ulcisci uellet Atrides. i. filius atrei saltē putatiuus. Agamēnon fulminat. i. ira & amore ęstuat. Factus demēs chriseide. i. p amorē chriseidos: filię Chrisei sacerdotis Apollinis: qui cū infulatus in exercitū græcorū filiā repetitū uenisset: nec obtinuisset: sęui pestilētia ab Apolline impetrata: tandē eā abduxit. Sentit ergo iras Apollinis. i. pestē qua totus exercitus mulctabat. Fœlicibus aruis: paradiso.

Hippos
Lyo
Rebecca
Deianyra
Alcide
hippodame
Hippodamia
Lauinia
Briseis
Atrides
Fulminat
Chryseis

Credite pastores per rustica numina iuro
Pascua si gregibus uestris innoxia uultis
Si uobis ouium cura est: si deniq; uobis
Grata quies / pax / uita: leues prohibete puellas
Pellanturq; procul uestris ab ouilibus omnes
Thestylis & Phyllis / Galathæa / Neæra / Licoris:
Dicite quæ tristem mulier descendit ad orcum
Et rediit: potuit si non malesana fuisset
Euridice reuehi per quas descenderat umbras.

Rapta sequi renuit fessam Proserpina matrem
At pius Aeneas rediit, remeauit & Orpheus
Maximus Alcides /& Theseus /& duo fratres
Vnus equis: alter pugnis bonus atq; palestra
Et noster deus (unde salus & uita) resurgit
Hæc sunt pastores, hæc sunt mysteria uobis
Aduertenda: animi fugiunt obscœna uiriles
Fœmineas loca delectant infamia mentes
Vt semel in scopulos uento contortus & unda
Nauta scit incautis monstrare pericula nautis
Sic senior longo factus prudentior usu
Præteritos meminit casus: aperitq; futuri
Temporis euentus: uitæq; pericula monstrat
Si fugiunt aquilam fulicæ / si retia cerui
Si agna lupum / si damma canem / muliebria cur non
Blandimenta fugis: tantum tibi noxia pastor?

¶ Credite pastores. Cõuertit sermonẽ ad pastores: quoꝝ docendi gratia hæc de fœminis dixit. Per rustica numina. Id antique nisi ad deũ & sanctos quibꝫ arua custodiæ sunt referamus. Thestylis &c̃ Harꝫ eĩm meminit Virg. in buco. dicens. Thestylis & rapido fessis messoribus æstu. Allia serpillũq; herbas cõtundit olentes. Et iterꝫ: Iã pridẽ a me illos abducere thestylis. Itẽ. Phyllida mitte mihi me us est natalis iola: & Phyllida amo ante alias: nam me discedere fle uit. Itẽ. Malo me Galathea petit lasciua puella. Et. Huc ades o Gala thea &c̃. Ille Neærã Dũ fouet. Itẽ. Tua cura lichoris Perq; niues alum perq; horrida saxa secuta est: Dicite. Ingeniosa excogitatio. Raptæ leguntur mulieres ab inferis: & uere raptæ. sed nõ rediisse. Euridice Orphei coniunx cum eam Aristeus pastor insequeretur a serpente qui in herbis delituit extincta: ab Orpheo cytharæ bene ficio redempta ab inferis fuit: ea lege ut eã nõ respiceret: quod tñ fe cit: vñ reuerti coacta est. quod. iiij. geor. ad finẽ graphice describit:

Thestylis

Euridice

& a Boetio nō ſegniter. Proſerpina cereris filia a Plutone ſurrepta & a Cere re matre inuenta: redēpta fuiſſet ſi nihil apud inferos guſtaſſet: ſed granū pomi guſtauit ut nō rediret. Vnde Virgi. geor. i. Nec repetita ſequi curet Proſerpina matrē. At pius Aeneas redīt: poſtq̄ illuc duce Sybilla patris uidendi gratia, deſcendiſſet. ut. vi. ænei. late dr. Remeauit & Orpheus relicta tñ coniuge. Maximus Alcides. i. Hercules ut perithoum redimeret. Virgili. Quid theſea magnū: quid memorē Alciden? Et duo fratres: unus. ſ. Caſtor: tñ Vir. ponēs nomē p̄ noīe dixit. Domitus pollucis habenis. Alter pugnis. ſ. pollux. Fratres gemini in cœlū trāſlati. ubi geminos cō ſtituūt ſignū tam latū: ut dū alter occidat: alter oriri incipiat. Vñ fabulę locus eſt: ut alter mortalis quippe a Tindaro genitus: alter immortalis ut ab Ioue ſatus dicat: ſed mutua charitate ita deuicti: ut immortalitatē cōmunicarent & altero moriēte alter reuiuiſcat. Vnde. vi. ænei. Si fratrē pollux alterna morte redemit: Itq̄ reditq̄ uiā totiēs. Melius aūt legit alter q̄ alius: qa alter de duobus. alius de pluribus or. Et noſter deus: dñs noſter Ieſus Chriſtus qui deſcēdit ad inferna: & tertia die reſurrexit a mortuis. Aduertēda, cōſideranda. Animi uiriles fugiūt obſcœna: naturaliter quidē. Vſq̄adeo ut qui nō fugiūt effœminati dicant aut muliebres. Vñ eſt illud Ennij apud Ciceronē in primo de officijs. Vos etem iuuenes aīos geritis muliebres. Illaq̄ uirgo uiri. Fœmineas loca delectāt infamia mentes: id quidē de turpibus uer eſt. Vt ſenior. Vult ſibi in ea re experto fidem adhibere: ſicut nautis ueteranis de periculis marinis creditur. Fulicæ aues ſunt marinæ. Docet aūt beluas prudenti ores in fugiendis nocuis ac inſidioſis q̄ nos ſimus.

Proſerpina

Gemini Caſtor & Pollux

Alter
Alius

Fulicæ

Eſt in eis pietas crocodili: aſtutia hyenæ
Cum flet & appellat te blandius: inſidiatur
Fœmineos paſtor fugito (ſunt retia) vultus
Non animis: non uirtuti: non uiribus ullis
Fidito: non clypeo cuius munimine Perſeus
Vidit ſaxificæ colubros impune Meduſæ
Monſtra peremerunt multi: domuere gigantes
Euertere urbes: legem impoſuere marinis
Fluctibus: impetui fluuiorum. & montibus aſpris

Sacra corona fuit multos certamina: sed qui
Cuncta subegerunt/sunt a muliere subacti
Rex qui pastor erat: funda spolioq; leonis
Inclytus & natus: qui templa sionia fecit
Primus: & excellens inuicto robore Sanson
Fœmineum subiere iugum: minus officit ignis
Saxa minus/romphea minus/minus hasta/minus mors
Nec formæ contenta suæ: splendore decorem
Auget mille modis mulier: frontem ligat auro
Purpurat arte genas: & collocat arte capillos
Arte regit gressus: & lumina temperat arte
Currit ut in latebras ludens perducat amantem
Vult dare: sed cupiens simplex & honesta uideri
Denegat & pugnat: sed uult super omnia uinci
Fœmina deciato (res mira) simillima uento est
Qui trahit expellens mendaci nubila flatu.

Crocodilus

¶Est in eis pietas crocodili. Crocodilus aīal est terrestre & aquatile: crescit ex minimo ad decem & septē & amplius cubitos: quibus dam ægyptioꝝ crocodili sacrosancti sunt: quibusdā non sunt: sed ueluti hostes exagitant. Vñ Iuue. Crocodilū adorat pars hæc. Est aūt hæc belua quæ oua parit instar anserinoꝝ: cōtra fugaces terribilis. cōtra insequētes aūt fugax: hebetes oculos habet in aqua: extra aquā acerrimi uisus est. Conspecto homine emittit lachrymas mox appropinquantē deuorat: vnde factū est prouerbiū: Lachrymæ crocodili: de his qui sub specie pietatis homines fallunt. Graphice ergo dicit. Est in eis pietas crocodili: Hyena aut anīal est in Aphrica pcipue nascens. Vtrāq; ei naturā esse nōnulli existimant & alternis annis marē: alternis fœminā fieri. Hoc Aristote. negat. Collū ei & iuba continuitate spinæ porrigit: flectiq; nisi circūactu totius corporis nō potest. Humanū sermonē inter pastoꝝ stabula assimulare dicit: nomēq; alicuius discere quē foras euocatū dilace-

Hyena

ret: uomitiqnē etiā hoīs imitari ad ſollicitandos canes quos inua
dit. Solet p̄terea id aīal ſepulchra eruere ut corpora inquirat. hæc
Sipōtinus. Ob quę recte dr̄ aſtutia hyenę. Fidito. i. cōfidito. Nō cli
peo. ſ. cryſtallino ipſius palladis: cuius munimine ꝓtectus Perſeus Fidito
Meduſam interemit e cuius ſanguine natus fingit pegaſus equus
alatus. Erat aūt Meduſa una triū gorgonū q̄ unū habuiſſe oculū
quo uiciſſim uterent dicūt: hoc eſt unionē ſeu margaritā: erat aūt Meduſa
pulcherrima. Vñ ſe inſpiciētes in ſtuporē traxit. & ita in ſaxa uer
tere dicta eſt. Hanc em̄ uiſam Neptunns ardēs amore in tēplū uſq;
palladis inſecutus illic oppreſſit. vñ irata dea ipſius capillos q̄bus
neptuno placuerat in angues mutauit: deditq; ut oēs eā inſpiciētes
in lapides uterent. Perſeus aūt dr̄. Danaes Achriſij regis argiuo Perſeus
rū filię ab Ioue opp̄ſſę filius. Mōſtra premerūt multi: ut Hercules
Theſeus & Perſeus. Domuere gigātes: ut dij in bello gigāteo: &
Hercules Anteū in Lybia: & Gerionē in Hiſpania: Cacū in Italia:
& alios alibi. Euertere urbes: ut Scipio Carthaginē in Aphrica: &
Numantiā in hiſpania: Græci Troiā: & alij alias. Legē impoſuere
marinis fluctibꝰ: ut Cęſar & Auguſtus lucrino lacui: Xerxes q̄ pō Xerxes
tē ſup mare extruxit & cū dirutū uideret flagellis cedi iuſſit. Et mō
tibꝰ aſpris: ut idē Xerxes q̄ Anthon montē eq̄uit ſolo: & ꝓ parte
nauigabilē fecit. Iuue. Velificatus anthos. dr̄ aūt aſpris p̄ ſyncopā Anthon
ꝓ aſperis. Sed q̄ cūcta ſubegerūt. Iu. in. vi. Nunc patimur lōge pa
cis mala: ſęuior armis Luxuria incubuit & uictū ulciſcit orbē. Rex
q̄ paſtor erat. Dauid. funda q̄ Goliā ſtranit: ſpolioq; leonis: quē ſe
adhuc paſtorē interemiſſe dicit. Inclytus & natus. i. filius ei⁹ Salo
mon q̄ tēpla ſionia. i. hieroſolymitana. Nā ſion principalis ꝑs hie Sion
roſolymę eſt. De his in libris regū: & de Sanſone in li. Iudicū dr̄.
Romphea: q̄ angelus a paradiſo terruit. Plebei ac triuiales ſūt uer Romphea
ſiculi. Adā Sanſonē Loth Dauidē Salomonē Fœia decepit: quis
modo tutus erit? Frontē ligat auro: qd̄ crinale uocāt: aut reticulo
aureo ſeu aurato. Purpurat. i. purpureas facit: hoc eſt rubicūdas:
arte. ſ. fucatoria. Lumina. i. oculos. Currit ut in latebras ludēs per Purpurat
ducat amantē. vñ poeta: Malo me galathęa petit laſciua puella: Et
fugit ad ſalices: & ſe cupit ante uideri. Aut ad eā reſpicit. De q̄ Pro
uer. vij. mixꝫ in modū graphice loquit Salomon: Omitto uerba
quia in manibus ſunt. Vult dare. ſ. ſtuprū & copiā ſui. Sed uult ſu
per omnia uinci: ut uim ſibi illatā dicat. Cæciato uēto. Cęcias em̄ Cæcias.
trahit ad ſe nubes quas alij uenti propellunt.

Quiſquis es (expertus moneo) tentare recuſa

Dum licet: hic fragilis quot habet fastidia sexus
Immundum natura animal: sed quæritur arte
Mundicies: id luce opus est: ea somnia nocte.
Deglabrat: lauat & pingit: striat: ungit & ornat:
Tota dolus: tota ars: tota histrio: tota uenenum
Consilio speculi gerit omnia: labra mouere
Discit: & inspecto uultum componere uitro
Discit blandiri: discit ridere: iocari
Incedens humeros discit uibrare / nateſq;
Quid sibi uult nudum pectus: quid aperta superne
Rimula: quæ bifidam deducit in ubera uallem:
Nempe nihil / nisi quo uirus penetrabile sensum
Plus premat & stigiæ rapiant præcordia flammæ
Hi iuuenum scopuli / syrtes / scyllæ atq; charybdes
Hæ immundæ Phinei uolucres: quæ uentre soluto
Proluuie fœda thalamos / cœnacula / mensas
Compita / templa / uias / agros / mare / flumina / montes
Incestare solent: hæ sunt Phorcynides ore
Monstrifico: extremis libyæ quæ in finibus olim
Aspectu mutare homines in saxa solebant.

¶ Quisquis es (expertus moneo) parēthesis est: tentare. i. attentare & periculū facere recusa. Dū licet: vñ Dum licet indigno subtrahe colla iugo. Et iterꝝ. Principijs obsta: sero medicina paratꝫ. Dū mala p lōgas cōualuere moras. Fastidia. i. supbos cōtemptus. Immūdum natura aīal: si animo uituperādi hoc diceret ineptiret: nā si natura immūdæ: & cura ac arte mūdæ sunt: in hoc ueniūt laudandæ ꝙ arte naturā corrigūt: uerꝝ aīo dehortādi ab earꝝ illecebris & fucata uenustate id dicit. Id luce opus est. i. nihil aliud faciūt noctes & dies; siue noctu & interdiu. Deglabrat: leuē & glabrā facit cutē ru

Tentare

Fastidia

gis & pilis amotis. Striat:in tricas colligit capillos. Tota.ſ.es:aut exiſtens dolus:tota hiſtrio:ludia & ſcurrulis: tota uenenū: ꝙ urit ꝙ uidendo fœīa:& tactu inficit. Vñ quidā. Eſt tactu uiſcus mulier uiſu baſiliſcus. Humeros diſcit uibrare:id nimiū petulātes faciunt quæ humeros agitāt ſicut in amplexu:nā honeſtas matres ſtudēt eſſe dimiſſis humeris, & nates.i.clunes. Satyricus. Tremulo deſcē dunt clune puellę. Rimula.i.fiſſura ueſtiū in ſinu inter māmillas:q̄ deducit in biſidā.i.in binas partes diuiſam. Virus.i.uenenū quo uiſa inficit. Flāmę ſtygię.i.infernales:potius dixiſſem phlegetōteę Præcordia ſunt tenues mēbranę circa cor:q̄ dicunt affectionū ſiue paſſionū ſedes. Hi iuuenū ſyrtes.i.breuia uada arenoſa in q̄ qui in ciderit difficulter euadit. Allegorice ergo ſumma pericula intelligit:ſicut ſunt ſcylla & charybdis in mari ſiculo. Immundæ phinei uolucres.i.harpię de quibꝫ ęnei.iñ. Excipiūt ſtrophades graio ſtāt noīe dictæ:Inſulę ionio in magno:q̄s dira celeno. Harpiæq̄ colūt aliæ phineia:poſtq̄ Clauſa domus:mēſaſq̄ metu liquere priores: Triſtius haud illis monſtrū:nec ſæuior ulla Peſtis:& ira deū ſtygiī ſeſe extulit undis. Virgineos uolucrꝫ uultus fœdiſſima uētris. Proluuies uncæq̄ manus. & pallida ſemꝑ Ora fame. Phineus aūt rex Archadiæ liberis nouercā ſubduxit:eoſq̄ ut illi cōpleat excœcauit. Ob quā rem irati dñi ei oculos ſuſtulerūt:& immiſerunt harpyas q̄ illi cibū abriperēt:qđ & diu fecerūt:ſed ꝙ argonautas hoſpicio ſuſceperat miſerūt ad eū Zetū & caloim Boreę regis ac uēti thraciæ ac orithyiæ ab eo raptæ filios:iuuenes elatos:qui eas ad ſtrophadas uſq̄ pepulerūt. Cœnacula altiora domus:aut ꝑ locis in quibꝫ cœnat. Inceſtare.i.polluere & nō caſtū reddere. Æneī. vi. Et totā incœſtat funere claſſem. Hæ ſunt phorcinides.i.gorgones. Oui. Finibus extremis libyes ubi feruida tellus Accipit oceanū de miſſo ſole calentē Squallebant late phorcinidos arua Meduſæ.

Harpiæ

Phineus

Cœnaculū

Inceſtare

Carmina docti loqui curſim recitauimus Vmbri

Per Vmbrū intellige Gregoriū Tiſernum: ut ipſemet autordixit Thomæ wolphio iuniori mātuę

Que ſi uiſa tibi nimium prolixa /memento
Ipſius id rei uitium non carminis eſſe
Non longum eſt carmen:mulierum amentia longa eſt
O memorande ſenex quo ſe uetus umbria tantum Ian.
Iactat:& ipſe tuæ tyberis conterminus urbi
Martia non abre tantum te Roma uocabat:

Ipsa tuas artes: & non triuialia notat
Carmina: te uita functum fleuere latine
Naiades & graiæ: tua molliter ossa quiescant
Semper: & in summo mens aurea uiuat olympo.

¶ Carmina doctiloqui. Hunc (ut dixi) licet aut Antoniū Campanū intelligere: aut Hetruscū petrarchā: aut aliū quēuis ea tēpestate doctū. Ipsius id rei: cōtra artē ꝓducit syllabā: nā quintæ declinationis nō ꝓducūt e ante i nisi præcedat i, & ita rei spei fidei plebei penultimā corripiūt. Possumus uersum emēdare sic. Ipsius esse rei uiuū nō carminis illud. Nō longū est carmē. vñ Martia. Nō sunt lōga quibus nihil est quod demere possis, Martia Roma, aut bellicosa olim: aut Martē autorē habens. vñ Liuius in prefatōe: Sicut populo licere oportet cōsecrare origines suas & ad deos referre auctores: ea belli gloria est populo romano ut cū suū cōditorisq; sui parentē Martē potissimū ferat: tā hoc gentes humanę patiunt æquo animo cū imperiū patiunt. Et nō triuialia: nō uulgaria. Vir. Nō tu in triuiis indocte solebas Stridēti miserę stipula disperdere carmē. Te uita functū. i. defunctū. Latinæ naiades, i. fluminū ac fontiū ita licoręnymphæ: propter sermonē latinū. & graiæ. i. græcię propt græcū. Tua molliter ossa quiescant. Vñ prius ubi de sepulchro leui locuti sumus disseruimus. Hoc ad ueterę pertinet superstitionē. nā uerius Maro dicit. Facilis iactura sepulchri. Et Seneca. Quid refert humi an sublimi putrescam: Mens aurea. i. pulcherrima uiuat olympo. i. cœlo: hoc katholico uiro dignū est. Olympus aūt Macedoniæ mōs altissimus ꝓ cœlo a græcis potissimū poni solet.

Naiades Graiæ

Olympus

Aegloga. V. quæ dicitur Candidus: de consuetudine diuitum erga poetas. Colloquuto res Syluanus & Candidus.

O Candide nobiscū pecudes aliquādo solebas
Pascere: & his gelidis calamos iflare sub umbris
Et miscere sales simul & certare palestra.
Nunc autem quasi pastores & rura perosus
Pascua sopito fugis: & trahis ocia cantu.
Vos quibus est res ampla domi: qbus ubera uaccæ Can.

Plena ferunt:quibus alba greges mulctaria complent
Cymbia lacte niuent:& pinguia brandia fumant
Carmina laudatis,si quid concinnius exit
Plaudítis:ac læti placidas extenditis aures
Pro numeris uanas laudes/& inania uerba
Reddítis:interea paſtor ſitit/eſurit/alget/
Nonne poteſt curare greges/& dicere uerſus Syl.
Cum uacat:& poſitis uitam traducere curis
Omnẽ operã gregibus paſtorẽ impddere oportet Can.
Ire/redire/lupos arcere/mapalia ſepe
Cingere:mercari paleas & pabula:uictum
Quærere:nil ſupereſt oci. laudabile carmen
Omnem operam totumq; caput Sykiane requirit
Grande utrunq; opus eſt:& noſtris uiribus impar
Cum cecini/ſitio:ſitienti pocula nemo
Porrigit:irrident alij:tibi penula dicunt
Candide trita:genu nudum:riget hiſpida barba
Iam ſyluę implumes & hyems in montibus albet
Iraſcor/doleo/indignor/fert omnia uictus
Lanicium/fœtuſq; mares:non uendimus agnas
Sed quia lac paſcunt:præmitur nihil.ubera ſiccant.

¶Candide nobiſcũ &c̃. Argumentũ huius æglogæ eſt deteſtatio tenacitatis diuitum in poetas: quorũ ingratitudine & auaritia aurea uena in poetis extinguitur. Per candidum aũt mihi ueriſimile ſit poetã poſſe intelligi:per ſyluanũ quẽuis diuitẽ auarũ. Inducit tñ utrũq; pãſtorẽ. vñ dicit:Sub his umbris.q.d.ſub quibꝰ ſumus:nec quicq; aptus ſyluano q̃ eſſe in ſyluis. Eſt aũt fere eadẽ ſarrago quę in Iuue.ſaty.vij. Et miſcere ſales.i.lepores ſermonis. Sopito.i.op-

Mulctralia
Cymbia
Concinnius

Mapalia

Penula

Victus
Lanitium

presso & neglecto cātu: quæ res doluit syluano. Nam diuites auari licet nihil conferāt in poetas bonos: admirant tñ eos: & oblectā tur eoꝝ carminibus. vñ Iuue. in dicta saty. Spes nulla ulterior: di dicit nā diues auarus Tantū admirari. tantū laudare disertos. Vt pueri Iunonis auē. i. pauonē admirant & laudāt: quia laudato ni hil porrigūt sed si possunt plumas auferūt. Plena ferūt. Maro si gni ficantius distenta dixit. alba greges mulctralia: hoc est uasa in quæ mulgetur lacte albicātia. Cymbia. i. uasa incurua in morē cymba rū facta. Carmina laudatis: sicut iam Iuue. dixit. Si quid concinni us. i. modulatius: & ut Persius. Si quid tibi aptius exit. Plauditis. i. applauditis uanas laudes: quia nihil cōmodi afferētes. Nā ꝓbitas laudatur & alget Alget: quia nudus & ita algore conficit. Iuuen. Tędia nūc subeūt animos: tunc secꝫ suāꝫ Terpsicorē odit facūda & nuda senectus. Et post. Necꝫ em̄ cantare sub antro piero: thyr sumue potest cōtingere sana Paupertas: atꝫ æris inops. quo nocte dicꝫ corpus aget. Satur est cū dicit Hora. Ohe &c̄. Omnē operā gregibus. Iuue: pectora nostra duas nō admittētia curas: Magnæ mētis opus nec de lodice parāda Sollicite currus & equos faciesꝫ deoꝝ Aspicere &c̄. Mapalia. i. casas & tuguria, Sepe sepemēto ab latiu⁹ est a ntō sepes. Nil supereſt oci: ꝓ ocij. Enūerat aūt negocia pastoralia: uolēs a consili etiā alia intelligi. Tibi penula. i. uestis ex terior attrita. Syluæ implumes. i. folijs spoliatæ. Fert oīa uictus. i. aufert: sicut Maro. Oīa fert ętas animū quocꝫ. Victus aūt. i. necessi tas edendi ut uiuas. Aut uictus. i. cibus quo uiuas. fert. i. absumit. Lanitiū. i. lanā & fœtus mares. i. arietes & hedos ac coreatos reli quos. Nō uendimus agnas: quia ad futurā ꝓpagationē recipiunt eas. Lac pascunt. i. fugūt & absumūt quo pascunt. Præmitur nihil .i. nō fit caseus mollis. Maro. Et pressi copia lactis. Vbera siccāt: ex Marone est: ut alia multa.

Pœnitet ingenij si quid mihi / pœnitet artis
Pœnitet & uitæ: postꝫ mihi nulla secundant
Ex tot syderibus quot sunt in nocte serena
Hactenus (ut posti) gratis cantauimus: ætas
Indiga paucorum merces fuit: altera longe
Conditio senij: quod nunc subit: omnium egenos
Reddit: & extinctis lucri spem uiribus aufert
Mox erit utendum partis: modo quærere tempus

En formica breuis: sed prouida bestia condit
In brumam noua farra cauis æstate latebris
Neue renascantur: fruges secat ore sepultas
Scire genethliacos fatalia sydera dicunt Syl:
Hi sub Mercurio uates: & sub Ioue reges
Magnatesq; locant: istis dat Iuppiter aurum
Atq; magistratus: dat Maiæ filius illis
Ingenium /linguam /cytharas /& carminis artem
Hæc tua sors: quid quæris opes? deus omnia in omnes
Diuidit: ut melius nobis uidet esse futurum
Sorte tua contentus abi: sine cętera nobis
Sunt tibi diuitiæ /mihi carmina /quid petis ergo? Can:
Carmen? & inuadis partes Syluane alienas?
Non tibi surripio carmen: nec Apollinis arma Syl:
Sed dare dulcisonis aures concentibus opto
Si gaudere meis igitur concentibus optas Can.
Nos gaudere tuis opibus Syluane decorum est
Ille meis opibus gaudet qui diligit: odit Syl.
Inuidus: atq; animo bona fert aliena molesto
Sic quoq; tu nostris absens gaudere camœnis Can.
Sat potes: hæc artis sat sint tibi gaudia nostræ
Carmina sunt auris conuiuia: caseus oris
Si cupis auditu fac nos gaudere palato
Hoc amor /hoc pietas /hoc uult deus /omnia non dat
Omnibus: ut nemo sibi sit satis: indigeatq;

Alter ope alterius: quæ res coniungit in unum
Omne genus: Gallos / Mauros / Italos / & Iberos:

¶ Pœnitet ingenij. Prosequit Candidus q̃relas suas. Pœnitet ingenij. i. habere ingeniũ ad carmẽ aptũ. Si qd mihi. s. est ingenij. Multa secundãt. i. ꝓspera sunt: ut uẽtus & fluctus secundus. i. sequẽs & a tergo ueniẽs uauigãtibus. Quot sunt. i. apparẽt. Nõ em̃ ꝓ̃a sunt gratis. i. sine mercede: sed ætas. s. iuuenilis.

Indiga

Indiga. i. indigẽs pauco rũ: nõ em̃ subiecta est morbis: nec tãto eget munimẽto cõtra frigora. Quod. s. seniũ: nũc subit. i. subrepit nõ aĩaduertentibus nobis. Omniũ egenos reddit. uidimus Iuuenalẽ. Extinctis uiribus aufert spem lucrãdi. Mox erit utendũ partis. i. acqsitis in iuuẽta. Nũc q̃re re ꝓ querẽdi. i. acquirẽdi tẽpus: subaudi est. En formica. Salomon Prouer. vi. Vade ad formicã o piger: & cõsidera uias eius: & disce sapientiã. Quę cũ nõ habeat ducẽ nec p̃ceptorẽ nec principẽ: parat in ęstate cibũ sibi: & cõgregat in messe q̃d comedat. Et. xxx. Formicæ populus infirmus qui p̃parat in messe cibũ suũ. Hora. ser. i. Sicut paruula (nã exẽplo est) magni formica laboris. Ore trahit q̃d cunq; põt: atq; addit aceruo Quẽ struit: haud ignara ac nõ incauta futuri. In brumã. i. ad breuissimũ diẽ ut est in solstitio hyberno. Ordo est. Cõdit. i. abscõdit ęstate in cauis latebris farra noua. Neue ꝓ neq; & ne renascant. i. germinent: secat ore. i. germẽ auferẽdo dirũpit. fruges sepultas. i. absconditas in terris. Genethliacos. i. de genesi & natiuitate iudicantes: qui inspecto natiuitatis horoscopo futuram uitã prædicũt. Hi. s. genethliaci & mathematici locãt sub mercurio. i. hora nascẽdi quę Mercurius denoĩatur. Vates. i. ꝓphetas & poetas & oẽs prudentes catos & ingeniosos. Et sub Ioue reges & magnates. vñ scd'm Homerꝝ in iliade Honor aũt a Ioue est Maiæ filius. i. Mercurius: dat illis. s. uatibus sub se natis ingeniũ & ita uult eos cõtentos esse debere sua sorte dicens. Sorte tua contentus abi: fine. i. derelinque cætera. i. diuitias & opes: nobis. s. qui ingenium & carmis artẽ nõ habemus. Quid petis ergo carmẽ? Subtilis obiectio. Nõ tibi surripio carmẽ. Callida quoq; respõsio: nec apollinis arma: cytharã cuius est inuẽtor: ac cætera instrumẽta musicalia: quia in medio residẽs cõplectitur oĩa phœbus. est em̃ princeps musicorꝝ: Hora. lyræ solers & cãtor apollo. Vñ scd'm Pliniũ carmen heroicum oraculis apollinis debemus. Et ideo illi Augustus ædem consecrauit ad quã carmina phœbo digna ferantur. de qua Persius. Ad sacra uata carmẽ affero nostrũ. Et Iuue. Et musarꝝ & apollinis æde relicta &c̃. Si gaudere: rursus acris obiectio & subti

Formica

Bruma
Condit
Neu
Genethliacos
Vates

lior purgatio: sed subtilissima rursum reiectio. Carmīa sunt auris cōuiuia: caseus oris. Pulchrū & prouerbiale id est. Quæ res cōiungit in unū. Id uere dicit: nā propter egestatē & mutua auxilia sunt inter uarias nationes commertia. Iberos .i. hispanos. Iberos

Sydera iungamus: facito mihi Iupiter adsit
Et tibi Mercurius noster dabit omnia faxo
Pilleolum / uirgam / cytharas / nodum Herculis / alas.
Vana superuacuis inculcas plurima uerbis Syl.
Vana inquis: quæ damna tuis inferre uidentur Can.
Diuitijs: si uis nostras audire camœnas
Erue sopitam de sollicitudine mentem
Vult hilares animos tranquillaq; pectora carmen
Torpeo: ut esuriem patiens & frigora miluus
Iam dudum squarrosa cutis: sit occupat ora
Nec pecus in stabulis: nec in agro farra: nec aurum
In loculis: & uis positis me uiuere curis
Non facit ad nostros talis medicina dolores
Fac alacrem: tege / pasce / graui succurre senectæ
Inuenies promptum uersu: & cantare paratum
Plena domus curas abigit: cellaria plena
Plena penus: pleniq; cadi: plenæq; legenæ
Horrea plena: greges læti: grauis ære crumæna
Tunc iuuat hybernos noctu uigilare decembres
Ante focum: & in cineri ludos inarare bacillo
Torrere & tepidis tostas operire fauillis
Castaneas: plenoq; sitim restringere uitro
Fabellasq; inter nentes ridere puellas

Tityrus(ut fama est)sub Mœcenata uetusto
Rura/boues/& agros/& martia bella canebat
Altius:& magno pulsabat sydera cantu.
Eloquium fortuna dabat:nos debile uulgus
Pannosos macie affectos:farragine pastos
Aoniæ fugiunt musę:contemnit Apollo.

¶Sydera iungamus.i.Iouẽ cũ Mercurio.i.cõmunica mihi dona Iouis:& cõicabo tecũ dona Mercurij. Faxo.i.faciã ut mercurius noster.i.poetarũ pr̃ & ingenij largitor. Det tibi pilleolũ.i.galeũ q mercurio assignat:qp sp̃ fere radijs solaribꝫ q̃si galero tect⁹ sit. Virgã.i.caduceũ:vñ Maro ænei.iij. Tũ uirgã capit,hac aĩas ille euocat orco Pallẽtas:alias subtristis tartara mittit.Dat somnos adimit qꝫ & luĩa morte resignat.Illa fret⁹ agit uẽtos.& turbida tranat Nubila.Id aũt ex ultio iliados sumptũ uidet:q locus sic uersus est. Tũ uirgã capit. hac oculos deus excitat ipse. Hac dulces suadet sõnos & luĩa claudit. Macro.li.i.saturnaliũ scribit caduceũ duobꝫ draconibꝫ ornatũ fuisse.mare & fœĩa in nodũ obligatis inuicẽ ꝓte media uoluminis sui. Vñ Martia.li.vij.Cyllenes cœlicꝫ decus facũde minister: Aurea cui torto uirga dracone uiret. Cytharas:qa tetra chordiũ inuenit.i.librã q̃ttuor chordarꝫ cũ Apollo.vij.chordarꝫ inueniſſet.vñ Hora.li.i.car.Curuæcꝫ lyræ parentẽ. Nodũ Herculis.i.inextricabilẽ qualẽ Hercules inuenit:q nec principiũ nec exitũ habere uidebaĩ:qui tñ dissoluerit diues erãt . Hũc in caduceo iã ex draconibꝫ cõsertũ diximus. Alij herculanũ nodũ dicũt nõ ab Hercule inuentũ:sed a Mercurio. Verꝫ ab Hercule dissolutũ.nõ q̃dẽ arte sed ui:q̃d & Alexandrũ magnũ feciſſe dicũt. Vtercꝫ tñ & mercurius merciũ & mercatorꝫ deus & hercules:diuitias qbus fauẽt conferre dicunt. vñ Hora. Diues amico hercule. Et Persius. O si sub rastro crepet argẽti mihi seria dextro hercule. Antiqtas em̃ (ut scribit Diodorus)fabulata est herculem dixisse postcꝫ ad deos trãslatus erat:q sibi decimã bonorꝫ dicarẽt uitã felicẽ uicturos. Quod Lucillus ditissimus & alij romanorꝫ plurimi fecerũt uscꝫ adeo ut ex decimis illi templũ egregiũ trans tyberim edificauerũt. Per nodũ ergo intelligã difficultatẽ acquirẽdarꝫ diuitiarꝫ:q̃s utercꝫ cõfert. Mercurius quidã uaframẽto & ingenio cato: Hercules ui:q aurea mala abstulit, Alas:quibus a dijs ornatus mittit:ut.iij.ænei. Hic primũ

Faxo
Pilleolum
Cythara
Nodus Herculis
Lucillus

paribus nitẽs cyllenius alis Cõstitit &c. Vult hilares aĩos. vñ Oui. Carmĩa ꝓueniũt aĩo deducta sereno. Squarrosa cutis. Squarrosi dicunt q̃ꝝ cutis exurgit ob assiduã illuuiẽ. Luci. Veroꝝ ac rapicũ squarrosa incõdita rostra. Promptũ uersu. i. ad uersum: uideri põt dũs antiquus. Plena domus. s. diuitiarꝝ: abigit curas: quod tñ multis cõtra euenit. Nã dicit Iuue. Crescit amor nũmi quãtũ ipsa pecunia crescit. Hordea plena: legã melius horrea plena. Greges læti: id est pingues: qui læticiã afferũt dñis. aut bene curati. & ita reuera lęti. Grauis ære crumena. i. marsupiũ: ut quidã dicũt. Aere: pecunia: ꝙa ærea primũ fuit. Vñ ærariũ: quẽ uiscũ nũc appellãt. Ludos inarare: id securi faciũt rustici diuinare faciẽtes quẽ sulcũ tetigerint. Bacillo: paruo baculo: & dr̃ in ntõ hoc bacillũ. Tityrus. i. uirgilius. Farragine: pulmẽtario ex farre facto. Aoniæ quæ in Phocidis mõtibus quos Aones olim habitauerũt frequentes sunt.

Squarrosi

Crumena

Aerarium

Bacillo

Farrago

Aoniæ

Si sperata mihi dederit fortuna quod opto: Syl.

Candide presenti te sollicitudine soluam:

O utinam Syluane foret tibi tanta uoluntas: Can.

Quanta est hac etiam tibi tempestate facultas.

Non ego diuitias Cosmi: non serica posco

Pallia: non tyrias chlamydes: non prandia regum:

Non patinam Esopi fameo, clypeumue Mineruæ

Nil opus est regis laribus, cui ferrea nomen

Tradidit: aut si mens non fallitur: ænea barba

Hæc me iam pridem memini didicisse sub Vmbro

Postulo uestitum peto uictum sub lare paruo

Certior istud opis toti non defore uitæ

Sint mihi Pythagoræ mensæ: Codricꝝ supellex

Sæpe alios qui spem dederint inuenimus ore

Magnificos: sed re modicos: tibi fidimus uni

Tu mihi si fueris mendax. præciditur omnis

Spes: ut solstitio fiam philomæna reuerso

Mutus & elinguis: suspendere postibus arma
Tempus erit: clausoq; abigi spectacula circo

¶ Si sperata &c̄ Graphice oñdit qd' Oui. dicit: qa pollicitis diues qu ilibet esse p̄t. Nō ego diuitias Cosmi. Alij Cosmę legūt illius flo rentini ditissimi: sed & Cosini multi fuerūt diuites cōgruūq; est di uitibus nomē. Nā κοσμοσ cosmos dr ornamentū & mūdus κοσ μεω cosmeo quod est orno: vñ & latini mundū p ornamento ac cipiunt: dicētes mundū mulierē quæcunq; ad mulieris ornatū fa ciunt. Nō serica posco pallia. Seres populi sunt circa indiam: apud quos sunt arbores lanigerę sine uermibus: quarū frondibꝰ canici em depectūt aqua p̄fusam ex q̄ uellere uestimēta cōficiunt q̄ serica appellant: ut autor est Plinius. vñ & Maro. Velleraq; ut foliis de pectūt tenuia seres. Errat aūt Seruius: qui serica a bombycibꝰ cōfi ci uult: cū bōbyces nō apud seres: sed in Arabia & insula Co pecu lariter p̄ueniāt: q; quidē bōbyces uermiculi sunt: telasq; araneaꝝ modo texunt ad uestē luxūq; fœminaꝝ: quę bōbycina appellant. Iuue. Quaꝝ Delitias uel pāniculus bombycinus urit. Non tyrias chlamides. i. uestes ex purpura dibapha. i. bis tincta: ut apud Ty rū fiebat: & idcirco in magno erat precio. Nō prādia regū. i. p̄ędi uitū. Persius. In luxū & prādia regū. Nō patinā Esopi. i. qualē p̄cu rauit Esopus. nō fabulator ille phrygius: sed romanus histrio: qui filijs ex questu histrionico ducēties sestertiū reliquit quas opes filij absumpserunt. Vnde Hora. ij. ser. Filius esopi detractā ex aureme tellæ (. s. ut decies solidū exorberet) aceto Diluit insignem baccā i. margaritā seu unionē p̄cio decies sestertioꝝ aceto liquefecit & ab sorpsit. Et ita filius hic notaret: q etiā esopus dici potuit. Literę em oīs diffamāt patinā esopi. Vñ & Beroaldus. Iā patina esopi cedat iā luxus apici: Et Ptolomeoꝝ p̄diga luxuries. Clypeumue Miner uæ. i. quanti ęstimata est ægis in pectore mineruæ: q̄ prudentiā de notat qua pectora sapientū muniunt. Nil opus est regis laribus. i. domibus aut ædibus: cui ferrea &c̄. Quidā Pyrrhum intelligerēt: qui (ut Seruius tradit) cū a patre vocarei Neoptolemus: postea di ctus est Pyrrhus a colore piloꝝ: qa subruffus erat: Ego aūt intelli go de Nerone aut maioribꝰ eius: q æneā dicti sunt habere barbā: atq; ænobarbi uocati. De qua re sic dicit Sipōtinus. Aenobarbus hoc est rutilā & q̄si æneā barbā hñs fuit cognomē domitioꝝ: ex qua familia Nero fuit. Autorē aūt originis pariterq; cognois ha buerūt Luciū domitiū. cui rure quondā reuertēti iuuenes gemini angustiore forma apparuerūt: iusserūt q; nunciaret senatui ac po

Cosmi
Cosmos
Cosmeo
Mundus
Seres
Serica
Bombyces
Bombycina
Dibapha
Bacca
Pyrrhus
Aenobarbꝰ

pulo romano victoriã. de qua adhuc incertũ erat: atq; in fidẽ manifestatis adeo permulsisse malas: ut e nigro rutilũ æriq; assimilẽ capillũ redderent: quod insigne mansit & in posteris eius: ac magna pars rutila barba fuerũt. Vñ Cneũ domitiũ Neronis attauũ: qui in tribunatu suo põtificibus offensior fuerat: q; aliũ q̃ se in patris sui locũ coaptassent: ius sacerdotũ surrogãdorũ a collegiis ad populũ transtulerat: ac in consulatu allobrogibus aluerniscq; superatis elephanto uectus fuerat: turba militũ quasi inter solennia sacrificij prosequente. Lici. Crassus orator dixit nõ esse mirandum q; æneam barbã haberet: cui os ferreũ: cor plumbeũ esset. Hæc ille. Quia ergo Neronẽ constat pallatiũ sumptuosissimũ extruxisse: est q; de ænobarborũ familia: de illo intelligendũ putem. Vnde dicit Sueto. in eius uita q; non in alia re damnosior q̃ in ædificando fuit: nam domũ a pallatio exquilias usq; fecit: quã primo transitoriã mox in incendio absumptã restitutãq; aureã noiauit: de cuius spacio atq; cultu suffecerit hoc retulisse. Vestibulũ eius fuit: in quo collosus. xx. pedũ staret: ipsi effigiei tãta laxitas ut porticus triplices miliarias haberet. Item stagnũ maris instar circũseptũ ędificijs ad urbiũ speciẽ: & reliqua q̃ prosequit Trãquillus ibidẽ. Dubitat aũt an ferrea barba illi nomẽ dederit: uel q; ferreus. i. durissimus esset: uel q; os ferreũ dictus est habuisse Domitius: uel q; rustico congruit de noĩs causa dubitare: sicut ille: In medio duo signa Conon & quis fuit alter? Descripsit radio totũ q; gẽtibus orbẽ. Hæc me iã pridẽ memini didicisse: Valla diceret nõ esse dicendũ: iampridẽ didicisse: quia persistentẽ actionẽ & pñs tempus efflagitãt iampridẽ iamdudũ iãolim aut olimiã: uerũ licet durius posset dici iampridẽ memini. at Agretius negabit recte dictũ memini didicisse: uult em̃ memini cũ pñti construendũ. Sed Valla cõtra sentit in Raucẽsem Vñ & Persius. Nec in bicipiti sõniasse parnaso memini. Sub Vmbro de quo prius dictũ est. Id aũt addit: ne cõtra decorũ peritior haberetur pastor: aut ut præceptori suo non ingratus sit. Quẽ nescio an Sipontinum dicam: a quo plurima sumpsisse uidetur. Sint mihi Pythagoræ mensæ: qui carnibus abstinuit & uentri indulsit nõ omne legumen: quia etiam fabis abstinuit: sed herbis uescebatur crescentibus in hortis. unde epulũ possis centum dare pythagoreis. Codriq; supellex: pauperis poetæ ac philosophi. De quo Iuue. saty. iiij. Lectus erat Codro procula minor: urceoli sex. Ornamẽtum abaci: necnon & paruulus infra Cantharus: & recubant sub eodem marmore chiron. Iamq; uetus græcos seruabat cista libellos. Et diuina opici rodebant carmina mures. Nil habuit Codrus

pythagoras Codeus

(quis em̃ negat) & tñ illud Perdidit infœlix totũ nihil. hęc ille. Ore .i. pollicitatõibus magnificos: sed re. i. exhibitiõe pollicitor̃ modicos. Tibi fidimus. i. cõfidimus. Ego philomena reuerso solstitio. i. ut philomena in solstitio. quia mutus & elinguis. i. nihil canam: sicut nec philomena quę in uere præcipue canit. Suspendere posthẽ arma tps erit. Arma. i. fistulã & plectra & cætera instrumẽta musicalia. Alludit tñ ad arma pugilũ qui ad positẽ Herculis figebãt arma sua qñ essent emeriti aut amplius exercere nollent: sicut & cæterorum̃ officior̃ dñs sua quicũq; amplius uti nollẽt suspẽdebãt arma Et tps erit abigi spectacula. i. spectatores. circo. i. theatro clauso.

Arma

Circo

Candide uidisti Romam / sanctiq; senatus — Syl.
Pontifices: ubi tot uates / ubi copia rerum
Tantarum: facile est illis ditescere campis
Deciperis me uelle putans ditescere: uesci — Can.
Et lupus omne animal crudis existimat escis
Tuq; putas alios quo tu pede claudere passum
Non ego ditari cupio: sed uiuere paruo
Fac habeam tenuem sine sollicitudine uictum
Hoc contentus eam: Romana palatia uidi
Sed quid Roma putas mihi proderit: o Syluane
Occidit Augustus nunq; redditurus ab orco
Si quid Roma dabit: nugas dabit: accipit aurum
Verba dat: heu Romæ nunc sola pecunia regnat
Exilium uirtus patitur: sperare iubemur
Vndiq; & in toto uates spe pasci urbe
Dic pugnas: dic gesta uirum: dic prælia regum — Syl.
Vertere ad hos qui sceptra tenent: qui regna gubernant
Inuenies qui te de sordibus eruat istis
Inueniam qui me derideat & subsannet — Can.

Tempestate ista reuertentia tanta poesi
Quanta lupanari: quid me Syluane lacessas?
Non decet obscœnis uatem prorumpere uerbis Syl.
Non possum non uera loqui: si uera taceri Can.
Forte uelis: leuibus me parce lacessere dictis
Vtile consilium præstare lacessere non est. Syl.

¶ Candide uidisti Romā? Diserte describit morē auarorū: qui ne iuuent alio mittūt opem implorātes. Sanctiq; senatus pōtifices. i. cardinales: sicut canit: Clare senatus apostolorū: quē cardinales re præsentāt. Facile est illis ditescere cāpis: ubi. s. tot diuites sunt. Deci peris me uelle putans ditescere: nō em̄ ditescere sed uictū & uestitū quib⁹ cōtentus sim. Vesci. Ordo est: Et lupus existimat. i. cēset & iu dicat oīe aīal uesci crudis. i. incoctis escis. s. carnib⁹ quibus ipse ue scitur. Tuq; i. tu putas alios claudere passum. i. ingredi eo pede q̄ tu. i. moueri ea affectiōe qua tu: Per pedes em̄ sæpe intelligunt affe ctiones: hoc est: quia tu cupis ditescere censes oēs id cupere. Tenuē sine sollicitudine uictū: nō ergo affluentiā petit: sed securitatē: quā em̄ saluator sine sollicitudine a se sperandā docet: uetans ne solliciti simus quid bibamus & comedamus. O Syluaue: spondaicus uer sus non ineptus: quia & languorē animi loquentis & pondus re rum habens. Augustus. i. beneficus in poetas: Virgiliū: Horatiū, Tuccam: Varū cæteroscq; principes. Nugas: pollicitatiōes inanes. Augustus
Sola pecunia regnat. Hora. Et genus & formā regina pecunia do Nugæ
nat. Oui. Dat census honores: census amicitias: pauper ubicq; iacet Pecunia
Iuue. Quantū quisq; sua nūmorū seruat in arca. Tantum habet & fidei. Et rursus Hora. Hos solos aiunt sapere & bene uiuere: quo rū Conspicitur nitidis fundata pecunia uillis. Et iterū Iuuen. de ro manis loquens. Quandoquidē inter nos sanctissima diuitiarū Ma iestas: & si funesta pecunia templo Nondum habitas: nullas num morū erexim⁹ aras: Vt colit pax atq; &c̄. Exiliū uirtus patitur. Idem Iuue. Aude aliquid breuibus gyaris & carcere dignū Si uis esse aliquid: probitas laudatur & alget. Criminibus debet honos &c̄. Vates spe pascimur omnes: quia nihil recipimus. Dic pugnas dic gesta uirum. Aliud subterfugiunt auari. Vertere imperatiue a uertor. i. sis conuersus: & uerte te ad hos. i. ad eos qui tenēt sceptra id est ad reges. Et subsannet. Iterū spondiacus uersus consimili ra tioni compositus. Quanta lupanari. i. prostibulo aut prostitutis

Lupa

Lupas uocabant olim ꝓstitutas. vñ & ꝓstibula lupanaria. Hinc fictũ uolũt romulũ a lupa nutritũ. Nõ decet: ꝑ aliũ se castigat: leuibus dictis. i. nõ paruis aut modicis: sed uanis & cõtumelioſis: sicut mulieres leues quib⁹ ꝓstituta est pudicitia dicunt: & mores leues q̃ncõstãtes. Me ꝑce lacessere: ꝑce. i. abstine. Parce metu cytharea.

Parce

Consilij locuples ego: sed pauperrimus auri
Qui pugnas/qui gesta uirum/qui prælia regum
Dicet inops uates: cui nec quo fistula possit
Aptius incidi: fieriq; foramina culter:
Aspice ut excussis luxata manubria clauis
Vt dentata acies: ueterisq; simillima serræ
Hoc leue: sed mense graue & intollerabile damnum
Vtile consilium firmat: sed inutile mentem
Frangit: & extenuat uires: animumq; retundit
Magnates dare parua pudet: dare magna recusant
Adde quod & nostri curant: ita carmina reges
Vt frondes aquilo: mare lybs. uineta pruinæ
Ipsi ad delitias reges & ad ocia uersi
Quod celebrant laudari optant: hinc carmina manant
Perdita de studio ueneris: de scurrilitate
De ganea/de segnitie/de infamibus actis
Quæ castum capitale nefas celebrare poetam.

¶ Consilij locuples ego: sed pauperrimus auri. Horatius etiã grõ cõstruxit dicẽs: Hor⁹ ergo optarẽ pauꝑrimus esse bonor⁹. Qui. i. quõ: aut quo. i. quare dicet inops uates pugnas &c̃. Cui nec. s. est culter quo fistula possit aptius incidi. &. s. quo foramina. s. possint fieri. Aspice ut manubria. s. cultor⁹. i. capuli quibus capiunt̃. & re/nentur in manibus: sint luxata. i. laxa & dissoluta: clauis. i. clauicu lis quibus cõpingunt̃: excussis. hoc dicẽs ostendit cultrũ suum: Et aspice ut. i. qualiter acies. s. cultri. i. acuta eius pars: sit dentata. i. in

Manubria
Luxata

morē ſerræ in dentes effracta. Vnde addit: ueteriq; ſimillima ſerræ Quā Dedalū inueniſſe quidā uolunt ad ſimilitudinē maxillę ſerpē tinæ. Hoc damnū. ſ. de iuramentis & ueſtitu eſt leue. i. tollerabile: ſed menſę. i. uictus eſt graue & intollerabile. Magnates dare parua pudet: quia ut dicit Hor. Magnos magna decēt. Sed hoc uaframē to ſcimus nōnullos uſos: dicētes magna petentibus indignos eſſe qui magna recipiāt & exiguū quid orātibus ſe nō decere tam exi/gua munera cōferre. Vt frondes aquilo qui eas nihilifacit: ut lybs uentus lybicus: curat mare: in q̄d ſæpe ſęuit. Et ut pruinæ. i. ros cō gelatus aut gelu matutinū: curant uineta. i. uites: q̄d' etiā nihil eſt: quia etiā cōgelant. Ipſi ad delitias: ordo eſt. Ipſi reges. i. prępotētes uerſi ad delitias. i. delectatiōes & illebras carnis: & ad ocia. i. deſi/diā optant laudari q̄d' celebrāt. i. oblectamēta ſua: de ſtudio uene ris. i. amoribus impudicis: de ſcurrilitate. i. inhoneſta dicacitate de ganea. i. caupona & guloſitate: de ſegnicie. i. deſidia. Dicunt em̄ ſe gnes ſeorſum ab igne q̄ actiuiſſimus eſt. tepidi & ignaui. De infa/mibus actis. ſ. priuatis: cū geſta ſint fere publica. Melius aūt (auto re Valla) acta q̄ actus in hac ſignificatōe dicimus. Quæ caſtū capi tale nefas celebrare poetā. Idē ſancte & catholice ſentit in opuſculo cōtra impudice ſcribētes: vñ explodenda eſt catullina ſnia. Nā ca/ſtū eſſe decet piū poetā ipm̄ uerſiculis nihil neceſſe eſt. Qui tū deni q̄ hñt ſalē & leporē: Si ſunt molliculi ac par; pudici. Cui tñ multi gētiliū ſubſcripſerūt. vñ ad Voconiā poetā Adrianus imperator Laſciuus uerſu mēte pudicus eras. Et Ouidi⁹ de ſe. Crede mihi mo res diſtant a carmine noſtro Vita uerecūda eſt: muſa iocoſa mihi. Et Martialis de ſe. Laſciua eſt nobis pagina uita proba.

Serræ inuen tio

Lybs

Ganea
Segnes

At quid dura manu geſſerunt bella potenti/,
Fortiter utentes ferro: non molliter auro
Dilexere graues muſas: heroica facta
Qui faciunt reges heroica carmina laudant.
Vt ceſſere uiri fortes/& maſcula uirtus
Dicendum altiloqui nihil inuenere poetæ
Occidit ingenium uatum: ruit alta poeſis
At ſi forte aliquis regum gerit aſpera bella
Et decus armorum ſtudijs belloq; parauit

Niſi genus externum uenturaq; ſecula curat
Laude ſuæ gentis ſatur: & præſentibus annis
Barbarus eſt: neq; carmen amat: uel auarus in auro
Mergitur: atq; Midæ curis flagrantibus ardet
Eſt & apud reges rudis /inuida /ruſtica turba
Mimus /adulator /leno /aſſentator /adulter
Hiſtrio /ſcurra /quibus uirtus odioſa: poetas
Mille modis abigunt: ut quando cadauera corui
Inuenere: fugant alias uolucreſq; feraſq;.

At ¶ At qui dura &c̄. At particula aduerſatiua locū habet ubi cōtraria nectimus iā dictis: ut dicto de ęnea in fine tertij. Factoq; hic fine quieuit. Subdit de Didone in principio quarti: At regina graui iāmdudū ſaucia cura. Pulchre ornat carmē epithetis: quę ſic cōſtruunt At qui geſſerūt potenti manu dura bella fortiter &c̄. dilexere graues muſas reges q faciūt heroica facta laudāt heroica carmina: ut id eſt poſtq; uiri fortes: ceſſere. i. e medio ſublati ſunt: qa fortes cędere neſciunt: & maſcula. i. uirilis uirtus. At ſi forte: bene occurrit argumēto quod iā cuiuis in prōptu eſt. Nam ſi heroica gerentes heroicis gaudēt carminibus: quęras cur ad illos nō abeat. illoſq; canat Candidus? Ad q̄d rn̄det raros quidē eſſe q heroice uiuāt: & ſi

Midas qui ſint: eos nō habere curā de æterno noīæ. Midę curis. i. auaritia qua ductus petīt a dīs ut quicq̄d cōtingeret aurū fieret: q̄ impetrato inedia abſumptus eſt: nā & cibus & potus in aurū uerſus eſt. Eſt & apud reges &c. Alia cauſa cur apud reges nō ſit bonis poetis locus: qa illic ſunt literarū & ꝓbitatis hoſtes: utpote rudis & ruſtica

Mimus turba cū poetæ ſint pauci urbani & eruditi. Mimus. i. geſtu corporis morū imitator cū poeta grauis rem more philoſophorū ſæuere narret. Adulator cū poeta ſit ſæuerus. Leno: cū uerus poeta ſit turpitudinis omnis hoſtis & expulſor. Aſſentator: cū poeta ſit uirtutis laudator. Adulter: cū nihil muſis ſit magis cōtrariū q̄ adulteriū: nā quęcūq; poetis aptant̄ caſta ſunt. ut pierides minerua dapline fontes. Hiſtrio: cū poeta ſuæ dignitati cōſulat. Quibus. ſ. oībus uirtus odioſa. Poetas mille modis abigūt: q̄ſi a præda inuenta: ut qn̄ cadauera corui inuenere. Aptior eſſet ſimilitudo: ſi honeſti a rebus honeſtis abigant̄ ꝑ inhoneſtos: ut apes a floribus ꝑ araneas.

Sunt etiam uates quidam sine lege petulci
Qui sine lege aliti: sine præceptoribus audent
Quicquid amant reges: & amant infamia: solum
Scribere: nam uates etiam dementia uexat
Hi se nescio qua mentis leuitate poetas
Esse uolunt: postq; triuialibus ora cicutis
Applicuere: sibi applaudunt: sua carmina iactant
Insulsi/illepidi/indociles/improuidi/inepti
Qui solet his uacuas præbere ambagibus aures
Id uitium commune putat: doctisq; resistit
Vatibus: a uero indoctus discernere falsum
Candide per superos/per olympica numina iuro
Me tibi (si uenti ueniant ad uela secundi)
Laturum auxilium: meliora in tempora uiue
Nec paulisper adhuc mecum sperare recusa
Si mihi sic optas/tibi sit Syluane quod optas
Opto equidē: dictumq; fides nō sera sequetur
Vade malis auibus nunq; rediturus auare
Et facias subito quicquid tractaueris aurum
More Midæ: quando uirtus tibi uilior auro

Syl.

Can.

Syl.

¶ Sūt etiā uates. Docet tertiā causam: cur poetis nō sit apud reges locus: quæ est: quia multi uersicolorꝫ ineptorꝫ factores & turpis uitæ homuntiones sacrum poetarꝫ nomē indignissime sibi usurpant quod egerrime patiī Hora. dicens in arte. Descriptas seruare uices operūq; colores Cur ego si nequeo ignoroq; poeta salutor? Petulci. i. petulantes audentes quę non possunt. Nam uates etiam dementia uexat: non quidē graues sed leues & futiles. Triuialibus ora cicutis. Cicuta est herba fistulosa qua pastores canere solebāt.

Petulci
Cicuta

Maro. Est mihi disparibus septē cōpacta cicutis Fistula. Idē. Non tu in triuijs indocte solebas Stridenti miserꝛ stipula disperdere carmen: Vnde triuialia dicunt exodia. i. rustica carmina quæ in cōpitis & triuijs ab indocta rusticorꝛ pube in cōpitalibus & ambarualibus cātari solebant. Sibi applaudūt. sibi placētes sua carmina iactant: existentes illusi. i. sine salibus sermonis: illepidi. i. sine lepore ac uenustate sermonis. Indociles: qa nō uidētes se ad interitū tēderе & alios ducere. Inepti. i. a musis & ab omni aptitudine tū uerborū tum factorꝛ abhorrētes. Ambagibꝰ. i. uerborꝛ inculcationibus cū artem uerā nō habeant. Id uitiū cōmune putat: & ita reijcit bonos propter malos. A uero indoctus. i. nesciens discernere falsum Candide per superos. Vidēs Syluanus Cādidū uirtutis amatorē uerꝛ. ꝓ poetā pollicer operā cū iuramēto: nihil tñ confert in eū. Per olympica. i. per cœlestica. nā ꝓuerbiale est: si res ꝓspere mihi succedāt: & euenīāt tibi opto. Meliora in tpa uiue. Virg. ænei. i. Durate & uosmet rebus seruate secundis. Paulisper: p paululū tpis: Fides nō sera. i. nō tarde faciēs q̄d dixi. Nā fides uidet (autore Cicerone) dicta eo cp fiat dictū: siue qđ dictū & cōuentū est. Cādidus aūt nō cōtentus pollicitatōibus impræcat in abeuntē oīa mala dicēs. Vade malis auibus. i. malo auspicio. q. d. in rē malā. Nū ꝓ rediturus auare: hoc aūt uidet dicere in absentē quasi obmurmurando: post cp se nihil receptur sperauit. Et facias subito quicqd tractaueris aurū: more midæ: de quo iam diximus. Quādo. i. qñquidē uirtus tibi uilior auro, s. est. Cū tñ Horatius in eplis cōtra dicat. Vilius argentum est auro: uirtutibus aurum.

Triuialia

Olympica

Fides

Aegloga. VI. quæ dicit Cornix / de disceptatōe rusticorꝛ & ciuiū. Colloquutores Cornix & Fulica.

Pingit hyems: mugit boreas a culmīe pēdet Cor.
Stiria: depositis bobus requiescit arator
Dormit humus: clauso pastor tunicatus ouili
Cessat iners: sedit ante focum fumosa Neæra
Atcꝛ polenta coquit: prius intolerabilis æstas
Nunc laudatur: hyems æstu laudata mo. lesto
Displicet: optatum damnat præsentia frigus
Omne bonum præsens minus est: sperata uident Ful.

Magna: uelut maius reddit distantia lumen
Delitias habet omne suas & gaudia tempus Cornix.
Aspice ut impexi tritaq; in ueste ligati
Cæde suum pueri exultant: inflatur in utrem
Immissis uesica fabis /sonat & micat acta
Nunc pede /nunc cubito /stricto nunc obuia pugno
Si cadit attollunt: cursu labor atq; recursu
Brumam abigit: glaciale gelu pila rustica uincit
Nos tamen hic melius tepido sub stramine foti
Transigimus tempus: dum lac coit igne recoctum
Pauperiem declarat hyems: improuida certe Fuli.
Turba sumus iuuenes: securi estate uagamur
Immemores hyemis: nostrum æs tibicinis omne est
Vt redit e Scythia boreas: nidosq; uolucrum
Frondibus ostendit nudata cadentibus arbor
Frigemus nudi scapulas /dorsum /ilia /plantas
Stulticiam declarat hyems: sapientius urbes
Congeriem nummum accumulant: & ad ilia uulpes
Melotasq; trahunt: maculosaq; tergora lyncis.

¶ Ningit hyems. Cõtentio est inter cornicẽ pastorẽ qui partes rusticor; agit: & Fulicã q urbanor; de pstãtia sortunæ utror;q;. Occasione cuius multa quasi satyrice dicunt in mores potius ciuiũ q; rusticor;. Videt aũt tam cornix q; fulica pastor; noia: uterq; em se rusticũ ꝓfitet: & masculino gñe noiat. Hyems. i. tẽpestas pluuiosa & niuosa. Boreas uentus frigidus a septentrionali plaga que frigida est flans: mugit: mugitũ imitat flatu alto. Stiria. i. glacies cõcreta. A culmine: a tecto. Dormit humus: sopit niue & nõ exercet. Pastor tunicatus: qa ociosus. Vnde dictum est a poeta: Nudus ara se re nudus: hyems ignaua colonis. Negra coniunx rustica fumosa:

Hyems
Boreas
Stiria
Neæra

Polenta quia fere ligna uiridia aut male sicca inurunt. Atq; polenta coquit Oui. Quod coxerat añ polẽta. Reperit tñ & fœim: cũ hoc solũ inter latina primæ declinatiõis reperiat neutrũ. Oñe bonũ præsens minus est. i. minoris æstimat: qa nemo cõtentus sua sorte. Vñ Hora. in principio ser. Qui fit mecœnas ut nemo q̃ sibi sortẽ Seu ratio dederit: seu sors obiecerit illa. Cõtentus uiuat: laudet diuersa sequentes. Verũtamẽ id cõtra usunenit: ubi minime opus: qa bona terrena eo q̃ pñtia sũt plus nos delectãt q̃ cœlestia quæ futura sperant. Aspice ut impexi. Docet exemplis nõ rex̃ sed aiox̃ esse discrimen: nã pueri nudi etiã in hyeme oblectant uarijs: ut cæde suũ. i. porcox̃: ut uesicã habeãt: cuius agi rõne brumale frigus superant & rustici pilã magnã uento inflatã manibus pedibusq; agitantes glaciale gelu nõ curãt. Pauperiẽ declarat hyemis. i. paupertatẽ. est tñ interdũ damnũ: ut si quadrupes pauperiẽ fecisse dicat. Nos iuuenes sumus turba improuida: qa securi æstate uagamur. Nostrx̃ æs. i. pecunia nostra est tibicinis. s. canẽtis ad choream instituendã. Congeriẽ nummũ. i. nũmox̃ p̃ syncopã & ad ilia. s. fouenda & cooperiẽda trahunt. i. cõtrahũt uulpes. i. pelles uulpinas: & melotas

Melotas .i. pelles ouinas. græcũ est μηλωτη melote: Cætera nota sunt.

Desipiunt omnes: nec nos in crimine soli Cor.
Immo ipsos uexat grauior dementia ciues
Verum illis mater /nobis fortuna nouerca
Nos premit: infœlix sors est dementia: fac sim
Fortunatus: ero locuples /ero primus in urbe
Audiar: assurgent omnes me uertice nudo
Vulgus adorabit: me plebs: me consulet omnis
Turba: magistratus etiã: populusq; patresq;
O Cornix Cornix non est fortuna: sed ipse Fuli.
Quo sapiunt homines animus: fortuna potentem
Non facit: immo deus: causam recitabit amyntas
Est fortuna deus: sed quid recitarit Amyntas Cor.
Dic præcor: in causis erat ingeniosus & acer

Ante tamen paulum pecus & præsepia uise
Vade/redi: calor est post frigora dulcior: ito
Attingit nix alta genu: uix tecta resistunt Fuli.
Tanto oneri, sublimis apex in uertice furni
Pyramidem fecit meta: assurgit acuta
Da pecori chordum: stipulisq; foramina claude Cor.
Si paries hiat: & rediens letamine muni
Limina: nulla gregi grauior q̄ frigora pestis
Iam ne ades: oh quænam hæc solito properantia maior
Sollicitum me reddit hyems in frigore & igni Fuli.
Maxima strenuitas fœno recubare calenti
Absconditq; cauo accubitu post frigora dulce est
Incipe & enarra discrimina ruris & urbis

¶ Desipiūt oēs. Id graphice docet Hora. ñ. ser. Nec mirꝫ qa stulto rū infinitus est numerus: Nos. s. rustici: vñ se rusticos asserunt. Ve rū illis mater: Id lepide q̄d Plinius de natura dicit: quæ nobis mul ta cōtulit magna & seua mercede: ita ut non sit facile existimare pa rēs ne melior an sæuior nouerca fuerit. Infœlix sors est. i. pauptas & tenuis fortuna est demētia. i. reputaī demēs qcūq; paup. vñ Ho ra. in epīs. Hos solos aiūt sapere & bene uiuere quoꝝ Cōspicit ni tidis fundata pecunia uillis. Assurgēt. i. reuerentiā & honorē assur gēdo impendēt. Vulgus adorabit. i. corporis gestu honorabit: nā adoramus etiā statuas ac crucē dñi: sed oramus tm rōem habētes & sensum. Consulet. i. cōsiliū poscet. Nō est fortuna. Id uere Iuue. Sed nos te facimus fortuna deā. Est fortuna deus. Id ex falsa opini one & rustice: nā cū deā neget nostra fides etiā fortunā deam dicit. Aut id facit poeta q̄ numina putabaī utriusq; sexus. vñ de uenere gnei. ñ. Descendo ac ducente deo. Et de alecto aut Iunone. viī. Nec dextræ deus erranti affuit: vñ in cypro erat barbatæ ueneris simu lacrū. Vnde dictū est: Pollentēq; deū uenerē. Videī aūt cornix do minus aut saltē maior q̄ fulica. quē mittit ad caulas: q abiturus di cit, Attingit nix alta genu, In uertice furni; ubi minime consistere

Demēs quis
Adorare
Orare
Fortuna

Pyramis

posse uidet ꝓpter ignē quo panis in eo coqui solet. Pyramidē. i. cumulū niuis in pyramidis formā. Est aūt pyramis structura ex lapidibus in morē ignis ascendentis: cuius uertex acutus est extructa: quales in egypto leguntur miræ altitudinis fuisse. De quibus Martia. in principio. Barbara pyramidū sileat miracula mēphis.

Cordum

Addit aūt Cornix. Da pecori cordum. Id aūt dicit fœnū quod autumno secatur: sicut corda frumenta uocant quæ sero matureſcūt Letamine muni. i. fimo. Iam ne ades: intelligendū est aliquantulū moræ interfuisse: & interea tacuisse cornicē. Omnia autē faciliora sunt ꝙ ut expositionis egeant.

Hoc igitur tantum ruris discrimen & urbis Fuli.
Taliter exortum noster recitabat Amyntas
Principio rerum primaq; ab origine mundi
Cum muliere marem sociali fœdere iungens
Cœli opifex (sic enim deum appellabat Amyntas)
Nomen adhuc teneo/natos producere iussit
Atq; modum docuit fieri: quo pignora possent
Accinxere operi: mandata fideliter implent
Sicq; utinam de pomi esu seruata fuissent
Fœmina fit mater: puerum parit atq; puellam
Atq; puerperio similis fœcunda quotannis
Auxit in immensum generis primordia nostri
Post tria lustra deus rediit: dum pignora pectit
Fœmina prospiciens: uenientem a limine uidit
Adam aberat: secutus oues pascebat: adulter
Nullus adhuc suspectus erat: sed multiplicatis
Connubijs fraudata fides: sine cornibus hirci
Facti: & zelotypo coniunx suspecta marito
Nam quæ quisq; facit: fieri sibi furta ueretur

Erubuit mater: nimiæq; libidinis ingens
Indicium rata tot natos: abscondere quosdam
Accelerat: fœno sepelit: paleisq; recondit
Iamq; lares deus ingressus / saluere penates
Iussit: & huc dixit mulier tua pignora profer
Fœmina maiores natu procedere mandat
His deus arrisit: uelut arridere solemus
Exiguis auium pullis: paruisue catellis
Et primo lætatus ait: cape regia sceptra
Rex eris: at ferrum & belli dedit arma secundo
Et dux inquit eris: fasces populiq; secures
Protulit: & uites & pila insignia Romæ
Iamq; magistratus celebres partitus in omnem
Progeniem: humanos tacitus uoluebat honores
Interea mater rebus gauisa secundis
Euolat ad caulas: & quos absconderat ultro
Protulit: hæc dicens nostri quoq; pignora uentris,
Hos aliquo pater omnipotens dignabere dono
Setosum albebat paleis caput: hæserat armis
Stramen: & antiquis quæ pendet aranea tectis
Non arrisit eis: sed tristi turbidus ore
Vos fœnum / terram / & stipulas deus inquit coletis
Vester erit uomer: iuga uestra: agrestia uestra
Omnia: aratores eritis: pecorumq; magistri
Fœnisecæ / solifossores / nautæ / atq; bubulci
Sed tamen ex uobis quosdam donabimus urbe

Qui sint fartores/lanij/lixæ/artocopiq;
Et genus hoc alij soliti sordescere semper
Sudarq; & toto seruire prioribus æuo
Taliter omnipotens fatus repetiuit olympum
Sic factum est seruile genus: sic ruris & urbis
Inductum discrimen ait mantous Amyntas.

¶Hoc igit. Apologo rusticano discrimẽ urbanor; & rusticor; cõ memorat a deo factũ: sicut & mercedũ nõnulli sic dicũt institutã differentiã: Nã cũ mechanici a deo quantũ mercedis exigerẽt exquisissent assignatisq; suoribꝫ crepidarijs & pluribꝫ alijs q̃tidiana mercede cõducẽdis denarios bimos: latomis aũt & fabris lignarijs ac carpẽtarijs senos: disquiserũt priores quantũ possessionis extantilla mercede cõpararẽt: rñdit quantũ satis esset ipsis & liberis: q̃tannis iuger;. At reliqs quãtũ cõpararẽt petẽtibus: rñdit q̃tidie tantũ terræ posse cõparare cũtũ ꝑ crura retrorsum bipẽnim ꝓijcerẽt: conati aũt prę auaritia in longũ proijcere in podicẽ ꝓiecerũt: in quẽ fere magnę mercedes nũc quoq; ꝓijciunt. Præterea dicũt ranas & simeas sic effectas: cũ mulierc ula (sit Eua aut alia) nimis fœcũda ueretur uenienti deo omẽs liberos deos prodere: occuluit quosdã in furno: & quosdã sub uase elixorio. Reliquis aũt beneficio donatis & negante plures habere, iussit deus qui in furno essent in symias conuerti: qui sub uase in ranas ac bufones. Talẽ igit apologũ ac fabellã anilẽ hic prosequit autor. Modũ docuit dicens. Crescite & multiplicamini per coitũ. s. Accinxere. s. se opi, i. operã dederũt diligẽter liberis ꝓcreandis. Mãdata fideliter implẽt: iucũda narratio qa hodie q̃q; ad illud prẽceptũ plus equo inclinamur Post tria lustra. i. quindecim annos. Nemo aũt sit mihi tã ineptus: ut historiam putet a poeta narrari. Hirci sine cornibus. i. fœtidi adulteri. Nã q̃ quisq; &c̃. puerbialr & disertius cũtiliud. Qui fuit in furno sociũ sibi quęrit in illo. Saluere penates. i. familiares & oẽs in domo habitãtes. Tua pignora. i. natos. Nã Pignora natorꝫ dicũt pignora rerꝫ. His deus arrisit. i. annuit & blãdus atq; affabilis fuit. Catellis .i. canis fœtui. Et primo. s. oĩm: vñ ad primogenituræ iura alludit Fasces qui erant ex uirgis quibꝫ securis erat colligata: ferebant a lictoribus post eos magistratus qui in corpus ad sanguinẽ aĩaduertere poterãt. Securis a secãdo dicta: q; interfecat: ut collũ nocentiũ. Et uites quibus cẽturiones & cæteri duces milites cædebant. Nam

Pignora

Fasces
Securis
Vites

ex uite erat is baculus nō ex alia arbore: ne sæueriores haberentur saltē in cōciues. nā alios uirgis cedere licebat. Iuue. sat y. vij. Nodo sam posthæc frangebat uerticē uitē. Si lētus pigra muniret castra dolabra. Et pila q̄ sunt romanorū tela. Luca. Signa pares aquilę & pila minātia pilis. Hæserat armis. i. humeris. Stimulus q̄ boues in stigant. Ligo instrumentum rusticorū ut pastinū q̄d bisurcū est ferramentū quo pastinatio & repastinatio uinearū fit. Fœnisecæ. i. secantes fœnū. Persi. Fœnisecæ pingui uitiarūt unguine pultes. Soli fossores: fodientes terrā. Est aūt una pars: nā si duæ essent soli secū dā ꝓduceret. quā cōposita corripiūt in mediis syllabis: dūmodo etiā in ntō i hñt: ut fœnisecа solifossor. quod dico: ꝙa quātumcūꝫ a ntō quātuscūꝫ aut q̄tūcunꝫ ꝓducit: ut q̄licūꝫ a q̄liscunꝫ. Fartores q̄ farsumē faciūt. Lanij. i. carnifices. Lixæ aquā ferētes. Artocopi: panifices aut panē incidētes. Et genus hoc alij: sicut dicim⁹ id genus ꝓ eius gñis: sic ponit hoc genus ꝓ hui⁹ gñis. Mātous. i. mātuanus. Sed Mātous dr̄ a Māto nympha matre Ochni: q̄ Mantuā a matre denoīauit. De quo Maro. Fatidicæ mātous & thusci filius amnis. Amyntas aūt is est de quo in amynta uisum est.

Pila
Stimulus
Ligo
Pastinum
Fœnisecæ
Solifossores
Fartores
Lanij
Artocopi
Mantous

Mirabar si quid recti dixisset Amyntas Cornix
Ciuis erat semper nobis urbana iuuentus
Cui nihil est/ præter stulta hæc commenta negoci
Ludit: in agrestes semper iaculatur: & urbis
Talia garrulitas & uaniloquentia fingit
At neqꝫ de superis pudet has componere nugas
Iste locus manifesta gerit conuitia secum
Sed tu tam rudis es: tam pleno inflatus omaso
Vt neqꝫ perpendas isto te scommate carpi
Nos quoqꝫ paulisper mentem extendamus ad urbis
Stultitiam: ne forte putes sapientius illos
Viuere: qui splendent auro. qui murice fulgent
His oculis uidi tunicis plærosqꝫ superbis
Vestiri: atqꝫ foro regali incedere gressu

Quos secreta fames premit: atq; domestica egestas
Stultius his certe nihil est opulentia ficta
Paupertas & segnicies: & inertia uitæ
Vera: quid est aliud q̄ desipientia uera?
Vidi etiam patres (o rem indignam atq; nefandam)
Dum segnes dormire uolunt: & uiuere laute
Prostituisse suas uulgo cum coniuge natas
Quid peius? quid perfidius? quid stultius unq̄?
Quid si uitam alio nequeunt traducere pacto? Ful.
Cum totidē quot nos habeant animasq; manusq; Cor.
Dic cur uitam alio nequeant traducere pacto?

¶ Mirabar si quid recti dixisset Amyntas: q.d. iuuenis ille insanus amore & rusticos odio hns. Cui nihil negoci p negociū. i. ociosa: iuuētus. i. multitudo iuuenū urbanor. Cōuitia: cōtumeliā. Omaso. i. intestino pingui tarditatē ingenio afferēti: ut Hora. & Persius attestant. Isto scōmate. i. irrisorio dicterio. Te q rusticus es carpi. i. reprehendi. Nos quoq; p. i. uicissim: q murice. i. purpura. pstituisse .i. ad turpē quęstū in lupanaribus & pstibulis statuisse: q̄si p fori bus ubi luxuria perditos expectant. Quid. s. dicas aut qd faciant? & est inanis desidiosor purgatio: quā ut refellat affert. unde dicit Cornix. Habent ciues urbani manus & pedes ut nos: cur nō quæ runt sibi uictum laboribus & parsimonia ut nos.

Omaso Scommate Murice

Est etiam cuius uecors industria uanas
Quærat opes: ubi nullus opes inuenit ab æuo
Aes lauat herbarum succis: & uertere in aurum
Aestimat: ac nigra semper fuligine pallet
Est qui dum tellure latens desyderat aurum
Dat magicis operam studijs: & tempora perdit
Quid leuius? quid futilius? quid inanius unq̄?
Omnia ne ueniant ad opus telluris & agri

Omnia pertentant ut agant nihil: omnia uersant
Semper agunt: nunc̄ peragunt: ex fœnore uictum
Infamem extorquent ui: fraude: doliſc̄ laborant
Mille uijs opibus: mille inſidiantur honori
Nos capras & oues armentac̄ paſcimus: illi
Accipitres /catulos /& equos /& cercopithecos
Ruſticus eſt ouium paſtor: uolucrumc̄ canumc̄
Ciuis: utrum melius te iudice nobiliuſc̄?
O Fulica: utilitas unde & opulentia maior?
Si uenit ex noſtris: operis opulentia maior. Fulica:
Ciuibus unde igitur tantarum copia rerum?
Ex ui /fraude /dolis: ui /fraude doliſc̄ laborant Cor:
Nonne uides inſane: ut nos crudeliter urgent?
Quo capiunt aſtu: nos irretire loquendo
Sacrum offerre putant: & opus ſublime: piumc̄
Huc aures oculoſc̄ adigunt: huc ora manuſc̄

¶ Eſt etiã. Affert alia urbanorũ uitia & fere oppoſita ſegniciei dicẽs
Eſt etiã. ſ. ciuis: cuius uecors. i. peruerſi cordis induſtria: q̃rit opes Vecors
uanas. i. ultrã c̄ ſatis ſit & nõ iuſta rõne: ut qui per artẽ (ut dicũt)
alkimiæ. i. adiuuaminis: adiuuãdo naturã ſperãt æs aut argentũ Alkmia
uertere in aurũ: qua uia nullus (inquit) hactenus inuenit opes: cer
tũ eſt multos inueniſſe pauperiẽ. Dicũt tñ eius rei ſtudioſi inuẽtos
qui ad intentũ peruenerint. Fuligine nigra: quia uapore fumeo.
Sed quõ pallet: niſi hoc ad anxietatẽ referamus nõ cõſtet. Et q &c̄.
Alius error eorũ qui magicis artib̃ & characteribus neſcio quib̃
ſperãt poſſe inuenire theſauros abſconditos. Omnia ne ueniũt ad
opus telluris & agri: oĩa inquã pertentãt. i. oĩa experiunt ne fiant
agricolæ: quo nihil honeſtius nec iuſtius. Semp agũt nunc̄ pera-
gunt. i. perficiũt nihil eorũ quę inceptãt. Ex fœnore. i. uſura. Accipi
tres aues ad prędã: catulos ad uenationẽ: & equos ad uenãdũ: aut

auibus aut canibꝫ cercopithecos .i.caudatas symeas. Nã κερκος dr̃ cauda, πιθηκος simus aut simia. Sũt ergo quos cattos marinos q̃dã uocãt: capite (ut dicit Plinius) subnigro & pilo asinino: q bus deformitas decori est: sũtq; ob eoꝝ ingeniũ diuitibꝫ in deliciis Ciuis est pastor uolucrũ & canũ: quia eos pascit: Quo astu .i. calliditate: ab astu .i. ab urbe ubi astutiores sunt. Irretire .i. in laqꝫos & retia illigare: hoc est circũuenire & decipere uerbis putãt. Sacrũ offerre .i. arbitrant se obsequiũ præstare deo qñ nos decipiũt. Huc .i. ad hanc operã ut nos decipiant. Adigunt .i. applicãt: ora .i. omnia quæ dicunt: & manus .i. omnia quæ faciunt.

Cercopithecos

Astu

Irretire

Vnde urbanarum tibi tanta peritia rerum? Fuli.

Hæc didici quondam ductis in mœnia capris Cor.

Cum lac uociferans ibam uenale per urbem

Mansi apud artocopum: sapiens & ad omnia promptus

Furta erat: & crudum ferro subradere panem

Ipse ut erat mores urbis doctissimus: ista

Tradidit: affirmans nihil esse nocentius urbe

Se quoq; furari didicisse aiebat ab urbe

Sunt etiam qui parta ab auis patrimonia fundunt

In meretricum usus: quid fœdius improbiusq;

Dic ubi mœchandi ars / homicidia / seditiones:

Nonne inter ciues atq; inter mœnia regnant:

Hi reges: qui regna hominum per uulnera quærunt

In mortemq; suos adigunt: quid pectora miles

Obiicies telis: per mille pericula uadens

Prostipe dat uitam: nulla est insania maior

Gloria præfertur uitæ: quid gloria: quid laus:

Quid fama est: quid honor: uoces & opinio uulgi

Omnia longa dies abolet: cum uiuere cessas

Omnia sic abeunt: ut lux cum sole recedit

Qui mare sollicitant remis cum uiuere possint
In patria stulti, uento qui credit & undis
Stultus, diuitiæ cui sunt & negligit uti
Stultus, qui ut natis cumulet patrimonia partis
Abstinet, & genium fraudat stultissimus, & qui
Quę facere ipse potest, natis faciunda relinquit

¶ Vnde urbanaꝝ. Bona interrogatio ut decoꝝ seruet & uerisimilis narratio. Artocopū ut uidet accipit pro panifice: seu (ut dicū:) pistore: qui græce dicit ἀρτοποιος .i. artopœos: quia ἀρτος dr̄ panis. & ποιω facio. Sed artocopos dicit quasi labor panis: nam copos labor dr̄: sed accipit ꝓ laborāte. Iuue. aūt uidet accipere ꝓ pane dicēs saty. v. Salua sit artocopi reuerētia: Vbi tn̄ ꝓ pistore accipi posset: ut sic maneat discretio panis qualē artocopus fecerit: & ita obseruando eius iussum sit ei reuerentia. Sed ad poetā nostrū. Ipse ut erat mores urbis doctissimus. Hoc exemplo cōuincere possumus participia cōparari. Nā si nomē sit doctissimus: nō regeret actm̄: quocirca ego quidē moꝝ potius dicerē. Hic tn̄ uersus potius docet mores legendū. Neqꝫ tn̄ omnino inauditū: si superlatiua a participijs actm̄ regentibus deducta: actm̄ regāt: cū aduerbialia a præpositōibus orta id faciāt: ut ꝓxime hispaniā mauri sunt: inquit Salust. Sunt quoqꝫ. Aliā affert urbanoꝝ stultitiā: q patrimonia ab auis parta cū meretricibus absumūt. Qui reges. Docet & reges & cæteros bella ꝓ dominio aut inani gloria gerētes urbes fere incolere: stipēdiarios aūt q inuocari noīa sua dant etiā urbanos esse & maxime insanire: cū ꝓ modica stipe periculū uitæ subeant: q̄d rustici nō nisi coacti faciūt ꝓ libertate patriæ & cōiuge aliberis. Qui mare sollicitāt. Rursus aliud genus stultitiæ (q̄d Persius q̄ ꝓsequit) eoꝝ qui cū satis habeāt nauigāt tn̄ cū periculo uitę. Itē stultus est diuitiæ cui sūt & negligit: ut auarus. Nā ut dicit Seneca: tā deest auaro q̄d habet q̄ qd̄ nō habet. Vñ de sene auaro Horatius. Quęrit & inuentis miser abstinet & timet uti. Et. i. ser. Cōgestis undiqꝫ sacris Indormis inhiās: & tanqꝫ parcere sacris Cogeris aut pictis tanqꝫ gaudere tabellis. Stultus qui ut natis cumulet: quia sæpe male absumunt. Vn Persius. Vtruus iſten pos olim satur an seris extis &c. V de saty rā ultimā: ubi totū est hoc argumentum. Et genium .i. naturā. Est em̄ genius deus naturæ & loci natus: quem

Artocopus

Auarus

Genius

qui alimentum naturæ debitum subtrahunt defraudare dicuntur Teren. in Phormi. Suũ defraudans geniũ. Quæ facere ipse pt: qđ per fabellã seu apologũ de cassida pulchre recitat Gellius.

Qui numerant stellas, & se comprendere fata
Posse putant stulti, uerum dementior istis
Naturam quicunq; dei scrutatur, & audet
Figere in immensam lumen tam debile lucem
Nostra fides melior: ciuis ratione coactus
Difficile assentit: nudis nos omnia uerbis
Credimus: & plures faculas accendimus aris
Ciuibus est infida uides: inquirere nunc̃
Mente sinunt arcana dei: si numina scire
Esset opus: poterant nobis se ostendere: uerum
Quando latere uolunt: quid uestigare necesse est
Quæ nos scire negant ipsi qui cuncta gubernant:
Nostra etiam pietas pietate potentior urbis
Nanc̃ uiri qui sacra canunt templisq; ministrant
Quanta legunt ruri paucis alimenta diebus:
Vidi ego quæsitas ex rure in mœnia plenis
Pupibus inferri (pietas ea rustica) fruges
Stultorum est aliud genus immedicabile quoddam
Causidici: latratores: rabulæq; forenses
Nummorum aucupium docti: legumq; tyranni
Aere patrocinium uendunt producere causas
Et lites pendere diu: uindemia quædam est
Sunt & equestre genus medici; qui tangere uenas
Nonnunc̃ illicitas audent; & ponere quædam

Non intellectis temeraria nomina morbis
His & si tenebras palpant: est facta potestas
Excruciandi ægros: hominesq; impune necandi
Qui uero in populis præsunt hominesq; gubernant
Quo plus iuris habent: quantoq; licentia maior
Insanire solent tanto amplius: o ubi sancti
Rectores: & iustitiæ & pietatis amici
Quos patres sero ante focum memorare solebant:
Omnia nunc abeunt pessum: spoliata queruntur
Templa: gemunt inopes: uiduæ lachrymantur: & huius
Quæ nam causa mali: quia stat pro lege libido

¶ Qui numerãt stellas: ut astronomi. & se cõprẽdere fata: ut astrologi: genethliaci & mathematici. Naturã quicunq; dei scrutatꝝ. Vñ ille. Mitte arcana dei. Et alius. Altiora tene ne quęsieris. & utroq; maior. Non nimis sapere: sed ad sobrietatẽ docẽs. Nostra. i. rusticoꝝ ciuis rõne coactus. i. rõnibus innitens. Plures faculas. i. tedas & cę reos torios. Mẽte sinũt. i. desinũt. Poterãt nobis se ostendere: argumentũ quo uerisimile sit deũ nõ uelle a nobis nosci: cũ se nõ p̃beat noscendũ. Quid uestigare. i. inqrere necesse est ea q̃ ipsi qui gubernant cuncta. i. superi: negãt. i. ꝓhibent nos scire: q. d. nihil. Quãdo aũt. i. qñquidẽ. Nostra etiã pietas. i. (ut dicũt) charitatis exhibitio in elemosinis erogandis: Legunt. i. colligunt. Stultoꝝ est aliud: in pragmaticos & causidicos inuehit quasi satyrice. Vñ apte pſonã cornicis assumpsit. Rabulæq; forẽses. i. foꝝ iudiciale seu causaꝝ sectantes. Rabula scd'm Festũ dr̃ multis intẽtus negocijs. paratusq; ad radendũ qd aut auferendũ: uel qa est in negocijs agendis acrior q̃si rabiosus Scd'm Marcellũ aũt rabula a rabie dictus est quẽ nũc aduocatũ uel causaꝝ patronũ dicimus. Cice. Nõ em̃ declamatorẽ aliquẽ deludo aut rabulã deforo: sed doctissimũ atq; perfectissimũ q̃rimus. Sũt ergo rabulæ (ut iteꝝ Nonius attestatꝝ) litigiosi. Aucupiũ. i. captionẽ ab auibꝫ capiẽdis. Comicus. Hoc nouũ est aucupium Legũq; tyrãni: qa summũ ius summa militia est. Aere patrociniũ uendunt &c̃. Enumerat causidicoꝝ uitia. Vindemia quædã. i. lucrũ ut in uindemia q̃ est uini collectio ut messis frugum. Sunt &

Astronomi

Facula

Rabula

Aucupium

Vindemia

equestre genus medici: & hoc quoq; satyrice. Equestres sunt: quia mulis fere uehunt medici. Venas illicitas: ad fœmora mulierꝫ. Nominatemeraria. i. rebꝰ nō cōueniētia q̄ fingūt ne ignari deprehendant: Et si tenebras palpāt. i. ceci & ignari sunt: est facta potestas a legibus q̄ medicis ꝓmittūt ut curent interficere. Qui uero populis prꝫsunt in primores & optimates ac magistratus inuehit. Insanire solēt tanto amplius: cū tñ uel leue in alijs scelus in illis maximū sit Vñ Iuue. Omne animi uitiū tanto conspectius in se Crimē habet quanto qui peccat maior habetur. Abeunt pessum. i. pessundant & pereunt: spoliata quærunt. i. conqueruntur templa.

Pessum

Ista tua o Cornix excandescentia fines — Fulica
Transit honestatis, scelus omnibus obijcis omne
Innocuos habitare homines & in urbe memento
Non habitant colubri quædam balearibus arua — Cor.
Proxima non memini nomen, necꝫ noctua Cretam
Nec nemus ægerię sonipes, nec uir bonus urbem
Vir bonus est animal rarum, paucaſcꝫ per urbes — Fuli.
Et per rura locos habet, est rarissima uirtus.
Insanis Fulica insanis, tot in urbibus hostes — Cor:
Sunt tibi quot ciues, hi nos tondentcꝫ pilantcꝫ
Non habita nostri capitis ratione, coarctant
Nos ad furta, ipsi mox ad suspendia mittunt
Fas igitur si quid nostris sese unguibus offert
Radere, & insidijs ac nostra indagine captos
Deplumare leui tactu, sensim & pede pressim
Si uidet, excusa, si sunt secreta negato
Furta, quod occultum est non est iniuria furtum
Quicquid habent noster labor est, industria nostra est

Fines Baleares

¶ Ista tua o cornix excandescentia. i. uehemens ira: fines. i. limites transit honestatis. Baleares insulæ sunt in hispania: a grecis dictꝫ a

ſundarꝝ iactu: nã ballo ſignificat iacio. tollit aũt nũc l. Ballearicus aũt cõtra glires a ſenatu auxiliũ peꝛijt ſſe cõſtat cũ in quibuſdã aruis uicinis nõ poſſmt uiuere ſerpẽtes. Ea aũt arua ſũt in eboſo: q̃ eſt inſula inter ophiuſa & pytiuſam: Eboſi em̃ terra ſerpẽtes fugat oĩm uenenoſoꝝ aĩaliũ expers: eadẽ cuniculos gignit populãtes meſſes balearĩũ. Dicit aũt ſe noĩs immemorẽ ut decoꝝ ſeruetur: nam nõ cõgruit ruſtico longinquarꝝ inſularꝝ noĩa ſcire: ſicut maronianus ruſticus oblitus erat noĩs geometrę dicẽs. In medio duo ſigna Conon: & quis fuit alter? Deſcripſit radio totũ q̃ gẽtibus orbẽ. Necꝫ noctua habitat cretã: cuius nomẽ nõ ignorat: q̃ ſub uenetoꝝ ditione eſt. Noctua aũt q̃ in creta negaĩ plurima athenis eſt. uſqꝫ adeo ut in ꝓuerbio ſit κλαυκας εις αθηνας .i. noctuã athenas: aut in athenas. ſ. fertis q̃ merces eo ubi abundãt inutiliter tranſuehit ac ſi aq̃s in mare uehat: Aegeriæ aut nemus eſt ubi Numa põpilius ſecũdus Romanoꝝ rex colloquiũ cũ ægeria nympha uxore ſua de rebꝫ religioſis habuit: ut ſonipes negaĩ uiuere. Eſt aũt equꝰ a ſono pedũ dictus. Vir. ænci. iiij Stat ſonipes ac fremit ferox ſpumantia mãdit. Nec uir bonus urbẽ. ſ. habitat ſicut nec ablion ſeu britãniã maiorẽ lupus. Vir bonus ẽ aĩal raꝝ. Maro. Vir bonus & ſapiens q̃ĩ uix reperit ullũ Millibus e cũctis hoĩm cõſultus apollo: Iudex ipſe ſui. Iuue Rari q̃ppe boni. Habet. i. habitat reſidet. Sũt tibi. ſ. ruſtico: pilãtꝫ. Hora. cõpilo ſecũda lõga poſuit. Neme criſpini ſcrinia lippi Compilaſſe putes: uerbũ nõ amplius addã. Eſt aũt notũ Gallis uocabulũ: q̃d ſi tractũ eſt a pilus natura primã corripit. Inde aũt tractũ uolũt ꝑ apologũ Eſopi: quo q̃ duas uxores habuit: alterã iuuenculã q̃ canos decerpſit radicitus: alterã grande natu q̃ ut ſibi cõformẽ haberet maritũ: nigros capillos ſuſtulit: caluus & depilatus mãſit: atꝫ ita nudatus & priuatus intelligĩt ſuis: q̃d' effi ere pilare eſt. Coarctãt. i. cõpellũt nos ad furta: q̃a exigũt q̃d ſine furto nos habere nõ poſſe ſciũt: & mittũt mox ad ſuſpẽdia. Potuit noſſe cãdidus: quẽ alĩ ex agro parmẽſi: alĩ ex mãtuano oriundũ dicũt. Noſtris unguibus argute: q̃a cornices & fulicæ unguibꝫ diripiũt. Sẽſim. i. ꝓceptibiliter hoc eſt paulatim: & pedepreſſim. i. q̃ſi põſſo pede ſine ſtrepitu. Deplumare: qui aues id auibus faciũt. Si uidet. ſ. q̃ſpiã furta excuſa dicens uidelicet te iocari uoluiſſe. Si ſunt ſe creta negato. Furtũ q̃d occultũ eſt nõ eſt iniuria: q̃a quicq̃d hñt. ſ. ciues: eſt noſter labor & induſtria nr̃a. Hæc aũt cornici potius q̃ꝫ bono paſtori cõueniũt dicere: q̃a furta nulli licita ſunt: nec ſua ſibi uendicare ſine ſuperioris auctoritate permiſſum. Vñ dicit Fulica.

Ballo
Ballearicos
Eboſus
Noctua
Athenas
Aegeriæ
Sonipes
Compilo
Pedepreſſim

Iam longe egrederis metam rationis & æqui Euli.
O Fulica improbitas urbana coinquinat orbem Cor.
Vnde tot in terras ueniunt æstate procellæ
Fulmina /uenti /amnes /grando; uidisse recordor
Tellurem tremere: ac postes & tecta labare
Solem obscurari: noctu obtenebrascere lunam
Cur segeti lolium: messi dominantur auenæ
Vua in capreolos transit, caligine uerni
Depereunt flores: mala parturit omnia nobis
Hæc ciuile nefas: pariet quoq; plura deinceps
Vnde uenit furor amorum: bellicq; tumultus
Qui genus omne mali secum uehit: omnibus urbs est
Fons & origo malis: descendit ab urbe lycaon
Deucalion Pyrrha cum coniuge rusticus: ille
Intulit illuuiem terris: hic abstulit: ille
Abstulit humanum terris genus: intulit iste
Si terra (ut perhibent) flammis abolebitur unq;
Istud grande nefas ulla descendet ab urbe
O Cornix iam pone modum sermonibus istis Fulí.
Audio iamdudum pueros de pulte loquentes
Cætera si quicq; supererit post prandia dices
Pulti indulgendum monet urbibus hora relictis

¶ Iam longe egrederis metam: rationis & æqui: quia urbanos de plumare si clam fore speret consulis. Coinquinat: contaminat: polluit orbem. i. uniuersum mundū. Vñ tot in terras: dicit omnē tempestatē importunam: omnēq; calamitatē ꝓpter urbanor scelera a deo demitti. Cur segeti. Vir. Grandia sæpe quibus mādauimus hordea sulcis: Infœlix loliū & steriles dominant auenæ. Est aūt lo

liū de quo saluator. Nōne bonum semē seminaui: vñ ergo habet zizania? Inimicus homo superseminauit. Vua in capreolus. i. acidas quasi chordūlas quibus sese uites palis & ramis alligāt qbus etiā uesci solēt diuites. Caligine. i. aere nebuloso & obscuro atq; ita infecto. Parturit, p parit. i. puocat. ciuile nefas. i. nefandū ciuiū scelus. Descēdit ab urbe lycaon: quā ob pfidiā Iupiter in lycon. i. lupū trāsformauit. & occasione eius sceleris diluuiū scd'm Ouidi. superinduxit. Deucalyon cū Pyrrha cōiuge. i. uxore: fuit. s. rusticus: qa in mōtibus thessaliæ habitauit: ubi inter saxa degens ad se, pfugiētes tpe pecularis diluuij recepit: quocirca humanū genus iactis post terga lapidibus seruasse fingit. Ille. s. Lycaon hoc est scelus ei? intulit illuuiē. i. inudationē aquarū: hoc ē diluuiū terris. i. in terras ut inferret q; deos latio. Hic. s. deucalion cū Pyrrha abstulit. s. illuuiem. Ille. s. Lycaon abstulit genus humanū terris. Iste. s. Deucalion intulit. s. in terras genus humanū: qd' scd'm fabulā perierat: aut scd'm historiā ille perijsset si nō seruasset. Si terra ut perhibēt: id dubitat rusticus: aut ex ethnicis sumptū: quibꝫ nō est fides habēda nisi eadē in sanctis quoq; lris habeant. Nos aūt credimus ignē cōflagratōis diē iudicij præcessurū. Sed & Ouidius aliū mundū igne periturū asserit Metamor. primo. Esse quoq; in fatis reminiscet aflore tempus, Quo mare: quo tellus: correpta q; regia cœli Ardeat: & mūdi moles operosa laboret &c. Istud grāde nefas. s. ppter quod mundus ardebit descendet ab ulla. i. a quauis una urbe & non ab agro. O Cornix iam pone modū. i. finē sermonibus istis. s. tuis improbis & cōtumelioſis. Audio iamdudū pueros. i. minores famulos aut liberos loquētes de pulte. i. instare horā prandij. Si quicq; supersit. i. reliquū est. Gellius docet supesse supra id quod satis est esse. Hora. s. prandendi mouet indulgendū. i. operā dandā esse aut inuigilandū pulti. i. cibo illi rustico quo Romani diu uixerunt. Vrbibus, i. contumelijs de urbibus relictis.

Lolium

Lycaon
Lycon

Pulti

¶ Aegloga. VII. quę dicit Pollux: de cōuersiōe iuuenū ad religionē. Colloquutores Alphus & Galbula: cū iā auctor ad religionē aspiraret.

GAlbula qd sentis? Pollux doctissimus olim Al,
Fistulicen, subito quodā quasi numine t actus.
Destituit calamos, tunicas, armenta, sodales

Bardocucullatus caput, ut campestris alauda
Quattuor ante dies in religiosa recessit
Claustra; ferunt illum pecudes dum solus in agris
Pascere te effigiem quandam uidisse deorum
Cætera non memini: sed tu quid Galbula sentis?

¶ Galbula. Si friuolū nō sit dicā nō sine rōne in hac septima æglo-
ga agi de conuersione iuuenū: nā septenariū numerū qui ex primo
impari & ꝓxime illū subsequente pari cōficit: cōstat habere nescio
quid mysteriū: nō solū in sanctis literis: sed etiā apud poetas: vñ est
illud. O terq; quaterq; beati. & Nā te iam septima portat Oīmbus
errantē terris & fluctibus ęstas. Dicūt ꝓterea septimo quoq; anno
immutari nobis ætatē, ut primis septem annis simus infantes: ꝓxi
mis pueri: tertiis adolescētes: q̄rtis iuuenes: qua ætate cōstituendū
est nobis genus uitæ: q̄s & q̄les nos esse uelimus & in q̄ gñe uitæ
Bene ergo (ut de cęteris ætatibus q̄ pari ordine subsequunt taceā)
in hac septima ægloga agit de iuuenū ad religionē cōuersiōe. Vñ
hactenus adolescentiā suā (sic em̄ scripsit opus) poeta cecinisse pute
tur: deinceps cāturus iuuentā & uirilē ętatē in duobꝰ uidelicet ul
timis carminibus quæ in religiōe cōposuit: sed linquamus hæc ar
gutioribꝰ. Per pollucē hoc loco intelligo poetā. Fistulicen. i. canēs
in fistula: ut nostra ætate. sicut tibicen canens tibia gruis: ut olim fa
ctitabant & nunc quoq; nōnunq̄. Quodā quasi numine tractus:
quia spiritus ubi uult spirat. Bardocucullatus caput. i. habēs caput
bardocucullatū. Bardocucullus uestis est gallica grossioris fili fa-
cta cōpositione ex bardis: qui poetæ erāt gallicani & cucullus: cu-
cullus em̄ uestis grossior est capite regendo apta. Bardi itē dicebā
tur olim stulti apud gallos: ut possis accipere bardocucullū uestē
fuisse gallicā stultorū & uiliū hominū. vñ Martia. in distichis. Gal
lia santonico uestiri bardocucullo. Cercopithecorū panula nuper
erat. Bardus ab hoc (autore Festo) stultus a tarditate ingeniī appel
latur. grēce aūt bardys dicitur. Præterea (ut idē inquit) bardus gal
lice cantor appellatur qui uirū fortiū laudes canit: a gēte bardorū.
De quibus Luca. Plurima securi fudistis carmina bardi. Nonius
aūt dicit bardū esse propria ui & ingenio tardū: nā græci bardos
tardos dicebant Plau. in Parsa. Nimis equidē pro barda & ꝓ ru-
stica reor habitā esse te. Ex his & alīs multis ut de alpibus pa-
ter gallicarū quoq; linguā immutatā esse: nā multa nunc aliter q̄ꝑ

Fistulicen
Tibicen
Bardocucul
latus
Bardocucu
lus
Bardi
Bardus
Bardum

Olim dicebantur a Gallis dicuntur: ut campestria. i. in campis uersari solita: alauda. i. auis cucullata & plumeā cristam habens. Effigiem quandam uidisse deox: ut in processu patebit. Videtur autē diuam uirginem intelligere: aut quæ Herculi occurrisse a Ciceroне memoratur: de qua suo loco dicā. Cætera non memini. Id em̄ & rustico conuenit: ut iam sæpe diximus: & æconomiæ atq; argumento huius æglogæ: nam intendit narrando duo facere: colligere uidelicet laudes pastox: & perfectionem religionis potissimum carmelitanæ: quæ prima est. Allauda

Vt dixere patres faciens primordia rerum Galbu.
(Magna canam) uobis quæ quondā tradidit Vmber
Instituit deus agricolas: pecorisq; magistros
Primus agri cultor rudis immansuetus & asper
Qualis humus / segnis / lapidosa / rebellis aratro
Ast ouium primus pastor mitissima proles
Instar ouis: quæ bile caret: quæ lacte redundat
Mitis erat nullis unq; pastoribus asper
De grege sæpe suo sacrum ponebat ad aras
Nunc oue: nunc pingui uitulo faciebat: & agno
Sæpius: & magno diuos ambibat honore
Sic profecit apud superos sic numina flexit
Vt fuerit primo mundi nascentis ab ortu
Tempus ad hoc cœlo pecoris gratissima cura
Assyrios quosdam (sed nescio nomina: curæ
Diminuunt animum) deus ex pastoribus olim
Constituit reges: qui postea murice & auro
Conspicui: gentes bello domuere superbas
Cum Paris iliaca tria numina uidit in ida
Aut Paris aut alius: puerum qui obtruncat ad aram

pastor erat: quando cœlesti exterritus igne
Venit ad ostentum pedibus per pascua nudis
Pastor erat Moses: Moses a flumine tractus
Exul apud graios amphrisia pastor Apollo
Rura peragrauit: posito deitatis honore
Cœlestes animi Christo ad præsepia nato
In caulis cecinere deum pastoribus ortum
Et noua diuini partus miracula docti
Pastores primi natum uidere tonantem
Et sua pastores infans regnator olympi
Ante magos regesq; dedit cunabula scire
Se quoq; pastorem deus appellauit: ouesq;
Mitibus ingenijs homines: & mentibus æquis
Et ne uana putes hæc somnia: nuper ab urbe
Rus ueniens: picto perlegi hæc omnia templo
Sunt pecudes pictæ: parui sub matribus agni
In tellure cubant: ingens equitatus ab alto
Monte uenit: radiant auro diademata diuum
Et suspensa tenent uaga lumina præteriuntum
Non igitur mirum noster si numina Pollux
Vidit: amant uillas & oues & ouilia diui
Simplicibus præsens deus est: offenditur astu

¶ Vt dixere patres. Vt ꝓbet uerisse esse pastori numē uisū altius ordiē laudes pastorū: docetq; ꝙd uerū est Abelē primū iustū fuisse pastorē: multosq; reges ut Abraam Dauid & similes fuisse pastores. Christū ad hoc se appellasse pastorē dicentē. Ego sū pastor bonus: Et recens natū primo a pastoribus agnitū atq; uisum: & multa id generis alia quæ legendo patebūt. Vt dixere patres. Vir. Au

rati meminere ſenes. Ruſtici em̄ non ex libris: ſed ex maiorꝝ relatu hiſtorias ſciūt. Deus faciēs primordia rerꝝ. i. in prima hominū ge neſiū inſtituit agricolas: ut Adā & primogenitū Cayn. Pecoriſq; magiſtros: ut Abelē: qa ut dicēdo primordia rerꝝ: uiſus eſt altius ordiri: bonā fecit parentheſim dicēs. Magna canā nobis quę quō dā tradidit umber: cui torā doctrinā ſuā ubiq; acceptā fert. Primꝰ agricultor. ſ. Cayn ac ouiū primus paſtor. i. Abel. Inſtar. i. in ſtatū & morē ac ſimilitudinē: qđ Valla negat. quę bile. i. colera amari ciem anīo afferēte. Sacrū ponebat ad aras. Hiſtoria patet in princi pio geneſeos. Vitulos faciebat. ſ. rem ſacrā. Sed facio & operor ꝓ ſe poſita de rebus ſacris intelligunt. Nec dices faciā uitulā: quia id tauri eſt: ſed uitula aut uitulo: ſubaudiēdo rem diuinā: ut in buco. Maro. Cū faciā uitula ꝓ frugibus ipſe uenito. Diuos ambibat. i. ambientiū more uenerabūdus adorabat. Sic. i. uſq; adeo numina flexit: ut cura pecoris fuerit a primo ortu mūdi naſcētis. ſ. uſq; ad hoc. i. noſtrꝝ tēpus gratiſſima. i. acceptiſſima cœlo. i. cœleſtib⁹. Aſ ſyrios: ut Abraā Loth Iob & cæteros patriarchas. Cū paris alexāder q & paris paſtor fuit. Nā cū Hecuba ipſo gauidia uiſa eſſet geſtaſſe catelliū facē geſtantē: qua tota Troia incendebat. idq; Pria mū retuliſſet: & ille ad ſomnioꝝ & phantaſmatū interpretes reſpō ſum accepit filiū geſtare qui troiæ cremādæ occaſionē daret: quocirca pater quicqd pareret interfici iuſſit. mater aūt non interfecit: ſed exponendū feris dedit. ubi a paſtoribus inuētus ab illis educatus q̄q; in uiꝝ creuit atq; ab œnone nymphas adamatus eſt: iudiciūq; inter tris deas dediſſe fertur. Cū uero optimus eſſet athleta: & cū Hectore cōgreſſus eū uiciſſet: ab eo interēptus fuiſſet niſi frater agnitus tandē ꝓ Helena ꝓmiſſa in græciā ꝓfectus fatale attulit prædā. Vñ Statius in achil. Solueret æbalio paſtor de littore claſſem Dardanus. Paris ergo aut alius: quia de noīe ut ruſticus dubitat: cū uidit tria numina. ſ. Iunonē: Pailadē & Venerē de prēſtantia formæ cōcertātes in ida. ſ. ſylua ſic dicta: iliaca. i. troiana qđ addit ad diſcretionē: cretēſis erat paſtor. Puerꝝ qui obtrūcat ad aram. ſ. Abraam q id facere uoluit: erat paſtor. Paſtor erat Moſes: quādo cœleſti exterritus igne. ſ. in rubo q nō cōburebat: uenit ad oſtentū .i. miraculū aliud portendēs: ut uirginitatem diuæ genitricis Chriſti. Pedibus nudis: quia iuſſus eſt calciamenta exuere: Moſes inq; a flumīe tractus. ſ. a filia Pharaonis regis egypti: cū eſſet in fiſcella ſuper aquas natās: vnde nomen accepit. Apollo ſpoliatus diuinitate pauit Admeti regis armenta nouem annis: vñ Nomius. i. paſtoralis eſt dictus: pauit aūt iuxta Amphriſum fluuium theſſaliæ

Bile
Operor
Facio
Paris
Hecuba
Ida
Iliaca
Nomius

Spoliatus dico diuinitate ꝓpter interfectos cydopas. vñ in princi
pio. iiij. geor. dicit Vir. Et te memorā de canemus pastor ab Am
phriso. Ideo hæc secm Macrob. li. i. satur. finguntur: qa Apollo ipse
est sol qui oīa pascit. Deitatis: latinius diceret diuinitatis: sed car
mē id nō accipit. Cęlestes animi. i. spūs. vñ Qui fecit angelos suos
Caulis spiritus. In caulis. i. septis pastorꝫ ubi faciebāt uigilias super gregē
suum: ut Lucas prędare memorat. Ante magos. i. sapiētes persarꝫ
& indorꝫ quia eadē nocte qua natus est cū ipsis magis ad minimū
decimotertio die primū uisus sit. Dico ad minimū: qa cōtrauersia
est: an eodē anno: an alio. Ante magos regesqꝫ: Vñ magos ꝓ regi
bus accipimus ꝓpter illud: Reges tharsis &c̄: Se quoqꝫ pastorem
deus appellauit dicēs: Ego sū pastor bonus. Ouesqꝫ addēs. Agno
sco oues meas: & cognoscūt me meæ. i. miti ingenio ꝓditi hoīes
Picto perlegi hæc oīa tēplo. i. parietibus phani. Vbi pictura est ru
dium scriptura: & ideo dicit perlegi. Maro in. vi. Qui ꝓtinus oēm
plegerat. Magna em̄ est cōuenientia pictoris & scriptoris. vñ eos
Flaccus æquiparat dicēs. Pictoribus atqꝫ poetis Quodlibet audē
di semꝑ fuit æqua potestas. Sunt pecudes. s. pastorꝫ qui Christū ui
serunt. Ingens equitatus. s. triū regū Diademata diuū aut regum
aut angelorꝫ aut Christi & parentū eius: hoc est matris ueræ & pa
tris legalis ac nutricij & naturalis a quibusdā putati. Et suspensa te
nent uaga lumina. i. oculos prætereuntiū: hoc est cogūt prætereire
parentes immorari: donec picturā perspexerint. Amant uillas. i.
domos rusticas: & oues & ouilia. Simplicibus deus præsens est:
id sancte & moraliter.

Vera refers: pecori sic sint innoxia nostro — Alphus
Pascua: uidi asinum: uidi præsepe: bouemqꝫ
Iam memini turbæ uenientis: & ora uidere
Indica: iam uideor regum sua dona ferentum
Vnum oro: quę nam Polluci occurrit imago:
Galbula si nosti: ne sit labor omnia fari
Et noui: & memorare libet: res digna relatu — Gal.
Res digna auditu / pia / sancta / imitabile factum
Durus & immitis pater atqꝫ superba nouerca

Pollucem grauiore iugo preſſere iuuentæ
Tempore: cum dulces animos noua ſuggerat ætas
Et cum iam inualidæ longo ſub pondere uires
Deficerent: nullaq; odium manſueſceret arte
Conſtituit tentare fugam: res una uolentem
Ire diu tenuit: nimis impatienter amabat
Error enim communis amor iuuenilibus annis
Res eſt fortis amor: uiolentia fortior: iuit
Et tales abiens (mihi nanq; ſolebat amores
Enarrare ſuos) mœſto dedit ore querelas
O uirgo lachrymę ne tuis ſoluentur ocellis
Cum te tam charo cernes ab amante relictam:
Vlla ne diſceſſu duces ſuſpiria noſtro
Tu ne mei crudelis eris forte immemor unqnam
Vſq; adeo ne tuum poterit frigeſcere pectus:
Pectus quod totiens tot lumina fletibus implet
Tu ne trahes crebros gemitus: & pallida fies:
Cerno oculos / cerno lachrymas / cerno anxia corda
Virginis: heu tantum qua diſſimulare dolorem
Fas erit arte: dolor duplex mea pectora torquet
Illius atq; meus ſed fas mihi flere quod illi
Non licet: occultus longe magis æſtuat ignis
Indolumem mihi uos diui ſeruabitis illam
Vt quando exilio repetam mea rura peracto
Fiat amor fœlix: ſaltem ſemel ante ſenectam
¶ Vera refers: Approbat Alphus: uidi aſinũ & bouẽ & p̃ſepe. i.

dñi qui in eo ante aſinū & bouē eſt poſitus. Vidi inquit de pictura intelligēs, Iam memini turbæ ueniētis .i. in mentē uenit: & ego uideor mihi nūc uidere ora indica .i. indoꝝ regū ab india uenientiū: & uideor uidere ora regū ferentū .i. offerentiū dona .ſ. aurum thus & myrrhā. Et noui & memorare libet: quia res digna relatu .i. ut referatur & recēſeaī: & factū .ſ. pollucis eſt imitabile. Durus & immitis pater. Vir. Eſt mihi nāq; domi pater & iniuſta nouerca: Videī aūt hæc uera uitę ipſius poetę deſcriptio. Grauiore iugo: qa nimis rigidi & ſæueri erant: ut in prima ægloga docuimus. Et cū in ualide. Eſt em̄ ea ętas imbecillis & inops cōſilij. Nullaq; odiū .i. parentū: arte .ſ. filij. Cōſtituit tentare fugā .i. diſcedere clam a parēnbꝫ tā duris. Error em̄ cōmunis .vñ prius. Semel inſaniuimus oēs Res eſt fortis amor: uiolentia fortior .ſ. eſt. O uirgo. Quæruloſa diſceſſio ab amica: crudelis quæ amantē nō redames. Maro. O crudelis alexi nihil mea carmīa curas &c̄: Quod lumina. legendū uidetur tot ut ſit pectus linquā quod implet totiēs luīa fletibus. Dolor duplex illius atq; meus: illius .ſ. uirginis quā occulto æſtuantē putāt amore: & ſe qui manifeſto abſumitur igne. Exilio peracto: quia in exilium uoluntarium: ut patris ſæuitiā & nouercale odium deuitet abſcedere deſtinauit. Fiat amor fœlix: ut potiatur amica. ſaltem ſemel: id amatorie & modeſte.

Talia pergebat memorans / uoluitq; reuerti
Tantus amor iuuenem uis tanta furoris agebat
Sed iam iacta fuga cunctis erat alea nota
Fronde ſub herculea feſſus mœrore ſedebat
Ecce puellari uirgo ſtipata corona
Ora / manus / oculos / habitumq; ſimillima nymphæ
Et tali affata eſt puerum ſermone dolentem
Chare puer quo tendis iter: ueſtigia uerte
Neſcis heu neſcis quo te uia ducat: & audes
Ignotis errare locis: nihil inſidiarum
Per campos ratus herboſos: nihil eſſe pericli
Omnia tuta putas: & quod placet utile credis

More iuuentutis stolidæ: collectus in orbem
Sæpe latet molli coluber sub graminis umbra
Est facile incautos offendere: paruulus infans
Innocuos rutilum digitos extendit in ignem
Nec nisi iam lesus uires intelligit ignis
Hæc regio intrantes aditu consuevit amœno
Fallere: delitias offert & gaudia: uerum
Ingressis cum triste nihil supereſſe putatur
Mille parat laqueos: & mille pericula profert
Trames hic ut collem gressu superaueris illum
Ducit in umbrosam syluam: crudele ferarum
Hospicium / loca tetra / situ & caligine opaca
Quisquis eo deceptus abit: remeare uetatur
Et piceis primum uelatur lumina uittis
Deinde per omne nemus: dumeta per aspera tractus
Transit in effigiem monstri: dum uoluere linguam
Atq; loqui tentat / mugit: dum attollere sese
Credit / humi graditur quadrupes: necq; suspicit astra
Ima tenebrosæ uallis lacus æquore nigro
Occupat: & nigris mons plurimus imminet undis
Huc tracti in stygios latices altumq; baratrum
Præcipites dantur: rapidaq; uoragine mersi
In styga & æternas crebi rapiuntur in umbras
Heu quot pastores istis ambagibus acti
Cum gregibus periere suis: ego sedula semper
Monstro iter: hic ad opem uigilo indefessa ferendam:

Similitudo

¶ Talia pergebat memorans. Commemorat quæ uirgo uisa sit polluci: cū iam fugā facere decreuerat. Eam aūt: quia in carmelum ire suadet: & uirginū coronā secū duxit: nō inepte putaueris diuā uirginē Mariā. Cuius protectione & noīe insigniter nunc carmelica religio: quā autor noster ꝓfessus est. Quin adeo ægloga. viii. id manifeste docet: alludit tñ ad eā quæ herculi apparuisse dr. Vñ id apparuisse iacenti fronde sub herculea: respicit quoq; ad biuiū pythagoricę literæ: de qua in opusculo maroniano abūde dixim⁹ Vt uero sciamus quæ Herculi apparuerit. audiamus Cice. i. officiorū ita disserētē. In primis costituendū est quos nos & quales esse uelimus: & in quo genere uitæ: quę deliberatio est omniū difficillima. Ineunte animi adolescentia: cui inest maxime imbecillitas consiliī; tūc id sibi quisq; genus ętatis delegēdę cōstituit quod maxime adamauit. Itaq; ante implicat aliquo certo gñe cursuq; uiuendi cū potuit qđ optimū esse iudicare. Nāq; herculē Podicus dicit (ut est apud Xenophontē) cū primū pubescēret (quod tēpus a natura ad deligendū quā quisq; uiā uiuēdi sit ingressurus dictū est) exiīsse in solitudiuem atq; ibi sedentē diu secū multūq; dubitasse: quū duas cerneret uias: unā uoluptatis: alterā uirtutis: utrā ingredi melius esset hoc Herculi iouis satu edito potuit fortasse contingere: nobis non idē &c̄: Hæc Cice. Aiunt aūt inter dubitandū duas accersisse matronas: uirtutē & uoluptatē quarū uoluptas prior ingressa accuratissime erat ornata & oēs delitias post se trahebat: respectans aliqñ cū fastu: quæ oīa ostentās & multo etiā plura pollicens secū trahere herculē tentauit. At uirtus aspera & dura sæuereq; intuēs cōtra. Nō pollicior inquit aliquā uoluptatē aut quietē: sed laborē pericula: sudores infinitos terra mariq; tolerādos: sed horū ꝑmiū erit te deū fieri. Quod audiēs hercules grauibus uerbis uoluptatē repellēs: uirtutē sequutus est. Cuius (ut inqt Maro) primus ingressus difficilis uidet: Nā uia uirtutis dextrū petit ardua callē: Difficilemq; aditū primū spectātibus offert: Sed requiē ꝑbet sessis in uertice summo. Sed ad auctorē. Voluitq; reuerti. s. ad uirginē quā cōstituerat deserere: quia nihil incōstantius amāte. Sed iā alia erat iacta. i. iam ꝑfricuerat frontē: hoc est Herculis diffamiæ nō amplius timuerat & ita erat extra aleā; per quā significat oīs incertus euentus & omne periculū: ut alea belli &c̄. Erat aūt iacta fuga. i. per fugam quā parauerat: nota cūctis. i. oēs sciebāt cū fugere cōstituerat & hoc animo. Sedebat fessus mœrore amore languēs & mœrore cōfectus: sub fronde herculea. i. sub populo: quæ plurima crescit in ripis padi. vñ Ouidi. Populiq; padus &c̄. Ea autem arbor dicatur

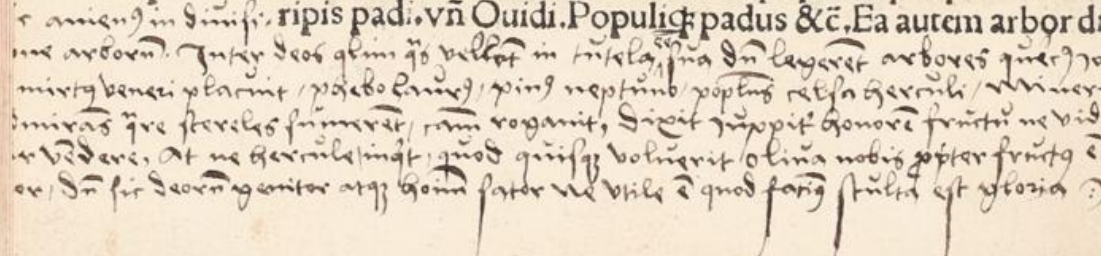
Vitæ genus cōstituendū

Viæ herculi ostensæ

Matronæ Herculi uisæ

Alea

Poqulus

Herculi: vñ in buco. Populus alcide gratissima: quia eius frõde coronatus ad inferos descẽdit ac redñt. Significat aũt uirtutẽ quæ intrinsecus uiret & extrinsecus pallet: ut ipsa frons populea. Ora manus &c̃. synecdoche est: ut ẽnei. iiij. Omia mercurio ſ milis uocẽq; colorẽq; &c̃. Per cãpos herbosos. i. uirides: & ita adolescentiã notat. Sæpe latet. Maro. Frigidus o pueri fugite hinc: latet anguis in herba. Paruulus infans. Alludit ad moſen: qui relicto auro cãrbonẽ ardentẽ in os suũ intulit. quo se innocẽtẽ adhuc declarauit. Aditu. i. introitu amœno: delectabili & uoluptuoso. Trames hic. ſ. tã amœnus Pronomen hic anceps est. vñ hoc loco corripit: aduerbium aũt semp ꝓduci uult. Crudele hospiciũ appositorię: ſ cut ẽnei. vi. Itur in antiquã syluã stabula alta ferarꝝ. Situ. i. mucore & lanugine immũda Remeare uetat. Maro. Facilis descensus auerni Noctes atq; dies patet atri ianua ditis. Sed reuocare gradũ superasq; euadere ad auras Hoc opus: hic labor est: pauci q̃s æquus amauit Iupiter: aut ardens euexit ad æthera uirtus. Diis geniti potuere. Piceis uittis. i. caligine ignorãtię & desperatõis uelat lumina. i. habet oculos uelatos. Est em̃ græca locutio. Vittis. i. fascijs quibus ligari solent decollandorꝝ oculi. Transit. i. transformat in effigiẽ monstri: docet quid metamorphoses poetarꝝ sibi uolũt: quibus Vlixis socij in feras & pecudes uersi finguñt. quia homo uoluptati dedi⸗tus fit bestialis. Animalis aũt homo nõ percipit ea quæ sunt spiritus dei. Vñ neq; suspicit. i. sursum inspicit astra: ut illic. Attenuati sunt oculi mei suspiciẽtes in excelsum. Ima occupat. i. semp uersat̃ in limo carnaliũ desideriorꝝ. Mons plurimus. i. difficultates & pericula quæ sunt In luxuriosa uita. Latices stygias. i. obscœnas aq̃s tristiciæ infernalis. Altũq;. i. ꝓfundũ baratrũ. i. uoraginẽ. In styga. i. lacũ infernalem a tristicia dictũ. Declinat̃ aũt hęc styx: huius stygos. vñ hãc styga actũs. Erebus fere a doctis sine h scribit: dicitur q; lacus obscurus. nam erebennos obscurus dicitur. Ego. ſ. uirtus aut bona inspiratio. Indefessa. i. indefatigabilis. Multa prætereo: quia nota sunt etiã pueris.

Aditu

Vitta

Stygias

Baratrum

Styx

Erebus

Tolle moras igitur: mortis fuge blanda propinquæ
Atria: secreti tutam pete littoris oram:
Qua contra idalios fluctus mihi tollit in altum
Aera carmelus uiridi caput arbore cinctum
Primus hic antiquis patribus spelæa domosq;

Præbuit arboreas intra nemus ilice densum
Ex hoc in uestros deducta cacumine montes
Religio uenit: sicut de fonte perenni
Flumina: & ex uno multi genitore nepotes.
Illius in syluis abies ubi plurima surgit:
Pinguis ubi piceę sudat liber & terebinthi:
Inhocuum postę feliciter egeris euum:
Mox tua mutatis ætas renouabitur annis
In loca te tollam meliora/uirentia semper.
Immortalis eris diuum comes: ire per astra
Inter hamadriades & oreades atę napeas
Flore coronatas caput & redolentibus herbis
Fas erit: ac super & subter cognoscere cœlos.

¶ Tolle moras. Prosequit uerba uirginis quæ Polluci apparuit Blanda atria mortis propinquæ: quia ducunt in bonis dies suos: & in puncto descendunt ad inferna & alibi: Stulte hac nocte rapient animã tuam. Tutã oram. s. montis carmeli: qui contra idalios lucos. i. cypron portendit. Mihi aũt diuæ uirgini aut sanctæ inspirationi. nam oĩs religiosa professio Heliã & Heliseũ cæterosq; filios ꝓphetaꝝ habet auctores: etiã Hieronymo cẽsore. Hic. s. carmelus præbuit primus antiquis patribus. s. iam dictis: spelæa. i. spelũcas & domos arboreas. i. sub arboribus: intra nemus densum ilice. i. nemore ilicibus pleno. Vñ dixit. Caput eius cinctũ uiridi arbore. Religio uenit deducta ex hoc cacumine. i. ex hoc uertice carmeli in uestros montes: qui. s. in europa sunt. Nam duce diuo Ludouico primũ in Galliã translati sunt: sicut flumina. s. deducuntur de fonte perenni. i. per totũ annũ: & ita perpetuũ fluente. Flumina eñ fere in montibus fontẽ habẽt pro capite. Illius in syluis. Ordo est. Postę egeris fœliciter euum innocuũ: in syluis illius. i. carmeli ubi. i. in quibus surgit plurima abies: & liber. i. cortex interior piceæ. s. arboris pinguis: quia picẽ exudat: & liber terebinthi sudat. s. resinam & picem. Allegoricos uult illic tranquillam & sine penuria esse uitam: quia qui oĩa derelinquunt Christum sequẽtes centuplum recipiunt: & uitam æternam possidebunt. Mutatis an

Spelæa

Liber

nis, ſ. in æternitatẽ qui erãt tranſitorij. Ire per aſtra inter hamadryades. i. nymphas arborũ. & oreades, i. nymphas montiũ: & napæas. i. nymphas florum, i. inter cœtus uirginũ: fas erit: quia & ipſa uirgo. Hi ſunt qui ſequuntur agnum quocunq; ierit &c. Ac ſuper & lubter: quia in medio erit. Hamadryades Oræades Napæas

Sic effata leues uirgo diſceſſit in auras
Tum ſua iurauit Pollux mutata repente
Pectora & extemplo uictum expiraſſe furorem
Non aliter q̃ flamma cadet: ſi ardentibus agris
Effluat & totas præceps padus euomat undas
Sic abijt crudelis amor: qui ſæpe pharetram
In iuuenem: dum principijs obſtaret amandi
Dum tepet ac timide inſanit: conſumpſerat omnem
Sic igitur Pollux in clauſtra ſilentia uenit
Sunt quibus aſpirent etiam nolentibus ultro Alph.
Sunt quibus infenſi ſine cauſa & crimine dij ſint quod falſa ſed religione
Quod nos in pecudes: in nos id iuris habent dij Gal.
Hoc rus ſcire ſat eſt: ſapiant ſublimius urbes
Sic docuit rediens aliquando ex urbe ſacerdos
Ianus: & in magno dixit ſibi codice lectum
Sol cadit: & baldi uix ſumma cacumina tangit Al.
Nos quoq; iam ſero cum ſole recedere tempus
Galbula: ſarcinulas ne ſit tibi ferre moleſtum
Pera leuis: leuis eſt & canth arus: omnia paruus
Ferre labor ſero: graue mane: ſed utile pondus
Ipſe pecus ducam: mihi pars eſt iſta laboris

¶ Sic effata. Bene effata: quia ſic dicunt oracula. Virgo aut uirtus

aut diua uirgo discessit in leues auras.i. euanuit. Tum sua iurauit Pollux:ideo iurauit:qa difficile creditu.Simile diuo Thomę aqui nati contigisse dicūt:qui accinctus lumbos postea uenercū ardorē

Extemplo non sensit.Et extēplo.i.illico euestigio:tractū ab auguribus uolūt qui designato tēplo dicebāt extēplo:quo dicto subito abscesserant Furorē.s.amoris.Nō aliter.s.ut aqua extinguit ignē.Qui consum pserat in iuuene omnē pharetrā.i.oēs uires suas:dū principijs ob stiaret.i.obstare uellet aut deberet.Iuxta illud. Principijs obsta &c Dū tepet.i.dū animus in dubio est:facili momēto huc aut illuc im pellit. Ac timide insanit.i.adhuc cū timore & pudore & nondū cū sentit illecebras.Sic igit pollux in claustra silētia uenit: ubi impedi tā habet uenā ne libere canat. Sunt quibꝫ aspirēt:quia spiritus ubi uult spirat. Sūt qbus infensi sine causa & crimine dij sint. Id impie nisi rustice:quia cōsilia dei sępe occulta sunt nūcꝫ aūt iniusta.Videt aūt dij infensi bonis & insontibus qñ maxime amici sunt: hoc est qñ eis tribulationē ut meliores euadāt demittūt.Nā uirtus in infir mitate perficit.Quia ergo rustici id nō aīaduertāt uidentes bonos affligi dicunt deū eis infensum:cū minime sit:uerūtamē si sit:nō tñ iniustus est:quia nō habet pscriptā legē.Vñ dicit Galbula. Quod nos in pecudes. Ordo est:dij habēt id iuris in nos quod nos.s.ha bemus in pecudes.Hoc nos scire sat est.s.rusticos: sapiāt sublimes urbes.i.urbani.Sic docuit rediens.i.ueniēs:cū illic habitēt fere prę dicatores:Et Ianus dixit sibi lectū in magno codice.s.decretoꝝ aut in biblia.Sol cadit.Pro more suo finem parat æglogæ docēs disce

Sarcinulas dēdi tēpus.Galbula sarcinulas.Ordo est O Galbula ne sit tibi gra ue.i.molestū ferre.i.auferre & colligere.sarcinulas.i.parua rerꝫ pa storaliū sarcinas. Peta.s.nostra in qua panis & cætera edulia ferri solent:est leuis. Vñ dicūt Aesopū cū alijs accinctū ad iter libenter subijsse reticulū panis:licet ponderosius esset: quia nouit in itinere

Cantharus imminutū iri.Cantharus est poculū quo Silenus uti dī in bucoli. Vir.Et grauis attrita pēdebat cātharus ansa. Cātharus ergo leuis qa exhaustus. Paruus labor est ferre oīa.s.potus & cibi reposito ria:sero.i.uesperis.& graue pondus sed utile est ea oīa ferre manu Ipse.s.ego ducā pecus.i.gregem nostrum.

¶ Aegloga. VIII.quæ dicit Religio:de rusticorꝫ re ligione. Colloquutores Candidus & Alphus.

HOrrida solstitio tellus sitit Alphe reuerso Can.
Ad solitos montes:ubi ros in gramine/& æstas

Mitior hæc armenta monet deducere tempus
Aereos montes & ſumma cacumina longe Alphus
Proſpicio: quid ſint montes (tibi uera fatebor)
Neſcio: ſemper enim campeſtria rura: lacuſq;
Incoluí: montanus ager qua fruge redundat?
O rude & illepidũ ingeniũ: prope flumia ſemper Can.
Verſatus fulicæ in morem: limoſa per arua
Sunt ubi ranarum / culicum / pulicum / cimicumq;
Luſtra: inter ſalices / uluas / uirideſq; papyros
Irridere audes: & nauci pendere montes
Vnde fluunt amnes: templis ubi tanta locandis
Marmora cæduntur: fulgens ubi naſcitur aurum:
Quæ parit anten nas tellus: medicamen ab herbis
Dic quibus eſt niſi montanis: de uertice baldi
Sæpe melampodion legi: medicina capellis
Nulla magis præſens: quondam ualſa ſinus ægon
Tradidit hoc: dum uere ſues caſtraret & agnos
Tradidit & dixit: ſolus medicamen habeto
Dic ubi caſtaneæ plures ubi copia maior
Glandis: in excelſis fontes & paſcua uidi
Montibus artocreas & pingue polenta comedi
Sunt populi fortes illic: robuſta iuuentus
Lata pedes: calloſa humeros: neruoſa lacertos
Hiſpida: dura manus: moli indefeſſa ferendæ

¶ Horrida ſolſtitio tellus ſitit. In hac ægloga q̃ inſcribit̃ de religio
ne paſtorum: habentur primo laudes montium: quas Candidus

nactus occasionē ex calore solstitiali quo urgēte mōtes petere sua-
det. accumulat. nō immemor (si recte sentio) carmeli sui: quē incole
re iā tm̄ aīo cōstituerat: & cuius laudes ꝓsequi intendit. Solstitio. s.
æstiua'i: nō brumali. Est em̄ duplex: alterꝝ q̄ sol stare dī: ꝙ altius as
surgere in epicedio suo nequit: alterꝝ qa ꝓfundius descēdere nō po
test: ut in bruma. Ad solitos. s. candido & gregi eius: nā alphꝰ mō
tes ignorat. Ordo est. Tēpus monet deducere (dicerē deducere aut
ꝓducere: uā deducere in altū inusitatū est) hęc armēta ad mōtes so
litos: ubi ros est in gramīe: & æstas mitior. i. tēperatior: qa in sum
mis mōtibus tpe æstiuo frigus opacū est. Montanus ager qua fru
ge redundat. Ex hac quęstiōe nancisc̄ occasionē montiū describē
doꝝ. O rude ingeniū uersatus: cōstructio ad rē respiciēs nō ad uo
cem sicut apud Comicū: Scelus q me perdidit. Pulicū primā cōmu
nē habet hæc uox. Cimicū: cimices sunt uermes fœtidi parietibus
& lectis inhærentes: & ubicūꝙ uapor est aquaꝝ frequētes: ut culi-
ces: pulices: muscæ & id genus bestiolæ. Lustra potius feraꝝ sunt
Inter salices: q̄ in locis humidis nascunt̄. Vluas. i. herbas palustres
& papyros. i. arundines. quæ in ægypto tātæ nascunt̄ ut ex singu
lis internodijs faciāt nauiculas. Habet aūt mēbrana tenuē in qua
olim scriptitabāt. Vñ nūc abutunt̄ uocabulo papyro ꝓ chartis di
cētes. Et nauci pendere. i. nō pluris facere ꝙ nauci: qđ aut putam̄
est nucis: ut prisci. & Tortellius sentiūt: aut granū fabę cū se aperit.
ut Seruius uult. aut ut nōnulli mucor nucis priusꝙ cōdensat̄ in nu
cleū. Ponit̄ aūt ꝓ nihilo aut re minimi precij & ualoris: Vñ fluūt
amnes: qa fere in mōtibus ortū habēt, ubi tāta marmora cædunt̄
locādis. i. cōstituēdis tēplis. i. ad cōstituēda tēpla. Antemnas. i. ma
los trāsuersos. Sæpe melampodion legi. i. collegi. Melampodion
aūt est genus ellebori nigri: a melampode quodā q eo uti in diui-
nationibus solebat dictū: aut a pastore eiusdē noīs q primus hanc
herbā inuenisse dicit: dum capras eo purgari animaduerterit dato
ꙙ eaꝝ lacte furentes prœtidas sanari. Vñ dicit Maro geor. iij. Inuē
tæꙙ nocent artes: cessere magistri: Phillyrides chiron amithaoni-
usꙙ melampus. Interp̄tat̄ aūt melāpus nigri pedis: uocant em̄ me
lam nigrū: & ποδος pus dicitur pes. Fuit & alius mātes. i. uates in
signis. Medicina capellis nulla magis p̄sens. i. p̄sentius & citius sa-
nans. Quondam ualsasinus ægon. Ne contra decoꝝ medicinæ pe
ritus censeat̄: dicit se accepisse ab ęgone pastore: quē ualsasinū a lo
co nominat. Dic ubi castaneæ plures: uidelicet ꙙ in mōtibus. q. d.
nuscꙙ. Artocreas. i. panē cui caro includit̄. pastillū uulgo uocant.

Solstitia duo

Deducere

Cimex

Lustra
Vlua
Papyros

Nauci

Antemna
Melampo-
dion

Melampus
Mantes

Artocreas
Pastillum
Artos

αρτος artos enim dicitur panis: & κρεας creas caro. Lata pedes .i. habens latos pedes: Calloſa humeros: habēs humeros calloſos ex labore aut pulpoſos. Neruoſa lacertos .i. habēs lacertos neruoſos. Hiſpida .i. piloſa: moli ferendæ .i. ad molē ferendā .i. quoduis onus portandū indefeſſa .i. indefatigabilis, Hiſpida

Vallibus ex illis onera ut naualia curet
Confluit huc: nullum eſt hominum genus aptius urbi
Siue uelis caſtrare pecus; ſeu ſcindere phagos
Siue fimum ferri e ſtabulis: haurire cloacas
Latrinas curare: uiamq; aperire coactis
Sordibus: & ſcalis puteos deſcendere in altos
Ingenio callent: & duro robore pollent
Sed quid opus multis? ſubeunt opus omne: popinis
Inſeruire: focos lignis cumulare: ueruq;
Artifici uerſare manu: dare libera fumo
Spiramenta: boum uentres ad flumina ferre
Verrere humum immundam ſcopis: doctiſſima gens eſt,
Quodq; magis miror ſemper ſub pondere currunt
Cotibus in duris oriuntur: & ardua uiuunt
Per iuga cum capreis habitant ſpelæa ferarum
Adde q; in cœlum breuis eſt e montibus alis
Tranſitus: erectum caput uſq; ad nubila tollunt
Nubila tranſcendunt aliqui: puto ſydera tangant
Eſſe locum memorant ubi ſurgit ab æquore titan
Qui (niſi dedidici) contingit uertice lunam
Et uixiſſe illic hominem: ſed poſtea abactum
Improbitate gulæ: q; ſcilicet omnia poma

Manderet/& magno seruaret nulla tonanti
Hinc diui sanctiq; patres in montibus altis
Delegere domos tacitas:carthusia testis
Carmelus/garganus/athos/laureta/lauerna
Et sina/& soractis apex/umbrosaq; uallis
Et iuga nursini fa. to senis inclyta:& altis
Abietibus turrita caput camaldula sanctum
Cætera prætereo;nec enim sermonibns illis
Omnia complecti statuo:montana frequentant
Culmina cœlicolæ;sed anas & mergus & anser
Ibis/onocrotalus/milui/fulicæq; paludes

¶ Vallibus ex illis.i.inter montes sitis.aut loquit de planicie quæ est in mõtibus.Enumerat aũt sordida ministeria ad q̃ fere aptiores sunt in mõtibus orti:sicut ad omnẽ laborẽ. Vñ Iuue.saty.ij. Et illud: Audiret positis mõtanũ uulgꝰ aratris. Posset tñ uideri loq de implanicie & cõuallib natis : ut illis det honesta ministeria his sordidiora:sed de his q in mõtibus nascunt totus est sermo:quia dicit Cotibus in duris oriunt:credã de illis loqui qui in franciã ueniũt purgaturi cloacas & fumaria.Idq; quasi satyrico morsu:ut nescias an laudet an uerius irrideat eos:nisi q̃a rustico dat partes laudandi.cui etiã uile ministeriũ dũ strenue sit laudabile uidet.Ex illis igitur uallib q̃ sunt sub uertice mõtiũ:inter mõtes tñ. Cõfluit huc.i. ad hęc plana loca:subaudit ex supioribꝫ robusta iuuẽtus: ut curet opa naualia.i.nauticũ expleat munus. Castrare.i.emasculare aut excoreare seu scindere incidere & amputare phagos:arbores glandiferas a φαγειν.i.comedendo dictas.Non aũt intelligo ut torcumata faciãt:aut cęlaturas ad q̃s phagus apta.Vñ est. Tibi pocula ponã Phagina;cęlatũ diuini opus alchimedõtis. Cloacę sũt eriptę subterraneæ p q̃s sordes in fluuiũ demittunt.Sordib coactis.i.cõgregatis & cõpactis:ut aquæ ductus claudunt.In altos puteos: eorũ purgãdi gratia.Popinis.i.culinis. Dare libera fumo spiramẽta .i.purgare fumaria : uulgus caminos uocat. Ventres ad flumina ferre aut sordes aluoꝝ:aut intestina pecoꝝ/mactatoꝝ:sp sub pondere currũt. q̃d in uallibꝫ ortoꝝ:nõ cõgruit & multo minus q̃d se

Phagi

Coacæ

Popina

quitur cotibꝫ induris oriunt̃.i.inter cautes & ſaxa aſpera. Spelæa
.i.ſpelunca:ſed græcū eſt. Adde q̄ in cœlū. Id ſcōmate nō caret aut Spelæa
ruſticana ſimplicitate:q̄ſi uero aniæ ſpacio ferant̃ in cœlū. Nubila
tranſcendūt aliq. Athos em̄ eſt ultra mediā regionē aeris uſq; adeo Athos
ut in eo neq; nubes neq; uenti ſint ſed cineres ex ſacrificiꝫs derelicti
reperiant̃ anno peracto indiſperſi. Eſſe locū memorant.i. paradiſū
terreſtrē:quē quidā ſub lunari globo ponūt. Q. ſ. oīa poma. Id q̄
q; ioco paſtorali nō caret. Hinc diui ſancti q; patres:hoc uideꝫ p̄nci
paliter intēdiſſe ut tandē carmelū laudet. Carthuſia nō lōge & gra
tionopoli in delphinatu prima domus carthuſianoꝝ uiroꝝ, pfe
cto cœleſtiū:qbꝰ ut ſolitis tibicinibꝫ chr̄iana fulcit̃ religio. Carme
lus antiq; rate oībꝰ excellēs:& obſeruatiōe cādidæ religiōis cęteris
nō inferior. Garganus diuo Michaeli mōs inſignis. Athos mons
thraciæ in cōfinibꝫ macedoniæ mirę altitudīs:in q̄ eſt potidea reli/ Garganus
gione inſignis. qa cineres in are derelicti illic diſturbari negāt. Lau Athos
reta:ubi diua uirgo habet ædē excellētiſſimā & miraculis ac dona Potidea
riꝫs clariſſimā. Lauerna eſt dea q̄ a furibꝫ colebat̃:cui ædes erat iux Laureta
ta lauernalē poetā:q̄ in chriſtianū cōuerſa eſt uſum. Et Sina mons Lauerna
eſt(ut dr̄ Gala.iiij.) in arabia ſepulchro diuę Catharinę religioſus Sina
& p̄ceptis moyſi datis olim iā illuſtris Apex foractis apollinis ob
ſeruatōe olim p̄clarꝰ. Vir. Sūme deū ſancti cuſtos foractis apollo.
Nūc q̄ꝫ q; illic ſub Conſtātino nodū cōuerſo delituit. Siluester ro
manoꝝ pō:i fex inſignis. Et uallis igit̃ umbroſa: in qua ille delituit.
Et iuga nurſiui facto ſenis inclyta:a nurſis oppido in mōtibus op/
poſito. ænei. vij. Et te mōtoſe miſere in p̄lia nurſæ Vfens:inſignem
fama & fœlicibꝫ aruis. Et camaldula turrita caput ſanctū.i. habēs Nurſis
ſanctū caput turritū.i. q̄ſi turribꝫ inſignitū. abietibꝫ: q̄ arbores in
mōtibus naſcūt̃. Sūtq; q̄s ſappinos uocāt. Eſt aūt nō lōge a Floren
tia. Cœlicolę ut michael & cęteri angeli in ſina auditi. Ana auis im Ana
mūditia aq̄ꝫ gaudēs & mergus ad limū tendens. Et anſer etiā illu Anſer
uie aq̄ꝫ paſtus:& ibis ut ciconia cui ſilis eſt ſerpētibꝫ nutrita. Ono Onocrotalꝰ
crotalus etiā obſcœnitatē amās:nā ab onuo q̄d eſt inqno deduci
uideꝫ. Milui aues rapaces & obſcœnis uiuentes. Fulicæ aues circa Milni
littora turpē uictū quæritantes:frequentant. ſ. paludes. Fulicæ

Inter montanæ tantos regionis honores Alphus
Cur de meſſe nihil; nihil eſt de palmite dictum?
Hæc tamen humanæ duo ſuſtentacula uitæ
Maxima; monticulæ ueniunt e rupibus ad nos

Hordea mercatum torui: fuligine tincti
Setosi /macie affecti /laceri ac situosi
Indigenæ ostendunt quæ sit natura locorum
Sed quod montanis de religionibus inquis
Rettulit in mentem quæ de Polluce feruntur
Quæ dea si nosti uisa est: quæ candide nympha
Dic age: nam ceptum certamen inutile nobis
Vtilior sermo de religione tenendus
Galbula qui solitus pecudes in pascua tecum — Can.
Ducere: te satis hoc potuit docuisse quod optas
Plura quidem Polluce super narrata: sed ipsam — Alph
Nec docuit nympham: nec me quæsisse recordor
Nunc subijt mentem: cum religionis aborta est
Mentio: & illarum uisa est mihi maxima laudum
Non erat illa dryas: nec libetris: nec oreas — Can.
Venerat e cœlo superum regina: tonantis
Mater: anhelanti pacem latura iuuentæ
Huic Tethys: huic alma Ceres famulatur: & ipse
Æolus æquoreis uentos qui frenat in antris
Hanc deus astrorum flammas super: atq; uolantes
Solis equos: supra fulgentem cassiepeiam
Extulit: & sacram bisseno sydere frontem
Cinxit: & adiecit subter uestigia lunam.

¶ Inter montanæ. Obiecit Alphus nullā esse mentionē factā de frugib⁹ quas uberiores in æquore seu planicie nasci cōtendit. De messe. i. de frugibus: de palmite. i. uitibus. Mercatum supinum a mercor. i. emptum: torui: quia immiti fere sunt fronte. usq; adeo ut im

mites dicanī in cotibus orti. vñ Maro in buco. Nunc scio quid sit amor: duris in cotibꝫ illum Ismarus aut rhodope aut extremi garamantes: Nec nostri generis puerꝫ nec sanguinis edunt. Fuligine .i. pingui fumo. Setosi. i. hirsuti. Iuuena. Hispida mēbra quidē & duræ per brachia setæ. Promittūt atrocē animū. Situosi Valla docet siticulosi esse in usu: licēter aūt hic usurpaī situosi: quia per regulā fieret sitosus. Indigenę. i. inde geniti: hoc est (ut hic accipiī) incolę Sed q̄d. Tendit ad principale quod est declarare diuā uirginē esse uisam polluci: hoc est poetæ: eiusq; laudes accumulare: & poetę in religione uitā paucis significare. Galbula: de quo in polluce satis dictū est: uideī per diminutionē dici a Galba. De quo Iuue. Nec uilis galba tulisset. Polluce super. i. de polluce: est em̄ anastrophe. Super aūt accipiī cū ablto pro de. ut ęnei. i. Multa super Priamo rogitans super Hectore multa. Nūc subiit mentē. i. uenit in mentē. Nō erat illa dryas. i. dea arborꝫ & præcipue quercuū ut diximus: necꝫ libetris. i. una musarꝫ quæ libetrum incolunt: nec oreas. i. dea mōtiū: nā oros mōs dicī. Tonantis. i. ueri iouis cuius est tonare: hoc est Iesu Christi filij dei mater. i. Maria. Iuuentę anhelāti. i. laborāti in periculo uitæ: pacē. i. tranquillitatē mentis. Tethys est magna dea maris uxor oceani: facitq; tethyos in gtō: & utrāq; producere potest: ut in geor. Teq; sibi generꝫ tethys emat omnibus undis. Ceres dea frugum dicta: regina Siciliæ. Alma: quia nos suo inuento alit. Et ipse Aeolus rex uentorꝫ dictus q; illorꝫ usum mari fecit abscisa sylua q̄ impedimēto erat. In antris æquoreis. i uicinos æquori. Aenei. i. Aeolią uenit loca fœta furētibus austris &c̄. Frena. Ibidem. Illa se iactat in aula Aeolus: & clauso uentorꝫ carcere regnet. Deus extulit hanc. s. diuā uirginē super flammas astrorꝫ. unde canitur: O gloriosa domina excelsa super sydera: quia assumpta est Maria ad æthereū thalamū. Atq; uolantes. i. pernices equos solis quos quatuor Oui. in princi. ij. Metamor. ponit: ut alibi diximus. Supra fulgentē cassiepæā. quæ est in circulo arctico effigies tñ corporis ad æstinū circulū peruenit: quā capite & dextra manu tangit: quā prope mediam diuidit circulus lacteas nō longe a Cephei circulo locatam ubi occidit cū scorpione: exoritur cum sagittario Hanc Euripides & Sophocles & alij multi scripserūt gloriā olim fuisse q; nereidas corporis pulchritudine superaret: propter quod in siliquastro conspiciī sedens: & uertente se mundo resupinato capite ferri uidetur. Bisseno sydere: ut in Apocalipsi. xij. Mulier amicta sole & luna sub pedibus eius.

Setosi

Indigenæ

Galbula

Dryas
Libetris
Oreas
Oros

Tethys
Ceres
Aeolus

Cassiepeia

Candide mira canis: nullis pastoribus unq̃ Alphus
Cognita: quid tethys: quid fulgens cassiopea:
Aeolus æquoreis uentos quis frenat in antris:
Qui sunt solis equi/magna atq̃ ignota recenses
Sydera sunt partim: partim sunt numina prisca Can:
Omnia quæ Pollux mihi cum narrasset: in ædem
Duxit: & ista sacer paries ait omnia monstrat
Pictus erat paries insignis & imagine multa
Omnia non memini: mens est mihi debilis: ista
Vix tenui: dum sæpe animo uoluo atq̃ reuoluo
Sæpe recordari medicamine fortius omni
Ista potest nigro depellere nubila cœlo
Illa potest siccis fluuios dare frugibus imbres
Cum uolet: ista nouos duris emittere campis
Cum uolet: emissos poterit restringere fontes
Qui modo sunt steriles & nudi gramine campi
Si uolet in pingues poterit conuertere glebas
Frigida Saturni cum sydera suscipit atro
Scorpius hospicio: non auferet hordea grando
Nec domus ardebit: nam tunc hæc omnia cœlum
Dicitur iratis in terram effundere ab astris
Si uolet: hæc nobis custodiet omnia uirgo
Si fauet hæc nobis: complebunt horrea messes
Adijcietq̃ gregi semper fœtura gemellos
Si pecus infœlix erit sine uellere: solo
Ipsa potest nutu dare lac: dare uellera & agnos

Et curare gregem; omnemq; auertere morbum
Nil opus est modo Pana sequi; necq; cætera ruris
Numina; quæ ueteres frustra coluisse feruntur
Vidi etiam circum aram nymphæ pendere capillas
Plaustra; boues & oues; hic Iani uidimus hircum
Et memini inscriptam uersu hoc legisse tabellam
Votum pro saluo Ianus breue reddidit hirco

¶ Candide mira canis. Ne cõtra decoꝝ maiora cẽ quæ pastoribus cõueniãt ceciniſſe puteꝫ: castigat poeta dicẽs a polluce didiciſſe. Sydera ſunt partim ut caſſiopæa Et ſacer paries. ſ. q erat in æde ſacra Sæpe recordari: ſubaudi est fortius omi medicamine. Fluuios imbres. i. effluentes & abundãtes. Nouos fontes emittere: qđ uſuueniſſe uaria loca prædicãt. Frigida ſaturni. Id em̃ ꝓgnoſticon est futuræ calamitatis. i. culmoꝝ ꝑ grandinẽ deiectiõis. Vñ dicit Maro geor. i. Hoc metuẽs cœli menſes & ſydera ſerua Frigida ſaturni: ſeſe quo ſtella receptet: Quia ut autor noſter interpretat̃: dũ in ſcorpiũ uenit grandinẽ generat ſaturni ſydus ſed diua uirgine intercedente nõ auferet hordea grando. Nec domus ardebit. i. non cõburetur fulmina. Fœtura. i. fœcũda ꝓductio fœtus. Maro. Si fœtura gregẽ ſuppleuerit aureus eſto. adiũciet. ſ. ad gregẽ gemellos. i. geminos fœtus. Si pecus infœlix. i. morbidũ & miſerabile fuerit. bene aũt cõuertit ſermonẽ ad rem paſtoralẽ. Solo nutu: ſolo indicio capitis. Pana deũ paſtoꝝ: de quo Maro. Pan curat oues ouiumq; magiſtros. Cætera numina: ut Palẽ: Apollinẽ: Faunos: Syluanos Aegipanas: Satyros: Cererẽ: Bacchũ &c̃. Nymphæ. i. diuæ nirginis æterni patris ſponſæ. Capellas. i. capras cæreas: hircum Iani. i. quẽ Ianus putarat amiſſũ: cũ a puero in uepribꝰ alligatus eſſet: ut prius uidimus. Eſt autẽ artificioſe hoc dictũ: nã ſi prius dicta uerã hiſtoriã aſſerit. Erat aũt hircus cæreus aut depictus: ut patet ex carmine. Moris eſt aũt italoꝝ in tabellis uotiuis depingere caſus ſuos & miraculoſas deliberatões aut reꝝ recuperatões. Vñ & Amaſius poeta. Nunc dea nũc ſuccurre mihi: te poſſe mederi Picta docet templis multa tabella tuis.

Pana

Nympha

Capella

Dumq; ea perlegerem / Pollux hęc carmina ſupplex
Ante aram genibus poſitis in marmore dixit

O dea quæ seruas urbes & rura: præcamur
Ne padus exundet: ne strix nocturna per umbras
Hauriat infantes: nec eant per compita laruæ
Diua faue agricolis: talpas occide/malignam
Aggeribus pestem: gelidis sata læta pruinis
Quando bruma uenit: conspergere diua memento
Ne tineæ rodant anno frumenta sequenti
A Boreæ flatu pingues defende mariscas.
A gruis ore fabas: & ab ansere farra palustri
A serpente boues: a uulpe & fure cohortem
A bruco erucas: a bruma & grandine uites
A ui & fraude lupi pecus: a rubigine fruges
A rabie catulos: & flamma & fulmine uillas
A murum insidijs petasonem: a milite pernas
A campe & pigris: pigris heu cætera nescit
Mens oblita sequi: numerus me in uerba reduxit
Sæpius in numerum rediens obliuia forsan
Mente abigam: retrogrador: numerumq; recurro
A murum insidijs petasonem a milite pernas
A campe: & pigris uirides limacibus hortos
Alphe uiden quæ uis numeri: iam cætera cerno
A tonitru reboante cados: a frigore fœtas
A grauibus uitulos œstris: a gutture porcos
Anginoso: operas pubes ne rustica perdat
Adsis o dea: nec ledant examina fuci
Neu milium furentur aues: neu uellera sentes

Succida: neu lappas apprendat lana sequentes
Diua gubernatrix hominum: custodia uatum
Diua laborantum requies: medicina dolentum
Et tutela gregum: nostris præcor annue uotis
Talibus orabat Pollux: ego postibus herens
In bacylum pede porrecto recitata notabam
Altius: ac memori condebam singula mente

¶ Dumq; ea perlegerē· Ostēdit Pollucē in religiōe memorē pastorum: atq; orare p̄ reg̃ rusticar̃ cōuersatione: vñ carmē eius deprecatoriū recenset. Perlegerē. s. oculis nō ore: nā (ut dixi) picturæ sūt indoctor̃ libri: ea. s. quæ depicta dixit. In marmore: sup̄ marmor pauimentīciū. Ne padus exundet: quia sæpe (ut Maro dicit) fluuiorū rex Eridanus: cāposq; per oīs Cū stabulis armenta trahit. Ne strix nocturna. Id ex rusticor̃ superstitiōe qui putāt striges & lamias noctu uolare quę infantes auferāt edendos: quod fictū ad terrorē pueror̃ ne noctu uagent̄. Autor est Porphirio ad illud Hora. in arte poe. Nec quodcunq; uelit poscat sibi fabula credi. Neu prā sæ lamiæ uiuū puerum extrahant aluo. Perottus aūt dicit de strigibus sic: Striges nō a stringendis infantiū corporibus: ut quidā falso existimāt. sed a stridore nomē habēt. Fabulosumq; est q̄ ea tradūt ubera infantiū labris immulgere. Aues sunt nocturnæ. Luca. Quod tepidus bubo quod strix nocturna querunt̄. Constat tamē in maledicis fam esse: & etiā apud uetustissimos fuisse: accipiq; p̄ maleficis mulieribus quæ noctu gradientes infantiū corpora sanguinem sugendo exhauriūt. Hæc ille. Hauriat igit̄. i. exhauriat sanguinē sugendo: nec laruæ. i. cacodæmones ac lemures: hoc est nec̄ spiritus qui uagari putant̄: & dū innocui sunt lares dici. Talpam appositorie malignā pestē aggeribus. i. cumulis terræ. Ne tineæ. s. minutales aulīq; uermiculi: ut limaces bruci tineæ blattæ. Mariscas. i. ficus. Anserē palustri. indomito in paludibus uersari solito. A serpēte boues quia in aluū immitti solent. Cohortē. i. gregē. A bruco. i. uermiculo: caules & erucas quæ salaces sunt herbæ depascere solito. A bruma. i. brumali frigore. a rubigine infecta pluuia quę rubiginem inducit. Catulos. i. catellos: uillas. i. domos in agro. Petasonem. i. anteriora crura suum: a milite. i. stipendiario. Franci architenentem francum appellant. A campe. i. uermiculo illo hortenses

Lamia

Striges

Laruæ
Lemures

Mariscas

Brucus
Bruma

Petaso
Campe

maxime herbas & arborũ frondes erodere solito. Vnde Columel la. Nec solũ teneras audent erodere frondes Implicitus conchæ li max: hirsutaq; campe. Fingit aũt rnsticũ oblitũ carminis: ut decorũ seruet. Quæ uis. i. uirtus: numeri. i. rythmi & metri: quia metra iuuant animos. i. memoriã. Vñ ille. Numeros memini: si uerbate nerem. A tonitru reboante cados. i. uasa uinaria in quibus per uehemens tonitru uina obuerti solent: & in uappã mutari: Fœtas. i. grauidas oues. Oestris qs latini asilos uocant. Maro. geor iij. Cui nomen asilo Romanũ est: œstrum graĩ uertere uocantes. Vitulos ardente sole nimiũ excruciant, & in fugã quasi furentes uertunt. A gutture anguinoso: is em̃ suibus peculiaris ẽ morbus Operas. i. labores diurnos. Fuci uespæ sunt: inutiles apes aut muscæ nõ mellifi cãtes: sed mella surãtes. vñ dicit Maro de apibus. Ignauũ fucos pecus a p̃sepibus arcẽt. Examina aũt sunt apũ seu apiũ sœturę. Iuue. Examẽq; apũ longa cõsederat uua. Milliũ legumẽ: ut quidã uolũt a mille dictũ q̃ millesimũ reddat: ñ primam corripit: ut geor. i. Et millio uenit annua cura. Vellera succida. i. cũ lana nondũ lota. Sẽtes. i. spinæ & uepres hirsuti. Lappas. i. nodulos hirsutos in lappa herba crescentes. Memori mẽte: ut ueriſimile faciat.

Cados
Fœtas
Oestrum

Anguina
Operas
Fuci
Examnn
Millium
Sentes
Lappa

Candide Polluci pro sollicitudine tanta — Alphus
Pro precis officio: pro religione putasne
Dandum aliquid nobis: pietate peculia crescunt
Quid ni aliquid dandũ est: opus est psoluere crates — Cã.
Rusticus es: crates etenim pro gratibus inquis — Alph.
Crates & grates paruo discrimine distant — Can.
Dandum aliquid: neu bis detur: sine pascha reuerti
Quando sacerdotes commissa piacula soluunt
Quid dabimus: uituli grauis est iactura: uel agnũ — Alph
Vel leporem: pietas etiam laudabilis anser
Dona docet tempus leporem brumalia dona — Can.
Quando niue hyberna currendi erepta facultas
Anser ad autumni finem: nonasq; kalendas
Pertinet: æstatis coryli / noua poma / racemi

Munera: lactentes hedi sunt ueris & agni
Tunc si de cordis aliquem conspexeris ægrum
Ac tenuem: qui nec uendi nec uiuere possit
(Munus erit solenne satis) donabimus agnum
Ipse mihi cum iam regredi post prandia uellem
Carmina de nymphæ solennibus eruta fastis
Tradidit: & dixit si quando grauabere curis
Hæc cane: pro mentis medicamine carmen

¶ Candide polluci. Ostendit poeta hoc figmẽto pastor animũ ad gratitudinẽ ut ad eam inuitet: non immemor professionis suæ pietate. i. eleemosynis pie exhibitis: peculia. i. possessiones. Opus est p soluere crates: ut risum excitet facit rusticũ crates p grates dicere. Peculia
Dandũ aliq d: sed ne bis dẽt sine. i. permitte pasca reuerti. Piacula. i. Piacula
peccata expiatione digna. soluũt. i. absoluũt. iactura. i. amissio etiã
anser est pietas. i. eleemosyna laudabilis. Dona docet tempus. i. p
tẽpore danda sunt dona: quia habẽt & obsonia sua tẽpora. vñ le/
pores etiã debẽt dari in media hyeme qñ nix alta impedit aufuge
re. Anser ad autumnũ & kal. nouembris pertinet. Coryli. i: auella Coryli
næ & noua poma & racemi sunt munera ueris. i. uerni tẽporis. De
cordis. i. fœno autumnali. Qui nec uendi &c. morẽ rusticor satyrice describit qui donãt quod retinere nõ possũt. Carmina. i. sequẽ Fastis
tia de nymphæ solennibus eruta fastis. i. festis.

Quando Molorchæo tutan descendit ab astro
Pronus: & astreæ iam limina uirginis intrat
Virgine lætetur pubes & cana senectus
Transijt ad superos: & olympica regna petiuit
Ogdoas ut toto iam tertia fluxerit orbe
Festa dies iterum: natalia uirginis aras
Ignibus illustrant: offert noua liba sacerdos
Libera redit noctes properans æquare diebus
Exultat picenus ager: uehit adria puppes

N

Illyricas & chaonias cum mercibus adsunt
Thusci/Vmbri/Veneti/Siculi/lauretica templa
Cum donis turmatim adeunt: uotisq; solutis
In sublime iugum læti ad commertia tendunt
Et cum thessalicas cursu breuiore sagittas
Sol subit: & trigent urentibus arua pruinis
Clausa gynecei sacris penetralibus hausit
Corde deum toto: proprios oblita parentes
Et cum semiferi fugiens chironis ab arcu
Languet ad hyberni glacialia limina capri
Inguat ornatas & mas & fœmina uestes
Lætitiaq; diem celebrent: quo semine sacro
Coniugis annosus grauidam pater imbuit aluum
Illa dies etenim sanctæ primordia nymphæ
Fecit: & in nostras uetuit descendere sordes.

¶ Quãdo molorchęo. Docet de qbus tpibus agant solennia festa diuæ uirginis: ut festũ assumptionis in medio Augusti: qñ sol deserelinquit leonẽ & ingredit uirginẽ: vñ idẽ in parthenice mariana Terga fere titan nemeę extrema tenebat. Fulgentẽ cratera inter dextramq; coronã. Sequit aũt in hac re opinionẽ Nigidij qui hũc leonẽ tradit a luna iussu Iunonis in terra archadica & regione nemeę educatũ. & deinde in exitiũ Herculis demissum: quẽ Hercules iussu Euristhei clauaquã a Molorcho hospite acceperat interfecit. Ita q; postea claua p gladio: pelle p scuto usum Herculẽ fuisse. Leonẽ uero a Iunone inter sydera relatũ: q ad occasum spectans supra caput hydræ cõstitutus est. Qñ igit titan. i. sol descẽdit pnus ab astro molorchæo. i. a leone clarus molorchi interempto (est aũt lõge petitum epithetũ) & intratiã limina uirginis astręæ. i. iusticiæ uirginis quę astręa dicta cœlũ petijt: sed ut dicit Oui. Vltima cœlestũ terras astręa reliquit. Tũc. s. pubes. i. iuuenes pubescẽtes & senectus cana .i. senes canescẽtes: lætet uirgine. s. Maria: qa. s. tũc trãsijt ad supos & petiuit regna olympica. i. cœlestia. Ogdoas: describit festũ natis

Molorchus

Astræa

uitatis diuæ uirginis dicẽs: ut. i. postꝙ tertia ogdoas. i. octaua aut tertius octonarius nũerus (est em̃ ογδοχος, αλος, ogdoas, ados, nũerus octonarius: quo ter replicato post assumptionẽ habet natalis uirginis) fluxerit iã toto orbe: iterꝙ. s. est festa dies: ꝙ natalia uirginis illustrãt aras uirginis ignibus. i. luminibus. Sacerdos offert noua liba. i. libamina. Libra. s. signũ redit, pperãs. i. festinans: æqre noctes diebꝫ: ꝙ paulo post est æquinoctiũ autũnale. Maro. Librã die noctisꝙ pares ubi fecerit horas. Ager picenus exultat. s. festo solenni: adria. i. mare adrianũ: uehit puppes illyricas & chaonias. i. epiroticas. i. uehẽtes illyricos & chaones seu epirotas laurẽ uisentes. Thusci adsunt cũ mercibus. i. rebus uenalibꝫ: & umbri &c̃. In iugũ sublime ubi ædes est diuæ uirginis: qđ celebrãt cũ sol subit cursu breuiori: ꝙ tũc bruma est. Sagittas thessalicas. i. sagittariũ signũ qđ chiron thessalicus cõstituere dr̃: ꝙ tũc clausa sacris penetralibus. s. tẽpli gynecei. i. secreti uirginũ. Est em̃ γυνεκειον .i. gyneceũ locus ubi mulieres uersant̃. Vbi clausa hausit deum toto corde oblita ꝓprios parẽtes: quia soli contẽplationi diuinæ uacabat: nil terrenũ sapiẽs. Hoc aũt festũ celebrãt. xi. kal. decembres. Et cũ semiferi &c̃. Describit festũ conceptiõis eiusdẽ diuæ uirginis sequẽs ordinẽ kalẽdarũ: nõ rei gestæ. quia prius cõcepta ꝙ ꝑsenta ta fuit. Et cũ sol fugiẽs ab arcu chironis. s. sagittarũ semiferi. i. cẽtauri. Centauri em̃ sunt populi thessalię. q primi equos illic ascẽderũt vñ ꝓcul uisi crediti sunt umbilico tenus equi: vñ fabula orta ut inferne equi superne hoĩes dicant̃. Languet: ꝙ parꝫ habet caloris: ad limina glacialia. i. ad ingressum frigidũ capri. i. capricorni hyberni. i. hyemalis signi. Tunc. s. & mas & fœia induat ornatas uestes immo ornãtes ut celebrẽt lętitia. i. lętent̃: diẽ quo pater. s. Ioachim (ut potior est sn̄a) annosus. i. uetulus: imbuit semĩe sacro. i. preuẽto ab originali macula: aluũ coniugis. s. Annæ grauidã. Etem̃ illa dies fecit primordia. i. cõceptũ sanctæ nymphæ. i sponsæ altissimi patris: & noluit descendere in nostras sordes. s. originalis peccati: in quod omnes præter hanc de semine nati descenderunt.

Ogdoas

Gynecæum

Centauri

Cum uolat imbrifera lampas phœbæa sub urna
Ad uernos reditura dies / iam proxima ueri
Ite nurus omnes / sacros altaribus ignes
Thura focis / faculas manibus date: ducite pompam
Attulit in templum noua dona puerpera uirgo

Quando gregis princeps aurato uellere fulgens
Incipiet zephyris aperire tepentibus annum
Et dare maiores luci q̄ noctibus horas
Aliger occultam redeat paranymphus in ædem
Et noua miranti referat mandata puellæ
Festa dies Thuscis populos de collibus omnes
Cogit: & arnicolas uocat ad florentia templa
Tum quoq; sed tenui uirgo prius interuallo
Nupsit: & hæc teneris lux est celebranda puellis
Quando sub extrema cancri testudine phœbus
Voluitur: & reuehit uicina canicula morbos
Thure piam celebrare diem: redit hospita mater
In proprios a matre lares altaria circum
Primitias cereris geminæ suspendite matri
Ista dedit Pollux: uigilans quæ in montibus olim
Fecerat ad pecudum caulas: dum nocte serena
Militiam cœli sparsosq; examinat ignes
His quoq; plura dedit: sed carmina plura referri
Non sinit extremum deponens uespera solem

¶Cum uolat. Docet q̄ celebrandū est festū purificationis aut uerius præsentatiōis & apparitionis Christi: quo presentatus est a diua uirgine in tēplo. Ordo est: cū lampas phœbea. i. sol: uolat sub urna imbrifera. i. sub aq̄rio adhuc existēs: reditura ad dies uernos qui incipiūt in martio: existēs iā Proxima ueri, O nurus. i. nuptæ oēs: ite date sacris altaribus ignes: Date focis thura: date manibus uestris faculas: ducite pompā. i. lætas supplicationes seu ꝓcessiōes quia uirgo puerpera. i. quæ uirgo permanens puer̄ pepererat: at tulit in templū noua dona: quia puer̄ qui datus est nobis: hoc est deum incarnatū & de uirgine natū: quæ duo maxime sunt noua: nec prius uisa; nec deinceps uidenda. Quādo gregis princeps. De

ſcribit feſtū annunciatiōis & incarnatiōis dominicæ: quod in martio celebrat̄ ſole exiſtēte in principe gregis.i.ariete:Paranymphus .i.pronubus Gabriel archāgelus. Aliger:qa alati pinguntur angeli: Miranti:quia turbata eſt in ſermone eius. Luce primo. Noua mandata:quia Ecce concipies in utero & paries filiū. Arnicolas.i.arnū amnem colentes:cuius accolas quidā fluentinos uolunt appellandos. Vnde nōſemel pro florentia fluentia:& ꝑ florētinis fluentini leguntur. Id aūt feſtū florentini precipue celebrant. Non eſt aūt legendū aruicolæ quaſi arua colētes:quia illi ubiq; ſunt:arnicolæ intuſcia tm̄. Cum quoq;. Tangit feſtū nuptiar̄: quia prius nupſerat nā cū eſſet deſponſata miſſus eſt angelus &c. tenui.i.modico intervallo.i.ſpacio tp̄is. Eſt aūt ſpondaicus verſus, Et hæc lux ſ. nuptiarū:puellis teneris nubere ſperantibus. Quādo ſub extrema cancri Diſerte docet feſtū quod uiſitatōis noīe celebratur ſexto nonas iulias. potius dicendū reuerſionis:quia ſtatim ut concepit abiit cū feſtinatione in montana & manſit illic menſes tres uſq; poſt natiuitatē diui Ioannis præcurſoris dñi. Quādo igit̄ phœbus.i.ſol uoluitur ſub extrema teſtudine cancri.i.in extrema parte quæ teſtudinata uidetur.& canicula.ſ.celeſtis:uicina.i.mox oritura reuehit morbos Celebrare diē piam.i.pīj officij:thure:qa mater.i.pregnans uirgo quæ etiā ab Elizabeth mater uocata eſt:qa Vñ mihi hoc ut mater dñi mei &c̄. q̄d de ea potius q̄ de alia pregnāte dr̄:quia per eū quē. geſtabat certa erat etiā partu futura mater. Hoſpita .ſ. Maria redit a matre.ſ.Ioannis in ꝓprios lares.i.ſuas ædes. Suſpēdite ergo circū altaria geminę matri.ſ.Mariæ & Elizabeth:qa a qbuſdā uocat̄ feſtū Elizabeth. Primitias cereris.i.nouas fruges.quę tūc maxime maturæ ſunt. Iſta dedit Pollux. dū examinat ignes.i.dū uirtutem ſcrutatur aſtrorū. Veſpera.i.ueſperus aut ueſper:& ueſperus & ueſperugo ſtella illa ueſpertina quæ mane luciſer dicitur.

Paranymphus
Aliger
Arnicolas
Veſperus
Veſperugo

¶ Aegloga. IX. quæ dicit̄ Falco: de moribus curiæ Romanæ. Colloquutores Fauſtulus & Candidus: poſt religionis ingreſſum.

O Candide quo caſu patrijs ꝓcul actus ab oris
Hæc rura uenis: hic paſcua nulla: nec amnes
Nec liquidi fontes: nec ouilia rura: nec umbrę
Et tamen aſſiduos gregis hæc paſcuntur in uſus

Fauſtule me noſter Corydon (q plurima quondã Can.
His armenta locis habuit: magnamq; peculi
Congeriem fecit) pecori me credere adegit
Eſſe ſalutares iſtis in montibus herbas,
At poſtq; ſegnes agros & inertia ſaxa
Vidimus: & ſiccis arentem fontibus undam
Pœnituit longæq; uiæ patriæq; relictę
Poſtq; te incolumem ſaltus intrare latinos Fau.
Contingit: antiqui potes hæc mea tecta ſubire
Iure ſodalitij: ſunt hic mihi pauperis agri
Iugera pauca: meæ uix ſufficientia uitæ
Quicquid id eſt: commune puta tibi forſitan ulla
Proſpera ſors aderit: fortuna ſimillima uento eſt
Cariceæ ſuccede caſæ: dum prętерit æſtus
Dum grex in gelida procumbens ruminat umbra
Pone pedum: diſcumbe parum: recreabere potu
Potu opus eſt: potu iſte grauis compeſcitur æſtus
Pocula prende: fluet melius poſt pocula ſermo
Pocula quis tanta demens æſtate recuſet Can.
Vina ſitim minuunt: animiq; doloribus obſtant Fau.
Vina ut amicitias: uires ita corporis augent
Hæc parit ora bonos (ſi patria uina) racemos Can.
Funde iterum / potare ſemel: guſtare / ſecundus Fau.
Colluit os potus: calefacta refrigerat ora
Tertius: arma ſiti bellumq; indicere quartus
Aggreditur: quintus pugnat: uictoria ſexti eſt

Septimus (œnophili senis hæc doctrina) triumphat.

¶ Candide. Inscribit hæc ægloga Falco: ꝙ cõposita est in gratiam Falconis Sinibaldi patrij Romani ꝓthonotarij apostolici: apostolicæq; sedis custodis. de quo in epigrãmatis mentio frequẽs. Estq; de moribus curiæ Romanæ. Inducit aũt Cãdidus persuasus a Corydone cũ pecore Romã ꝓficisci relictis patrijs pascuis: cuius inceptiẽ sero pœnitet. Occasione cuius multa dicunt in detestationẽ auariciæ romanę curiæ. Hæc in rura. s. romana (præteribo em q̃ nota sunt) iure antiqui sodalitij. i. sodalitatis & hospitalitatis. Fortuna simillima uento est. i. maxime incerta & inconstans. Cariceæ casæ. i. tectæ carice quæ est herba acuta. Maro. Et carice pastus acuta. pone. i. repone aut depone ut quiescas. Pedum: uirgã pastoralẽ qua pedes ouiũ capiuntur & dirigunt. Intuitat aũt ad potandũ nec abnuit Candidus: ut si qua petulantius in curiã romanã dictę sint: a poetis dicta censeant. Animiq; doloribus obstãt: unde Bacchus lyeus ꝙ curas soluit: & liber ꝙ ab eis liberet dictus est. Vina ut amicitias: quia cõpotando trahitur magna familiaritas. Comicus: quia compotrix eius est. Salomon & Cicero comparant uina & amicitias in hoc ꝙ utraq; quo ueteriora eo meliora putẽtur. Hæc ora. i. regio: parit bonos racemos: si hæc uina sunt patria. i. in hac patria nata. Vnde Faustulus potui magis q̃ uerbis intẽtus inquit. Funde iterum: quia potare semel est gustare. i. pitisare dumtaxat. Secundus potus. i. haustus: colluit. i. irrigat penitus os. Tertius refrigerat ora calefacta. Quartus aggreditur indicere siti adhuc præ dominanti bellum. Quintus pugnat. Victoria est sexti. s. haustus. Septimus triumphat. s. de siti. Hæc doctrina est senis Oenophili. i. amatoris uini: ut prius docuimus.

Carix
Pedum
Bacchus

Res est consilijs secuta fidelibus uti Can.
Vtile doctrinis præbere senilibus aures
Victa sitis: mens ægra manet: curæq; supersunt
Vt sedata sitis: sic mens sedabitur ægra Fau.
Funde merũ: bibe: cardiaco medicina dolori hæc
Vtitur ad curas isto medicamine Roma
Omne opus atq; labor uult interualla: quiescat Can.
Obba parum contra muscas impone tabellam

Non madet imbre dies: nec habet nox humida rorem
Crescere nec duris possunt in cotibus herbæ
Importuna fames: labor improbus: aeris ardor
Confecere gregem macie: uix debile corpus
Spiritus æger agit: uacua cute porrigit ossa
Clunis: & exilis caua contrahit ilia uenter
Hic aries qui fronte ludos cornuq; petebat
Nunc oue debilior: pauidoq; fugatior agno est
Hæc mihi: sed nimium ne ardentia uota ferebant
Omnia diuino prædixerat omine Cornix
Vix egressus eram limen: cum tristia portans
Auguria a dextra uenit: tegetisq; sinistræ
Culmine consedit: pressoq; minaciter ore
Vociferans iter auspicio prohibebat aperto
Heu pecus infœlix. quod lacte & prole solebas
Affluere: in nostris licuit dum pascere campis
Gramina dum quæris: succi plus perdis eundo
Q; referas pastu: simul hic tabescimus ambo
Tu tenui uictu: curis ego uictus amaris

¶ Res est consilijs. Graphice docet qd curæ ualeāt: ḡa uicta sitis. s. est: sed mēs ægra manet curæq; supersunt. Ad quod Faustulus. Vt sitis sedata est: sic mens sedabit ægra. Cardiaco medicina dolori hæc. Hæc medicina scilicet frequens potus est medicina dolori cardiaco. i. cordis: quē qui patiunt nimiū sitiūt. Vñ Iuue. Cardiaco nunc̄q; cyathū missurus amico. Dicit aūt ΑΠΟ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ: a cardia quæ grēce dicit cor. Quiescat obba. i. lagena lato fundo: unde a Persio dicit: Sessilis obba. Impone tabellā contra muscas. Importuna fames. quæ importuna est de uia fessis labor improbus. i. assiduus & ita improbandus. Maro. Labor omnia uincit improbus. & ardor aeris cōfecere gregē macie. i. emacerauerūt: sed plus

Cardiaco

Obba

est consici macie ꝙ emacerari. quia qđ conficit deficit. Venter exilis: quia uacuus. Diuino omine. i. a dijs portẽto: aut diuinãdi uim habente. Maro. Sæpe malũ hoc nobis si mens nõ læua fuisset. De celo tactas memini prędicere quercus Sæpe siniſtra caua p̃dixit ab ilice cornix. A dextra uenit: Cice. tñ de diuina. scribit coruũ a dextra: a siniſtra cornicẽ facere ratũ. Vñ hic potius uidet dicendũ lęua uer: addit: tegetiſq; siniſtræ Culmine cõſedit: ubi. ſ. uiſa est. Et quia sola infausti est augurij: ut Plinius docet. Teges dicit tuguriũ. Vociferans est em̃ infœlicis garrulitatis auis. Auſpicio aperto. i. manifesto. Prohibeat iter. i. profectionẽ. In noſtris. ſ. mantuanis: ꝙ referas paſtu. i. e paſcendo: est em̃ nomen. Simul hic tabeſcimus ambo: tu. ſ. infœlix pecus: tabeſcis. ſ. tenui uictu. i. penuria uictus & inedia. Ego. ſ. tabeſco uictus curis amaris. Teges.

O noſtræ regionis opes: o florida prata
O campi uirides. o paſcua læta: feraxq;
Et nunc̃q; ſine fruge ſolum: currentia paſſim
Flumina per uillas: riui per rura: per hortos
Hinc̃ pecus: hinc̃ agri pingues: ſub ſydere cancri
Cum tritura ſonat paſſim: cum Iulius ardet
Arua uirent: textæ lento de uimine ſepes
Poma ferunt: redolent ipſis in uepribus herbæ
O nemorum dulces umbræ molleſq; ſuſurri
Quos tecum memini gelidis carpſiſſe ſub umbris
Turturis ad gemitus: ad hirundinis ac philomelæ
Carmina: cum primis reſonant arbuſta cicadis
Aura ſtrepens foliis nemorum ueniebat ab euro
Et baccata ſuper tendebat brachia cornus
Ipſe ſolo recubans pecudes geſtire uidebam
Atq; alacres teneris luctari cornibus agnos
Poſt ſomnos per gramen humi nunc ore ſupino

Aut flatu implebam calamos: aut uoce canebam
Pectore nunc prono rutilantia fragra legebam
Viuere tum fœlix poteras: dicicq; beatus Fau.
Sed bona: q̄ nondum fueras expertus acerbam
Vilis erat tibi: tecq; ideo fortuna reliquit
Quando iterum ueniet (ueniet si forsitan uncq;)
Sicut capreolis sursum nitentibus hęrent
Stipitibus uites: stringuntq; tenaciter ulmos
Sic illam tu prende manu: neu desere prensam
It redit effigiem mutat nec imagine constat
Par lamijs: quas nocte ferunt errare per umbras
Mobilis ut facies: ita mens deludere gaudens
Quod dederat tollit: pensi nihil: omnia casti
Qui nimium metuunt sapiuntue: repellit & odit

¶ Ō nostræ. Continue sunt uerba Candidi nā Faustulus se latinū significauit atq; in sua patria esse. Oia aūt usq; adeo facilia sunt: ut uel nimia expositio uideat inanis: nihil tñ est abiectius dictū q̄ hu ic stilo cōgruat. Arua uirēt. Vt quantū longis carpēt armēta diebꝰ Exiguus tantū gelida ros nocte reponat. Sepes poma ferūt. Mirā narrat fertilitatē: sed nō rarā Italiæ. ubi in unis hortis pōma uitem fruges & legumine nō semel uno anno colligas. Redolent ipsis in uepribꝰ herbæ. Id quoq; uer: qa rosæ nascunt. Mollesq; susurri. s. fontiū & apiū. Maro. Sæpe leui somnū suadebit inire susurro. Est aūt susurrus raucū & leue murmur. Gelidis sub umbris. Idē. Hic inter flumina nota. Et fontes sacros frigus captabis opacū. Turtu ris ad gemitus: quia eius cantus est gemitus. Nec gemere aeria ces/ sabit turtur ab ulmo. Ad hirundīs ac philomenæ carmina: hæ em̄ auiculæ dulciter canūt. Maro. Hinc alia sub rupe canet frondator ad auras. Quod de philomena intelligi posse docet Seruius. Cum primis. Idē. Sole sub ardēti resonāt arbusta cicadis. Ab euro. i. ori ente. Cornus baccata aut brachia baccata. i. baccis ornata: hoc est cornis. Idē. Victū infœlicē baccas lapidosaq; corna Dant rami. Et

Susurrus

Baccata

ſn eodē.i.æneā Baccatāq; iugis naxon. Solo recubans, Idē. Recubans ſub tegminę fagi. Geſture.i. geſtu alacritatē prodere. At uoce Idē. Nec calamis ſolū æquiparas: ſed uoce magiſtrū Rutilātia: qa matura fragra legebā: Idem. Qui lēgitis flores & humi naſcentia fragra: Viuere dum ſęlix poteras dicisq; beatus. Sed bona fortuna erat tibi tñ utilis: q; nondū fueras expertus acerbā. Id uero uerius eſt: vñ dici ſolet: Dulcia non meruit qui nō guſtauit amara. & ſic: Dulcia non ſapit cui nō guſtantur amara. Et ideo: qa deſpecta tibi fuit fortuna reliquit te. Id quoq; moraliter quo ſuadet pñti uti fortuna: qa multis dilatio nocuit. Vñ Luca. Tolle moras: nocuit ſemper differre paratis. Qñ fortuna ueniet iterq; (ſi ueniet fortuna unq; bona parenthęſis: q̄ incertitudinē fortunę ſignificat. Sicut uites hærent ſtipitibꝰ.i. palis: hoc eſt ad palos. Capreolis.i. chordulis qui buſdā ad hoc natis: nitētibus.i. tendētibus ſurſum. ſic prēde manu illam.ſ. fortunam. Neu.i. neue. deſere prenſam.i. ſemel cōprenſam Fortuna it & redit & mutat effigiē: nec cōſtat imagine.i. nec ſeruat ſemp eandē imaginē. Par.i ſimilis lamñs.i. mulieribus quę ſetrāſ figurare dicunt. Penſi.i. excogitati & deliberati: nihil. (habēs: oīa caſu.ſ. laciēs: repellit & odit q; nimiū metuūt. vñ dictū a Marone: Audaces fortuna iuuat. aut (ut alij legūt) audētes. Ve p uel qui nimiū ſapiūt: qa ut philoſophus docet: quāto plus eſt ſapiētiæ tāto minus fortunæ: quia ſapiētes ſunt prudētes oīa ꝓſpiciētes priuſq; eueniant: & ita pauca eis a caſu & fortuna obueniunt. Capreolis Penſi

Delitias patrij quotiens reminiſcimur agri Can.
Ferre tot erumnas animo non poſſumus æquo
Sed quo mente feror: caſu afflictatus acerbo
Vnde magis crucier: fœlicia tempora uoluo
Maius adeſt: florent uites: humileſq; geniſtæ
Iam ſpicata ſeges: malus iam punica multo
Flore rubet: redolent ſepes albente ſambuco
In patria per rura Padi: per paſcua Minti
Hic uero necdum incipiunt pubeſcere montes
Quod ſi uere ſolum torpet: quid frigora brumæ
Solſticiumq; feret: gelidis cum terra pruinis

Albicat: & rapido cum cœlum incanduit æstu
Sunt tamen hic armenta quibus cutis uuida ceruix
Non signata iugis: gemino frons ardua cornu
Luxuriansq; thoris pectus: nisi pabula carpant
Non erit hac tanta humectum pinguedine corpus
Hæc armenta quibus caput a tellure leuatur Fau.
Altius: & cui sunt longa internodia crurum
Cuncta uorant: herbas primum: mox ore supino
Arboreas frondes summæq; cacumina syluæ
Hoc imbelle pecus quod humi nascentia tantum
Gramina decerpit: uacuis ieiunat in aruis
Quid uerbis opus est: cunctis animãtibus una est Can.
Conditio: semper maiora minoribus obsunt
Agna lupo: mites aquilis sunt præda columbę
Innocuos delphin uenatur in æquore pisces
Vnde fit hoc: certe res prodigiosa uidetur
Hæc loca si procul hinc uideas e rupibus altis
Pingue solum: & multo uestitum gramine dicas
Quo magis appropias: tanto magis omnia sordent
Hoc est Roma uiris: auibus quod noctua: trunco Fau.
Insidet: & tanq; uolucrum regina superbis
Nutibus a longe plebem uocat: inscia fraudis
Turba coit: grandes oculos mirantur & aures
Turpe caput: rostriq; minacis acumen aduncum
Dumq; super uirgulta agil: leuitate feruntur
Nunc huc/nunc illuc/alijs uestigia filum

Illaqueat:retinentq; alias lita uimina uisco
Prædaq; sunt omnes ueribus torrenda salignis

¶Delitias patrij.Permanet querulus Candidus:ut tandē ꝓueniat ad mores curiæ Romanę notādos. Vñ magis crucier:qa summū infœlicitatis genus est fuisse fœlicē. Maius.i.mensis floridus. Iam spicata.i.in spicas formata. Malus punica.i.quæ aurea mala fert. Albēte sambuco.s.floribus:cū acinos nigerrimos habeat Per pascua minti ꝑ mintij ꝑ apocopen aut sineresim. Pubescere.i.fronde scere:ꝙ si uere.i.tpe uerno:de quo dictū est.Nunc oīs parturit arbos. Torpet:constrictū frigore iacet. Quid frigora brumæ.s.ferēt quid solstitiū.s.æstiuale feret. Brumæ inq; gelidis cū terra pruinis albicat.Solstitiū aūt rapido cū celū incanduit æstu.Cutis uuida.i. glabra & nitida Hora.Me pinguē & nitidū bene curata cute uises Ceruix nō signata iugis.i.quæ nondū portauerūt iugū.Luxuriāsq; toris pectus quod indiciū bonū iudicat Maro. Allegoricos aūt uult diuites oīa ingurgitare:ut docet manifeste Faustul⁹, vñ addit Candidus.Semꝑ maiora minoribus obsunt. Agna est lupo præda:mites columbæ sunt præda aquilis. Delphin q balenas & cete alere dicit:quia intrat ora & egredit cum sequētes pisciculi in aluū balenæ demittant. Vñ quidā latronē appellāt. Venai.i.insidijs capit quia nihil est pernicius eo:Multa aūt per allegoriā dicunt. Hoc est Roma uiris.i.captatrix:ostētat em̄ se placitā & opulentā & aduentantes inedia confici sinit. Quod noctua auibus quæ admirationi est eis:& ita circūuolantes capiunt aut uisco aut rete.Lita.i.illita a lino:uimina uirgulæ aut particæ paruæ. Sunt præda torrenda ueribus. Alij uerubus legūt:sed & Maro ueribus dixit. Pars infrusta secāt:ueribusq; trementia figunt. Salignis aūt.i.ex salicibus: quia talibus utuntur rustici.

Vuida

Salignis

O bellum hoc poterit dici nihil aptius unq; Can.
Sed procul en coluber tortos in puluere gressus
Flectit:& exertis sitiens ferit aera linguis
Candide quæ moneo memori sub pectore serua Faun.
Quando inter syluas graderis:defende galero
Lumina:nanq; rubi prætendunt spicula longis
Dentibus:& curuus discerpit pallia muero

Nec depone pedum: multaq; armare memento
Cote sinum: nec te subito nouus opprimat hostis
Et perone pedem tegito: spineta colubris
Plena hominum uitæ morsu insidiantur amaro
Et nunc longa dies æstu facit acre uenenum
Mille lupi: totidem uulpes in uallibus istis
Lustra tenent, & quod dirum ac mirabile dictu est
Ipse homines (huius tanta est uiolentia cœli)
Sæpe lupi effigiem moresq; assumere uidi
Inq; suum seuire gregem: multaq; madere
Cede sui pecoris: factum uicinia ridet
Nec scelus exhorret: nec talibus obuiat ausis
Sæpe etiam miris apparent monstra figuris
Quæ tellus affecta malis influxibus ædit
Sæpe canes tantam in rabiem uertuntur: ut ipsos
Vincat cæde lupos: & qui tutela fuerunt
Hostiles ineunt animos: & ouilia mactant

Galeras
Pedum
Pero
Spinetum

¶ O bellū hoc. Assentatoꝝ more (ut Persius indicat) laudat dictū Faustuli: q̄d tñ hic amice fieri potest. ueꝝ ostendit colubrū insidiari cātantibus. Exertis linguis. ab ex & sero. Maro. Et linguis micat ore trisulcis. Defende galero. i. largo pileo rustico. Curuus mucro .i. pugio spinaꝝ. Nec depone pedū. i. baculū pastoralē. Multa cote. i. duris lapidibus. Nouus hostis. i. improuisus & inexpectatus serpens. Et perone. i. calciamēto rustico crudo corio crura ambire solito. Spineta. i. loca spinis & uepribus cōsita. Maro. Nunc etiam uirides occultāt spineta lacertos. Sæpe lupi effigiē. Maro in pharmaceutria. His ego sæpe lupū fieri & se cōdere syluis Mœrim &c Id aūt archadibus dictū est euenire solitū: sed sic intelligo lupos fieri ut socij ulyxis facti sunt & ursi & leones ac porci: q̄ eoꝝ mores assumpserūt: vñ furaces & rapaces ꝑcat. Sed ad fabulā quoq; re-

ſpicit: nã effigiẽ dicit & mores. Aug⁹. docet in italia uiſum eſſe qui buſdã q̃ in aſinos eſſent uerſi: & ita ſubire onera a coniugibus impoſita more aſinorũ. Malis influxibus. i. malis influentijs. Acri ꝓfecto aceio conſpergit romanos: quaſi uero cœlũ id faciat. Canes ouilia mactant: nota allegoria in prælatos qui ſubditos ſpoliant.

Fama eſt Aegyptum coluiſſe animalia quædam
Et pro numinibus multas habuiſſe ferarum
Iſta ſuperſtitio minor eſt q̃ noſtra: ferarum
Hic aras habet omne genus: contraria certe
Naturæ res atq̃ deo: qui dicitur olim
Præpoſuiſſe hominem cunctis animantibus unum
Sæpe etiam morboſa æſtas: & peſtifer annus
Ingruit: & paſſim languens pecus omne per arua
Sternitur: extinctæ dum balat ad ubera matris
Agnus obit: moritur duro ſub pondere taurus
Nec modus eſt morbo: non eſt medicina ueneno
Sed uicina domus uicino a limine mortem
Hauſit: & aſſidue ſumunt contagia uires
Iſta feras raro peſtis rapit: utile ſemper
Fert pecus: extinctas caulas epulantur atroci
Dente lupi: noſtraq̃ feræ iactura opulescunt
Heu heu q̃ præceps miſerum me inſania traxit
Credere fallaci gratis eſt dementia famæ
Romuleos colles tyberim: romanaq̃ tecta
Audieram: & ſtudio mens eſt accenſa uidendi
Ducendiq̃ bonis in tot præſtantibus æuum
Acceſſi cum patre gregis: tentoria demens

Can. Explanat ꝓpriã demẽtiã ſuã dicens.

Totum pene larem cum pastoralibus armis
Trans iuga summa tuli: mulctraria: cymbia: ahena
Et cacabos: & quo formatur caseus orbem
Phagineum: impensam atq; operas amisimus omnes.

¶ Fama est ægyptū. Docet oē genus ferarꝝ habere aras suas. Romæ. i. oē genus uitioſorꝝ esse in honore & p̄cio. Quod Iuuena. saty. i. graphice docet: asserens nō nisi flagitioſos exilio & carcere dignos sublimari: & ideo inqt: Aude aliqd breuibus gyaris: aut carcere dignū. Si uis esse aliqd. Fama est ægyptū. Idē docet Iuue. saty. xiiij. Quis nescit uoluisse bithinice qualia demens Aegyptus portēta colat: crocodilon adorat. Pars hæc illa pauet saturā serpētibus ibin &c̄. Multas ferarꝝ. i. multas feras. Ista. s. ægyptiorꝝ superstitioſorꝝ & delirantiū religio minor est q̄ nostra. i. romana qa ferarꝝ hic aras habet oē genus. Proposuisse ut in paradiso. Genesis. i. Dominamini piscibus maris & uolatilibꝫ cœli: & uniuersis animātibus quæ mouent sup terrā. Sępe etiā morboſa ęstas. Hoc quoq; uerꝝ. Pecus oē: id qa pastor dicit: sed & hoīes plurimi pestilentia absumi illic quotannis solent. Dū balat: id ꝓpriū est ouis ut boare bouis: & mugire tauri. Morit duro sub pondere taurus Hæc oīa nimis graphice habent georg. iij. Ecce aūt duro sumās sub uomere taurus Concidit &c̄. Nec modus. i. finis est morbo. Non est medicina ueneno. i. infectiōi uenenoſæ. Ibidē. Quæsitæq; nocēt artes cessere magistri Phillyrides chiron amythaoniusq; melāpus Ista feras raro pestis rapit. Id quid uerū. & tñ non ita multiplicant ut pecudes. Opulescūt. i. opulentæ & diuites fiunt: ut feræ sit nomē nam si feræ scribit referet ad lupos. Credere fallaci grauis est demētia famæ. Prouerbiale. Sensus aūt est: si tractū fama: quæ erat oēs qui Romā accederent ditari illic cū pecore cōmigrasse & cū armis pastoralibꝫ: quæ graphice enumerat. Mulctraria: uasa in q̄ lactra hitur & mulget. Cymbia uasa in morē cymbarꝝ in quæ transfunditur. Ahena. i. lebetes ex ære factos. Et cacabos: aliud genus uasis quidā caldaria uocant: & q̄ formaī caseus: orbē. i. uas rotundū q̄ imprimit. Vñ a forma formaginē uocat Apuleius: vñ gallicū uocabulū. Hunc ut charꝝ ostendat phanigeū. i. ex phago cōmemorat tornatū. Impensam. s. pecuniā atq; operas amisimus omnes: quæ erat uox corui aliquando Romæ uenum expositi.

Balare
Coare
Mugire

Mulctra
Cymbia
Cacabus

Quid faciam? quo me uertam? sperata negantur

Pabula:tot casus:tot ubicq; pericula:cogor
In ueteres remeare casa:& cepta fateri
Consilijs egressa malis:iterumcq; per æstus
Et montana pati longos per saxa labores
Heu pecus infœlix:o leuo sydere pastor
Huc auecte fuit multo præstantius istud
Ignorasse solum:patriocq; in limine tutos
Consumpsisse dies:gelidis senuisse sub antris
Atcq; padi circum ripas athesis ue per agros
Aut ubi per uirides campos & pascua nota
Mintius it:uel qua uitreo natat abdua cursu
Consedisse:gregem pauisse salubribus herbis
Te tua credulitas:& me mea fallit in horas Fau.
Vidi ego suprémæ qui prosperitatis habebant
Culmina:dum laudata petunt:cecidisse:nec uncq;
Emersisse malis:facit experientia cautos
Hi prius explorant:& non laudata sequuntur
Omnia:laude carent quæ sunt meliora:fuerunt
Non nego quæ famam retinent:ac nomina seruant
Cuncta suis pollent uicibus:luna /adria /troia
Saluia:quas nobis memorabat sæpius Vmber
Nomine sunt solo:deleuit cætera tempus
Si minor est patriæ forsan modo gloria nostræ
Res tamen est melior:laudatæ gloria Romæ
Quanta sit:in toto non est qui nesciat orbe
Fama quidem manet:utilitas antiqua recessit

Illi prisca quibus maduerunt pascua fontes
Nunc humore carent: uenis aqua defuit haustis
Nulla pluit nubes: tybris non irrigat agros
Tempus aquæductus ueteres contriuit: & arcus
Et castella ruunt procul hinc procul ite capellæ
Hic ieiuna fames & languida regnat ægestas

¶ Quid faciã. Desperãtis uox. Et cœpta fateri cõsilijs egressa malis Quod summe dolendũ innuit uirgiliana iuno. ænei. i. Meme incœptis desistere uictã. O læuo. i. siniſtro & inimico sydere: pastor hũc auecte potius q̃ aduecte dicit: qa a bonis pascuis ad sterilia migrasse dolet. Istud. s. sterile & sceleratũ. Patrioq̃ in limine tutos cõsumpsisse dies: repete fuit multo tutius. Athesisue p agros. qui fluit ex tripentinis alpibus: tridentũ alluit & uerona diuidit. Myntius fluuius mantuanus nõ longe a Mãtua in padũ fluens sepe cõmemoratus. Abdua qui a Strabone adua dr̃: fluuius exuerbauo lacu ortus in padũ quoq̃ incidit. Verbanus aũt ut larius & benacus exalpibus ortũ habet atq̃ incrementũ. Consedisse a cõcilio. i. locũ habitatiõis cepisse: ut ænei. i. Vultis & his mecũ pariter cõsidere regnis Gregẽ pauisse: repete ut dixi fuit multo salubrius. Te tua credulitas: docet nõ facile credendũ. In horas: & non in oras legendũ: sed scd'm Vallã: qa nõ ponit nota excrementi potius diceret in horã. Vidi ego: a certitudine argumẽtatur: qa plus ualet oculatus testis unus q̃ auriti decẽ. Ordo est. Ego uidi eos q̃ habebãt culmia. i. sũmitatẽ sup̃mæ. i. summæ ꝓsperitatis. alludit ad rotã fortunæ. Ceci disse dũ petũt laudata: qa sæpe quæ bona & leta uidenẽ uertunẽ in peius. Vñ dici solet. dñ bene uortãt. Necũnq̃. s. postq̃ semel incidrãt: emersisse malis. i. caput extulisse e mais q̃bꝰ obruti erãt. Facit experiẽtia cautos: & ideo senes difficulter inducũt ad credendũ: qa multã expientiã fraudis habẽt. Hi. s. cauti: explorãt. i. exq̃rũt & examinãt prius & nõ sequũt oĩa laudata: sed q̃ cõpererint bona: qa sæpe laude carent q̃ sunt meliora. s. laudatis. Nõ nego. i. fateor: suerũt. s. multa quæ retinẽt famã ac seruãt noĩa cũ nihil habeãt rei: sed cũcta pollẽt suis uicibus. i. uicissitudinibus. vñ Comicus: Rerũ uicissitudo est. Luna Adria Troia: Saluia: hæ urbes sunt q̃s Vmber. i. doctus ille: cuius sæpe meminit: memorabat nobis (hoc semper ne cõtra decor plus q̃ ut pastori cõpetat sapere dicat) sunt. s. nunc solo noĩe: qa tẽpus deluit cætera: qa oĩa senescũt & labescũt intẽ-

Leuo

Athesis
Myntius
Abdua

pore. Vñ tempus edax q̄ rer̄ &c̄. Luna ciuitas olim Hetruriæ ad macrā fluuiū iacebat: de q̄ Luca. Hoc ꝓpter placuit tuscos de more uetusto. Acciri uatē: quor̄ q̄ maximus æuo. Arnus incoluit de sertæ mœnia Lunæ. Interīt em̄ nūc: sed regio adhuc Lunēsis noīatur. Adria quoq; urbs Italiæ fuit: quæ mari cui uicina nomē dedit qđ adrianū seu adriaticū adhuc dr̄: & interdū etiā adria gñe masculino mare ipsum q̄d super̄ uocāt: qa orientē uersus in qua ora uenetiæ sunt. Troia notior est q̄ ut de ea quicq̄ dicendū sit. Deleta est & Saluia: ut aliæ multæ: ut Sagunthus in hispania. Carthago in Aphrica: Corinthus in Peloponeso &c̄. Si minor est patriæ fortan modo gloria nostræ. Ergo & Faustulus se mantu anū indicat: qa ait: Res tñ est melior. Illi prisca &c̄. Per fontes beneficos poetas intelligit: ut Mœcenatē Augustū Messalā Pollionē & sises. Aquæ ductus ueteres: manifesta est allegoria. Hic ieiuna fames & lāguida regnat ægestas. Selecta & aūt apta epitheta: nā ideo fames: qa ieiuna: & ideo languidus quis fere quia egenus. ægestas em̄ languorem parit: sicut & inedia: ut patet in apologo quē Liuius recitat de membris quæ in uentrem coniurauerunt.

Luna

Adria

Hic tamen ut fama est: & nos quoq; uidimus ipsi
Pastor adest: quadam ducens ex alite nomen
Lanigeri pecoris diues / ditissimus agri
Carmine qui priscos uates atq; Orphea uincat
Orphea qui traxit syluas & saxa canendo
Hic alios omni tantum uirtute latinos
Exuperat: quantum tybrim padus / abdua macram
Lenta salix iuncum / tribulos rosa / populus algam
Credimus hunc illi similem / cui tytirus olim
Bissenos fumare dies altaria fecit
Hic ouium custos ipso uigilantior agro
Daphnide nec solum / sed eo qui dicitur olim
Admeti pauisse greges per thessala rura
Doctior: omne pecus solymi curare magistri

P

Dignus: & antiquo dignus succedere patri
Qui fuit Assyrij pecoris post retia pastor
Iste potest seruare gregem: depellere morbos
Humectare solum: dare pascua: soluere fontes
Conciliare Iouem: fures arcere: luposcꝫ
Si fauet iste /mane: q si negat iste fauorem
Candide coge pecus: melioracꝫ pascua quære

¶ Hic tamen ut fama. Huc tendit principale institutū: ut uidelicet Falconē sinibaldū a largitate laudet aut ad eā inuitet: cuius gratia uidet tota ægloga cōposita: ut fama est: quę sæpe mendax. vñ Maro. Tam ficti pruicꝫ tenax cꝫ nūcia ueri. Ideo addit. Et nos q̄cꝫ uidimus ipsi. Pastor adest. Aut qa etiā impatores uocāt pastores: ut sermo sit pastoralis: aut qa dotarius & ut dicūt eleemosynarius est: & ita multorꝫ pastor. Quadā ducens ex alite nomen: dr̄ em̄ falco qđ & auis notæ nomē, Lanigeri pecoris diues. Maro in buco. Q̄ diues niuei pecoris cꝫ lactis abundans. Ditissimus agri. Idē ænei. i. Huic cōiunx sicheus erat ditissimus agri phœnicū. Carmine q̄ priscos uates atcꝫ orphea uincat. More maroniano principē ab exercitu separat: ut egregiū significet. nā Orpheus unus priscorꝫ est uatum: sicut ænei. i. Reliqas danaū atcꝫ immitis achilli. Vt achilles nō excludit a danais: sed excellere atcꝫ egregius esse significat. Orphea: pulchra repetitio. Q̄ traxit syluas. Idē in buco. Orpheacꝫ in medio posuit syluascꝫ sequentes. Et saxa: qđ amphioni ascribit. Hora. dicēs in arte poe. Syluestres hoīes sacer interp̄scꝫ deorꝫ. Cædibꝫ & uictu fœdo deterruit orpheus. Dictus ab hoc lenire tygres raqidoscꝫ leones. Dictus & amphion thebanæ cōditor urbis: Saxa mouere sono testudinis & p̄ce blāda Ducere q̄ uellet &c̄. Tyberim padus. Est em̄ padus lōge maxim⁹ fluuiorꝫ Italiæ q̄ncꝫ ostijs in mare adriaticū prorumpēs. Vñ geor. i. Fluuiorꝫ rex Eridanus &c̄. Abdua fluuius latus. de q̄ iā dixi. Macrā fluuiū exiguū: cuius meminit Lucil. dicēs: Nullascꝫ uado q̄ macra moratus alnos. Macri aūt cāpi sūt in medio bononię & rauēne & aliarꝫ ciuitatū p q̄s itur romā. Lenta salix iuncū. s. exupat. Populus arbor frequēs ad padū. Algā herbā quā ꝓjcit aqua q̄ ad populū sæpe iacit. Maro, Proiecta uilior alga. Credimus hūc illi. s. Augusto cæsari: cui Tyrirus. i. Maro: Bissenos: ut in prima ægloga. Hic illū uidi iuuenem

Orpheus

Padus
Abdua
Macra

Alga

melibœe quotānis Bissenos cui nostra dies altaria fumāt. Ipso uigilantior argo: cui tñ centū erāt oculi: quoꝝ bini dūtaxat somnū acceperūt. Verꝝ falco q̄q̄ p̄ peruigil est auis. Vñ in epigrāmatis alludit de eo ad summū pontificē. Ducere sopitis pastor potes ocia curis: Falco tuas argi more gubernat oues Daphnide sequit doctior quē tñ theocritus & Maro doctissimū & diuinādi peritū inducūt Argo Nec solū. s. daphnide doctior: sed eo. s. apolline nomio q ob interfectos cyclopas nouē annis spoliatus diuinitate pauit armēta. Ad meti regis thessaliæ iuxta amphrisum: ut alibi diximus: quæ rura ergo thessala p̄ amphrisum. Om̄e pecus. i. totā ecclesiā catholicā: magistri solymi. i. hierosolymitani: uidelicet Petri. & dignus succedere patri. s. Petro papę q pater dr̄: q. s. pater fuit in assyria. Post retia. i. relictis retibꝫ factꝰ est piscator hoim. Cōciliare ioue aut deū aut summū pōtificē. Si fauet iste mane. Oēm ergo spem in falcone collocandā cēset. q̄d ut significet hoc argumentū excogitauit.

¶ Aegloga. X. quæ dicit Bembus: de fratrū obseruantiū & nō obseruantuū controuersia. Col Ioquutores Cādidus / Bēbus / Batrachus & Myrmix: post religiōis ingressum.

MAxima pastores agitat discordia Bembe Can.
Qui solymos colles galilæaq; rura canebāt
Batrachus hinc: Myrmix illinc certare parati
Iudice te paucis: si non audire recusas
Et nisi te reuocant maiora negocia dicent
Tu pater es uatum: tu scis componere lites
Iurgiaq; & blandis conuitia tollere uerbis
Te quoq; pierios fama est potasse liquores
Et uidisse deas: quibus est custodia sacri
Fontis: & eurotæ campos ac Phocidis arua
Ipse ubi fronde sua tibi tempora cinxit Apollo
Dona dedit cytharam: neruos & eburnia plectra

Dicite quando quidē tepidos admouit ad ignes Beni.
Nos hyberna dies: dum non sinit ire per agros
Bruma gregem: flatu boreas dum sæuit acuto
Dum riget omne solum: tectis dum plurima pendet
Stiria: dum torpent sub aquis glacialibus amnes
Ocia damnantur: quæ nulla negocia tractant

¶ Maxima pastores. Hac ultima ægloga quā ut superiorē in religione cōposuit: agit carmelitaꝝ fratrū obseruantiū: quoꝝ partes Batrachus agit: & nō obseruantiū: quos Myrmix defendit: cōtrouersia: fictis nō ab re contendentiū uocabulis. Nā batrachos rana dr̄: cui fere similē hnt carmelitę de obseruatiōe interiorē tunicā: qa piceā: aut (ut dicūt) griseā. Myrmix aūt formica q̄ nigra est ut nō obseruantiū tunica. Maro. It nigrū cāpis agmen. Præterea ut in fabulis est. ranæ elegerūt regē: ut obseruātes sub uno cōmuniter uiuunt patre. Formicæ aūt in una quidē domo multos habēt magistratus ut nō obseruātes diuersas hnt culinas. Litē ꝓponit Candidus: per quē fere autorē intelligo. Pastores. i. carmelicolas aut fres de carmelo profectos. Solymos. i. hierosolymitanos. Tu pater es uatum: Forte generalē ordinis hoc noīe appellat: qui pater est uatū: quia carmelitaꝝ qui filij olim erāt ꝓphetaꝝ & ꝓphetæ: qui & uates dicuntur. Tu scis cōponere. i. finire: ut Ante diē clauso cōponet uesper olympo. Et in buco. Nō nostrū inter uos tātas cōponere lites. Vñ qui pacto litē terminant: se cōposuisse aut cōpositionē fecisse dicūt. Pieros liquores. i. haustus musicos quibꝫ poeta euaserit. Et uidisse deas. s. musas: quibꝫ uisis & ab eis ad Hippocremem ductus Hesiodus poeta euasit: vñ Oui. Ecce deas uidi nō quas pręceptor arādi Viderat: ascreas cū sequereī oues. Neutro aūt modo dicit se Persius euasisse poetā in principio sic. Nec fonte labra prolui caballino. Nec in bicipiti somniasse parnaso Memini: ut repēte sic poeta prodirē. Et eurotæ campos. Eurotas fluuius est laconiæ lauriser: vñ illic phœbus fingit docuisse lauros. In bucoli. Maro. Omia q̄ phœbo qm̄ meditante beatus Audiit eurotas: iussitq; edi scere lauros: Ille canit. Ac phocidis arua in qbus parnasus est mōs totus musis cōsecratus. Oui. Separat aonios actæis phocis ab aruis Terra ferax. Et paulo post. Mons ibi uerticibus petit arduus astra duobus: Noīe parnasus: superatq; cacumine nubes. Fronde sua, i, lauro, Maro in buco, Phœbo sua semper apud me Munera

Batrachos
Myrmix
Solymos
Eurotas
Parnasus

sunt lauri. Dona dedit.s.sua:cytharā quā a se inuentā Orpheo dedit:neruos.i.chordas:& eburnea plectra.i.lyrā heptachordē quā inuenit:cū tetrachordis mercurij dicat. Hora.in ar.poe. Ne forte pudori Sit tibi musa:lyræ solers & cantor apollo.Dicite:sic Palemon maronianus:Dicite qñquidē molli cōsedimus herba.Et nūc omis ager:nūc ois parturit arbos. Quod hic ex industria mutat: quasi per legē amœbei carminis contrariū dicens. Tepidos admouit ad ignes &c. Sic Persius. Admouit iam bruma foco te Basse sabino.Boreas uētus septētrionalis dictus rex Thraciæ:qp illinc ubi regnat ad nos ueniat flatus est acuti.vñ Maro. Et boreę penetrabile frigus adurit. Dū riget.s.gelu. Stiria guttæ in longū congelatæ. Torpēt stagnantiū more. Ocia dānant quæ nulla negocia tractāt vñ Cice.in prin.iij.offi.Publiū Scipionē dicere solitū scripsit Cato nunqp se minus ocioſum esse qp cū ociosus:nec minus solū qp solus esset. Magnifica uero uox & magno uiro & sapiēte digna quę declarat illū & in ocio de negocijs cogitare & in solicitudine secū loqui solitū. Vbi scies ocioſum dici qui muneribus publicis uacuus operā dat rei cognitioni:unde poetica studia ocia uocantur. Non ergo ocioſus nihil agit:sicut cessator:

Boreas

Stiria

Ocioſus

Pastores genus infœlix æstate uagamur Myr.
Pro grege solliciti;sed nos cum frigidus imber
Conrinet in stabulis:lites & iurgia surgunt
Qui ueteres audent ritus mutare:suoqp Batra.
Arbitrio & nullis ducunt sub legibus æuum.
Hi sunt o Myrmix qui bella domestica gignunt
De ueteri ritu:de consuetudine patrum Bembus Iudex
Rixa igitur uobis:leges moresqp parentum
Batrache dic;dic cur nostrum ueniſtis in orbem
Ex Phœnice solo;nos pascua uidimus illa
Vidimus herbosos fœlici uligine campos
Vertice carmeli uitreis uberrimus undis
Fons cadit;& rauco densum nemus irrigat amne

Vidimus & iordanis aquas: ubi maximus olim
Pastor oues mergens scabiem resecauit auitam
Amnis hic a libano ueniens Galilæa per arua
Transit; & ampla lacu consurgit in equora magno
Vnda coit rursum: rursum mare fundit apertum
Vrbs ubi Romani de nomine dicta tyberi
Vnda coit rursum: tandem hiericonte relicta
Intrat in infames asphalti gurgitis undas
Hinc satis est nos oram omnem uidisse probatum
Dicite: & hinc tandem uestras demergite lites
Batrachus audaci semper sese ingerit ore
Et mihi se præfert magno temerarius ausu
Non ego me ingessi: processi a iudice iussus

¶ Batra. Pastores genus infœlix: Proponit Myrmix litē detestās eo ꝙ q de obseruatiōe nō sunt qa molliorē ducūt uitā: uellēt in suo statu sine cōtrauersia & molestia permanere: cōtra de obseruatōe uellēt oēs sui similes esse. Aestate uagamur ꝓ grege solliciti: allegoricos ꝓ uictu. Sed cū nos frigidus imber cōtinet in stabulis. Maro ge. i. Frigidꝰ agricolā si qñ cōtinet imber. Nō exire aūt stabulis tūc do/cet ibidē sic. Cū ꝓpius stabulis armēta tenerēt. Lites & iurgia sur/gūt argute quasi in odiū iurgiorꝫ litem refugit. vñ Batrachus Qui ueteres audēt ritus mutare &c̄. Hi sunt o Myrmix q bella domesti ca giguunt. q.d. non nos sumus in culpa: qui uelimus in pace sine iniuria uiuere: sed qui ordini & ꝓfessioni nostræ iniuriā inferūt ꝓ nouos ritus. Interloquit aūt Bembus significās se peritū locorꝫ & obseruatōis ueteris ut idoneus cōprobet iudex arbitrarius. Leges moresq; parentum. i. patrū & maiorꝫ tuorꝫ ad quos reuocare uis. Dic cur nostrū ueniſtis in orbē. i. europam. Ex phœnice solo. i. ex galilæa quā phœnices scd'm Stranonē habitāt: & quę est in phœ nicia. Nos pascua uidimus illa: ut pastor alē agere rem uideam & nō impertinentē ad bucolicū carmē dicit pascua nō claustra. Fœli ci uligi. Vligo (inqt Seruius) est naturalis terrę humor ab ea nūcꝫ

Vligo

discedens. vñ uliginosus ager semp humidus est: humidus aliqñ siccat. Vertice carmeli uitreis uberrimus undis Fons cadit. i. defluit. Vbi maximus olim pastor: nõ tã de Heliseo qui illic Naam syrũ a lepra mundauit: q̃ de diuo Ioanne Baptista loqui uidet: q sca biem auitã. i. originalẽ maculã resecauit baptisando. Amnis hic. s. iordanis a libano ueniẽs p duos fontes qui dicunt ior & dan: vñ iordanis nomẽ. Sursum mare fundit apertũ. s. tyberiadis. de quo Ioãnis. vi. Abiit Iesus trãs mare gallilęæ q̃d est tyberiadis. De nomine dicta tyberi, p tyberiñ. s. tyberias: tandẽ hiericunte relicta. Declinat hæc hiericus huius hiericuntis: sicut amathus amathuntis: & multa alia. Intrat in infames asphalti gurgitis undas. Asphalt⁹ est q̃d mare mortuũ uocãt: in quod urbes illæ quinq; infames absorptæ sunt igne & sulphure, ppter abhominabile crimẽ q̃d ab illa; una zodomiticũ uocãt. Hinc. i. ex his quæ dixi satis probatũ est nos uidisse omnẽ oram. i. regionẽ illã. Dicite ergo & demergite .i. obruite & sopite. hoc est finite tandem hinc. i. de hac re uestras lites. Et mihi se præfert magno temerarius ausu. Volunt em̃ de obseruatione ut sunt præstantiores haberi. Processi a iudice iussus: dixerat em̃ iudex Bembus: Batrache dic &c̃.

Iordanis

Asphaltus

Pone pedũ Myrmix; & tu quoq; Batrache; nõ est — Bem.
Orandum armatis manibus: sed mentibus æquis
Batrache dic: Myrmix animi compesce furorem
Interea: ut uenias magis ad responsa paratus
Qui furit insanit: qui uero insanit amaro
Impatiens animo: nec corda nec ora gubernat
Quicquid ait uanum est: quicquid molitur ineptum
Bembe genus nostrũ: generisq; exordia dicam — Batra.
Venimus assyriis (ut Candidus inquit) ab oris
Est pater Helias nobis: qui sustulit armis
Pastorum genus omne malum: qui traxit olympo
Flammigeros ignes: qui ascendit in æthera curru
Mobile & antiquum genus hoc; & chara propago

Batra.

Pastores alij quotquot per rura uagantur
Omnia sunt riui nostris a fontibus orti
Non dedimus leges: pascendi ostendimus artem
Quo magis hi peccant qui cum sint ordine primi
Primatum amittunt studia inconsulta sequendo
Nos radix: alij rami: sed nos quoq; rami
A ueteri radice patrum iam ætate caduci
Tradidit Helias certam pastoribus artem
Qua curare greges: qua noxia pabula fas est
Discere: & occultos imbres: uentosq; latentes
Quiue salutaris foret: & qui pestifer annus:
Signa dedit: nihil omisit quod ouilia tangat
Sed fons ille fluens carmeli e rupibus altis
Tam nitidus quodam: tam dulci lymphidus unda
Tramite mutato (patet id) modo currit in austrum
Sed prius (extat adhuc uetus alueus) ibat ad ortum
Hi cursus fecere nouos: liquere priores
Quos dederat riuo ueterum prudentia patrum

¶ Pone pedū myrmix. Quia acris lis est: ne ex uerbis ad ꝟba prorumpāt monet tela deponi: ꝑ quibꝫ pastores pedū hñt. Et tu q̄q̄ Batrache: bona fantasia priorē cōpellat eū qui de obseruatiōe nō est quasi ardētior sit ad arma. Nō est orandū. i. cause nō sūt ab oratoribus dicendæ corā iudice armatis manibus. Id em̄ uetāt leges. Sed mētibus ęquis: quia disturbatis animis facile ueritas ledit. Batrache dic: repetit & cōfirmat qđ supra dixit. Vt uenias magis ad responsa paratus. Bona admonitio: qa ardētes ita raro se purgant ut decet: intēti ad ingerēda potius cōuitia: ut patet apd̄ Maronē in Palemone. Nec corda nec ora gubernat: vñ Hora. Ira furor brevis est: animū rege q nisi paret impat. Quicqd molit. i. cū molimine & difficultate conat attētare. Bembe genus nostrū: ut gratiā &

Ira

beniuolentiã iudicis captet: appellat eũ ꝓprio noĩe: pollicẽq; exequi ipsius iussa. Venimus assyriꝫ (ut Cãdidus inqt) ab oris. Dixerat emꝫ. Qui solymos colles galilæaq; rura colebãt. Iudea emꝫ in assyria est: cuius caput olim babylonia. Est pr̃ Helias nobis. s. Thesbites. de quo. iiij. & .iiij. regũ abundãs mẽtio fit. Qui sustulit armis Nescio an legendũ sit aruis. Q; si legendũ est armis: intelligã de armis cœli aut de ignibus cœli: quibꝫ armatus duas qnquaginta sustulit. qui traxit olympo flãmigeros ignes ut. iiij. regũ. i. Si homo dei ego sum: descendat ignis de cœlo & deuoret te & qnquaginta tuos. Idẽ iiij. regũ. xviij. Inuocauit ignẽ qui deuorauit holocaustũ Qui ascendit in æthera curru ut habet. iiij. regũ. ñ. Nobile & antiquũ genus hoc & clara ꝓpago: qa monasticæ uitę princeps est helias: & sanctis lr̃is p̃cipillustris. Propago aũt qñ ꝓgeniẽ significat primã corripit: quã ꝓ uite ꝓducit. Pastores alij. Id (ut dixi) diuus Hiero. q̃z sentit. Nos dedimus leges: qa primi fuerũt q religiosoꝝ more simul uiuerẽt: & monasticã uitã in carmelo agerẽt. Pascendi ostẽdimꝰ artẽ. i. normã sĩ uiuẽdi. Quo magis hi. s. q noua instituta appetũt: & uetera q̃ digniora & meliora sũt immutare uolũt. Primatũ amittũt: qa dicũt se ultimos mẽdicantiũ approbatos cũ primi sint. qa iussi sunt in solido statu ꝓmanere. Sequẽdo studia incõsulta. i. incõsultoꝝ quibus nouitas placet. Sed nos q̃q; rami a uetere radice. i. pullulauimus a patribꝫ nostris: sed alĩ q̃si ꝓ imitationẽ collateraliter: nos ꝓ ꝓpagationẽ ex uera radice. Caduci ętate. i. antiquitate a prima p̃fectiõe decidẽtes. qđ dicit ꝓpter nõ obseruãtes Tradidit Helias certã pastoribꝫ artẽ. i. formã recte uiuẽdi exẽplo uitæ suæ reliquit. Qua curare greges. ut rẽ pastoreã (ut dixi) agere censeat: oĩa ad pastores refert: oñdens officia pastoris ouiũ: cũ allegoricos intelligat aĩoꝝ. Pastoꝝ emꝫ est curare greges: uitare pabula noxia: qa certis diebꝫ saltẽ abstinẽt carnibꝫ: & occultos imbres. i. infectiões & uentos latẽtes: murmura (ni fallor) intelligit. Maro aũt in geor. i. dat ueroꝝ uẽtoꝝ ꝓgnostica. Nihil omisit: more suo positiõe primã ꝓducit: cũ Hora. & fere alĩ omisit prima breui scribãt Sed fons ille fluẽs: allegoricos uita religiosa: tã lympidus. i. purus & clarus. Tramite mutato (patet id) mõ currit in austrũ. i. meridiẽ: q aĩantibꝫ in Italia p̃sertim est pestifer: qa corrũpit etiã obsonia. Iuue. tñ hic p̃parat uelut urgeat auster. Hora. Præsentes austri coquite horꝝ obsonia &c̃. Allegoricos uult bona instituta esse inuersa atq; deprauata Sed prius ibat ad ortũ. s. solis. i. ad orientẽ: qa eurus & boreas salubres sunt uẽti. Allegoricos intelligit ad cœlũ Extat adhuc uetus alueus: per quem. s. fons ille fluere solebat. i. ad

Propago

Lympidus

huc reperiunt reliquiæ ueteris religiõis. Extare em̃ est sup̃stitẽ esse aut sup̃stare dũ reliqua occiderint. Hi. s. noui qui nõ obseruant.

Quid tibi: siue nouo currat seu tramite prisco Myr.
Dummodo fœcundis humectet pascua lymphis:
Et quid de cœli quereris regione: per austrum
Solis iter: melior uitis quæ respicit austrum
Et melior legitur libycis de collibus uua
Est melior taxus boream quæ respicit. ergo Batra.
In boream melius poterat decurrere riuus
Pastor es & cura pecoris malesane relicta
Sermonem de uite facis: quasi legibus ĩsdem
Grex & uitis eant: nec quod discrimen in undis
Gramineq; & uentis nosti & q; noxius auster
Sit pecori: disce a Roma si noxius auster
Cur mutinensis agri pecudes sunt uellere fusco:
Cur clitumnus habet niueas: cur Mantua molli
Lanicio excellit: Veronaq; proxima manto
Vnde hæc multiplici rerum uariantia forma:
Non aliunde nisi a cœlis: & gramine & unda
Cãdide utroq; pedũ procul hinc (rogo) ptinus auser Bẽ.
Inter eos hodie uideo bellum acre futurum
Clam cape: & auferto: subter sarmenta reconde

¶ Quid tibi. Rustice respondet Myrmix: ut doceat non obseruantes fere indoctos: & non literis sed perditis studĩs uacare. Quid tibi. i. ad te: sicut iñ euange. Quid tibi & mihi mulier: Dũmodo fœcundis. id quidem uerũ si eam fœcunditatẽ pariat quã Batrachus desyderat. Per austrũ solis iter: quia semper est in zodiaco. Melior uitis. s. est quæ respicit austrum: quia respicit solẽ incumbentẽ. vñ

dictū est. Denicꝙ apertos bacchus amat colles. Et melior legitur libycis de collibus. i. libyā: hoc est meridiē respicientibus: aut reuera de libycis intelligit ob eandē rē. Est melior taxus: docet Batrachus nō esse responsum ad rē: qa licet ad austrū uersa uitis sit melior: nō tñ continuo melior est pecori auster cꝫ eurus. sicut licet taxus q̄ frigora scd'm Maronē amat. Dicit aūt. ñ. geor. Aptos bacch⁹ amat colles: aquilonē & frigora taxi. præstātior est ad boreā: nō statim tñ ad boreā est melius pecus. Sermonē de uite facis. Argute taxat eos ebrietatis & uinositatis: qa ex abundantia cordis os loquitur Quasi legibus isdem: aut potius ñsdē grex & uitis eant. qd' esse negat: qa sæpe ubi maior copia uini: minor est pecoꝝ. Innuēs ꝓ hoc uini copiā officere castitati religiosoꝝ: nā uēter mero æstuās facile despumat in libidinē: ut autor est Hiero. Nec q̄d discrimē. i. q̄ differentia. s. sit: & cꝫ noxius. i. nociuus auster sit pecori. Disce a Roma si noxius auster. Id quidē manifestū: qa eo flāte uarij generā t morbi. Cur mutinēsis agri pecudes sunt uellere fusco. i. subnigro. Cur clitumnus habet niueas. s. pecudes: sed & iuuēcos ac taurꝰ qbus in triūphis utebant. vñ Maro geor. ñ. Hinc albi clitū ne greges: & maxime taurus Victima sæpe tuo ꝓfusi fluīe sacro: Romanos ad tēpla deū duxere triūphos. Clitumnus aūt fluuius est in Meuania quę ꝑs est umbrie partis tuscię. de q̄ fluuio dicit Pli. in natu. histo. cp aīalia q̄ eū potauerūt albos fœtus ꝓcreant. Cur Mantua molli lanitio excellit? Est tñ in Euganeis mollior: sed uicini sunt. Verona cꝫ ꝓxima manto. i. mātuæ urbi. Vsurpatiue dixit māto: qa nō utimur nisi ntō actō & vtō in o: & gtō in us a græcis in o longū exeūtibus: ut māto mantus. Candide utrūq; pedū. quia deposuerāt pedū. i. baculū pastoralē: sed nō lōge a se reiecerāt: ne a uerbis ad uerbera ꝓuenirēt: monet sedulus pastor Bembus secrete Candidū: ut utriusq; pedū subter sarmēta recōdat. Sarmēta aūt (quia nō oēs gallicū noscunt) sunt putamina & resectamenta uitium.

Clitumnus

Manto

Sarmenta

Bembe mihi tecū sermo est dū uiximus una Bat.
Dum commune pecus nobis fuit: heu mihi quantum
Dedecus: heu quot sunt pecudes incommoda passæ:
Nec mersare gregem fluuio: nec uellera certis
Temporibus (sicut mos est) tondere licebat
Nudabant spineta pecus: nudata secabant

Terga rubi: scabie cutis aspera: tabidus humor
Pestis: & in totum serpebant ulcera corpus
Multum igitur refert pecudes quæ pabula carpant
Flumina quæ potent: & qua regione morentur
Dic mihi dic: Myrmix priscum cur lana colorem
Perdidit: hæc gregibus quidnam noua uellera fecit:
Cur pecus est nigrum: quod erat melioribus annis
Clarum: immutarunt mutati uellera mores
Bembe ad te redeo: paucis absoluere nitar
Sed quo digna omni tua sit sententia laude
Vera loquar: tu iura tenes: ego facta docebo
Iudicium reddit uerum enarratio uera
His animaduersis ægre tot damna ferentes
Venimus ad fontem: riuumq; a uertice summo
Scrutari mihi cura fuit: tu prouide Myrmix
Interea nidos auium: uel dorcada paruam
Venabere: tuæ quæ dona darentur amatæ
Bembe uides ut aperta in me conuitia torquet Myr.
Auguror: ista manu lis est non ore agitanda
Mos mihi non lingua maledicta refellere dextra
Batrache ne uerum taceam: linguosior æquo es Can
Iurgia bilem acuunt: conuicia pectus acerbant
Non tibi cum puero res est: nec homuncio Myrmix
Res male tuta uiros lingua irritare proterua
Da ueniam Myrmix: amitam proferre uolenti Batra.
Nescio quis mihi misit in os malus error amatam

Do ueniam: caue ne rursum mē uoce lacessas Myr.

¶ Bembe mihi tecū sermo est. q. d. in hoc hoīe nihil uideo ratiōis: dū uiximus una. i. priusq; p reformationē (ut aiūt) a nō obseruantibus seiuncti sumus. Hey mihi quantū dedecus: heu q̄t sunt pecudes incōmoda passæ. q. d. maxima & innumera. Nec mersate gregē fluuio. i. debitā curā animis adhibere. Nudabāt spineta pecus. i. mūdanæ cogitatiōes & cōuersationes: nā litera (ut dicūt) aperta est. Tabidus humor: uitiū carnis. Multū igit refert. i. distat ad rem facitq; pabula: de spiritualibus intelligit. Priscū cur lana colorē p didit: quia prius ut ex alueis cōprobauerūt obseruātes usi sunt uestibus piceis seu grysеis: qualibus adhuc in nōnullis utunt fratres illiterati q̄s cōuersos uocāt. Noua uellera: q̄a tūc nigra sunt intrinsecus indumēta: q̄d factū dicūt ut unius uideant gregis: quia em̄ piceus color ut in fratribus diui Francisci uidemus: iā uarius est: conclauserūt in nigrū immutare. quē de obseruātia italica respuūt putātes naturalē & sine fuco factū magis cōgruū religioni: q̄d & Maro censuit dicēs: Nec uarios discet mūtiri lana colores. Veritas em̄ p̄stat mēdacio. qđ erat melioribꝰ annis clarꝫ. Si de exteriore loquitur nō uideī ꝓcedere: q̄a oēs adhuc candidā seruāt chlamidē. Dicamus ergo clarꝫ. i. subnigrū: qui respectu plane nigri clarus est. Vellera uulgo gemino ll scribit: q̄a tn̄ a uelando uenit potest simplici l scribi. Vera loquar. Oratorie iuxta rhetorꝫ p̄cepta prę se fert fiduciā. His aīaduersis. s. malis q̄ pecori obuenerāt: uenimꝰ ad fontem. s. religionis uel dorcada. Dorcas græce dr̄: latine caprea. i. capra syluestris. Tu ꝓuide: ironicos id refert: tuæ q̄ dona darēt amatę. Id amare: sed utinā nō uere. vñ myrmix Bembe uides &c̄. Mos mihi nō lingua maledicta refellere dextra. Id aūt acerbius cōtra se fatet. Myrmix. i. nō obseruās: ut se longe a dñico cōsilio abhorrere significet: q̄ auferēti palliū docet potius tunicā addere q̄ in pugnā ꝓcedere aut litē inutilē fouere. Verꝫ q̄a neutrꝫ decēt cōuitia accedit Candidus bene fungēs officio suo: q̄a candidus dr̄ oīs liuoris expers. linguosior. i. uerbosior æquo. i. q̄ æquū & honestū est. Iurgia bilē. i. colerā quę stomachū mouet: q̄a sermo durus suscitat furorē. Nec homūcio Myrmix: id iucunde: q̄a Myrmix (ut dixi) formica interp̄tat: cui robur ꝓ modulo corporis maximū inest: quia grana maiora se infert interdū in oua sua: se quoq; maiora trāsfert Viros. q. d. animosos & mares aīos. Amitā ꝓferre uolenti. Amita patris est soror: ut matertera matris: cui honestius q̄ amatæ mittantur munera. Cætera nota ut hæc fere nota putem.

Dorcas

Bilis

Amita

Matertera

Alueus excelsa saliens de rupe lacunam
Foderat: & clausis ripas æquauerat undis
Gurges erat textu syluarum umbrosus opaco
Densaq; sepierant tristem spineta lacunam
Mille uenenorum species in gurgite uidi
Mille secus ripas opaco margine mille
Per nemus ad lymphas sinuoso serpere gressu
Obstupui & rapido rediens ad ouilia cursu
Incipio paleas furca uersare tricorni
Ecce caput tollit coluber: linguaq; trisulca
Sibilat: inflantur fauces: nepa liuide tendit
Brachia: uentrosus profert uestigia buffo
Vipera per stipulam gradiens strepit: o loca dixi
Non pecori tantum: uerum & pastoribus ipsis
Noxia: mox grege diuiso de sedibus illis
Pascua quæsitum tristis meliora recessi
Percq; iter antiquum fontis noua flumina duxi
In campos: ubi prima suos aurora colores
Explicat: & croceos phœbi redeuntis ad ortus
Hic mihi fœcundæ pecudes: hic pascua læta
Et sine labe liquor: dulces sine crimine lymphæ
Hæc loca primæui sunt quæ coluere parentes
Signa casæ superant: puteus: carioq; ligna
Fixa solo: seiuncta pedum discrimine septem
Et focus: & lacera quæ cingitur area sepe

¶ Alueus excelsa. Docet Batrachus quid in fonte uiderit: dicens

Alueus. i. riuus saliens de excelsa rupe: foderat. s. præcipiti casu: la cunã. i. receptaculũ aquarũ & sordiũ: & æquauerãt &c. Gurges. i. uortex aquarũ: spineta. i. spinæ densa sepierãt. i. sepimẽto quodam clauserãt. Ego uidi mille species uenenorũ. i. paruarũ traditionũ & malorũ meorũ: ad. i. iuxta lymphas. i. aquas. i uidi fontẽ primæ religiõis penitus infectũ. Obstupui &c. furca tricorni. i. tria cornua habenti. Nepa liuida. i. scorpius hñs uenenũ liuidũ sub cauda. Sed hic dicit liuida brachia. i. chelas liuẽtes: uẽtrosus. i. hñs magnum uentrẽ. Bufo. i. rana uenenosa. Vipera. i. aspidũ pessima sic dicta q̃ ui pariat: quia nõ põt ædere fœtus suos quos ore cõcipit & patrẽ cõcipiẽdo necat: sed ipsi uicini patrui aut iã maturi ad partũ dẽtibꝫ secãt uentrẽ maternũ: & ita uipa necꝫ patrẽ necꝫ matrẽ uidit unq̃ incolumẽ: q̃d benignitate naturæ in nos efficit: ne tã noxia pestis multiplicet. Pascua q̃sitũ tristis meliora recessi. Quæsitũ supinũ est. i. ut quærã aut q̃siturus meliora pascua. Vñ docet obseruãtes discessisse, ppter prauos nõ obseruantiũ mores. Percꝫ iter antiquũ. i. iuxta traditionẽ primorũ patrũ. In cãpos ubi prima suos. i. orientẽ uersus: sicut prius dictũ est adortũ. Croceos ortus phœbi. i. solis. Hæc loca primæui sunt q̃ coluere parẽtes. Manifesta est ergo allegoria: nã p̃ orientẽ & eurũ purã & salubrẽ significat uitã: q̃ meridionalẽ plagã & austrũ: uapidã & mollẽ: ut uẽtus ille plũbeus & tepidus est. Signa casæ. s. pastoralis: carioſaq̃ ligna fixa solo: seiũcta pedũ discrimie septẽ: tm̃ em̃ spacij cellis singulis cõgruit. Et foc⁹. s. coĩs q̃ ignis souet: & area. i. locus spaciosus in medio clausstri: circũ quẽ porticũ & deambulacra faciũt: cingit sæpe lacera: allegorice ꝑcat clausstrorũ muros dirutos & puios a nõ obseruãtibꝫ factos.

Alueus
Gurges
Nepa
Bufo
Vipera

Cura uiris leuibus rerum solet esse nouarum — Myr.
Propterea certe noua pascua quæris & amnes
Fingis inauditos: & uis nouus auctor haberi
Cura uiris grauibus rerum solet esse suarum — Batra.
Propterea Myrmix nimis a grauitate recedis
Hæc nouitas non est nouitas: sed uera uetustas
Religio & pietas patrum instaurata resurgit
Quam tua corrupit leuitas: & nota tuorum
Segnities: igitur si quis labentia tecta

Erigat: & sterilem qui mansuefecerit agrum
Iudice te damnandus erit: non ponitur arbor
Altera: sed ueteri inseritur bona uirgula trunco
Segne prius lignum nostro sit fertile cultu
Quis pingue tuo pecori sit gramen & unda Myr.
Defecata/tamen multæ cum matribus agnæ
Interiere: lupi & pastæ meminere uolucres
Hæ fateor quæ dira tuæ contagia pestis Batra.
Accepere: etiam procul aspicientibus obsunt
Tantum uirus inest: uestri uis tanta ueneni
Propterea magis atq; magis discedere semper
Est animus: patitur pecus hęc incommoda nostrum
Sola: q; in uastam nondum discessit eremum
Nec satis a uobis procul in deserta recessit
Batrache de gregibus mētiris plurima nostris Myr.
Certe alienarum tibi cura superflua rerum
Et temere assumis partes censoris iniqui
Cur mihi qui pasco: cuium pecus: ista tueri
Non licuit: solis ne dom us mea cognita uobis

¶ Cura uiris leuibꝰ. Quanq; id strenue canit Batrachus ne res nouas dicat molitus: tñ cū aliud non posset: id falso obiecit myrmix. Et uis nouus autor haberi: hoc eis adiicit q ad reformationē alios uocāt aut cōpellūt. Cura uiris grauibꝰ: subtilis respōsio deuerbiū deuerbio recondēs. Hec nouitas nō est nouitas. i. quā dicis nouitatē nō est nouitas: sed uera uetustas. Vñ manifeste dicit religio & pietas patrꝫ instaurata. i. in statū & formā priorē reducta (vñ uerius

Segne dī instauro q; restauro) resurgit. Et nota tuorꝫ. s. cōfratrū qui mansuefecerit agrū: redit ad trāslationē ꝓpter sæpedictā causam: ne uidelicet nō pastoralis agat res Segne. i. tardū & insœcūdū q; uis pin-

gue. Docet etiã inter eos qui se obseruãtes dicũt adhuc esse morbi/dos & mlios interisse. Ad q̃d Batra. Hę fateor. i. fateor q; hę oues interire q̃ dira tua cõtagia pestis accepere. i. q̃ infectæ ad nos uenerũt: nec se purgari ꝓmiserũt. tantũ uirus. i. uenenũ q; in uasta nondũ discessit eremũ. i. q; nõdũ penitus a cõmunõe uestra discessit Dicit aũt eremus sine aspiratiõe: gñe fœmi. & media lõga: quę tria in uerti solent. De gregibus mentiris plurima nostris: cũ aliter se purgare nequeat ad cõuitia refugit Cur mihi q̃ pasco cuiũ: dictũ id puto ꝓ cuiũcuiũ. i. cuiuscũq; pecus: ista tueri. i. ꝓspicere q̃ tu mihi obiicis. solis ne domus mea cognita uobis. i. uidetis ne uos soli infecũ onem (ut dicitis) domus meæ quam nos ignoramus. Eremus

Aethyopes una quoniam nigredine sordent — Batra.
Ille color nulli uitio datur: omnibus idem
Vultus: & alterius si quis reprenderet ora
Et sua damnaret: pecori pecorisq; magistris
Fex eadem; scabies eadem; cutis & color idem
Parcite; iam satis est lis intellecta: diesq; — Bem.
Inclinata cadit; iam post iuga summa ruit sol
Audite o magni generis longæua propago
Lite super uestra quæ sit sententia nostra
Batrache me audaci totiens sermone lacessis — Myr.
Non ego: sed non æqua magis te causa lacessit — Batra.
Iudicium q; timet sibi mens male conscia iustum
Quando inimicitias tempus deponere; rursum — Can.
Vestra nouas lites uecordia suscitat; ergo
Perpetuis hæc rixa odijs æterna manebit?
Quæ uos debilitas capitis; quæ insania uexat?
Non pudet his uti tanto sub iudice nugis?
Ergo animis audite æquis odijsq; sepultis
Vltima doctiloqui quæ sit sententia Bembi

Ferte per antiquos patrum uestigia gressus Bem.
Et ueteres seruate uias: reuocate uagantes
Per ualles & saxa greges: per lustra ferarum
Figite in antiquis iterum magalia campis

¶ Aethiopes una. Graphice docet quare illi nō uideant suā deformitatē suaq; uitia: quia oēs tales sunt. Ille color, s. niger: sex eadem eadē infectio. Quia uero ad manifesta usq; conuitia processum est ne ultra progessio fiat dicit Bembus. Parcite. i. abstinete a cōuitijs: quia lis est iam satis intellecta. Diesq; inclinata cadit. Audite o magni generis longæua propago: quia eos ab antiquitate laudat: timet iamdudū Myrmix causæ suæ: vñ nō attendit ad iudicē: sed ad conuitia dicta dicēs: Batrache me audaci totiēs sermone lacessis. i. prouocas ad irā. Nō ego. s. te lacesso: sed magis. i. potius lacessit tę causa. s. tua nō æqua. i. iniqua. Iudiciūq; timet sibi mēs male cōscia iustum. Multæ & egregię ubiq; sunt sentētiæ quas memoriæ commendasse ꝓfuerit. Interloquit Candidus qui director uidet utrorūq; litigantiū: quia pro eis iudicem delegit. Quādo. Ordo est: qñ tempus. s. est deponere inimicitias: tūc. s. uestra uecordia. i. peruersitas cordis suscitat rursum nouas lites. Ergo: indignanter id dicit. Non pudet his uti tanto sub iudice nugis? Magnificat auctoritatē iudicis: ut sententiæ & ab eo datæ maius sit pondus. Ergo quia id decentius & honestius est q; odijs progredi: animis audite æquis odijsq; sepultis. i. sopitis & oppressis. Vltima. i. (ut dicunt) definitiua sententia. Est aūt hæc. Ferte per antiquos &c. incedite more maiorū uestrorū. Reuocate uagātes per ualles. i. qui oberrāt a Carmelo: qui mons est. i. a uera religione in carmelo instituta: intelligere aūt potes molliter uiuētes. Et per saxa. i. dura & aspera mundanarum curarū: & per lustra ferarū. i. per lupanaria: quia meretrices lupæ quæ feræ sunt dicuntur. & lustra ob id etiam lupanaria. Secluſa aūt allegoria remotiore manifeste uult errantes in pernicioſis institutis & moribus ad rectam reduci religionē quę antiqua est: vñ concludit. Figite in antiquis iterum magalia campis. Magalia (ut dixi) & mapalia Pœnorū lingua sunt tuguria & quasi pastorales casæ. Vult ergo præstare in antiqua uiuere paupertate; dūmodo sancta maiorum suorum seruent uestigia.

Lustra

Magalia
Mapalia

FINIS

BAPTISTÆ MANTVANI CARMELITÆ IN LAV dem Ioannis Baptistæ pro natali eius carmen.

Agnifer ærerna iuuenis digniſſime uita
Ante deum præco: luciſer ante diem
Nam puerum ſupra puerilem gratia ſenſum
Te tulit: ut fieres nuncius ante diem
Sancta tuis hodie libamina ponimus aris
Et damus infectos thura ſabęa focos
Scilicet ut uitæ caſus expertus iniquos
Auxilio generi ſis memor eſſe tuo
Hæc eſt illa dies: qua primæ gaudia prolis
Accepit ſenio feſſus uterq; parens
Magnus es: & ſancti retines loca prima ſenatus
Et prope uirgineum crederis eſſe latus
Et tibi ſe præfert: niſi ſint oracula uana
Omnis in ætherea ſancta caterua domo
Nec putat indignum toti qui præſidet orbi
Quod iuuenis tetricos poneris ante ſenes
Illic in precio uirtus: contemnitur ætas
Nec quantum: ſed quo uita ſit acta modo
Iure igitur propter meritum præclaraq; geſta
Te decorat primo turba beata loco
At te uirginea uenit puer inſitus aluo
Et ſine uocali protulit iſta ſono
Naſcere magne puer: propera digniſſime natum
Secla noua & legem nuncia adeſſe nouam
Et genus humanum ueracibus argue dictis
Et ſolymas gentes ad uada ſancta uoca
Diuitias alijs perituraq; regna relinque
Et niſi cœleſti non memorare bono
Premia terrenæ mentes terrena ſequantur
Regna manent alio nos meliora loco
Noxia multiuolæ fugias conſortia turbæ
Sit tua ſylua domus: terra cubile tuum
Hiſpida ſylueſtres tibi dent uelamina capræ
Squaleat intonſis os iuuenile cornis
Recole iordanis fruticantia flumina: tollat
Vnda ſitim: gramen ſiue locuſta famem
Vade prior: præcede meos noue luciſer ortus
Iam meus auroræ limina pulſat equus

Ibimus: & tecum simul illustrabimus orbem
Luce noui solis syderibusq; nouis
Dum complexa senem mater: uirgunecula matrem
Colloquitur: puero tradidit ista puer
Dum populo sacri cæneres noua dona lauacri
Ad uada quæ geminis multiplicantur aquis
Ille puer factus iam corpore maior & annis
Suppositit digitis ora lauanda tuis
Iure igitur tua nunc adeunt altaria turbæ
Et tibi iure dies ista dicata fuit
Nam deus illorum ne sint iubet irrita uota
Arma clientelæ qui subiere tuæ
Nos quoq; ne mores damnare putemur auitos
Verbenis gerimus tempora cincta tuis
Sic saueas nobis: ut te ueneremur oportet
Nec precibus debet ulla repulsa dari
Exorare fauę miseris: pia uota secunda
Voce: oculis tibi cor supplicat atq; manu
Ista dies alijs fac sit fœlicior. adsis
Omnibus: & clemens ad tua templa ueni
Si tamen est quisq; qui orare procaciter ausit
Auferat indignas mobilis aura preces
Hic petet annose longissima tempora uitæ
Alter amicitiam principis: alter opes
Forte erit & uetitos demens qui quærat amores
Et dominum mitem postulet esse sibi
Parce iuuentuti: sed luxuriantia muta
Pectora: fert iuuenes impetus atq; furor
Orabat pluuiam rapido qui leditur æstu
Forsitan hoc omnes fœmina uirq; uolent
Vix ferimus rapidi flagrantia sydera cancri
Nec pater extinguit Iupiter illa tuus
Iam renouat ueteres tellus exusta querelas
Et puero currus extimat esse datus
Arescunt gelidi fontes moriuntur & herbæ
Perdidit infœlix pascua læta pecus
Hanc igitur minui si quis rogat imbribus æstum
Agnifer illius sunt bona uota: faue
Des petit absentis reditum noua nupta mariti
Et gemit: & supplex ora pudica mouet

At mulier grauida quæ pignora ſuſtinet aluo
Nouaq; iam celeri luna propinquat equo
Da facilem dicit iuuenis ſanctiſſime partum
Ponere cum uentris pondera tempus erit
Languidus auxilium medicæ cui defuit artis
Te uocat: & tremulis uocibus ambit opem
His ergo non moueor: nec me terrena remordet
Cura: polos ultra mens animoſa uolat
Hæc alijs dentur: meus id ſublimius ardor
Et bona contempto uult meliora ſolo
Vna potens res eſt me reddere ſola beatum
Quæ tibi per uerſus fiet aperta duos
Eſſe tuo coram uultu deus optime rerum
Semper: & aſpectu liberiore frui
Hoc peto: tu ſanctos inter digniſſime ciues
Hoc hodie uotum ne ſit inane faue
Sit puerile licet: gratum tamen iſtud habebis
Carmen: & ut uenias in mea uota præcor.

FRATRIS BAPTISTÆ MANTVANI ORDINIS CARmeli ꝓfessoris, de uita beata libellus incipit fœliciter.

FRater Baptista Petro spagnolo patri suo salutē plurimā dicit. Ocioso mihi aliquid ad te scribere nuper in mentem uenit. Et quū diu mecū ipse cogitassem vñ possem exordiū sumere etin materiam sane pulcherrimā oīmq; cognitione dignissimā incidi, Ea est uita beata: q̄ qa ab oībus amari debet: nec amari pōt nisi prius cognita fuerit: nō inutile mihi uisum est: si qdnā ea sit: & quibꝰ gradibus cōpareī aperuissē. Cur uero hūc libellū ad te potius q̄ ad aliū miserim: duabus potissimū causis factū est. Primo ut q̄le esset genꝰ exercitationū mearꝝ agnosceres: & ne frustra me hactenus triuisse tēpus forsitan existimares. Secūdo ut de re tā exq̄sita & immortali deo q̄ gratissima: ad egregiū mihiq; charissimū uirꝝ scriberē. Ego em̄ q te mihi charior sit inter mortales habeo neminē nec tñ uelim ut a me p̄clarissimū qd expectes: nā neq; hāc materiā tā diffuse ut tractari posset dicendā assumpsi: in q̄ diligēter explicanda Marcus Tullius Cicero facūdiæ suę neruos cōtendere posset. Sed ingenij tenuitati cōsulēs multarꝝ sentētiarꝝ floscŭlos sūmatim delegi: & huic libello inserui q̄s legēs ipse agnosces. Et qm̄ ego semp̄ animaduerti dialogorum stilū pene oībus esse gratiorē. Ciceroniano more duos colloquētes introduxi. Gigonē. s. & Adrianū. hūc de uita beata interrogantē: illū uero interrogāti respondentē. Et qa forsitā hi hoīes q̄ sint ignoras: breuiter aperiendū est. Gigo integerrimæ uitæ hō est q̄ tres & septuaginta natus annos in nostra religiōe cōsenuit. Multę sūt in eo uiro lr̄æ & sapiētia: q̄lis in Catone fuit multa rū usu cōparata. Hinc in qbus rebꝰ beata uita cōsistat ꝓbe nouit. Adrianus iuuenis optimæ indolis: cuius integritatē in hoc uno ꝓpēdas: q̄ a p̄dicti senis latere nūq̄ discedat. Nō em̄ est credibile eū uitā prauā esse q̄ bonorꝝ sp̄ conluedine utī. Finge itaq; hos duos post prandiū moderate sumptū: & post cōpletas gratiarꝝ actiōes in hortulū secedere: & sub umbra patulę arboris inter odoriferas herbas deambulantes: hoc pacto cœpisse ratiocinari.

ADRIANVS

Rogo te pater si me amas: ut q̄ post q̄ iuuētutis annos ingressus sum: semp̄ beate uiuere desideraui: quænā sit in hoc mūdo uita beatior apias. GIGO. Dū qs uiuit beatā uitā fili ne dixeris. Est em̄ illa Nasonis poetæ rata sn̄ia: Sed. s. ultima semp̄ Expectāda dies homini est: diciq; bt̄ūs Antę obitū nemo sup̄maq; funera debet. Solō uir ille sapiētissimus q̄ leges athenięsiū cōdidit: neminē in uita fœlicē uocari debere putabat. Quis tā uecors est: ut nō agnoscat q̄ pa-

rũ: fœlicitatis in hac uita futurę sit in quã dũ intramus primum oĩm flere di
scimus? Quis sine lachrymis uitę pñis curriculũ trãsit? Quã si cõsideremus
cę sit breuis & incerta ꝓculdubio Antho. Crassum imitaremur, quẽ nunc
risisse Solinꝰ meminit. Si forsitan alicui diutius fortuna blandit, nõ tñ impu
nitũ abire ꝑmittit, & quãto tardior tãto grauior ꝓcella succedit. Referũt hi
storiæ Polycratẽ Samioꝝ tyrannũ aduersam fortunã haud semel expertũ,
qui ne oĩs esset exps incõmodi annulũ aureũ in mare ꝓiecit: quẽ breui post
ꝑpe dũ cœnaret in piscis uentre forte reperit. Sed qđ deus distulerat nequa
abstulit, nam extremo uitæ suæ ꝑpe cruci turpiter affixus est. Quo fit, ut uul
gare prouerbiũ nõ sit oĩno uanũ, Quod differẽ inquã nõ aufertur. ADRI.
Vera sunt quę dicis, sed ego uitã beatã uoco illam quã si quis in hoc mũdo
uiuat, possit olim uitã immortalẽ, quã nostri æternã uocãt adipisci. GI. Ha
beo, sed longiusculæ disputatiõis locũ adducis in aliud tẽpus quo plus oci
nacti erimus differendũ. ADRI. Obsecro ne molestũ tibi sit qđ sentias dice
re, non peto ut oĩa cribratim inquiras, sed tantũmodo sequaris reꝝ summe
uestigia. Hoc em̃ a te discere cupio, a quo multa subtiliter disputata, multa
etiã sapiẽter prudẽterę iudicata cognoui. Et da ueniã, si uirtutẽ tuã laudaue
ro, quotienscũę tuis disputatiõibꝫ interfum, Catonẽ illũ de senectute dispu
tantẽ uideor uidere, nec minꝰ dicta tua obseruo, ę olim seruari solebãt Del
phici numẽ Apollinis. GI. Si tanto desiderio afficeris audire meã de hac re
sententiã, tuæ uoluntati (quantũ in me erit) morẽ gerã. Atę utinã ego is es
sem qui aliqđ dignũ expectatiõe tua cõmemorare possem. ADRI. Volo sa
ne ut hoc negociũ suscipias pater nisi forsitan tibi graue sit. GI. Quid inquis
hactenus nil graue mihi uisũ est, ę uis magnũ qđ aliquis fratę honesto desi
derio cõpulsus me poposcerit amicitiæ firmissimũ fœdus est idẽ uelle idẽę
nolle. ADRI. Loqueris ut sapientẽ decet, nec aliter ę loq̃ris te factitasse exi
stimo. Sed priusę ulteriori loco ꝓcedamus, tria sunt q̃ peto. Primo qđ sit ui
ta fœlix, secundo in qbus rebus cõstet: postremo si qui sint qui hac tẽpestate
talẽ uitã uiuant. Hic nostræ disputatiũculæ sit tripartitus ordo. GI: Possem
tibi multas huius uitæ beatæ definitiões adducere, a diuersis autoribꝫ diuer
sisę in locis auditas. Sed ne te multis morer, q̃ pacto ab Anneo Seneca diffi
niã accipe, ego em̃ cũ illo sentio. Beata (inqt) uita est illa quæ in recto certo
ęi iudicio stabilita est & immutabilis. ADRI. Si placet inter nos ea lex esto,
ut q̃tienscũę aliqđ obscurioris inter dicendũ acciderit, interpellare possim.
Solet em̃ plærũę accidere ut dũ uerbũ obscuꝝ ꝑtermittit, inde clarꝝ oĩe id
qđ sequit nõ intelligat, dũ auditoris animus ambiguo dicto repcussus hesi
tat, nec põt illud ex memoria repellere. GI. Placet qđ dicis, laude dignus es,
audacter loq̃re. Luxuria a mẽbris, ignorãtia a mẽte fugãda est, ut Pythago
ræ placet. Ego semper in adolescẽte futurę ꝓbitatis uerissimũ signũ iudicaui
si uelit doceri qđ nesciat. Oĩs labor ꝓ acquirẽda doctrina subeũdus est. Py-

thagoras amore sapientiæ usq; ad Aegyptios & magos penetrauit. Sic eius discipulus Plato eodem se fatigauit itinere, quam uult Augu. om̃e id quod de deo loquutus est a Hieremia propheta qui tunc in Aegypto uiuebat didicisse. Sed ut de nostris dicam Hieronymus uir ille sanctissimus testat̃ in quadam epistola, se a pueritia literar̃ desiderio ferbuisse. Apollinarē itaq; Antiochiæ frequenter audiuit. Et dum iam esset cano capite Alexandriã ut audiret Didimū porrexit, postea Bethleem reuersus hebraicas literas nocte silente furtim didicit. Timebat em̃ qui eum docebat, ne iudei hoc cognoscerent, non em̃ impune tulissent. ADRI. Præclara sunt & notatu digna quæ hactenus dixisti, sed ut ad propositū redeamus, quid sibi uult id qđ in definitionę positū est, recto certoq; iudicio. GI. Ex eo quod recto dixit, uitã beatã debere esse rectam significauit. Rectum uero idem quod iustū significat, & quotiens aliquid oportere esse iustū dicimus, in eo oportere iustitiã esse demõstramus. De qua Euripidis illa notissima sententia dicit̃, neq; lucifer neq; uesperus ita mirabilis. ADRI. Quid est iustitia? GI. Iustitia est (ut Tullio placet) uirtus unicuiq; quod suū est attribuens. Sed liquidius a nostro Hiero. describit̃ Iustitia (inquit) est nõ peccare, nõ peccare est legis p̃cepta seruare. ADRI. Dic queso (qa mentio de peccatis accidit) est ne uer̃ qđ uulgo fert̃. Nõ peccat inquã qui nihil oĩno facit? GI. Minuẽda est penitus hæc opinio. Nã legis obseruatio bifariã diuidit̃, ut nihil hor̃ inquã q̃ ꝓhibent̃ faciamus, & nihil ex his quæ iubent̃ p̃termittamus. Lex ipsa inqt. Auerte a malo & fac bonū Nõ satis est dixisse auerte, nisi addidisset, & fac bonū. Qui aũt nihil facit, bonū nõ facit, quia qđ nihil est bonū non est. Non solū oportet ut uestitū non spolies, sed etiã ut spoliatū uestias. Iustitiæ duo sunt mẽbra, q̃ ab ea diuelli separariq; nõ possunt. Pietas. s. & æquitas. Pietas est (ut Trismegisto placuit) ip̃m deū immortalẽ oĩm factorẽ & gubernatorẽ cognoscere. Finis aũt pietatis, ut cognitus deus adoret̃. Aeqtas est, nõ ea quã Tullius in recte iudicãdo æqualitatẽ uocat, sed oĩbus æqualẽ se præbere. Cui cõtraria est superbia, q̃ est oĩbus maiorẽ se existimare. Monet æquitas, ut nullus altero uelit esse superiorã quia indifferenter oĩbus pater est deus, oẽs pariter germani sumus ex eo dẽ germine Christo inquã renati. Vbi ista duo nõ fuerunt, ibi iustitia esse nõ potest. Potest etiã recto iudicio rursus aliter intelligi, ita ut recto interpretet̃ .i. uero sanoq; iudicio. Sunt em̃ plærique mortaliũ qui ꝓpter opes, clientelas, affinitates, seruitia, sodalitates, hospitia, & ꝓpter alia hmõi fortunę bona se beatos existiment. Sed hi oẽs recto ueroq; iudicio ꝓculdubio priuati sunt. Nam si intelligerẽt nos haud alia causa ercto uultu a summo rer̃ artifice cõpositos esse, nisi ut quæ supra sunt contẽplaremur, & quæ sursum sunt sapere mus, non se tot erroribus impedirẽt, tot stultitiis obruerent, tot denicq; tenebris cõfunderent. Non sunt hi fœlices appellandi, licet Midæ opes possideant, quia recto carent iudicio, nec reddunt unicuiq; qđ suū est, bonos floccipendunt,

pendunt, sacra non curant, deum obliuiscunt. In talibus uita eorū uersatur, ut hæreditates uel iure capiāt uel iniuria, pupillos expellāt, pauperes crucient. Laborant ambitionis morbo, aliud in ore sonat, aliud in pectore clausum latet, amicitias & inimicitias non ex re (ut Crispus inquit) sed ex cōmodo sibi habent. Hi sunt quibus antiqui clamitāt uates. Gens antiqua atq; puersa hæccine sunt quę deo reddis populе stulte & insipiēs? Et alibi. Statuerūt oculos suos in terrā declinare. Sed hæc de mūdanis dicta sunt. Quid uero de his dicā qui quū seipsos regere nesciūt religionis antistites fieri uolūt, ut nō solū suas sed etiā aliorū aīas pditū eant. His aduertenda Claudiani sentētia. Tūc oīa inquā iura tenebis quū poteris rex esse tui. Primo igit sibi moderent, deinde si libebit alīs prę sint. Stantes in angulis faciēda p̄cipiūt, quę nec ipsi p̄cipientes faciūt. Quis hoc prauū esse iudiciū nō dicat? Nō est igit in illis (ut p̄dictū est) uita beata, quæ sine recto iudicio stare non potest. ADRI. Recte mi p̄ sentis, & huic qđ dicis illud carmē Nasonis poetæ cōuenit. Pronaq; quū spectēt animātia cætera terrā. Os homini sublime dedit, cœlūq; uidere Iussit & erectos ad sydera tollere uultus. Quo fit ut damnandus sit ille Socrates, qui solus Apollinis oraculo iudicatus est sapiēs. Hoc em̄ erat eius ꝓuerbiū. Quod supra nos nihil ad nos. Cuius etiā Lactantius facit mentionē, si recte memini. Sed ut ad prædicta reuertamur, locū illū de iustitia manifestius enuclea, ubi dictū est nō esse sine æquitate iustitiā, & æquitatē esse se oībus æqualē reddere. Dic queso, nōne seruos & ancillas nostri pōtifices habēt, quibus non modo nō æquales, nec solū ut seruo dominus solet esse superior, sed ut semidei reputant? Nō sunt igitur pontifices iustiꝫ GI. Absit hoc facinus a nostra religione sili, ut in p̄positis eius iustitia nō sit. Sed quū nup illud Lactantij contra gentes luculēntissimū opus haberē in manibꝫ reperi qđ huic quæstioni possit aptissime responderi. Ait em̄ seruos nobis esse qui quidē tenuiores & asperiores corporis cultus habent q̄ dñi, quod aūt ad animā pertinet eadē cura, studio & industria gubernant. Nā quū homo constet ex duobus ex corpore scilicet & anima, quæ inuicem contrariant. qm̄ illud terrenū, hęc cœlestis, illud mortale, hæc uero immortalis. Et iccirco non facile est utriq; posse satisfacere. Corpus amat conuiuia somnos & cōfabulationes. Anima uero contra uult ieiunia, uigilias & orationes. Quoniā igit (ut dixi) nō pōt utriq; satisfieri, iusum est utrū horꝫ dignius sit, ut primo ei pareamus, deinde si possimus & alteri. Compertū est igit animā corpori p̄ferendā esse, quo fit ut seruorꝫ animabus pōtifices nostri non minorē ac proprijs diligentiam adhibeant. Q; aūt ipsi ornatiores & politiores incedant, non ideo faciunt q̄ membra sua iudicent esse preciosiora, sed ut dignitates & officia quę gerunt a seruorum conditione uideantur esse differentia, ADRIA. Non opibus sed uirtutibus præfecti debent excellere. GIGO. Quod magis necessarium est prius inuestigari debet, quæ autem magis ornamento sunt q̄ utilitati, post

ea si possint acquirant. Oportet ut pontifices sint uirtute p̄diti, primū igitur uirtus adipiscat. Nō absurdū est pōtifices tantū habere diuitiaꝝ quantū uictui modico sufficiebat. Et qm̄ hæc ornamenta diuitiaꝝ necessaria oīno nō sunt, nō primo sed secundo loco querant, itaq; nec ꝓpter ea uirtutes euanescāt. Quis est qui nesciat æquū esse ut a discipulis p̄ceptor ne dū uirtute discernat, uerꝝ etiā grauiori quodā & honestiori habit⁹ priuilegio? Partim qa discipulo maior p̄ceptor, partim qa modesta corporis ornamenta nō paruo adiumēto uirtutibꝫ animi sunt ad temperandā grauitatē, ut uulgaris tumultus ac cupiditas reprimi possit ac gubernari. Non est igitur dicendū iniquos esse pontifices, qꝫ splendidiores habeāt uestes, nam ipsa æquitas nō extrinsecus corpus, sed intrinsecus in animo sedē suā habet. Et qm̄ animi cogitatiōes soli deo manifestæ sunt, ipsi soli de æquitate iudiciū relinquendū est. ADRI. Oīa ad uiuū resecasti, ita ut oīs a me secluſa sit dubitatio. Quod euenisse puto non solū quia sic se res habeat, sed etiā qa elimato & quadranti sermone, qui tibi & ab arte & a natura cōcessus est, hæc oīa disseruisti. Ornata em̄ politaq; oratione ueritas ipsa potētius in auditoꝝ animos influit. GI. Vidimus hactenus qd esset uita beata, quæ posita est in iustitia, iustitia oēs alias uirtutes tanq; filias suo genio concludit. Nunc uidendū puto qbus gradibus ad ipsam iustitiā ascendat. ADRI. Miro discēdi ardore ferueo, expecto quid dicas. GI. Tria sunt quæ cōnexa & simul conglutinata ad uitam beatā plurimū conferūt, diuisa uero & separata parū adiuuāt. Sūt aūt hæc (ut nominatim dicā Pudicitia, contemptus & iustitia. Et unaquæq; istaꝝ uirtutū non ꝓpter se, sed propter aliā quæritat. Primo pudicitia flagitat ut contēptus mundi sequat, nā mundus ab his facilius cōtemni poterit qui cōiugali uinculo soluti sunt. Nā postq; carnalibus illecebris cœperūt oblectari, & in sentinam uitiorꝝ corruerunt perditi sunt, & penitus desperandū est de salute eorū, nisi misericordi diuinæ potentiæ digito subleuati fuerint. Quæritat item cōtemptus mundi ut iustitia reperiat, repertaq; fruamur, quæ difficile cōspici potest qui se negocijs sæcularibus inuoluūt. Nam coniugis & liberorꝝ cura & ipsa res familiaris a recto iuditio mentes hominū reuocant. Pauci tamen recte uiuere incipiūt, sed tamē ni diligenter caueāt (uitijs blandientibus) arcto calle deuiant. Primo igit quibusdā cōtractis pactisq; legitimis opes quærunt, at ubi gnstarūt q; bona sit negociatio in usuras pauhsper incidūt, deinde furitm aliena rapere, pupillos spoliare & ꝓximos nō abstinēt. Postq; aūt incalluit hæc cōsuetudo, furtis & sacrilegijs (modo lateant) minime parcūt, sic malū malo trudit. Hęc oīa in tantū usum conuersa sunt, ut non pro uitijs (ut sunt) sed pro uirtutibus in mundo nunc habeant. Et si quis taliū rerum fuerit expers, tanq; ignauus ab oīm populo repellit. Quare satyricus noster Aquinas merito cōquerit. Aude aliquid breuibus gyaris & carcere dignū Si uis esse aliquid, probitas laudatur & alget. Diuitiæ proculdubio sunt hu-

manigeneris exitium, nec sinunt iustitiã in nostris regnare pectoribus. Quę res minime Persium latuit, inquit enim. Quod si dolosi spes refulserit minimum, coruos poetas & poetridas picas Cantare credas pegaseũ melos. Adde ꝙ talis est opum natura, ut nunc̃ satis esse uideantur. Quod uitiũ Romanis antiquis Ouidius uersibus his obiecit. Creuerunt & opes & opum furiosa cupido. Et cum possideant plurima plura petunt. O diuitiarum sacra fames, cur non mortalia pectora regis? Propter te quotiẽs uiolata est iustitia? Propter te Sicheus truncatur a fratre. Dido patit exiliũ, Polydorus mẽbratim secat, Recte Thebanus Crates suas opes in cecum pelagus abiecit, meras̃ illas, ne mergeretur ab illis. Hæc igit e mentibus nostris extirpari oportet, & tanc̃ in domũ suã introducenda est iustitia, ubi suas possit figere radices, & fructus afferre mirificos. ADRI. Nõne fuisset satius, si diuitias quas Thebanus ille philosophus in mari dimersit, pauperibus tribuisset. GI. Fuisset utic̃ melius, sed forte metuebat & si pauperibus dedisset, illis accidisset quod ipse fugiebat. ADRI. Et forsitan hoc illi in mentẽ uenerat, sed quoniã circa illa quæ superius cõmemoraui, omnem rem uersari perpẽdo, quomodo unũquodc̃ illoꝝ assequi possimus audire desidero. Et dabis ueniam, si quæ dicis tardius apprehendo, quũ sim a teneris Mantuæ nutritus, ubi hoc uitium a densioris cœli qualitate contraxi. GI. Tu cum Cicerone sentis, ut e dictis tuis perpendo. Refert em̃ (ni male memini) Thebanos fuisse ingenio pinguiores, Atheniẽses uero perspicatiores & acutiores extitisse. Iccirco ꝙa crassus aer & pinguis erat Thebis, Athenis uero rarior & subtilior apparebat. Sed hæc omittamus, quod nunc instat agamus.

DE CASTITATE.

Castitatẽ septẽ modis assequi poterimus, firmo inquã ꝓposito, modico cibo, exercitio cõtinuo, raro bonoc̃ colloquio & consuetudine, sensuũ continentia, premꝰ futuri præmeditatiõe, auxilio diuino. Septẽ hæc arbitrio nostro percurramus, dicemusc̃ nõ tam eloquenter ꝙ sapienter, nã semper magis studui sapiens fieri ꝙ eloquens. Qui em̃ facunde dicunt suauiter, qui sapienter utiliter audiuntur. Sed primũ modũ arripiamus,

DE FIRMO PROPOSITO.

Si quis quod facturus est prudenter agere uoluerit, circa quod faciendũ est tria cõsiderabit. An illud inquã quod uoluit honestum sit an turpe, utile an inutile, delectabile an non delectabile. Si res fuerit tantũmodo delectabilis, ita ꝙ honestate omni atc̃ utilitate sit priuata, hæc omnino fugienda est. In quo genere sunt lasciui cantus & cytharaꝝ strepitus, qui infirmas iuuenum mentes alliciunt. Sunt etiã in hoc genere saltationes & choreæ & oẽs corporis illecebræ. Si uero res fuerit delectabilis & honesta, apud omnes nationes non laudo, honestas em̃ non una est apud omnes, sed quod apud aliquos honestum uidebitur apud nos erit turpe. Verbi gratia apud Epicurũ

honestum erit misceri cum uxoribus & corporeas necessitates in propatulo & coram omni populo facere. Si quis igitur apud homines huiusmodi fuerit, uti hac honestate non debebit. Si uero tale honestū erit ut fidei christianæ non deroget, concedendum est. Quemadmodū est uxorē ducere, talibus se uestibus ornare ut non solum utilitati corporeæ, sed etiā honesto cuidā decori non luxurioso consulant. Si uero hæc tria simul in aliquo reperiantur, ita ut sit & delectabile & honestū & utile, adhuc est cogitandum, cuiusnā sit illa utilitas, an corporis & an animæ, an utriusq;. Si tm̄ corporis, turpe quidem erit christiano si fecerit. Si animæ, toto conatu totis uiribus implendū est. In quo genere sunt ieiunia, abstinētiæ, ꝓ fide mortē obire & martyrio coronari. Si utriusq;, cauendū est ne plus corpori q̄ animæ tribuat, ut in tēperatis cibis sumendis; qui si (ut dixi) tēperati sint corpori ꝓsunt & aniæ. Videndū itaq; est ne minimū id quidē plus corpori deī q̄ aniæ. Si res illa fuerit corpori cōtraria, aniæ uero utilis, faciendū est ut appetitus obediat rationi, & Sallustianū illud aduertendū. Animi imperio, corporis seruitio magis utimur. Postq̄ igit quid sit faciendū cognoueris opus est ut non differas, non ambigas, nō hesites, sed toto mentis amplexu uiriliter animose ꝑ suscipias. At recorderis illius qd̄ ait Comicus, Dū in dubio est animus paulo mōēto huc uel illuc compellit, Quoniā igit castitas secū fert utilitatē & honestatem unusquisq; suo proponat fortiter in animo castitatē obseruare, qd̄ qui fecerit ad alios gradus ascendere facilius poterit.

DE MODICO CIBO

Sicut cibus immoderate sumptus detestandā suscitat uenerē, sic moderatus purissimā tutetur castitatē. Sed in hoc maxima pars mortaliū fallit, qui dum ignorant quid sit abstinentia, oīe esculentū (præter carnes) sibi conducere putant, nec aīaduertunt q̄ in herbis etiā q̄busdā uenenū lateat, ut in eruca, quæ quia calidissimæ naturæ est uenerē reuocat. In leguminibus etiā luxuriose cōditis titillatio carnis abscōdita est. Quo fit, ut quidā uir sapiēs nuper diceret, eū q̄ uellet cœnobij curā gerere philosophiā naturalē (quā physicam græci nominat) ignorare minime debere. Sunt em̄ plæriq; cibi qui in usum quotidianū ueniunt, a quibus nisi spiritualis miles se diligenter abstinuerit, carnis intollerabile certamē experiet. Quare noster Hieronymus & doctrina & rei usu sapientissimus dicere solebat, nullū cibum castitatem curantibus esse utiliorē q̄ olera Palladis liquore perfusa, & eo quidē modico. Item pisces (nisi minutissimos) ꝓhibebat. Quod isti nesciunt, uel si sciūt (qd̄ grauius est) aspernant, qui cœnare nesciunt, nisi uel ostræas uel timalum uel aliqd̄ huiusmodi animal habuerint. Atq; utinā hmōi hoīes, q̄ ingluuiē suā satiare possint, ꝓpe littora Gansis habitarēt, in quo (ut Solinus testis est) tantæ quantitatis anguillæ nascuntur, ut ad pedū tricentorū proceritatē accedāt Sed de his quę hactenus dixi melius cōsulendi sunt medici, ne uideamur par

tes illorum furripere. Ego hoc infero (Hieronymi autoritate fretus) parcũ cibum triduano ieiunio præferendũ, nec licere cuiq; calidissimis cibis uti, ni si uel infirmitate uel longo senio confectus sit. ADRI. Nunc tempus est quẽ dam soluere qui non solum me, sed etiam plærosq; alios dubitare non parũ sæpe coegit. GI. Vaticinor quid sit quod uis dicere. ADRIA. Nec miror, est em̃ famosa quæstio. GI. Tu tamen dic, homo sum, & falli & decipi possum. ADRI. Qua intentione, quo fine hæc omnia deus immortalis fecit, si homi nibus uesci non licet: an ut pereant? GIGO. Nõ fecit hæc deus ut pereant nec quicq; in mundo ita perit ut ad nihilum redigatur, sed formam mutat. Cor pora nostra non pereunt, sed in ea elementa ex quibus constabant resoluun tur. Sunt etiam qui dicunt medullas nostras quum sepulti iacemus anima ri, & in anguem conuerti. Quæ res & si fortasse uera non sit, mihi tamen ui detur esse uerisimilis. Nam sicut per serpentem inter homines mors nata est, non absurdum erit, si dicat hoīs morte serpentẽ nasci. Nihil igitur (ut prædi ximus) omnino perit, cuius sententiæ autor est Pythagoras. Quam noster Ouidius duobus uersibus elegãter expressit. Ait em̃. Nil perit in toto quicq; (mihi credite) mundo. Sed uariat faciem q; nouat, nasciq; uocatur. Nec fru stra deus hanc densissimam uariarũ rerum syluam fabricauit, sed fecit (quã tum comprehendere possum) tribus potissimum causis, ut potentiã inquã suam exprimeret, ut ingenia nostra in ocio torpere non sineret, ut postremo infirmitati nostrę subueniret. Et ut ad primum reuertar, quis inter homines tam solertis ingenij reperitur, ut alterum mundum fabricare posset? Quis Zeusis, quis Appelles, quis Phidias (ut de pictoribus loquar) tam uiuacem colorem & in herbis & in floribꝰ imprimere posset? Quis possit hominem (opus admirabile cœlestis spiritus capax) formare? At ut altius ascendam, cœlum deuexum tot syderibus pictum, mirabili solis lumine præditum cõ ponere? Atq; hæc omnia deus ipse fecit. ADRIAN. Nonne memoriæ tradi tum Archimenidem siculum in aere mundum formasse & per syderum mo tus uarias anni uices dispoſuisse. Propterea nonne referunt etiam Promethe um fecisse hominem. Non igitur tam mirum est si deus hæc egerit quæ po tuerunt & aliqui facere. GIGO. Est aliquid quod dicis, sed age iterum rumi nemus. Dicis Archimenidem fecisse mundum, putasne fecerit nebulas, pu tasne æstatem, putasne solstitia & æquinoctia posuerit? Fatuum est ea crede re, quod si fecisset, hoc deerat q; non erat tam capax q; iste quem uidemus. Q. autem dicis Prometheum fecisse hominem, si sane intelligeres non hæc diceres, fabula est non historia, quæ tamen aliquid ueri intrinsecus habet. A iunt enim q; Prometheus fecerit hominem, quia primus fuit qui statuas fa bricauit. Sicut etiam dicunt Cecropem fuisse biformẽ, quia primus fuit qui & marẽ & fœminã matrimonio copularet. Fœcit igit hęc immortalis deus ut ea nos contẽplaremur, eoq; arti ut nostram imbecillitatem & inertiam

cognoscentes humiliaremur, ut per humilitatē eo scandaremus, unde propter superbiā ceciderunt angeli. Vides tot animantia diuersarum formarū diuersis & coloribus & uirtutibus ornata? Vides anni tempora q̄p̄ pruden ter dispositā sint? Primo uer nouū sic dictum q̄ tunc reuirescunt om̄ia, & ut Maro noster inquit. Et tunc omnis ager, tunc omnis parturit arbos. Tunc frondent syluæ, tunc formosissimus annus. Primo ueri succedit æstas, quæ præcipue charitatis exemplū præ se ferēs fœtus oēs quos uer parturierat susscipit educandos, a qua si quid imperfectū relictū fuerit, superueniēs autumnus ad unguem p̄ficit, & manū summā imponit, tūc agricola q̄cquid sperā do telluri crediderat, cum cēteno fœnore collibit. Et quoniā deus immortalis aduertebat annū gignendo, educādo & maturando iā esse defessum, quietum tempus & uacuū laboribus adiecit, quod uocāt hyemē. ADRI. Quare factū est ut tres anni partes in sudoribus, unā tm̄ in quiete posuerit deus? GI. Placet q̄ mihi in memoriā reduxisti. Diffusus labor, succincta quies strenuum delectant militē. Si humanæ naturæ fragilitas pateret, nunc̄p̄ esset a labore cessandū, hoībus inquā. Oportet em̄ ut hoc miserabile corpus quod animā nostrā assidue prouocat ad libidinē, assidue suscitet ad laborē, quēad modū pater sanctissimus Macharius solebat, qui dum silēti habitaret in ere mo, magnam arenæ molem humeris hucilluc ferebat, & interrogatus q̄d totiens hoc faceret, se uexare a quo uexabat (ipse hypodiastole) respondit. Sed hæc hactenus de diuina potētia dicta sunt, In his paulo lōgior fum, q̄m & uita beata de qua nunc agit minime aliena. ¶ Deinceps de secunda causa dicatur. Nosti aīas nostras intelligētia & ratione p̄ditas. Sunt itaq̄ anię his uirtutibus armatę, tanc̄p̄ milites, p̄cessuri ad bellū. Sed q̄m nescio quid turpissimū est in ocio, piecta uirtus. Et ut uanū est quenc̄p̄ armari nisi sit cum hoste pugnaturus, sic proculdubio superfluū uideret & uanū aīas nostras ratione muniri nisi fortiant aduersariū, cui uiriliter suū reluctando queant robur explicare, & uires suas exercitio firmare. Voluit igit ut nobis hostes essent lucanica, tucetū, sumen, omentū, & alia q̄p̄lurima quor̄ noīa norunt qui luxuriæ & uentri dediti sunt. Et eam legem posuit quæ solet inter hostes obseruari, ut qui uictus inquā fuerit victori subīciat. & q uicerit imperet. Si corpus animā uicerit, victā secū trahet ad infernum, si uicerit anima corpus, secū ad cœlestia subtrahit, ¶ Posthac de tertia causa agat. Et summus & optimus deus non solū aīar̄ nostrar̄, uer̄ etiā corpor̄ curā gerit, quæ quoniā uoluit diuersis languoribus esse subiecta, q̄bus ut solet aur̄ in igne purgarentur, ne forte deficerent, in herbis & lapidibus abstrusit medicamēta, quæ i circo uoluit occultari. q̄a sciebat se rationē oīm acutissimā indagatricē nobis tribuisse. ADRI. Quid opus est ut corporibus nostris adhibeamus medicamina? oīa antec̄p̄ fiant deus prænouit. Et quia ipse falli nō p̄t, oportet ut eueniant sicut ipse prouidit. Si ergo deus præuidit me ex hac infirmitate

moritur̃ siue medicum accersiri faciam siue non, quia (ut prædixi) falli non ꝑoteſt, ut mouear neceſſe eſt. GI. Ne uideamur in aliã materiã tranſiliſſe, quę ſtioni huic reſpondendũ eſt. Quanc̃ deus a principio cognouerit utrũ ego in doctum uel ignar̃ uirum euaſurus ſim non tñ debeo præceptorẽ ſpernere. Nam deus ſciuit me doctum futur̃ ſi ſtudiis operã dediſſem, & futurum ignar̃ ſi literas aſpernarer. Nouit deus ea conditione poſſe te ſanari ſi utaris conſilio & opera medicor̃, & de ſimilibus idem eſt iudiciũ. ADRI. Omnia prudenter elegãter & ſcite diſputaſti, & nihil intactũ reliquiſti, fateor quę dicis uera eſſe. Tu ex animo meo rubiginẽ quandã ignorantiæ deterſiſti. Sed ſi placet de cõtinuo exercitio dicere, aggrediamur quæ ſuperius tertio loco cõſtitueras de continuo exercitio. GI. Hiero. in eo libello q̃ de mõ uiuẽdi in monaſteriis inſcribit, dicit oĩs immũdiciæ atc̃ peccati matrẽ eſſe ociſitatẽ, quod quia uer̃ eſt, ſequit oĩs mundiciæ atc̃ meriti matrẽ eſſe exercitationẽ contrarior̃ em̃ contrarii ſunt effectus. Nõ aũt omne exercitiũ eſt laudabile, ſed ſolũ illud quod his duabus differentiis limitatũ ſit, aſſiduitate. ſ. & honeſtate, aſſiduũ oportet eſſe, qui neceſſe eſt ut qd̃ ſemp̃ oppugnat̃ ſp̃ quoc̃ defendat̃, ꝓpterea mens noſtra cõtinuo motu ꝑſiſtit, & oportet ut ſemp̃ aliqd & inquirat & excogitet, ſiue id bonũ ſit ſiue malũ, cũ etiã memini me uidiſſe hoĩes qui quidẽ q̃ neſciebãt in ſomnis didicerũt. & tenaci memoria retinuerunt, vñ nec dormientiũ quieſcunt aiæ. Igit̃ ſi qd honeſti exercebimus, circa id honeſtũ uerſabit̃ aĩa. Si ꝯo in ocio marceſſemus (qm̃ ſumus a natura in malũ ꝓcliuiores (cogitatiões impudicæ latẽter ſubintrãt, quas niſi cõfeſtim remoueamus, miſerã ſtrangulãt aĩam. Heu me miſer̃ quæ iactura? Si uero fortiter aĩoſec̃ repellamus, tandẽ per illã cęleſtẽ hieruſalẽ (imperatoris more) uictores coronati triũphãtes incedemus, tũc oẽs cœlicolæ aſtãtes dicẽt, Hæc eſt q̃ mortalia ſpernẽs acq̃ſiuit immortalia diẽ feſtũ agamus, & fratris noſtri natalitia hodie lætãtes celebremus. O patria beata uel patria cœleſtis ex hac ſentina malor̃ ad te ſuſpiramus, ex hoc remotiſſimo littore ꝓcul aſpicientes uix te diſcernere poſſumus. Erit ne unc̃ dies illa dies exultatõis & lætitiæ, quæ nobis qui iã curriculũ pñtis uitæ tranſegimus, & qui in ſtudio certaminis ualuas aperiens a triſtitia ad gaudiũ, ab odio ad amorẽ, a morte ad uitã uocare dignaberis? Sed de his alias. Oportet ut exercitiũ (præter illa quæ diximus (ſit honeſtũ, quo ſit ut Pentachiũ uituperẽ, ſub quo ludor̃ ſpecies quatuor aſſignãt̃. Iactus inq̃ã diſci, curſus, iaculatio & luctatio. Nõ iubeo ut quis in publicũ ꝓcedens exutis ueſtibus & correpto grandi ſilice tota die fruſtra deſudet, non ut celeritate pedum currendo certet, non ut ſcorpiones aut arcus manu geſtans Alchonẽ ſtudeat imitari, qui cum uideret filiũ ſuum a ſerpente necari, correpta ſagitta & oppoſito genu tetendit arcũ, percuſſitc̃ ſerpentem. nec filium tetigit, c̃uis cum ſerpente mixtus eſſet & inuolutus. Hæc ſtudia non multum laudo. ADRI. Quid de agri cultura ſentis?

GI. Agricultura iudicio meo dignissima est & honestissima, non tamen gra ui rastro terrā fodere & in agris uomere sulcos & porcos inducere omnino iubeo, sed hortulū seminare, ulmo uitē coniungere, arbores inserere. i. ex syl uestri domesticas facere. & ꝑpagines sepelire quis nō laudet? In his delectē qui uult uitā beatā ducere. Nec doleat ꝙ filios coadiutores non habeat, qm̄ ut Guido nostri tēporis grauissimus philosophus dicere consueuit, incogni ta beatitudo est liberorū priuatio. Legat hos q̄ de agricultura scripserūt, & Catonē & Virgiliū & græcos si linguā nouerit, & Hesiodū & Democritū. Sciatq; ut Cato primus in ea arte scripsit apd nos, & apud græcos Hesiodus norit q; Osirim, uel (ut alij uolunt) Tryptolemū primū boues ad aratra iū xisse, & stercorisandi artē primo a Sterculo quodā repertā, cui picus Romę templū constituit, nōnulli tñ fuisse Saturnū uolūt. Discat etiā primus qui ui tem plantauerit uinūq; collegerit fuisse nō Bacchū quendā, ut perhibent, sed Noe, ut testamentū uetus asserit & Lactantius approbat. Si hæc omnia co gnouerit, maiorē animi uoluptatē sentiet nec pudebit eū terrā colere, de qua tot præclara uiroꝝ ingenia scripserūt. Sed exercitij partē optimā omisimus nihil em̄ de studio literaꝝ diximus, quo nihil melius excogitari potest. Stu deat itaq; beatæ uitæ diligēs inquisitor optimā sibi bibliothecā cōparare, sa cros gētilesq; libros in eo recordāt. Est em̄ (ut Augusti. in eo libro q̄ de chri stiana doctrina inscribit dicit) sciētia sæcularis non solū nobis utilissima, ue rū etiā necessaria, ꝑpter tropos & figuras quibus sacræ plenæ sunt historię Sanctoꝝ philosophoꝝq; uitam lectitet, & inquirat quæ nā fuerit illorū de uita beata sentētia Studeatq; maxime platonicos (qm̄ plurima recte sentiūt) imitari. Philosophiæ morali fiat familiaris, quę in trifariā diuidit, in politi cam, œconomicā & monasticā. Volumina tria. M. T. Cice. quæ de officijs scripsit semp̄ in manibus habeat, & studeat quæ legerit imitari. Legat histo rias autores nouerit oēs, quicquid legerit tenaci memoria teneat. Et qm̄ (ut prædixi) opus est ut bibliothecā habeat, discat qui fuerint antiquoꝝ q̄ maxi mā librorꝝ habuerūt copiā, & eoꝝ emulus efficiat. ADRI. Sed qui fuerunt qui maximā librorꝝ habuerūt copiā. GI. Pisistratus Athenienſiū tyrannus primus apud græcos bibliothecā cōdidit, quam Xerxes incēsis Athenis ue xit in persas. Longo post tēpore Seleucus nicanor in Greciā reduxit, postea magnus Alexander ad cōparandos libros animū intēdit, & Philadelphus Pisistrati emulus nō solū gentiles, sed etiā diuinas literas uoluit. Huius tem poribus fuerunt in Alexandria. lxx. interpretes, qui (ut Augu. in eo libro q̄ de doctrina christiana inscribit dicit) testamentū uetus ita interp̄tati sunt, ut singuli in singulis cellis recluſi essent, & cōpleto opere factū est ut in cuiusq; interpretatione non solū idē sensus, sed etiā eadē uerba & eodē ordine posi ta reperta sint. ADRI. Res auditu mirabilis, equidem credo cœlestē spiritū mentibus eorum insedisse. GI. Tecum sentio. Qui primus librorū copiam

Romam uexerit Paulus Emilius fuit, deuicto Perſe Macedonū rege. Poſtea Lucullus e pontica præda. Et poſt hos Iulius Cæſar Romanorū primus imperator ſummæ bibliothecæ cōſtituendæ. M. Varroni prouinciā dedit. Primus aūt Pollio bibliothecas & græcas & latinas Romæ publicauit, addēs autorum imagines. Et ut de chriſtianis dicam. Pamphilus martyr, cuius uitam ſcripſit Euſebius Cæſarienſis in bibliotheca ſua, triginta uoluminū millia collocauit. Dixi ſuperius, qui uelit in hoc exercitio uerſari, debere quę diximus agnoſcere, qm̄ & hiſce ad ſtudiū accenditur animus, & ſtudet æmulari, & ad aliquid præclarū excitatur. ADRI. At omēs habere bibliothecas nō poſſunt. GI. Fateor, ſed habentibus ſtudeāt adhęrere, & omē tempus quod in comparandis libris dandum erat, id omne in aſſidua lectione conſumāt. Sic docti, ſic illuſtres euadent, ſic denicp̄ mens noſtra in his liberalibus ſtudijs occupata uia regia gradiet̄, nec ad dextram nec ad ſiniſtram declinabit. ADRI. Tetigiſti quod iamdiu multum dubitaui. Quid eſt uia regia, & dextra & ſiniſtra procedere? GI. Virtutes ſemper in medio conſtituuntur, uitia uero dextra & ſiniſtra locantur. Media uia regia dicitur, qm̄ is demū ſe regere uouit qui uia media perambulat. Vt autē quod dicimus clarius eluceſcat exemplum ſubijciam. Vitium eſt nuncp̄ ridere, nuncp̄ hilarem uultū depromere, & qui huiuſmodi fuerit ruſticū nominabo, ruſticitas igitur pro uitio reputatur. Qui ſemper rideat, ſemperq̄ laſciuiat ſcurram appellabo, quem utiq̄ non laudo, qm̄ uitium eſt. Quod uero medium iſtorum eſt, aliquādo mediocriter ridere, amicis & hoſpitibus lætam faciem exhibere, dignū laude iudico, quā rem qui ſciuerit obſeruare comis nominabitur, ipſa aūt uirtus comitas. Sic igitur conſtitui poterunt, ut logicos imitemur.

Dextra	Via regia	Siniſtra
Ruſticitas	Comitas	Scurrilitas
Iracundia	Ira	Segnities

Vides ne qualiter uia regia gradiendū ſit? ut de ſcurrilitate diximus, ſic pariter de iracundia fas erit dicere. ADRI. Habeo quæ dicis, & recte quidē dixiſti neceſſariū eſſe caſtitatē curantibus exercitiū, nam primo græci poſtea Romani pudicitiā colentes dixerūt Dianā q̄ caſtitati præerat, & nemora & ſaltus aſſiduis uenatiōibus agitare, & corpus ſuū ut noſter Paulus in ſeruitutē redigere. Aduertebant em̄ neminē (ut prædiximus) ſine membrorū exercitatione poſſe diu illeſam cuſtodire uirginitatē. Sed ſi placet iam de raro colloquio quod quarto loco poſitum eſt, dicatur.

DE TACITVRNITATE.

GIGO. Oportet omnino ut qui uelit eſſe caſtus caſto ſermone ſtudeat uti ſermo autem noſter caſtus erit, ſi raro, honeſte, & cum bonis habeatur. Raro dixi, qm̄ difficillimum eſt linguam lubricam ita gubernare quin ſi diu loquuti ſumus, uerbū aliquod imprudenter excidat, ex quo aliqđ inhoneſtū

oriatur in animo & paulatim surrepat, & altius figat radices, ut difficile possit amoueri. Sed hoc magis periculo q̄ ratione cognosci potest, non sufficit ut sit sermo breuis, nisi fuerit honestate preditus. Vnde Paulus noster inquit Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Quod tamen est a græco poeta translatum. Legimus nonnullos e nostris, qui ut silentium discerent & loqui dediscerent, ore clauso triennio lapidem gestauisse. ADRI Miram constantiam hominū narras. GI. Si hæc tantopere miraris, quid de Socrate dices, qui ea constantia fuisse dicitur ut perdius & pernox summo lucis ortu alterꝫ orientem solē in eisdem uestigiis immobilis, oculis eundem locū semper defixis cogitabūdus staret, quasi quodam mentis decessu facto a corpore? Nihil est tam difficile quin facile fiat ubi pigra & iners uoluntas abfuerit. Debet non solū sermo noster breuis & honestus esse, sed etiā cum bonis haberi, uera em̄ ꝓphetæ sententia. Cum sancto sanctus eris: & cū peruerso peruerteris. Cauenda est omino malorꝫ cōsuetudo, & in aliquē locū semotum a turbis hominū secedendū, & in sanctorꝫ fratrū conuentu bene beateq̄ uiuendū est, ubi omibus quæ ad dei seruitutē pretinēt diligenter exactis: possit reliquū tempus in studijs quæ prædiximus occupari. ADRI. Ergo solitudinem uituperas? in qua primo patres nostri Helias. s. & Heliseus necnō Ioannes, cui baptista græcū cognomē est, habitauerunt. GI. Nequaq̄ eremū uitupero, in qua dū Plinius secundus esset, dicebat se nihil audire qd̄ audiuisse, nihil uidere qd̄ uidisse pœnituisset, uerꝫ paulo periculosiorē esse affirmo, & nisi p̄fectis uiris appetendā. Nam si sis solus uelisq̄ quicq̄ turpe facere nemo nem uereberis, si ceciderit non est qui te subleuet. In cœnobio aūt & quē uereris & qui tibi sit adiumento ne cadas, & qui deniq̄ subleuet si ceciderit, semper habere poteris. Vñ Hiero. uere beatæ uitæ cōpos dicere solebat, funiculū triplicē tardius rumpi. ADRI. Habes ne de gentilibū historijs quicq̄ quod ꝓposito nostro de silētio cōgruat? GI. Habeo multa quę narrare possem, sed præclarꝫ istud Xenocratis in primis habeo. Is cū forte semel in multitudine iuuenū esset, qui uias aliorꝫ moresq̄ carperēt, solus tacebat, nec uerbū quidē expressit. Et perconctāti cuidā cur tā diu taceretꝫ rñdit se pœnituisse aliqñ dixisse, tacuisse uero nunq̄. Iste uero cū nostris (de quibus supra mētionē feci) rite cōcordat, qui iccirco taciturnitatē tāto studio obseruabāt, qa intelligebāt & cœlū sine castitate & castitatē sine silentio cōparari nō posse. Hi em̄ q̄ recta intelligentia gubernant, hi profecto habiti sunt digni q cœlū colerent, quia mundi ab omni terrena labe reperti sunt. Imponendus igitur ori nostro quidā modus ne quicq̄ plusq̄ sit necesse loquamur.

DE CONTINENTIA SENSVVM.

Castitatis firmissimum munimen est exteriores cohibere sensus. Nam quicquid oculi uident, quicquid aures capiunt, quicquid manus cæteriq̄ sensus accipiunt, confestim cordi tanquam omnium principi nunciant,

in quo omnis nostra reposita salus, quare propheta deprecabatur dicens. Auerte oculos meos, ne uideant uanitatem. Timebat em̃ ne si oculi aliquid uani conspexissent, & intrinsecus attulissent, mens ipsa macularet, quã decet esse niue candidiorẽ. Et quia q̃q; sunt sensus, longũ esset unũquenq; tractare, sed quæcunq; de uno horũ dicent, eadem de cæteris dici intelligat. quicqd de uisu tactuq; dicemus, de auditu pariter & odore & sapore p̃cipias. Cõuenit igitur uisum auditũ & tactum & cæteros prudenter & cũ uirtute gubernari, qui nobis a deo cõcessi sunt ut diuina audiamus & uideamus, & ut uisa & audita in secessu mentis archano reponamus & sepositа nõ tanq; mortua teneamus, sed ut diligenter operemur. Et si forte quẽ uideris ignorantẽ, debebis eum docere quæ sciueris. Nam (ut inquit Augu.) si noueris aliquid nec uelis id alicui demõstrare: nondũ cognoscis quo pacto cognoscendũ est Nihil audiendũ est nisi quod iustũ & sanctum sit, & immortalis dei laudem resonet, Nõ adhibendæ sunt aures quibusdã assentionũ lenocinijs, quibus maxime solent capi homines dũ se tantũmodo extrinsecus inquirunt. & dũ magis alioꝝ uerbis q̃ sibimetipsis de se credunt. Si aũt contigerit hoc pacto laudari, carmẽ illud Horatij memoria teneamus. Nec te decipiãt animi sub uulpe latentes. Et item illud Catulli, Nos alio mentes alio conuertimus aures. Sed quid de odore dicã, cũ etiã in saty. Iuue. delicatus & odoribꝰ plenus iuuenis a meretrice reprehendat. Ait em̃ illa. Vnde hæc spirãt opobalsama collo? Dic age, nec pudeat dominũ mõstrare tabernæ. De tactu loqui nescio non em̃ potest præ magnitudine sceleris enarrari, nec̃ quicq̃ est quod magis animã coinquinet & inficiat. Nota est Architæ tarentini sentẽtia, dicebat em̃ nihil fœdius, nihil periculosius mentibus humanis a natura datũ q̃ uoluptatẽ. Hinc reipublicæ subuersiones, hinc tacita cũ hoste colloquia & oĩa praua consilia profluere non mentiebat. Sunt igitur sensus omes præcipua cura coercẽdi, per quos tanq; per fenestras ascẽdit mors ad animã. Nec præclarum illud Sophoclis exemplũ silentio prætercundũ puto, qui sciscitatus a quodam an uenere uteret. Dij meliora uelint inquit, libẽter em̃ istinc tanq; ab aliqua furiosa dominatione semper fugi. Sed hinc sapienter respõdit Xenocrates uero sapientius egit, Nam dum propter continentiã sensuũ apud omnes admirabilis esset, eius discipuli tentare uoluerunt, si talem in animo continentiã haberet qualẽ monstrabat extrinsecus. Facto itaq; splendido cõuiuio & præceptorẽ suum conuocarũt, nec alia causa nisi ut rationis eius uires largis suauioribusq; perturbationibus opprimerẽt. Quod ubi factũ putauerant in lecto strato molliter eum collocabant, moxq; Phrianim scortũ nobile in cubile introduxerunt, & solus cũ sola relinquit. Oratio fœdissimę libidinis nobile propugnaculũ, tũc quid tua possit uirtus explicasti. Percipite adolescentes, audite iuuenes, aures adhibete uiri & senes rationis expteſq; Vir multouino madidus, mollibus plumis cum meretrice iacet, remotis

omnibus arbitris carnis incendia stimulant. Sed quia cognoscebat nihil peius, nihil turpius, & nihil qd' ab immortali deo grauius puniat, nequaq; flectitur instar scopuli q inter fluctus natura fundat, & undarū frequentiū collisione uapulat, nec mouet, incussus mansit & immobilis. ADRI. Miræ uirtutis hominē narrasti, qui ea cōstantia mihi fuisse uidet, quæ etiā in martyre posset admirari. GI. Potest etiā Periclis exemplū prædictis adiungi. Qui Sophodæ collegæ suo poetæ tragico ingenui pueri prætereūtis formā laudāti increpans dixit, hominis manus nō solū a pecunijs lucro sed etiā a libidinoso oculos aspectu cōtinentes esse debere. Quid tibi spurinā cōmemorē? qui non solū sensus cōtinuit, sed etiā ne forma sua posset alicui sensus imprudenter gubernanti nocere ꝓuidit. Dū em intelligeret eximiū decorē suū tanq; libidinis irritamentū multis obesse, correpto cultro nares, labia, supcilia, mētum, genasq; cecidit, qui qa paganus & gentilis erat, maiore admiratiōe ꝓsequendus est: Studeamus igit forti inuictoq; animi robore sensus nostros sic cōtinere, ut per eos nil nisi qd' nobis immortalis uitæ spem repromittat exerceamus. Veniendum nunc est ad premij futuri considerationem.

DE PREMII FVTVRI CONSIDERATIONE.

Equidem fili Adriane libidinis continentia nō parum laboris & sudoris præ se ferre uidet, præsertim in adolescente. Quam rem animaduertēs ille rerum conditor immortalis deus magnitudinē laboris copiosa mercede pensauit. Sed quo grauior est labor, tāto maius est premiū. Fortiori militi, & q periculosiora in belli feruore pertulerit, præcipuo quodā ꝓter cæteros coronæ premio donari cōsueuit. Tanta sunt præmia q uirginitati debent, ut si ꝓ eis acqrendis quisq; nostrū sub Aethnę specu ardentissimo Nestoris annos & ætatē sybillę duplicatā uixisset, nondū tantillā partē meruisset. Quonam pacto sedes immortalis, oīs expers mœroris & tristitię, omni plena iucūditate, oīi priuata caligine, omni referta lumine cōparari posset? In qua iam factus mortalis fabricatorē mundi huius qui quadā mirabili ꝓuidentia gubernatur posses assiduo contēplari. Sed foret satius nihil q; pauca de cœlestibus loqui, quorū minimā portiunculā Paulus agnoscēs uociferabat. Quis separabit nos a charitate dei? gladius an fames? an omnia quæ possunt excogitari tormenta? O Paule quid si perfecte integreq; ea cognouisses ꝓ quibus crucē Petrus, uiolentā pellis detractionē Bartholomeus, lapidū sæuissimos ictus Stephanus, & alij innūerabiles ꝓpessi sunt? Portaturi etiā ꝓ patria cœlesti maiora & grauiora, si potuissent. Tāta sunt igit uirginitatis premia futura quanta ex prædictis cōprehendere potuisti, sed quid inquā cōprehendere potuisti: quū nostra cognitio tanti non sit ut ad contēplandū minimū qd illorū se possit erigere? Audi queso quāta sint ea quæ nec ipsi qui uiderūt exprimere possunt. Aurelius Augu. in se totus cōtractus forte semel cogitabat quænam essent cœlestia gaudia, ut possit mandare literis, & prodesse uentu

ræ posteritati, & dum arctius mẽtis neruos collegisset in unũ, ecce repẽte fugatis tenebris (erat em̃ tunc mediæ noctis conticiniũ) mirabile lumẽ emicuit. Mirantiq; Augustino & quærẽti quisnã esset, se Hieronymũ esse respondit, qui pauloante corporis ergastulo solutus ad patriã migrauerat, & hæc uerba adiecit. Ante Augustine totũ pelagus paruo uasculo cõcludes, ante orbẽ terraꝝ pugillo cõprehendes, q̃ possis cœlestiũ gaudioꝝ minimũ quid inuestigare, nisi ut ego nunc, sic & tu olim periculũ feceris, & mox ex oculis euanuit. Et ut etiã de paganis mentionẽ faciã, nõne q̃plurimi eoꝝ ut immortales fierent, sponte sibi manus intulerunt? Nõne Zeno, Cleantes, Chrysippus & Cato se propꝛijs manibus necauerũt, ut in cœlum migrarent? Propterea nõne Empedocles in ardentissimũ æthnæ specũ intẽpesta nocte se ꝓiecit, ut citius trãsiret ad superos? Quia si tãta erat in illis beatæ uitæ cupiditas ut nec uitæ suæ parcerent, quantomagis nosipsi ut eam assequamur, breues quasdam delectationes effugiamus, & corpora nostra studijs asperiores consuefaciemus, ut possimus omne certamen sustinere uiriliter.

DE DIVINO AVXILIO

His habitis poterimus integrã seruare integritatem, si tm̃ res una superadd dita fuerit, hoc est diuinũ auxiliũ. Neq; em̃ quicq; nisi deo propitio recte fieri potest. Quod ipse dũ adhuc in terris uitã ageret testatus est his uerbis. Sine me nihil facere potestis. Quoniã reꝝ deo tribuendus est honor, sed hoc auxiliũ facilime cõsequet̃ qui cætera quæ prædixi firmo ꝓposito retinuerit. Nec mos iste diuini auxilij inuocandi apud nos solũ obseruat̃, sed etiã ueteres græcoꝝ latinoꝝq; poetæ tenuerũt. Vnde semp̃ in librorꝝ exordijs numinis alicuius fauorẽ implorãt, quo cætera possint cõmodius adimplere. Orandus est itaq; deus, ut nobis sit auxilio, quod facile impetrabimus, si orationis nostræ conditiones duas addiderimus, ieiunium. scilicet & eleemosynas & hæc duo cũ humilitate cõdiuerimus. ADRI. Est ne (ut aiũt) tam robustæ uirtutis humilitas? GI. Nemo est qui nesciat dæmonis superbiam nostra humilitate superari. Meminerunt sacræ literæ q; dũ Macharius apud paludem quandã solus obambularet, humani generis inimicũ curua falce armatum a longe uenientẽ ꝓspexit, & cum falce sibi minitantẽ, quũ iam accessisset ut ꝓpius aspiceret, nec tm̃ obesse potuisset, cur hoc accideret interrogauit. Cui ille furibundus, sola inq̃t humilitas in te est homũcule q̃ te hodie fato subtraxit sed caues non impune feres. Videsne quo pacto uicerit dæmonis superbiã. Itẽ memoriæ ꝓditũ est, q; dum Antonius solitudinis incola supra se mẽte raptus esset, orbẽ terraꝝ connexis inuicem intricatisq; laqueis plenũ uidit. Qua de re dolens humanã miseriã (ut sui moris erat) grauiter ingemiscens. tractis ex imo pectore suspirijs. Heuheu inq̃t pater omipotens, qs tot laq̃os euadere poterit? Et ecce uox ab incerto autore prolata, non tamen humana sic semel intonuit humilitas, nec amplius q̃ semel audita est, ac si manifeste

ſignificaret ſolam humilitatē poſſe huius mūdi laqueos & inſidias effugere Quæ cū ita ſit, ſtudebimus ei familiares fieri. Sed de caſtitate diſputaſſe iā ſatis uideor, reliquū eſt ut ad contemptū mundi ſimū cōuertamus. Quod equidē breuiter expediā, qm̄ iacto iam caſtitatis fundamēto quaſi ſua ſpōte mūdi contemptus conſequit̄. Mundi contemptū (ſi memini) ſupra cōmemoraui nō ſolū eſſe utilē ad acquirendā quæ a nobis quærit̄ iuſtitiā, ſed etiā neceſſariū, ita ut ſine eo nihil fieri poſſit late ꝓbauimus. Nūc quomodo poſſet inueniri ſuccincte dicendū eſt. Eum igit̄ obtinebimus ſi tria diligenter nobis intellecta fuerint. ſ. inſtabilitas, inſatiabilitas & ſollicitudo.

DE INSTABILITATE DIVITIARVM.

De diuitiarū inſtabilitate multa dicere uelle ſuperuacaneum uideꝝ, quum non modo antiquis & ueteribus: ſed etiam quotidianis & domeſticis exemplis abundemus. Nemo eſt qui ueſciat uulgatam illa ſententiā. Fortuna nil cuiq̄ donat, ſed mutuo dat ut poſſit idem cum libuerit iterū auferre. Sed nos dementes cum diu poſſidemus quod fuerit nobis mutuo datum in propriū uſum conuertimus, nobiſq̄ uſurpamus quod ubi fortuna animaduerterit, grauiter ferens quod dederat adimit, aliīſq̄ largitur, & quanto nobis indulgentior fuerat, tanto moleſtior efficitur. Fortunā em̄ dicebant ueteres cūcta gubernare, & eius nutu cuncta diſponi, & idcirco pingentes eam ſimulacro eius regimen attribuebant copiamq̄ adiungebant, quoniā ipſa eſſe putabatur quę fruges oēs parturiret, & ut ipſis uidebat̄ diſtribuebat. Sed nos fortunam neſcientes, quicquid fieri uidemus, ab immortali deo fieri putemus. Sed (ut dicimus) non permanent hæc bona quæ ſubito affluunt, & ſubito dilabuntur, nec ſtabilitatē habēt quæ nec bona appellanda Tullius eſtimat. Nouerat hoc Seneca poeta tragicus, quod ipſe teſtatur in Thyeſte dicens. Quem dies uidit fugiens ſuperbū, hunc dies uidit ueniens iacentē. Quot reges, quot principes, quot etiā priuatæ uitæ hoīes uidemus, qui auro, argento, ſignis, tabulis, cæteriſq̄ operib⁹ abundāt, & paulo poſt ſeuiēte fortuna nihil horū habētes aſpicimus? Videſne quot græcorū olim potētiſſimi principes, nūc ab infeſtiſſimo Turcorū duce ꝓpulſi, ſedib⁹ incertis uictū ueſtitū mendicātes euagent̄? Qui ſi a principio uitæ diuitiarū inſtabilitatē cognouiſſent, eis hoc nō accidiſſet. nam nec in fragilib⁹ bonis ſpem ullā poſuiſſent nec ſe in ſuperbiā pueriliter erexiſſent, ſed prædeceſſorē ſuum ſapientē illū Biantem ſtuduiſſent imitari. Cuius cum patriā cepiſſent hoſtes, cæteraq̄ ita fugerent, ut multa de ſuis rebus ſecū aſportarent, quū eſſet monitus a quodā ut idem & ipſe faceret, ego inquit omnia mea mecum porto. Nec non Marcum Curium Romanorum ducem, qui quū uidiſſet ad ſe ueniſſe Samnitū legatos auri magnū pondus afferentes, ſubridens dixit, Ite & ſamnibus nūciate Marcum Curium malle diuitibus imperare q̄ fieri locupletē. Nō ignorabat em̄ q̄uana ſit diuitiarū poſſeſſio, quod etiā Epicurus qui ſummū bo

num in uoluptate ponebat, facile confitebat. Non est igitur huiusmodi bonis fides adhibenda, nec patiendū nobis quotidie tam turpiter illudi.

DE INSTABILITATE DIVITIARVM

Dic queso, audisti ne unq̄ mortaliū quenq̄ qui sibi satis diuitiarū diceret esse? ADRI. Audiui quidē q̄ hoc diceret, q̄ uero sic putarēt neminē uidi. GI. Rectius inquis, nā sæpius aliter q̄ sentiunt loquunt, nec mirū est, si neq̄ aīus istis saturari, quū nec finitis impleri possint infinita, qd̄ uel maxime illo exēplo p̄bari potest. Alexander Philippi Macedonis filius quū audiuisset ex auctoritate Democritis philosophi plures esse mūdos heu me inquit miserū, q̄ nec uno adhuc potitus sum. Qui si nec toto mūdo satiabit̄, q̄d amplius erat appetendū nisi cū cœlicolis noua mouere certamina? Quare satyrici nr̄i uerissimo carmīe cōcludendū est. Crescit amor nūmi q̄tū ipsa pecunia crescit.

DE SOLLICITVDINE DIVITIARVM.

Existimabāt nōnulli ueterū summā libertatē esse diuitijs abundare, & eū demū libertū esse putabant q̄ posset uno anno Romanorū exercitiū pascere. Ego uero hmōi hominē non modo nō liberū dixerim, sed nec libertati uicinum. Sunt em̄ in opibus anxiæ sollicitudines, quę antetēpus senectutē adducunt, & animū nostrū sic afficiunt, ut suīpsius obliuiscat̄, & a recti certiq̄ iudicij cognitione recedat. Audisti ne unq̄ Senecā clamantē. Venenū in auro sumi, non aūt in uasis fictilibus & reges sui lateris ensem timere? Audisti ne prophetā dicentē. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere? Audisti ne p̄terea quod passim recitari solet exemplū. Aiunt em̄ quendā regē dum sibi oblatū a populo diadema uideret, priusq̄ sumeret diu considerasse, ac demū dixisse O nobilē magis q̄ felicē pannū, quē si qs agnoscat q̄ multis angustijs & sollicitudinibus refertus sit, nec humi quidē iacentē tolleret. Sed ut tibi de modernis aliq̄d loquar, uir erat Florentiæ prædiues equestris ordinis, apud cuius ædes cerdo quidā exercendæ sutrinæ gratia paruulā scenā ex cōtextis tabulis erexerat. Quū is igit̄ nihil aliud haberet præter qd̄ labore quotidiano sic quæritabat, & nunq̄ nisi læto animo & serena facie uideret, p̄dines ille cuius supra memini satis admirari nō poterat. Tentari itaq̄ uoluit, esset ne uerū qd̄ sæpius audiuerat, diuitias. s. sollicitudinē parere, sumptūq̄ graue pōdus auri intempesta nocte per senestrā in cubiculū eius tacite proiecit. Mane aūt surgens cerdo, proiectum aurum curarū radicē reperit, quod ubi cognouit paupertatē suā, miseratū dominū æstimans repente corripuit, cœpitq̄ dubia mente uersari q̄d potissimū ex hoc faciendū esset, nesciebat em̄ an celandum an alicui ex amicis aperiendū esset. Si tacuisset, dicebat nō posse quicq̄ sine consilio recte ministrari. Si uero dixisset, timebat ne forte aliqua arte sibi surriperet. Hinc p̄fundæ cogitationis, hinc curarū immensus cumulus exortus, tandē quid faciat nescit, tristi uultu, confecto supcilio & ægro animo cogitabūdus, raro p̄cedebat in publicū. Quare compertū est in diuitijs esse tri

stitiã, merorẽ, anguſtias, & ſollicitudines innumerabiles. Quo fit ut auſim dicere illas tanq̃ malũ proſciendas, quo facilius ad iuſtitiã pertingere poſſi mus Et de his hactenus. ¶ Poſtq̃ duos gradus aſcendimus, pudicitiã ſcilicet & mundi cõ emptũ, tandẽ ad ipſam iuſtitiã deueniemus, in qua ego uitã bea tam colloco. Nihil em̃ eſt aliud beate uiuere (ut. M. Tullio placet) niſi recte uiuere in quo nihil deeſt ad beate uiuendũ. Et qm̃ qd ſit ipſa iuſtitia ſuperius ſatis liquide monſtrauimus, honeſtiſſ mæ uoluntati tuę ſatiſſeciſſe me puto ADRI. Profecto ita abunde mihi ſatisfactũ eſt, ut uidere uidear ipſam uitã beatã manuq̃ cõtingere, nec deſpero quin ad eã peruenire poſſim. Sed tñ re ſtat adhuc unũ, quod intactũ nequaq̃ præteriri debet. Sũt plæriq̃ qui exiſti mẽt ſacras literas quia incultæ ſunt paruiſaciendas, & p̃cipue hi qui aliquid eloquẽtiæ guſtauerũt. Et quia quicquid diximus in eis radicitus fixũ eſt, nõ alienũ uidebitur, ſi paulo ulterius progreſſi fuerimus, & aliqua firmiſſima fidei noſtrę adiumẽta numerauimus. Poſt hæc nõ inconueniẽs erit, ſi quędã quæ ex prædictis cõcepi dubia paulo accuratius enucleaueris. Sed quia iam medio curſu tranſacto præcipiti curſu ſol uergit ad oceanum, rogo te pater ut dummodo dilucide quo breuius fieri poſſit dicas. GIGO, Dicis eſſe plæ roſq̃ qui ſacras literas dicant floccipendendas, quia ſunt ſimpliciter & ſine ulla facundia prolatæ. Primo igitur diuinæ legis ſimplicitas damnanda nõ eſt, ſic exprimi omino debuit, partim quia per ſe uerax eſt nec indiget aliquo fuco orationis ad probandũ (Res em ueritate prædita ſimpliciter enuncian da eſt, res uero ficta quędã figmenta & colores poſtulat, quibus ueriſimilis appareat) partim quia illa quæ ſunt in communi neceſſaria, cõmuni ſunt ſer mone dicenda. Vnde cautum eſt ut ſyngropha quibus rei citãtur in iudiciũ cõmuni ſermone ſcribantur, ut poſſint etiã ab indoctis ſaltẽ ſub nube intelli gi. Scribuntur etiã eo ſtilo cauſæ & cętera quæ in foro iudiciali tractanť. Q, uero dicis eſſe ſine facundia prolatas, nõ plane aſſentior huic ſentẽtiæ, quare duplicem eſſe facundiam uolo, uerborꝫ. ſ. & ſententiarꝫ, iuuenũ. ſ. & ſenum iuuentutis ſcilicet & maturæ ætatis. Iuuenum facundia in quo uerſatur niſi in quibuſdam politis & cultis dictionibus, quæ nihil aliud in ſe habẽt niſi uẽ toſum tumorem & reſonantiã, quæ ſolet imperitorũ aures demulcere. Hac eloquentia nonnulli hac tempeſtate (qui ſi non ſunt omnino boni, uidentur tamen) frequentius utuntur, & imperiti uulgi in ſe ora conuertũt. De quorũ facundia lepidiſſimum illud Auguſtini dici poſſet. Hęc ſiliqua intra dulce te ctorꝫ ſonantes lapillos quatit. Sequuntur hanc noſtri eneruati poetæ, & iſti us temporis ſemioratores. Nihil aliud eſt hæc quã prædixi facundia, niſi na uis in medio pelagi conſtituta, priuata regimine, niſi corpus ſiue anima, ni ſi organum auro argentoq̃ celatum ſine animante ſpiritu, & deniq̃ nihil ali ud q̃ equus ſeſſoris impatiens freno omniq̃ uinculo expeditus. Quo fit ut nullis unq̃ utilitati fuerit, nocumento autem plæriſq̃ Altera uero facundia

ſententiaꝝ graui maturoq; paſſu graditur, quæ ſapiẽtia uocatur, eam qui ſapiens dicitur habet. Hæc nihil effatur niſi quod prius excuſſum, ponderatũ cribratũ & acie mentis examinatũ ſit. Hæc ſi quid dicit quod cuiq; diſpliceat nil tamen quod noceat, tantoq; ſapientior eſt, quanto nõ fauorẽ populi, ſed ueꝝ rectumq; ſequatur. Hæc ſine prima plurimũ, prima uero ſine hac nihil omnino poteſt. Hæc animæ illa corporis uicẽ gerit. Hæc animas illa animatum. Sicut igitur poteſt anima ſine corporis adminiculo uiuere, ſic etiã iſta quã uoco ſapientiã ſine facũdia uires ſuas explicare poteſt. Fuit igitur in ſanctaꝝ literaꝝ autoribus hæc eloquentia precipue, ſed nec omnino prima deſuit, quã nõ multo ſudore & labore quemadmodũ alterã queſierũt, ſed tanq; ultro ſe offerentẽ & ſpõte ſua ſequentẽ acceperũt. Hęc eſt illa facundia qua uſi ſunt apud græcos philoſophoꝝ principes Plato, Theophraſtus, Ariſtoteles, & plæriq; alĩ qui more oratoris mallebant eſſe ſapientes q; uideri. Qꝫ igit dicũt ſermones noſtros eſſe ſimplices, cõcedemus quidẽ primos parẽtes noſtros ſic loquutos fuiſſe, quaſi fundamentũ iaciẽtes. Si ỽo aduerterimus qd ſup illo ædificatũ ſit, inueniemus parietes auro argẽtoq; celatos. Primo itaq; apoſtolos ſilentio pręteriẽs tanq; oĩbus cognitos de gręcis chriſtianis mentionẽ faciã. Fuit Origenes qui Celſio, Methodius Euſebius & Apollinaris qui Porphirio heretico rñderunt. Origenes octo libris, Methodius decẽ millibus uerſuũ, Euſebius quinq; & uiginti. Apollinaris triginta uoluminibus. Quadratus apoſtoloꝝ diſcipulus Athenienſis eccleſiæ pontifex Adriano principi Eleuſinæ ſacra uiſenti libꝝ pro noſtra religione tradidit, cui tanta ineratiucũditas ſermoniſq; feſtiuitas, ut illius excellens ingeniũ (ſicut Hiero. affirmat) grauiſſimã imperatoris pſequutionẽ extingueret. Eidẽ Adriano doctiſſimus phũs Ariſto. ꝓ chriſtianis tradidit Apologeticũ. Quid tibi Iuſtinũ militonẽ Sardenſem epiſcopũ Apollinarẽ hieroſolymitanæ eccleſię præſbyterũ? Quid Dionyſiũ Corinthioꝝ epiſcopũ, qui ſcripſit quibus philoſophoꝝ ſententijs deſcenderit hæreſis Origenis? Quid deniq; tibi Pantheũ cõmemorẽ q ob præcipuã doctrinã pȩdicaturus ad Indię philoſophos miſſus eſt? Adiungã etiã Clementẽ, Milciadem Iuliũ Africanũ, Theodorũ, Dionyſiũ Alexandrinũ epiſcopũ, Anatholiũ, Pamphilũ, Lucianũ, Malchionem, Euſebiũ cæſarienſem epiſcopũ, Euſtachiũ, Athanaſiũ, magnũ Baſiliũ & infinitos alios longũ eſſet numerare. Veniã ad latinos. Tertulianus apologeticũ ſcripſit, Minutius fœlix contra mathematicos. Arnobius ſeptem libros contra gentes, & eius diſcipulus Lactãtius totidẽ contra gentes, Edidit etiam de ira dei, de opificio diuino libellos duos, necnon & epiſtolarum carminumq; uolumina plurima. Item Victorinus, Cyprianus, Boetius & Hilarius. qui ſcripſit librum contra Diaſcoridẽ medicũ. Iuuencus ſuper imperatore Conſtantino ſaluatoris hiſtoriã uerſibus explicauit. Quid uero Ambroſius, Auguſtinus, Gregorius & Hieronymus fecerũt in oĩm manibꝰ eſt.

Isti omnes græci pariter & latini, quos hactenus numerauimus, ita sapientiã cum eloquentia iunxerunt, ut eorũ scripta legendo quid inter eos & Tullium & Demosthenẽ intersit discernere nescias. Nec mireris, si superius dixerim facundiam fugiendã esse, nunc uero dicã & in nostris eam fuisse. Sic em capiẽdum est, ut facundia sine gubernatrice sapientia uana sit, sapientię uero copula nõ sit aspernenda. Vñ. M. T. Cicero romani eloquij princeps ad Herennium inquit. Non parũ fructus in se habere copiã dicẽdi & cõmoditatem orationis, si recta intelligentia & definita animi moderatione gubernetur. Quo fit etiam ut Quintilianus oratorẽ definiens dixerit. oportere eũ esse uirũ bonũ dicendi peritũ. Primo uult esse in oratore bonitatẽ, qm quæ magis sunt necessaria in primis sunt inuestiganda. Et ut paulo audacius loquar, si quis uir bonus fuerit, qui ea tam exquisita dicendi peritia caret, modo impetret quid uult oratorẽ noiabo, nam finis orationis est ad persuasionẽ dicere. Prę terea nõ minus uictor appellabit qui uicerit hostẽ si ferreis armis usus est, qui si aureis munitus fuisset, nec ianua minus apta dicet quæ claue ferrea qui quæ argẽtea fuerit patefacta, nec minus uictor appellabitur equus macilentus qui pinguis & obesus, qui modo ante alios metã tetigerit. Habet igitur christiana fides ueteris nouiq testamenti oratores excellentissimos quibus armata non dubitat cũ gentiliũ ætate certare. ADRI. Habeo quæ dicis, & miror q hæc oia tam breui tamq dilucido uerborum ambitu disserueris, & gaudeo qa quod nesciebã didici. Sed quũ superius de uita beata disputaremus, unũ mihi restitit de quo nunc a te certior fieri uellẽ. Possit ne inquã uita beata in diuitijs reperiri? Et si forte possit, in qbus potius, an in pauperibus, an in diuitibus? GI. Hęc sane beatitudo inter omnes hoies tam pauperes qui diuites inueniri potest. Deus em uult omnes fieri beatos, diues qui multis affluit diuitijs fiet beatus, si fortunarũ suarũ nõ solũ possessorẽ, sed etiã se cognoscet esse dispensatorẽ rem familiarẽ integre sancteq gubernet, nec plus nec minus qui cuiusq necessitas postulat efficiẽs, sed præter cætera pauperũ non obliuiscat, quibus si quis in uita subuenerit qui sibi subueniat dũ mortuus fuerit nõ indigebit, sic per foramẽ acus omi onere reciso camelus intrare poterit, si gracilẽ politũ & expeditũ se reddiderit. Sed hæc uia qa laboriosa minus quidẽ trita est, pauciq in numero diuitũ reperiri solent qui possent ad beatitudinẽ peruenire. Igit paupertas est potior, qd facile concedes si quid in ea illa mali & quid in hac boni sit ostenderimus. Magna rerũ copia, magnus curarum aceruus, diuitiæ nõ sine magno sudore acquirunt, aliqñ dum quęrunt amittuntur, nõnun possessores suos secũ trahunt ad interitũ. Nec longe exẽpla petamus, quotidiana sufficiunt. Nauigant oceanũ mare, nauigant hellespõtũ, in patriã reuersi hæreditatẽ ab affinibus defraudatã, matrimoniũ uel polluctũ uel suspectũ: liberorũ uitam uel prauã adhuc in dubio positã, rura rusticorũ inculta uel sterilia uel omnino male culta reperiũt, indignant, irascũtur

riunt, & tamen ut ſolitam grauitatem inter amicos obtineant, graues animi motus difficili patientia reprimunt. Interueniũt neceſſariorũ & affinium repẽtinæ mortes, lugubri ueſte teguntur, & dũ interdũ mira lætitia redundẽt. opus eſt ut mœrorẽ ſimulent. Accidit ut principibus ſuſpecti ſint, quo fit ut uel penitus excidant uel ſaltẽ retrorſum cedãt, nõnunq; exultãtes errãt. & tãto grauius aduerſam ſortẽ gerũt, quanto mollius ante uixerãt. Sed ſufficiat de multis pauca numeraſſe, quis poſſet in tot moleſtijs quieto animo uiuere? Hæc mihi nũq; uita placuit. At paupertas remoto ſe cuſtodit in angulo, nõ coniugis, non liberorũ curã, non regũ aut principũ graue odiũ, non agrorũ aut uillarũ ſterilitatẽ formidat, nec inuidioſa eſt, nec inuidioſa, nõ exilium, non carcerẽ, nõ uenenũ timet, & ab omni tumultu ſecluſa trãquillo fruitur ocio. Hæc eſt iſla beatitudo quã Diogenes regũ delitijs prætulit, qui dũ in radice montis ſederet ad ſolẽ, interroganti Alexandro, qui uirtutẽ eius crebro rumore cõpulſus aduenerat, ut ſi quid uellet peteret, id inprimis uelle reſpondit, ne a ſole ſibi obſtaret. Recte ille, ſi fidelis & fidei gratiã habuiſſet beatus diceret: Sed qd Hora. Flac. ſenſerit quæſo aĩaduertite. Sic ſcribit ad Loliũ. Nõ poſſidentẽ multa uocaueris recte beatũ, rectius occupat nomẽ beati, q deorũ Muneribus ſapienter uti, Durãq; callet pauperiẽ pati. Peius quæ læto flagitiũ putat. Et alibi. Eradenda cupidinis pernicies prauæ ſunt alimẽta & tenerę ninus Mentes aſperibus Formãdæ ſunt ſtudijs. Nõne Tibullus q̃uis poeta laſcivus inquit? Ne mea paupertas uitę traducat inerti, Dũ meus aſſiduo lucet igne focus. Nõne Iuuenalis q̃uis paganus talia loquit. Cãta bit uacuus corã latrone uiator. Omittenda igit̃ ſunt hæc oĩa, & prędara uirtute pectus muniendũ, opes em̃ magis oneri ſunt q̃ uſui. Taliter igit̃ quiſq; uiuat, ut q̃ lis uideri uelit talis ſit, ſic em̃ cito ad gloriã peruenĩri Socrates putat. Offert ſe nobis Demetrius imitatiõe dignus, cuius pater quũ tot opibus abũdaret ut Xerxis Perſarũ regis paſcere poſſet exercitũ, paucula ſumma retenta cætera reipublicæ remiſit, ſtuduitq; Athenis diu incognitus. Sed quid ego paupertatẽ laudare pgo, quũ in ea beatitudinẽ ineſſe & Anaxagorę philoſophi ſentẽtia, & oraculo delphico cõpertũ ſit? Anaxagoras em̃ interrogatus quę nam eſſet in hoc mũdo uita beata, nemo inquit inter eos quos tu fœlices ſed potius inter eos quos miſeros exiſtimas, beatus inueniet? Nam nõ ille eſt diuitijs aut honoribus affluens, ſed aut nõ ambitioſæ doctrinæ, aut parui ruris cultor, & in ſecreto q̃ in publico beatior. Giges Lydiæ rex præter oẽs ditiſſimus Apollo cõſuluit: eſſet ne alter ſe beatior. Cui reſponſum eſt Aglaũ quendã ſenio confectũ Arcadũ pauperrimũ, tenui paupertate cõtentũ beatiorem eſſe. A noſtris taceo qua ſit laudata paupertas, quũ pater omniũ deus eam præter cæteras uirtutes mirifice coluerit. Non em̃ habebat ubi reclinaret. Quo fit ut diuites magis uideant̃, pauperes uero magis ſunt q̃ uideant̃ beati, tantoq; beatiores ſunt quanto ignobiliores & deſpectiores habentur

ADRI. At paupertate studium impeditur. GI. Quid attinet? Quasi nō possi mus sine studio esse beati. Plurimos tamen memini me legisse, qui in ultima calamitate constitui ad summū literarū culmen euaserunt. Flaccus libertino patre natus. Virgilius figulū & inopē sortitus est parentē. Pythagoras ex in fima seruili conditione clarū lumen emicuit, primus oīm qui philosophus appellatus est. Propterea dicebat numerū imparē deo chariorē, quasi iam tri nitate diuinaret. Sed quid pauperius Codro? Cuius diuitiæ erant sex fictiles urceoli, & cuius diuina carmina rodebāt mures. Cleantē Chrysippi discipu lū sileo, qui tanta miseria oppressus ut postq̄ tota die studijs operā dedisset, uictus quærendi gratia noctē quoq̄ in hauriēdis aquis cōsumebat, idq̄ assi due factitabat, nec potuit paupertas obsistere quin doctius euaderet. ADRI. Cur fit ut tam pauci beate uiuāt? GI. Hoc duabus ex causis solet euenire. Pri mo fidei defectu. Quis est tam uecors & mentis tam impotēs, ut se ad anfra ctum uitiorū reflectat, si quæ bene ueniētibus promissa sunt uera putauerit? Quare Augustinū dicere solitū accepimus, actiōes fide metiri. Secūdo quia (ut Lactantius testatur) uirtus amaritudine miscetur, uitia sunt dulcedine li nita, illa offensi hac decepti per uitiorū p̄cipitia ferūtur. Et tria sunt præcipue quæ nos in omne scelus præcipites agunt, est inq̄ cupiditas, libido, ira. Cu piditas diuitias inquirit, contra quā paupertatē posui. Libido sitit uolupta tes, cui resistit cōtinentia quā prædixi. Ira quæritat ultionē, cui opposuimus humilitatē & iustitiā. Et idcirco ueteres poetæ ꝓpter hæc capitalia uitia tres furias esse dixerūt. Atq̄ hæc addidi, quia duo sunt sapientiæ gradus, scilicet bona cognoscere ut teneant̄, & mala pariter ut fugiantur. ADRI. Iam mihi abunde satisfactum est, reliquum est ut ad partem ultimam edisseras, si qui inquā sint hac nostra tempestate qui beatam uitā uiuant, ut sermo noster si mul cum die finiatur. GIGO. Magnū est inexplicabile quod scire laboras, nam beatitudo nostra circa interiora uersatur. Et quis potest occultas alieni cordis latebras uisu penetrare? Sed ne te fame deficere permittā, quod intel ligere uideor aperibo. Qui præcepta legis obseruant ea conditione ut nihil faciendum omittant, beate uiuere nuncupant̄. Et quicunq̄ a mūdi perturba tionibus fugiunt, ut collecta mente deo seruiant: præcepta seruare uidebunt̄ Huius aūt uitæ sunt qui ab eremo eremitæ, & a cœnobio cœnobitæ dicun tur. Illi primi Baptistā, isti uero duodecim sapiētes imitant̄. Illorū sylue stris, horū domestica est uita. Cœnobitarū multitudo in quatuor tribus distribuit̄ Prima carmelitarū, secunda Augustinū, tertia Dominicū, quarta Franciscū habent autorem. ADRI. Qui sunt quos tu superius duodecim sapientes ap pellasti? GIGO. Si olim græci septem uiros sapientia præditos septem sapiē tes nominabāt. Quis apostolos sapientiæ nostre fundatores duodecim sapi entes nuncupare nos prohibebit? ADRI. Quoniā nos in carmelitarū tribu numeramur, dic quæ nostra fuerit origo? GIGO.

DE ORIGINE CARMELITARVM

Inter Armeniam & Euphraten iacet Syria, cuius pars est regio quam Palestinam dicũt, cui India quoq; subiacet, a Iuda quodã Israelis filio (ut Trogus Pompeius autor est) sic appellata. In medio Iudeæ tanq; umbilicus posita sedet Hierusalem, a quo non longo interuallo distare perhibetur mons quidam non minus iucundus q; amœnus, cui nomẽ est Carmelo. In quem quoniam gratissimã præstat incolis habitationẽ, & quia ab omni hominũ strepitu paulo semotior est, nonnulli ex circumstantibus urbibus antiquitus secedebant, ut omnem uitæ curriculum optimo summoq; deo prudenter sapienterq; dicarent, & hi quidem prophetarum discipuli dicebãtur. Appellabant enim olim prophetæ qui scirent multoante futura prædicere, quos modo nos a uaticinando uates appellamus. Inter quos Helias præter cæteros emicuit, fuit enim prophetarum primus qui se matrimonio contineret. Is in prædicti montis radicibus sibi struxit habitaculum, q non solum paupertatem, uerum etiam mirabilem præ se ferebat habitãtis humilitatẽ. Erat etiam ibidem locus in amphiteatri modum extructus, cellulis seriatim positis: & in uiuo saxo uel arte uel natura conatis undiq; circũseptus. In summo autem montis uertice procul aspicientibus superba se mõstrabat habitatio, ad quam gradibus hinc illinc q; in monte excisis paulo laborioſius ascendit̃ Nonnulli ex nostris mare nauigantes, & omnem montem & rura uiana cũ freto & fluminibus in tabellis pinxerũt, pictaq; ad nostras oras aduexerũt. Quæ dum nonnunq; contemplor, uideor mihi in illis rupium cauernis nostris uiuere patribus. Hic itaq; uixit Helias, qui postq; igneo curru raptus terris Heliseus eius discipulus non solum loci, sed etiã uirtutis eius remansit dignissimus hæres. Crescente paulatim multitudine non platonicorum, nõ peripatheticorum, sed sanctorum hominum noua secta cõstituitur. Appropinquante interim nouissimo sæculo dei filius genus humanum reformaturus sub uirili specie descendit in terras. Quam rem audientes Carmeli montis incolæ (erat enim pene per totum mundũ fama diffusa) maximas immortali deo gratias egerunt, quoniam quem tanto tempore expectauerant tandem misisset, nam diuino spiritu præmoniti Christũ semel uenturũ certo sciebant, Pluribus annis euolutis basilicam ut potuerũt humilẽ construxerũt, & magni saluatoris matri dedicauerunt. Iam enim ipsa e terris sublata cœlestẽ migrauerat ad patriam, & unanimes ei diuinos tenues tamen quotidie reddebant honores, reddituri tamen maiores si potuissent, magis pie q; magnifice colebãt. Iam mutata erat in baptismũ circumcisio. Et ecce magno armorum impetu barbari prorumpentes e Hierusalem oĩa uicina loca ferro flamma q; uastauerũt, & plurimi carmelitarum gladijs cæsi sunt, pauci uero qui tantæ cladi superfuerunt nauibus euecti in gallias uenerunt, qui procedente tempore seu propter loci mutationem, seu propter malorum consuetudinẽ

(ut fit) ceperunt paululū languescere. Inter quos Thomas quidē gallus qui pristinū feruorē adhuc in pectore fouebat: cū paucis Italiam se contulit. Sic em̄ deo uisum est, ut ea regio quæ cæteris omni munere præstat hoc etiā uirorū habeat ornamentū. Turpe nāq; quū res ulla tm̄ uno indiget ad perfectionē id nō addere (si possis) ut perfecta sit. Verū nō solū Italiæ, sed etiā uiro sancto deus ipse consuluit: illi em̄ dedit cuius uitā posset imitari, isti uero purpurei diadema martyrij. Nam dū bene beateq; uiueret, a quibusdā inuidis apud summū pontificē captus accersitur, & post carcerē, post tormēta, post cruciatus, tandem quū nihil damnabile reperissent grauius inuestigāt, quod iure nō potuerunt. iniuria perficere fortiter accinguntur, & comburendū sce scelerato rogo cōmiserunt. A quo prorumpis efferate liuor Amphibalum Videasne candidissimū eius amphibalū, quo ut nos utebatur purę conscientiæ testimoniū esseq; si nō ut hoiem uerebare, saltem ut magnæ matris militē ueritus esses. Sed tñ illum nō occidisti, nequit em̄ anima extingui sed illius terrenū corpus uiolando feciſti, ut citius uita donaret æterna. Huius flāmas nō Scæuolæ rogo, sed Laurentij posse cōparari nō dubito, dicant quid uelint, obstrepant, clamitent & insaniant, ille summo uiuit olympo. ADRI. Narrasti triste facinus ipsis qui intulerūt diu multū deplorandū, & qui posset malefactoribus delicti ueniā impetrare alius Thomas nō superfuit. GIGO. Sed multa de hoc uiro, multa etiā de prædictis fratribus silentio prætériui, nō em̄ q̄ pacto ipsi a mōte quē incoluerūt, & ab ecclesia quā cōfecerūt cognomē acceperūt. Dixi scilicet ut fratres beate Mariæ mōtis carmeli nūcupati sint, nec ut eorū priuilegia ab Alberto hierosolymorū patriarcha cōdita, & ab Innocētio quarto pontifice summo cōprobata fuerint, sed hæc alio tpe dicēda reseruo. Hæc ad præsens habui quæ de uita beata dicerē, qua muniti utinā ad illā immortalē gloriā olim peruenire possimus.

HERMANNI BVSCHII ODA DE CONtemnendo mundo & amanda sola uirtute & scientia.

Ipse cum solus uarios retracto
Exitus uitæ studiumq; nostræ
Dispar, & curas sibi dissidentes
Cassaq; uota.
Rideo partos hominū triumphos
Regium nomen, nitidamq; rubri
Littoris conchum, tyrioq; pictas
Murice uestes.
Rideo quicquid legit aftur auri
Fertiles campos Libyæ Sabæi
Pulueris fumos, solymiq; munus
Balsama regni.
Rideo merces alio petitas
Solo rostratis cupide carinis
Et per ignoti sinuosa uectas
Littora ponti.

De uita beata

Rideo thermas, celebres & arcus
Porticus, spectacla, natationes
Citreos orbes, niueoq; ductas
Marmore uillas
Rideo lusus, hylaresq; mensas
Et puellarem fragilem decorem
Plectra, concentus, choreas, rosaq;
Sutile textum
Rideo luxum Babyloniorum
Indiæ regum, Sybariticos &
Persicos miror nihil apparatus
Delitiasq;
Rideo lauti Patinas Apici
Prandia Anthoni, simul & Vitelli
Prodigos mores, epulasq; Martis
Pontificumq;
Mutat & carpit malesida sors hæc
Gaudia, & quædam minuit senectus
Integer sanguis, bona forma, cedunt
Omnia morti
Sola non languet specioſa uirtus
Omnibus gemmis opibusq; maior
Viuit, & nunq; decus exolescit
Artis honestæ.

Contra tentationē carnis Archilochicum Petri Bolandi Laudaburgensis.

Tentationi non potes
Homo reniti paruulæ
Effusione sanguinis
Quæ non æget, sed gratia
Quam nemini negat deus
Sed omnibus communicat
Et masculis & fœminis
Qui castitati militant
Consueta pauci deserunt
Sed si metu confixeris
Carnes eorum protinus
Peccare Christe desinent.

Ad adolescentem ne uxorē ducturus decipiatur, per illud. c. inter opera. de spon. & matri. qm̄ plærūq; sunt steriles, & etiā a sacerdotio præmortuę impediunt. Tetrastichon Immolarij Nemetensis.

Ne placeant turpes pietatis imagine tedæ
Si bonus es, & uis ducere, duc similem
Quid faciet meretrix? fallit quæ casta putatur
Vina placent alijs, fex ne relicta tibi?

Distichon Codri.

Sydera non tot habet cœlum, nec flumina pisces
Quot scelerata gerit fœmina mente dolos

Aliud distichon Codri.

Ille beatus erit qui se uirtutibus ornat
Sed qui se uitijs inquinat ille miser.

Petri Bolandi Distichon amatores mundi contẽpto deo adulteris & oui pereunti similes esse.

Quicquid amauerimus mundi te Christe relicto
Dicimur & mechis similes & oui pereunti.

Petri Bolandi distichon de ambitiosis ut inferioribus & miseririoribus cohabitent.

Qui sibi iure cupit deferri & poscit honores
Hunc inter miseros uiuere non pudeat.

Distichon Iacobi Vuimphelingi ad Petrũ Sturm bonæ indolis nobilem puerum de uera nobilitate.

Dilige uirtutem & sophiam flos candide Petre
Nobilis hinc uere, tuq; beatus eris.

Ioannis Alphonsi distichon.

Non audet stygius pluto tentare quod audet
Effrenis monachus, plenaq; fraudis anus.

In coniurationem Sotulariã aut Sculponiæ distichon Iacobi Vuimphelingĩ.

Ocia, scorta, merum, ludus mihi damna tulere
Hinc clerum & ciues me spoliare iuuat.

Aliud eiusdem in eosdem

Ocia, scorta, merum, ludus, simul æs alienum
In clerum & ciues nos coniurasse coegit

Epitaphiũ grauissimi uiri. M. Cratonis Vdenhemĩ Sletstattinæ iuuentutis præceptoris. Editum a Ioanne Gallinario. B.

Crato iaces gelidus ludi uenerande magister
Te tua nunc grauitas nunquid ad astra uehit?
Plangunt Heluetĩ, plangunt te iure Trebotes
Vangiones, Nemetes, Herciniumq; nemus
Te pueri insontes plangunt docilisq; iuuentus
Recta quibus uitæ uiuus amussis eras.

Distichon Ia. Vuimphe. ad oẽs morituros.

Mors est certa, incerta dies, & cura nepotum
Consulat ergo animæ qui sapit ipse suæ.

CHRYSOSTOMVS LVCANVS HISPA-
niarum orator. Sebastiano Brant. S.

Mi Sebastiane sis saluus & fortunatus, ut cupis. Heri quum tua opera & senatus benignitate inspiciendi huius urbis præclarissima quæq; nobis copia facta esset, ut nos singula summopere delectarunt, & uniuersa sumus admirati. Sic nos eorum amplitudo compulit, ut musas nostras iampridē obdormientes excitaremus. Itaq; cumprimum ad hospicium remeaui, hos uersiculos inter potātium clamores, & pitissans ego & immurmurans eru ctaui. Eos licet mensam & (ut recentiores dicunt) stupham sapiant, ad te ta-men uirum doctissimum & castigandos, & præclarissimo senatui meis uer bis offerendos mittimus. Vale & nos ama. Raptim penulatus & ocreatus obuio calamo & papiro.

Argentina tuas primus qui condidit arces
Tam præclara tibi nomina iure dedit
Sed qui nunc spectet quæ templa, palacia, muri
Sunt tibi, quæ turres, horrea, strata, fora
Addo alias qui spectet opes, homines q; nurus q;
Iure tibi ex auro hic nomina danda putet.

Excussit Ioannes Prüs iunior Ciuis
Argentinensis. Anno salutis
humanæ Sesquimillesi
mo Decimo-
quarto.

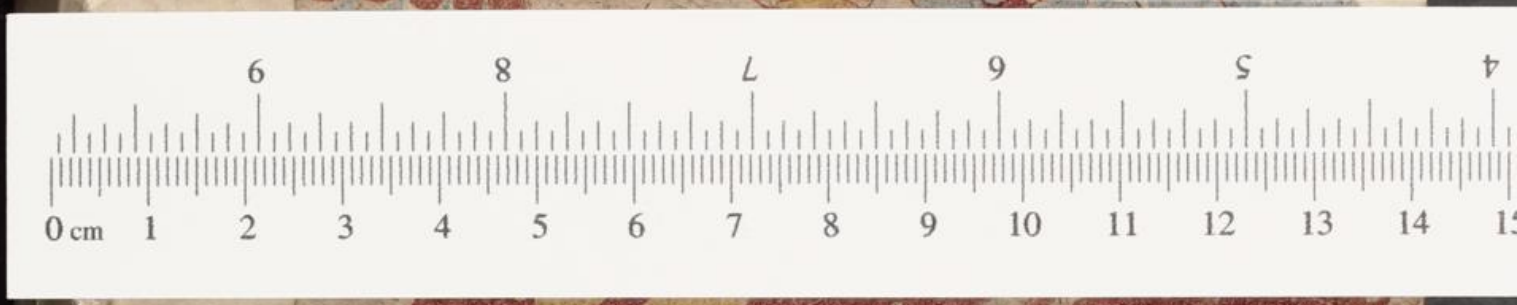
C. Sigonii Orat.
& Mantuani Bucol.
absque.

E-3740

253.

0 cm 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

Colour & Grey Control Chart
Danes Picta
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
Grey 1
Grey 2
Grey 3
Grey 4
Black